

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

IRAK TÜRKMEN ŞAİRİ RIZA ÇOLAKOĞLU’NUN ŞİİRLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NOORA HAZİM İSMAEL AL-KHALAF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ANKARA, 2021

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

IRAK TÜRKMEN ŞAİRİ RIZA ÇOLAKOĞLU'NUN ŞİİRLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NOORA HAZİM İSMAEL AL-KHALAF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Prof. Dr. Akartürk KARAHAN

Tez Danışmanı

ANKARA, 2021

Tez onay sayfası

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. Tarih (30/06/2021)

İmza

Noora Hazım İsmael AL-KHALAF

İTHAF

Bu tezimi melek olan oğlum Berkay'a ve mesleki hayatımda tek dayanağım olan Berkay'larım (Can Berkay & Oğuz Berkay)'a ithaf ediyorum...

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanma aşamasında benden emeklerini esirgemeyen, bilgisi ve tecrübesiyle değerli zamanlarını harcayarak beni her anlamda destekleyen tez danışman Hocam Prof. Dr. Akartürk KARAHAN'a sonsuz teşekkür ederim. Tez çalışmamda manevi desteklerini esirgemeyen ve çalışma sürecinde bebeklerime sevgile bakarak çalışmama zaman ayırımına yardımcı olan Annem Hatice Alkano ile Babam Hazım Al-Khalaf'a teşekkür gönül borçluyum ve minnetdarım.

ÖZET

Irak Türkmen Şairi Rıza Çolakoğlu'nun Şiirleri

Bu tezde çağdaş Irak Türkmen şairlerinden Rıza Çolakoğlu (1952-) tanıtılacak ve eserleri, şairliği, tez sınırları çerçevesinde değerlendirilecektir. Musul'un Telafer ilçesi doğumlu Rıza Çolakoğlu'nun ailesi Telafer'in köklü Çolaklı boyuna mensuptur. Çolakoğlu'nun ailesinin geçim sıkıntısı yüzünden Musul'un Türkmen Karakoyunlu köyüne yerleştiği için ilkokulu Karakoyunlu köyünde, ortaokul ile liseyi Telafer'de ve üniversiteyi Musul'da okumuştur. Musul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünden mezun olmuştur. 1975 yılında Musul, Bağdat, Diyala ve Basra gibi Irak'ın değişik bölgelerinde askerlik yapmış, ardından 1978 yılında öğretmen olarak tayin olmuştur. 1983 yılında siyasi suçlu olarak tutuklanarak yedi yıl Abu Garip cezaevinde yatmıştır. Cezaevinden çıktıktan sonra muhalif fikir taşıdığı için görevinden ihraç edilmiş, geçimini sağlamak için bir mağaza açmak zorunda kalmıştır. Rıza Çolakoğlu, 22'si şiir kitabı olmak üzere anadili Türkmen Türkçesiyle ve Türkiye Türkçesiyle çok sayıda kitap yazmıştır. Çolakoğlu, şiirin bütün dallarında ustalıkla eserler kaleme almış, Türkmen edebiyatında ilk olarak on heceli *horyat* yazmış, Türkmen edebiyatında ilk mizah öyküsünü ve ilk şiirli piyesi yazmıştır. Çolakoğlu Halk edebiyatı tarzında usta sayılacak ölçüde düzeyli şiirler yazmıştır. Türkçeye olan hâkimiyeti ile akranları olan Türkmen şairleri arasında güçlü isim olmayı başarmıştır. Türkiye Türkçesi ile yazdığı şiirler arasında yerli sözcükleri de kullanarak, Türkmen dilinin güzelliğine ve zenginliğine de dikkat çekmeyi başarmıştır.

Anahtar Sözcükler: Irak Türkmen Türkçesi, Irak Türkmen edebiyatı, Irak Türkmen şiiri, Irak Türkmen şairleri, Rıza Çolakoğlu.

ABSTRACT

Poems of Contemporary Iraq Turkmen Poet Rıza Çolakoğlu

In this study, Rıza Çolakoğlu (1952-), one of the contemporary Iraqi Turkmen poets, will be introduced and his works will be evaluated within the limits of the declaration. The family of Rıza Çolakoğlu, born in Talafer, district of Mosul, belongs to the well-established Çolakli clan of Talafar. Since Çolakoğlu's family settled in the Turkmen Karakoyunlu village of Mosul due to the financial difficulties of his family, he studied primary school in Karakoyunlu village, secondary school and high school in Talafer and university in Mosul. he graduated from the History Department of the Faculty of Letters at Mosul University. He served in military service in various regions of Iraq such as Mosul, Baghdad, Diyala and Basra in 1975, after which he was appointed as a teacher in 1978. he was arrested as a political criminal in 1983 and spent seven years in Abu Garip prison. he was dismissed from his post for having dissent after he was released from prison, and he had to open a store to earn his living. Rıza Çolakoğlu has written many books in his native Turkmen Turkish and Turkey Turkish, 22 of which are poetry books. Çolakoğlu masterfully wrote works in all branches of poetry, first wrote ten syllable *horyat* in Turkmen literature, wrote the first humor story and the first poetry play in Turkmen literature. Çolakoğlu wrote poems that can be considered as a master in the style of folk literature, and with his command of Turkish, he has managed to become a strong name among Turkmen poets who are his peers. He managed to draw attention to the beauty and richness of the Turkmen language by using indigenous words among the poems he wrote in Turkey Turkish.

Key words: Iraqi Turkmen Turkish, Iraqi Turkmen literature, Iraqi Turkmen poetry, Iraqi Turkmen poets, Rıza Çolakoğlu.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1
0.1. Problem	2
0.2. Araştırmanın Amacı	2
0.3. Araştırmanın Önemi	2
0.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
0.5. Verilerin Analizi	3
1. BÖLÜM: IRAK TÜRKMEN TARİHİ.....	4
1.2. Irak Türkmenlerinin Yaşadığı Yerler	5
1.3. Irak Türkmenlerinde Dil.....	11
1.4. Irak Türkmen Edebiyatı	16
1.4.1. Halk Edebiyatı	17
1.4.2. Yazılı Edebiyat.....	20
2. RIZA ÇOLAKOĞLU’NUN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ	24
2.1. Hayatı.....	24
2.1.1. Doğumu, Çocukluğu, Ailesi	24
2.1.2. Eğitimi, Askerliği	26
2.1.3. Evliliği, Çocukları ve İş Hayatı.....	26
2.1.4. Sosyal Faaliyetleri ve Gezdiği Yerler	27
2.2. Fikirleri	28
2.3. Eserleri (Şiir Kitapları)	34
3. RIZA ÇOLAKOĞLU’NUN ŞİİRLERİNDE İŞLENEN TEMALAR	37
3.1. ŞİİR-EDEBİYAT	37
3.2. İNANÇ-DİN-TANRI.....	40
3.3. İNSAN	41
3.4. ANNE	45
3.5. ÇOCUKLUK	46
3.6. EVLİLİK	47
3.7. AŞK-SEVGİ.....	47
3.8. GÖNÜL.....	51

3.9. DOSTLUK.....	52
3.10. HAYVAN SEVGİSİ.....	53
3.11. AŞK ACISI.....	53
3.12. DÜNYA.....	55
3.13. Hayat ve Ölüm Temalı Şiirler	57
3.14. Zaman Temalı Şiirler	64
3.15. Doğa Temalı Şiirler	65
3.16. Ümit Temalı Şiirler	70
3.17. Vatan Temalı Şiirler	73
3.18. Memleket ve Telafer Temalı Şiirler	74
3.19. Kahramanlık ve Savaş Temalı Şiirler	80
3.20. Barış Temalı Şiirler	81
3.21. Çalışma ve Tembellik Temalı Şiirler	82
3.22. Özgürlük Temalı Şiirler.....	84
3.23. Tutsaklık Temalı Şiirler.....	85
3.24. Gurbet-Ayrılık Temalı Şiirler	85
3.25. Yoksulluk Temalı Şiirler	88
3.26. Hayal-İstek-Dilek Temalı Şiirler	90
3.27. İlim-Bilgi Temalı Şiirler	92
3.28. Güzellik Temalı Şiirler	92
3.29. İyilik-Doğruluk Temalı Şiirler	92
3.30. Birlik ve Beraberlik Temalı Şiirler.....	93
3.31. Öğüt Temalı Şiirler.....	95
3.32. Ünlü Şahsiyetlerle İlgili Şiirler.....	99
3.33. Şahsiyetle İlgili Tema	102
3.34. Kararsızlık İlgili Tema	102
3.35. HAYAL KIRIKLIĞI- PİŞMANLIK VE SİTEMLE İLGİLİ TEMALAR.....	102
3.36. Acımak İlgili Temalar	103
3.37. Başka Ülkelerle İlgili Temalar	104
4. BÖLÜM: RIZA ÇOLAKOĞLU’NUN ŞİİRLERİ	106
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	517
KAYNAKÇA.....	519
TELAFER AĞZI SÖZLÜĞÜ	522

EKLER:	580
EK-1: Çolakoğlu'nun kendi kaleminden şiir serüveni	580
EK-2: Rıza Çolakoğlu'nun fotoğrafları	582
EK-3: Rıza Çolakoğlu'nun kitaplarının kapak.....	587

KISALTMALAR

ABD. Amrika Birleşmiş Devletler

Ar. Arapça

BÖİD. Ben Ölecek İnsan Değilim

BŞ2. Biriz Şiir 2

BŞ3. Biriz Şiir 3

Erm. Eemenice

ETHY. Eski Türk Harfiyle Yazılmış

Far. Farsça

HİŞ. Herkes İçin Şiirler

KBC. Karabağ'dan Kerkük'ten Çanakkale'ye

KD. Kardaşlık Dergisi

KŞ. Kerkük Şairleri

s. Sayfa

MBYD. Mutlu Bir Yarına Doğu

MTİŞ. Memleketim Telafer İçin Şiirler

RÇ. Rıza Çolakoğlu

TDK. Türk Dili Kurumu

TF. Telafer Folkloru

TS. Türkçe Sözlük

TŞ. Telafer Şairleri

TTŞA. Telaferli Türkmen Şairleri Antolojisi

TVKM. Türkmeneli Vakfı Kültür Merkezi

vb. Ve benzeri

Yİ. Yaşamak İçin

Yun. Yunanca

1.GİRİŞ

Irak, Türk varlığının çok eskilere dayandığı ve günümüze kadar Türk dil, kültür ve edebiyatının kesintisiz ulaştığı bir coğrafyadır. Özellikle Bağdat, kurulduğundan (766 M) kısa bir süre sonra, küçük bir yerleşim yerinden, ekonomi huzurun, düzenli devlet yönetiminin, artan güvenliğin, kurulan çeşitli okulların çoğalmasının ve Abbasi halifelerinin yazar, edebiyatçı, şair, din ve bilim adamlarına olumlu tutumları sayesinde, büyük bir ticari ve kültür merkezine dönüşmüştür. Dünyanın her yanı ve her yönünden bu kültür merkezine, her alanda bilgilerini geliştirmek için akın edenler ve zamanla üst düzeye vararak nadir eser verenler olmuştur. Bunlar arasında, Türk kültürünün en önemli çalışmalarından birisine imzasını atan Kaşgarlı Mahmut'u örnek göstermek yerinde olur. Kaşgarlı Mahmut, Doğu Türkistan'dan gelerek, 1072-1073 yıllarında Bağdat'ta ilk Türk sözlüğü olan Divânu Lûgati't-Türk kitabını yazmıştır. (Kazancı 2019:158). Sonraki devirlerde, Anadolu Selçukluları ve Osmanlı imparatorlukları döneminde Irak, Türk varlığının etkili olduğu bir yerdir.

Irak Türkleri zengin bir kültüre sahiptir. Tarihe baktığımızda Irak'ta Nesimi ve Fuzuli gibi birçok şair ve yazarın yanı sıra, bilim adamı ve düşünür yetişmiştir (İsa ve Küzeci 2009: 18).

Türklerin yoğun olduğu Telafer de sahip olduğu âşıklık geleneği ile bugün dahi Türk dilinin renkli ve canlı bir biçimde yaşatıldığı bir şehirdir. Bu husus yazılı edebiyatın türkü formunu da etkilemesi üzerine *nefes*, *deyiş*, *varsagı*, *ilahî* ve *hakikat* denilen dinî içerikli halk şiirini yörede cazip kılmıştır. Bu bakımdan yörede âşıklık geleneği yaygınlık kazanmış ve ezgili deyişler söyleyen ozanların çoğalmasına yol açmıştır. Bestekâr şair anlamına gelen ozanlık geleneği içinde Telafer'de yetişen pek çok şair vardır. Bu gelenek içinde yoğrulan Felekoğlu, şiirlerini Bağdat'ta çıkan *Kardeşlik/el-iha* dergisinde yayımladığı için, yörede en çok tanınan şair olmuştur. Felekoğlu dışında yörede varlık gösteren diğer şairlerin ünü fazla yayılmamıştır. Yörede yayın yapan süreli yayınların olmaması ve uzun süre Telafer halkına yapılan siyasî baskıların da etkisi bölgede yaşayan şairlerin geri planda kalmasına yol açmıştır.

Telafer'de yetişen şairlerden Rıza Çolakoğlu'yu ilk kez bir şiir kitabı ile tanınmıştır. *Herkes İçin Şiirler* (Bağdat, 1989) adlı bu kitap, birbirinden düzeyli şiirlerden oluşmaktadır. Parlak bir zekâ eseri olan bu şiirler, Çolakoğlu'nun edebî seviyesini ortaya koymuştur.

Düzgün dili, heceler üzerindeki ustalığı, fikir ve düşünce yaklaşımı yönünden şairin, Türkiye'de de tanılmayı hak ettiğini gösteren etmenlerdir (Çolakoğlu 2011: 7).

Çolakoğlu, Halk edebiyatı tarzında usta sayılacak ölçüde düzeyli şiirler yazan ve şiir üzerinde ilgi çekici fikirleri olan bir şairdir. Şairin “Şiir Nedir” adlı manzumesi, poetikasını yansıtmaları bakımından incelenmeye değer niteliktedir (Çolakoğlu 2011: 10).

Bu çalışmadan başka Rıza Çolakoğlu'nun eserleri hakkında 2021'de bir çalışma daha yapılmıştır. Rıza Çolakoğlu'nun Telafer'den Derlediği Metinlerde Geçen Halk Bilimi Ürünlerinin Şekil Bilgisi Açısından İncelenmesi adlı yüksek lisans tezi Mohammed Abdul Ghanı Elias Al Abbas tarafından hazırlanmıştır.

0.1. Problem

Araştırmanın problem durumu ortaya koyulurken Türkmen halkı için şiir geleneği içinde yetişen ve yaşayan Rıza Çolakoğlu'nun hayatı, sanatı ve şiirleri incelenmiştir. Çalışmada Çolakoğlu'nun şimdiye kadar yayımlanan 228 şiiri incelenmiş, şiirlerin tematik özellikleri ve değerler açısından önemi belirlenmiştir. Çalışmada "Rıza Çolakoğlu" kimdir? Rıza Çolakoğlu'nun eserleri nelerdir? Rıza Çolakoğlu'nun şiirlerinin içerik özellikleri nelerdir? Rıza Çolakoğlu'nun şiirlerinde yer alan değerler nelerdir? Sorularının cevabı aranmaktadır.

0.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Rıza Çolakoğlu'nun şiirlerinin Türk Latin alfabesine toplu bir şekilde aktarılması, böylelikle Irak'ın güçlü şairinin şiirlerinin Türkiye'de ve Türkoloji çalışmalarında tanınması amacı ile ortaya konulmuştur. Ayrıca toplu yayını yapılan bu şiirlerin temaları ve içerdiği değerler bakımından incelemesi yapılarak Çolakoğlu'nun şiir dünyasının ortaya konulması amaçlanmıştır.

0.3. Araştırmanın Önemi

Irak Türkmen şairi Rıza Çolakoğlu'nun şiirleri Türkiye'de toplu bir şekilde daha önce yayınlanmamış ve şairin şiirleri üzerine bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Ayrıca Irak Türkmenleri içerisinde ünlü olan Çolakoğlu, Türkiye'de yeterince tanınmadığı için Türk edebiyatı içerisinde hak ettiği değeri görememiştir. Şair hakkında kendi eserlerinden, Irak'ta

şair ile ilgili yazılanlardan ve bizzat kendisi ve çocuklarıyla yaptığımız telefon görüşmeleri neticesinde Rıza Çolakoğlu'nun hayat hikayesi ortaya konmuştur. Çolakoğlu'nun bütün şiirlerinin toplu olarak ele alındığı ve şiirlerindeki temaların, değerlerin, bölgesel söz varlığının ortaya konduğu bu çalışma, ilk olması ve bundan sonraki yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından önem arz etmektedir.

0.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma Rıza Çolaoğlu'nun yazdığı ve yayımlanmış 227 şiir etrafında sınırlandırılmıştır.

0.5. Verilerin Analizi

Veri analizinde betimleme kullanılmıştır. "Betimlemede, toplanan verilerin araştırma problemine bağlı olarak neleri söylediği veya hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır. Çolakoğlu'nun şimdiye kadar yayımlanmış bütün şiirleri Türk Latin alfabesine aktarılmış, şiirlerdeki bölgesel söz varlığı dipnotlarda ve sonraki sözlükçede verilmiş ve şiirler temalarına göre tasnif edilmiştir.

1. BÖLÜM: IRAK TÜRKMEN TARİHİ

1.1: Irak Türkmenlerin Tarihi

Günümüzde Irak Türkleri Irak topraklarında yaşayan milletler içerisinde üçüncü sıradadır. Irak Türklerin Irak'ta yerleşim sebeplerinden biri ticarî ilişkiler ile 10. yüzyıldan itibaren Oğuzlar arasında yayılmaya başlayan İslâmiyet, 11. yüzyılda ezici bir çoğunluğun dini haline gelmiştir. Daha sonra 11. yüzyılda Oğuzlara "Türkmen" ismi verilmiştir. Yaklaşık iki yüzyıl sonra da bu ad Oğuz kelimesinin yerini almıştır. Ancak Oğuz sözü Türkmenlerin hatıralarında ve destanlarında atalarının adı olarak uzun süre yaşamıştır. Türkmenler, Irak'a ilk olarak 674 yılında, Emevî Halifesi Muâviye tarafından Horasan'a gönderilen Emevî komutanlarından Ubeydullah bin Ziyâd'ın ordusuyla birlikte gelmiştir. Savaşçılıktaki üstün yetenekleri nedeniyle Emevî ordularında önemli bir yer alan Türklerin Irak'a gelişleri Abbasîler döneminde daha da yoğunlaşarak devam etmiştir (Güngör 2014: 17-18).

Abbasî ordusundaki Türkler, muhtelif kabilelere mensuptular. Bunların isimlerinden ve «nisbet»lerinden hangi Türk kabilesine mensup olduklarını kolayca tesbit edebiliyoruz. Meselâ İbn Kayıglı, yani Kayıglı; Khifcakhî, yani Kupçaklı; Khallukhî yani Karluklu; İbn Azgiş Azgışoğlu ve İbn Yemak = Yemakoğlu gibi. Sonra bazılarının Oğuzlar'dan ve diğerlerinin de (meselâ İbn Tulun'un) Tokuzoğuz'lardan oldukları menbalarda tasrih edilmiştir. Arapça yazılan isimlerin çoğunu doğru okumak güçtür. Meselâ حرزى yazılan ismi «curzi» yani «gürcü» ve «hazarir» yani «Hazarlı», keza ابن العزr şeklinde yazılan bir isim «İbn al-Guz» yani Oğuz-oğlu, «İbn al Gur», yani Ogurlu, belki de hiç Türkçe olmayan bir isim olmak üzere «İbn al-izz» olabilir. Bunları tesbit için kaynaklarımızın en eski nüshalarını karşılaştırmalıyız. Bazı eserlerde ismi Nemek okunan bir emîrin, Türk olduğunu ve isminin Yemek okunması icab ettiğini yani Yemek kabilesinden neş'et eden bir emîr olduğunu, Abu-Bekr al Sûlî'nin al-Avraq nam eserinin İstanbul'da Şehidalipaşa kütüphanesinde bulunan nüshasında *yemak al-türkî* yazılmış olduğundan öğrendik (Togan 1981: 175).

Eski yazıda Arap imlasına göre değişik biçimler de okunmaları mümkün olan birçok Türk adı zaman zaman İranlı veya başka kökenli olmaları düşüncesini uyandırmıştır. Örneğin; Afşin, Sacoğulları, Kara Buğra ve Büyük Buğra gibi Türk kökenli bir çok komutanın varlığı ortaya

çıkmaktadır. Abbasi halifelerinin hizmetindeki orduda, bazı Türk boylarının büyük sayılarda temsil edildikleri de görülmektedir. Bunların başında al-Ivaiye yani Oğuzların Yıva boyu ile Hazarlar ve Halac oymakları gelmektedir (Saatçi 2009: 9).

Komutan Ubeydullah askerlerini Irak'a getirterek Basra'ya yerleştirir. Basra'ya yerleştirilen Türk askerlerinin 2000 kişi kadar olduklarını ve bunların ok atmakta pek mahir olduklarını, bu semte de Buhariyye denildiğini kaydeder. Basra'da Ubeydallah bin Ziyad'ın gözde adamlarından biri olan Reşidü't- Türkî adındaki mevlasının da, Basra'ya yerleştirilen Türkler arasından yükseldiği şüphesizdir. Türklerin üstün savaş yetenekleri ve ok atmaktaki maharetleri İslam kumandanlarının dikkatini çekmiş ve onları ordularına almalarına yol açmıştır. Böylece Türkler okçuluk sanatını bilmeyen Arap askerlerine okçuluk sanatında eğitim yaptırıyorlardı (Saatçi 1996: 39).

Türkmenlerin yerleşimi 11. yüzyıla uzanır özellikle Tuğrul Bey'in 1055 Bağdat'a girdiği tarihten itibaren Bağdat dahil bugünkü kuzey Irak bölgesi geniş çapta Türkleşmeye başlamıştır. Türk göçlerinin devam etmesiyle bölgede daha önce yerleşen nüfusu besleyerek güçlendirmişlerdir. Dördüncü Murad dönemine kadar bölgeye göç eden Türkmen boyları günümüzde bölgede varlığını sürdüren Türkmen topluluğunu meydana getirmiştir. Tarih boyunca karşımıza çıkan Türk, Türkmen Yörük, Kızılbaş (Alevi) adları ile vasıflanan topluluk arasında kavmî (etnik) hiçbir fark yoktur ve hepsi Oğuz (Türkmen) kavminin torunları kabul edilmişlerdir (Saatçi 2009: 10-11).

1.2. Irak Türkmenlerinin Yaşadığı Yerler

Günümüzde Irak türkmenleri ülkenin kuzeybatısından güneydoğuya doğru uzanır ve Araplarla Kürtler arasındaki bölgelerde yaşamaktadırlar. Irak Türkmenlerinin yerleşme sahaları, Suriye sınırından başlayarak Bağdat'ın güneydoğusundaki Bedre kasabasına çekilecek bir kavisin güneyinde kalmaktadır. Bu bölgenin güneyi Araplar, kuzeyi de Kürtler'le muskündür (Koçsoy 1991:132).

Kuzeyden Musul'un 60 km batısında bulunan Telafer ve buna bağlı olan köy ve kasaba yerleşimlerden itibaren Musul ve çevresindeki köyler, Erbil, Altunköprü, Kerkük ve çevresindeki köyler, Tazehurmatu, Tavuk, Tuzhurmatu ve çevresindeki bayat köyleri, Kifri, Karatepe, Hanekin, Kızlarbat (Sadiye), Karağan, (Celevla) ve Çevre köyleri, Sahraban (Mikdadiye), Bedre, Kazaniye ve Mendeli gibi il, ilçe, kasaba ve köyler, Türkmenlerin yerleştiği önemli merkezleridir. Türkmenlerin yerleştiği bölge, kuzey Irak'ın Musul, Erbil,

Kerkük ve Diyale illerinin sınırları içinde kalmaktadır. Ayrıca başkent Bağdat'ta binlerce Türk ailesinin yaşadığını da gözardı etmemelidir. Bağdat'ın yoğun olarak Karakol, Azamiye ve Rağibe Hatun semtlerinde yaşayan Türkmenlerin nüfusu 300 binin üzerindedir.

Türkmenlerin Irak'ta yerleştiği bölgedeki il, ilçe, kasaba ve köylerin en önemlilerinin dağıtımını illere göre şöyle sıralayabiliriz:

Musul İli

Musul (Merkez): Musul'un merkez ilçesinde Yunus Peygamber, Faysaliye ve Mansur mahalleleri, nüfus itibariyle Türkmendir. Ayrıca Musul'un çevresinde yüzlerce Türkmen köyü vardır. Sarılı ve Şebek oymağı ve diğer Türkmen aşiretlerinin yaşadığı Musul bölgesindeki köyler çok fazla sayıda Türkmen nüfusu vardır. Musul'un çevresinde yer alan önemli Türkmen köyleri: Abbasiye, Abzah, Akkoyun, Albek, Alireş, Alkuş, Arpacı (Arpaciye), Babıniyet, Ba'hamza, Basahra, Ba'şika, Baştutmaz, Ba'vize, Baybuğ, Bazbaya, Bedene, Bektaş, Besan, Bılavat, Bısatlı, Bi'rhallan, Cilevhan, Çinçi, Deraviş (Dervişler), Ebucerbua, Eskişehir, Fazılıye, Gazekân (Gazihan), Gökçeli, Hamdaniye, Haraba, Harabasultan, Havar, Haznebent, Haznetepe, Hıdır (İlyas), Horsabad, Isreh, Kadıköy (Kazıyye), Karakoyun, Karakuş, Karaşor, Karatepe, Karatepe Şebek, Karayatağ, Keberli, Kehriz, Kelek, Kelete, Kepresor, Kızfahre, Körgariban, Minara Şebek, Mişerfe (Müşerrefiye), Mahallebiye, Ortaharap, Ömergân (Ömerkân), Ömer kayacı, Reşidiye, Rezzakiye, Selamiye, Seyyidler, Şebek, Şemsiyyat, Şennif, Şeyhemir, Şirehan (Aşağı ve Yukarı Şirehan), Tahrava, Telagub, Tercile, Tefikiye, Tezharap, Tilyara, Toprakziyaret, Topzava, Verdek, Yarımca, Yengi Bısatlı, Zehrahatun, Zeynelabidin'dir.

Musul'un 60 km batısında yer alan Telafer, Irak'taki Türklerin yoğun biçimde yaşadığı en büyük ve en halis bir Türkmen ilçesidir. Telafer ilçesinde bulunan Türkmen köylerinin başlıcaları ise şunlardır:

Ağbulağ, Ağtepeler, Antallavi, Arpatepe, Avkenni veya Efkeni (Bucak merkezidir), Azzotepesi, Buhur, Ceddu", Cegen Harabı, Cilheşler Tosnuğu, Cubara, Cuma, Çardağtepe, Çeti(y)liler Tarrı, Damlamaca, Daşlıdere, Deveboynu (2 köy), Faka, Hamra, Harala, Harna, İrfi, Kırmız, Kızılkuyyu (Kızılkuyu), Kızıl Tar, Körkuyyu, Kusbuk, Kuyyu (Kuyu), Malviren, Mıstah, Miççe, Mahlebiye, Sanbar, Sec'a, Sapan (Sapan) Harabesi Sualtı, Şeh (Şeyh) İbrahim, Turmu, Üçtepeler, Viranşehir.

Bunun yanısıra Telafer'in batısında bulunan Sincar'ın güneyinde de Türkmen köyleri vardır. Bu köylerin en önemlileri arasında Meydankulu, Sibate, Sino ve Tellavi yer almaktadır. (Saatçi 1996: 39)

Telafer

Irak'taki en büyük ve en önemli Türk ilçesi olan Telafer, Musul'un kuzey batısında yer almaktadır. (Haşimi 1933: 144) Sincar Dağı'nın kuzeyinde ve Sincar'a 55 km. uzaklıktadır. Eski bir yerleşme yeri olan Telafer adının Aramice Tel (tepe) ve Ağbar (toprak) sözlerinin birleşmesinden doğduğu, Tell- Ağbar, bunun da Telafer 'e dönüştüğü sanılmaktadır. Ancak yerli halk bunu “Tılafar” olarak telaffuz etmektedir.

Köklü bir Türk bölgesi olan Telafer, Musul ile birlikte, 11. yüzyıl sonlarına doğru Selçukluların topraklarına katılmıştır. Bölge, daha sonraları sırasıyla Atabeyler (12. yüzyıl), İlhanlılar (13.yüzyıl), Celayirliler (14. yüzyıl)'in eline geçmiştir. 14. yüzyılın ikinci yarısında Timur'un Ana dolu'ya buradan geçtiği, günümüzde Telafer'in güneyinde bulunan ve adına halk ağzında Temirlenk (Timur) Yolu denilen yolun, bunun bir anısı olarak günümüze kadar yaşadığı anlaşıyor. 1534 yılında Bağdat'ı Safavilerden alan kanunî Sultan Süleyman ve 1638 yılında bölgeyi İranlılardan geri alan 4. Murad, sefer dönüşü bir kısım askerin Telafer bölgesinde yerleştirmişlerdi. Günümüzde Telafer'de tanınan Alaybegli ailesi, bunların torunları olarak anılır. Yörede bulunan Cubara ve Harala köyleri de bunlarındır.

Bunun gibi günümüzde Telafer'in Hasanköy mahallesinde oturan Himmetli 'lerin soylarının. 4. Murad döneminde buraya yerleşen Kayserili süvari yüzbaşısı Himmet Ağa veya Himmet Dede'ye dayandığı söylenilmektedir.

Sultan 2. Mahmud 1826 yılında Yeniçerileri ortadan kaldırırken bunların küçük bir topluluğu kaçıp Telafer'e sığınmıştır. Bundan başka çeşitli vesilelerle Anadolu'nun güney ve doğusundan göçerek Telafer'e yerleşen aileler vardır. Bu Türk ailelerinden günümüzde Telafer'in tanınmış ailesi Pirnadarlılar (Pirnazarlılar)'ın, 19. yüzyılın başlarında Diyarbakır'dan göçerek Telafer'e yerleştikleri ileri sürülmüştür. Telafer halkı çok zengin kültürlere sahiptir. Gelenek ve göreneklerini titizlikle yaşattan Telaferliler âşık edebiyatı, türküler, halk oyunları, giyim- kuşam, düğün gelenekleri, çocuk oyunları ve törenler gibi konularda halk hültürü alanında zengindir.

Eğitimde okur-yazar oranı da yüksek olan Telafer 'de ne yazık ki Irak rejimi hiç bir ciddi yatırım yapmadığı gibi bölgede yaşayan Türkmenlerin gelişmesini engellemek için de her

türlü önlemi almıştır. Telafer, bugün Irak'ta mevcut bulunan birçok ilden fazla nüfusa sahip olmasına rağmen il yapılmamıştır. İlkokul, ortaokul ve lise bakımından yetersiz olan ilçede, hiç bir enstitü veya yüksek okul da açılmamıştır. Buna rağmen Telafer'de pek çok doktor, diş hekimi, mimar, mühendis, eczacı, avukat ve öğretmen yetişmiştir. Bir kısmı yurt dışında yüksek tahsil görmüş Irak'ın en başarılı meslek sahipleri olmuşlardır. Ancak Telafer halkı Türkmen oldukları için yıllardır baskı altında tutularak Telafer'in yetişmiş gençleri hiçbir devlet memuriyetine alınmamaktadır (Saatçi 2009: 20-89).

Erbil

Ülkenin kuzeyinde bulunan Erbil, Musul'dan sonra tarihî bir Türkmen şehridir. Kerkük' ten sonra Türkmenlerin Irak'ta yaşadığı ikinci büyük il sayılır. Erbil Kerkük üzerinden Bağdat'a demiryolu ile bağlıdır. Kerkük- Musul karayolunun da önemli bir noktası sayılır. Kerkük'ten 86 km Musul'dan 93 km uzaklıktadır. Şehir kuzey ve güneyden Büyük Zap ile Küçük Zap, batıdan Dicle, doğudan İran sınırları arasında kalan engebeli bir ovada kurulmuştur. Erbil, Irak'ın en zengin sayfiyeleri ve turistik yerlerindendir. Özellikle şehrin kuzeydoğusundaki dağlık bölgede, yazın serin olan gezinti yerleri, akarsular ve çağlayanları ilgi çekicidir (Saatçi 2009: 88).

Kerkük

Kerkük ili Irak'ın kuzeyinde Bağdat- Erbil karayolu üzerinde yer almaktadır. Irak'ın Bağdat, Basra ve Musul'dan sonra dördüncü önemli kenti durumundadır (Saatçi 2009: 67).

Yoğun Türkmen nüfusuna sahip olan Kerkük, Irak Türkmenlerinin kalbi ve kültür merkezidir. Kerkük'e bağlı nahiye ve köylerin tamamı da Türkmen nüfusuna sahiptir (Saatçi 1996: 35).

Kerkük'e bağlı olan ilçe ve köyler: Altunköprü, Tisin, Beşir, Bilava, Çardağlı, Kümbetler, Leylan, Ömer Menden, Tazehurmatu, Tercil, Tirkalan, Yahyava, Yayçı, Dakuk(Tavuk), İmam Zeynelabidin (Saatçi 2009: 98).

Selahaddin iline bağlı olan ilçe ve köyler : Tuzhurmatu, Bayat Köyleri, Hasadarlı, Şahseven, Yengice, Abbud, Amirli (Emirli), Bastamlı, Çardağlı, Karanaz (Saatçi 2009: 144).

Diyale

Diyale sınırları içinde de önemli bir yekûn tutan Türkmen nüfusu bulunmaktadır.

Diyala ili bağlı ilçe ve köyler: Kifri, Hanekîn, Karatepe, Karağan (Celevla), Kızlarbat (el-Sadiye), Şahraban (Mikdadiye), Mendeli, Bakuba, Kazaniye (Saatçi 2009: 157).

Türkmenlerin Irak'taki En Önemli Yerleşme Merkezleri

Musul ili

Musul (Merkez)

Bafharî (köy)

Efkenni (kasaba)

Kadıköy (Kaziyye) (köy)

Karakoyunlu(köy)

Karayatağ (köy)

Mahlebiye (Mahlebi Köyü) (köy)

Neyneva (Ninova) (köy)

Reşidiye (köy)

Selamiye (köy)

Şennif (köy)

Şirehan (köy)

Telafer (ilçe)

Erbil İli

Kerkük İli

Kerkük (Merkez)

Altunköprü (ilçe)

Tisin (köy)

Beşir (köy)

Bilava (köy)

Çardağlı (köy)

Kümbetler (köy)

Leylan (köy)

Ömer Menden (köy)

Tazehurmatu (merkez ilçesine bağlı bir bucaktır)

Tercil (köy)

Tirkalan (köy)

Yahyava (köy)

Yayçı (köy)

Dakuk (Tavuk) (tuzhurmatu'ya ilçesine bağlı bir bucak merkezidir)

İmam Zeynelabidin (köy)

Selahaddin ili

Tuzhurmatu (ilçe)

Hasadarlı (köy)

Şahseven (köy)

Yengice (köy)

Abbud (köy)

Amirli (Emirli) (köy)

Bastamlı (köy)

Çardağlı (köy)

Karanaz (köy)

Diyala ili

Kifri (ilçe)

Hanekîn (ilçe)

Karatepe (kasaba)

Karağan (Celevla) (Kızlarbar'a merkezine bağılı bir bucak merkezdir)

Kızlarbat (el-Sadiye) (Diyala iline bağılı bir bucak merkezdir)

Şahraban (Mikdadiye) (ilçe)

Mendeli (ilçe)

Bakuba (Diyala il merkezidir)

Kazaniye (köy) . (Saatçi 2009: 68-173)

1.3. Irak Türkmenlerinde Dil

Her bir toplum içinde ve kültür çerçevesinde öncelikle aile ve akraba çevrede edinilen daha sonra okulda tahkim edilen ve geliştirilen dil "ana dil" olarak adlandırılır. Irak'taki Türkmenler türkçe yönünden iki ana kaynaktan beslenmektedirler . Birincisi ve en önemlisi konuşma dili, yani yaşayan dil söylediğimiz yöre ağızdır. ikinci olarak yazı dili, Irak Türkmenleri yazı dilinde Türkiye Türkçesini benimsemişlerdir (Saatçi 1996: 307-308).

Irak Türkmenleri Selçuklu' nun, Osmanlı'nın kalıntıları gibi görüldüklerinden, her devirde Irak Türkmenlerinin varlığı Irak hükûmetlerince görmezden gelinmiş ve Irak'taki rollerinin her alanda kısıtlanması için türlü yollara başvurulmuştur. Ancak 2003 yılında ABD' nin işgali sonunda Irak'ta başlayan yeni dönemle birlikte, Irak Türkmenleri de kendilerini ifade edecek bazı imkânlar ve ortamlar bulabilmişlerdir. Her şeyden önce, Irak Türkmenleri, 1975'ten beri gasp edilmiş olan Türkçeyle eğitim alma hakkını uzun bir aradan sonra, bu dönemde 2006 yılın Anayasası ile yeniden elde ederek Kerkük, Bağdat, Erbil, Süleymaniye, Diyalâ, Musul, Telâfer ve Tuzhurmatı'daki (Selâhattin) birçok okulda ana dilleriyle eğitim veya ana dili öğretimi uygulamalarına başlamışlardır. Bununla birlikte Irak Türkmen bölgelerindeki okullarda gerçekleştirilen eğitim öğretimin önünde daha başka sıkıntılar ve zorluklar da vardır. Aşağıda bu sorunlardan değinilecektir (Saatçi 2020: 78).

Irak'ta Türkçe Eğitimin Kısa Tarihi:

1937'de Irak'ta tamamen kesilen Türkçe eğitimi, 24 Ocak 1970'te ise Irak Türkmenlerine bazı kültürel haklar verilmiş ve bu çerçevede ilkokul seviyesinde belli bir oranda Türkçe eğitime izin verilmiştir. Bu uygulama 1975-1976 ders yılı sonunda tamamen kaldırılmıştır. 1991'deki Birinci Körfez Savaşı'ndan sonra Erbil ve çevresindeki bölgelerde Irak Türkmenleri Türkçe eğitim almaya başlamışlar. 2003 yılın sonrasında Irak'ta kurulan yeni yönetim 2006 Anayasası ile bütün etnik gruplara kendi diliyle eğitim alma hakkı vermiş Türkmenler de bundan faydalanarak pek çok okulda Türkmençe eğitim, bazı okullarda da Türkçe dersi vermeye başlamıştır (Devlet 2021: 16- 18).

Irak Türkmenlerinin hak arama teşebbüsleri:

İlkokullarda Türkçeyle eğitime geçilmesi (1937'de kesintiye uğramıştı.) ve hizmet içi kurslarıyla öğretmenlerin Türkçe eğitim için hazırlanmasına 28-30 Ağustos 1960 tarihinde Kerkük Öğretmenler sendikasının birinci kongresinde kararı alınmıştır. Bu talepler o günkü Irak hükûmetine iletilmişse de bu teşebbüsten bir sonuç alınamamıştır. Kongrenin açılışında o zamanki Irak Eğitim Bakanı da hazır bulunmuştur. 8 Mart 1963'te Ata Terzibaşı başkanlığındaki bir Türkmen heyeti Cumhurbaşkanı Abdüsselâm Arif'le görüşerek kendisine Türkmenlerin çeşitli taleplerini iletmiştir. Bu talep listesinin ilk maddesi Türkçe eğitimle ilgilidir.

8 Temmuz 1963'te İstanbul'daki Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanı Necmettin Esin Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığına başvurarak Irak Türkmenleriyle ilgili bazı taleplerde bulundu. Bunlardan biri de Batı Trakya'da olduğu gibi Kerkük'te de bir Türk lisesi açılması talebiydi. Irak Türkmenleri Cumhurbaşkanı Abdüsselâm Arife 8 Nisan 1964 de bir muhtıra sunarak bazı taleplerde bulunmuşlar, bu taleplerden biri de Kürtlere tanınacak özerklik hakkının Türkmenlere de tanınmasıdır (Saatçi 2020: 70).

Irak hükûmetlerince Türkmenlere verilen eğitim ve kültür hakları:

21 Mart 1925'te hazırlanan ilk Irak Anayasası'nın 16. maddesinde nüfusunun çoğunun Türk olduğu bölgelerde ana dili Arapça olmayan toplulukların, bu arada Türkmenlerin, okullarda kendi ana dilleriyle eğitim öğretim işlerini yürütebileceği hükme bağanmıştır.

1 Haziran 1931'de yayımlanan 74 sayılı Mahalli Diller Kanunu'nda da Türkmenlerin nüfusca çoğunlukta oldukları yerleşim yerlerindeki okullarda Türkçeyle eğitim almaları hukukî güvenceye kavuşturulmuştur. Irak'ın Milletler Cemiyetine üye olmasının hemen ardından, 30 Mayıs 1932 tarihinde yayımlanan bildirinin 8. maddesinde ana dili, resmî dil Arapçadan farklı olan toplulukların çocuklarına Irak eğitim sistemi içinde ana diliyle eğitim alma hakkı tanınmıştır. 29 Mart 1946 yılında Irak'la Türkiye arasında imzalanan dostluk ve iş birliği anlaşmasına bağlı olarak 3 numaralı protokolün 3. maddesinde Irak'taki ticaret okullarında Türkçe, Türkiye'deki ticaret okullarında da Arapça okutulacağı hususunda anlaşmaya varılmıştır. 4 Ocak 1970 tarihinde Devrim Komuta Konseyi tarafından yayımlanan 89 sayılı kanun hükmündeki kararnameyle Irak Türklerine içinde, ilköğretim kademesinde Türkçeyle eğitim alma da bulunan bazı kültür hakları tanınmıştır. 2006'da yürürlüğe giren yeni Irak Anayasası'nın 4. maddesinin 1. bendinde de bütün Irak vatandaşlarına kamuya ait eğitim kurumlarında, eğitim kurallarına uygun olarak ana dillerini öğretme ve öğrenme hakkı tanınmıştır. Aynı anayasa'nın 122. maddesindeki "Bu anayasa Türkmenler, Keldaniler, Süryaniler ve diğer Topluluklar gibi çeşitli milliyetlerin idari, siyasî, kültürel ve eğitimle ilgili haklarını güvence altına alır. Bu hususlar kanunla düzenlenir." ifadesiyle de Türkmenlerin kendi dillerinde eğitim alma hakları bir kez daha tescil edilmiştir (Saatçi 2020: 71-72).

Irak'ta Türkçe eğitimin niteliği:

Irak eğitim sisteminde ilkokul altı yıl, ortaokul üç yıl ve lise üç yıldır. Irak'ta Türkçe eğitim ilk orta ve lise seviyesinde iki ana koldan yürütülmektedir: Esas ve Şumul okulları . Esas okullarında bütün dersler (din bilgisi hariç) Türkçe okutulurken Şumul okullarında ise belli bir ders saat sayısı (haftada 3 -4 saat) Türkçeye ayrılmıştır.

Irak'ta Türkçe eğitim verilen iller ve öğrenci sayıları:

Bugün Irak'ta Türkçe eğitim şu illerde ve ilçelerde verilmektedir. Kerkük, Bağdat, Erbil, Süleymaniye, Diyala, Musul, Telâfer ve Tuzhurmatı.

Irak Türkmen eğitiminin başlıca sorunları:

Irak Türkmen bölgelerindeki okullarda gerçekleştirilen eğitim öğretimin önünde daha başka sıkıntılar ve zorluklar da vardır. Irak Türkmenlerinin bugünkü eğitim sorunları daha ziyade uygulamadan kaynaklanan sorunlardır. Bunlar:

- Ders kitaplarının öğrencilere zamanında ulaşmaması, kaliteli ve yeterli sayıda yardımcı ders, aracının bulunmaması, kapsamlı sözlüklerin ve donanımlı kütüphanelerin bulunmayışı Irak Türkmen eğitiminin başlıca sorunlarından.
- Okul binaları yetersizdir. Aynı binada günün farklı saatlerinde Arapça ve Türkçe eğitim verilmektedir. Bundan başka, okul binalarının çoğu eski ve tefrişatı da yıpranmış durumdadır.
- Ebeveynlerin Türkiye Türkçesine vakıf olmayışları Türkmen eğitimi dolaylı yünden etkileyen bir sorundur.
- Telâfer ve Tuzhurmatı gibi bölgelerde terör örgütleriyle mücadele tamamlanmasına rağmen bu ilçelerdeki tahribat bütünüyle giderilememiş, yöre ahalisi Türkmenler bütünüyle evlerine dönememişlerdir. Bu da Türkçe eğitimin büyük ölçüde aksamasına sebep olmuştur .
- Türkmen okullarının bir başka sorunu da bilhassa branş öğretmenlerinin Türkiye Türkçesini ders anlatımında yeterince kullanamamasıdır. Çünkü her ne kadar bölgedeki insanların ana dili Türkçe olsa da Irak Türkmenleri daha çok Azerbaycan Türkçesine yakın bir şiveyle konuşurlar. Kaldı ki Türkmen öğretmenler eğitimlerini Arapçayla edinmişlerdir. Bu lehçe farkı da Türkçe eğitime dolaylı yünden köstek olmaktadır.
- Irak Türkmen eğitime öğretmen yetiştiren akademik eğitim kurumlarının da bazı sıkıntıları bulunmaktadır.
- Mevcut Irak hükümeti Türkmenlerin ana dilleriyle eğitim almalarına şimdilik ses çıkarmasa da bu hususta ciddi bir destek de vermemektedir (Saatçi 2020: 78-79).
- Türkmen esas okullarına giden öğrenci sayısının hâlâ Arapça eğitim veren şumul okullarına giden öğrenci sayısından az olması da düşündürücüdür. Soruşturmalarımıza göre, Türkmenlerin önemli bir kısmının, bu okulların geleceğinden kaygılı olduklarını söyleyebiliriz. Türkmen toplumu içindeki dedikodu ve menfî propagandanın da bu okullara olan ilgiyi azalttığı bildirilmektedir.

Musul'da Türkçe Eğitim:

Irak'taki Türkmenlerin en önemli yayılma alanlarından biri de Musul' dur (Neyneva). Musul ilinde Türkmenler ikinci büyük nüfus olarak sayılmaktadır. Musul'a bağlı Telafer ilçesi Türkmenlerin kentidir. Telâfer yüzde yüz Türkçe konuşan bir şehirdir. Türkmen okullarının bu bölgede olması çok önemlidir.

Esas Türkçe Okulları:

Bugün Musul'daki iki anaokulunda; Reşidiye'deki Yengi (Yeni) Dünya Anaokulu ve Karakoyunlu'daki El-Bustan Anaokulunda Türkçe eğitim verilmektedir. Musul merkezindeki Reşidiye'de El-Turkmaniye (Türkmen Reşidiye) İlkokulu da bütünüyle Türkçe eğitim veren bir okuldur. Musul içinde bulunan semtlerden Reşidiye, Şirihan ve Karakoyunlu semtlerinde 42 şümul okulunda da haftada 3-4 saat Türkçe dersi verilmektedir.

Musul'a Bağlı İlçeler ve Beldeler:

1. Telafer ilçesi:

Bayrak ilkokulu ve Bayrak Ortaokulunda Türkçe eğitim, ayrıca 110 şümul okulunda Türkçe dersi verilmektedir. Hâlbuki, Telaferde IŞİD işgalinden önce 202 şümul okulu vardı ve hepsinde Türkçe dersi veriliyordu. Telâfer'e hash beldelerden lyaziye'deki 15 okuldan 10 Arapça okullarda Türkçe dersi veriliyor.

2. Sincar ilçesi:

Musul'a bağlı Sincar ilçesinde de 15 okuldan yalnızca 2 Arap okulunda Türkçe dersi verilmektedir. Bu ilçede esas okulu bulunmamaktadır.

3. Muhallebiye Beldesi:

El-Emel (Umut) Anaokulu ve Süleyman El-Kanuni El-Turkmani ilkokulu ile Süleyman El-Kanuni El-Türkmani Ortaokulunda Türkçe eğitim verilmektedir. Ayrıca, bu ilçedeki 14 Arapça okulda Türkçe dersi veriliyor.

4. Hamdaniye Beldesi: 5 Arapça okullarda Türkçe dersi veriliyor.

5. Basika Beldesi: 5 Arapça okulda Türkçe dersi veriliyor.

Musul okullarına dair verilen bilgilere göre Arapça okullarında Türkçe ders veren okul sayısı 188 okul, ssas okullarsa 8 okuldur. Musul Türkmen eğitim merkezine bağlı öğretmen sayısı toplamda 394 Türkçe öğretmeni vardır. Bunların önceden atanan öğretmen sayısı 180, yeni atanan öğretmen sayısı 68, sözleşme öğretmen sayısı ise 146'dır.

Musul Türkmen Eğitim Merkezine bağlı öğretmen sayısı da aşağıdaki gibidir:

Önceden Atanan Öğretmen: 180 Türkçe öğretmeni

Yeni Atanan Öğretmen: 68 Türkçe öğretmeni

Sözleşmeli Öğretmen: 146 Türkçe öğretmeni

Toplam Öğretmen Sayısı: 394 Türkçe öğretmeni vardır (K.D. 89, s. 21-23).

1.4. Irak Türkmen Edebiyatı

Irak'taki Türkler Türkçe yönünden iki ana kaynaktan beslenmektedirler. Birinci ve en önemli kaynak konuşma dili, yani yaşayan dil dediğimiz yöre ağızıdır. Kerkük'te, Erbil'de ve diğer Türkmen yerleşim merkezlerinde konuşulan yöre ağızlarını, genel olarak Azerî diyalektine dahil etmek mümkündür. Aslında Irak'ta konuşulan Türk ağızları, genelde bir bütünlük oluşturmalarına rağmen şehir, kasaba, köy hatta mahalleler arasında bile, bazı ağız farklılıklarının mevcut olduğunu bilinmektedir. Herkesin konuştuğu bu anadilin, öğrenilip yaygınlaşması, kendiliğinden sağlanmaktadır. Hatta denilebilir ki, Türkmenlerin kültürünü, halk edebiyatını, dünya görüşünü, kimliğini ve etnik bilinciğini günümüze kadar ayakta tutan, canlılığını hala koruyan bu anadildir. Bu canlı ve yaşayan dil öylesine güçlüdür ki Kerkük'te Türkmenler arasında yüzyıllardan beri yaşamış olan ve yörede Hristiyan Türkmenler olarak tanınan bir koloninin Süryani alfabesi ile yazı dilleri, ölüm törenlerinde söylenen ağıtları (kendi adlandırmaları ile madraşları), hatta incilleri bile Türkçeleşmiştir. Irak'taki Türkmenlerin yarattıkları sözlü edebiyatın, yani halk edebiyatının oluşması ve zenginleşmesinin de en güçlü kaynağı, halkın konuştuğu dildir. Zamanla, özellikle Arapça ile yapılan mecbûrî eğitim, kuşaktan kuşağa, ister istemez türkçe konuşma dilinin zayıflamasına

ve biraz bozulmasına yol açmaktadır. Nitekim halk kesiminden insanların konuştukları Türkçe, okur yazar olan kişilere oranla temiz yapısını daha fazla korumaktadır.

Irak'ta Türkçe'nin beslendiği diğer bir kaynağı ise yazı dilidir. Irak'ta yalnızca konuşma dili olarak yaşayan Türk ağızları, yazı dilinde kullanılmamıştır. Irak Türkmenleri yazı dilinde Türkiye Türkçesini benimsemişlerdir. Irak'ta 16. yüzyıla kadar ortaya çıkan Türkçe edebî eserlerin Azerbaycan Türkçesinde –belki buna Eski Anadolu Türkçesi demek daha doğru olur- olduğu görülmüştür. 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra, Irak'ta yazılı edebiyat, Batı Türkçesi olan osmanlıcanın nüfûzuna girmiş ve yavaş yavaş osmanlıca ile paralellik kazanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'den ayrılmakla beraber, Irak Türklerinin yazı dilinde yine Türkiye Türkçesi'ni tercihe devam ettikleri görülmüştür. Irak Türkleri Türkiye'de başlayan dildeki sadeleşme hareketini de takip etmişlerdir. Biraz geriden ve ağır olmakla beraber bu takip, 1975 yılına kadar sürmüştür. Bu tarihten sonra Türkmenler, Bağdat yönetimi tarafından kısıp alınarak, Türkiye kökenli her türlü Türkçe basılı malzemeden, hatta basından bile mahrum bırakılmışlardır. Türkçe yazılı kaynaklara hasret kalan Türkmenler, böylece kendi kendilerine yetme çabası içine girmişler, sadece Türkiye radyolarının yayınından yararlanmak zorunda kalmışlardır (Saatçi 1996: 307- 380).

1.4.1. Halk Edebiyatı

Bin yılı aşkın geçmişleri ile Türkmenlerin Irak'ta geliştirerek meydana getirdikleri halk edebiyatı örnekleri günümüzde de canlılığını koruyan çok zengin malzemeler sergiler. Halkın bedii zevkini, konuşulan dilin estetiğini Türkmen topluluğunun dünya görünüşünü sosyal hayatın heralanına sinmiş yanılla inanç gelenek-görenek ve hikmetleri halkın musiki hayatının temel yapısı olan sözlü kısmını çocukların oyun eğlence dünyasına ait tekerlemeler, Türkmen kadınının bebeklerine söylediği ninnilerden yaktığı ağıtlara kısaca doğumdan ölüme kadar ki serüvenini bu zengin halk edebiyatı dile getirir. Başlangıçta birer ferdi mahsul olarak ortaya çıkan bu edebî örneklerin günümüze ulaşması hiç şüphesiz kolay olmamıştır. Yaşayan bir kurum olarak karşımıza çıkan bu edebî mahsuller edinilen hayat tecrübeleri yaşanan acılar üzüntüler ve sevinçler meydana gelen savaşlar karşılaşılan felaketler duyulan ferdi veya toplumsal acılar sonucu yüzyıllar boyu söylenegelmiş ancak halkın ağızda söylene söylene berraklaşmış, süzüle süzüle incelemiş ve kıvamını tutturmuş yapısı, anlamı, ifade gücü ve sözlü musikisi estetik dengesini bulmuş ve halkın ortak malı olarak anonimleşmiştir. Böylece zamana karşı mukavemet ederek kuşaktan kuşağa kulaktan kulağa yayılarak günümüze

ulaşabilmiş birer inci taneleridir. Ancak aynı süreç içinde güçlü olmayan bazı ferdi yaratmalarında da acımasızca ve adil bir hakem olan zaman tarafından elenerek unutulduğu şüphesizdir. Türkmenler'in halk edebiyat mahsulleri manzum ve mensur örnekler olarak iki grupta toplanabilir.

Manzum mahsuller arasında en çok ilgi çekenlerin başında yedi heceli mani dörtlükleri gelir. Mani dörtlükleri denilebilir ki Türkmen halk edebiyatının altyapısını oluşturan başlıca ve en yaygın nazım türüdür. Nitekim Irak'ta Türkmen musikisinin sözlü kısmı olan güftelerinin yüzde 90'ını da mani dörtlükleri oluşturur. Bu dörtlükler Ayrıca atasözü, bilmece, ninni, ağıt hatta bazen masalların manzum dörtlükleri olarak da karşımıza çıkar. Türkmen halk edebiyatının manzum örnekleri musiki ezgilerinin başlıca dilidir. Türkmenlerin ezgilerini uzun hava ve kırık havadiye 2 bölümde ele almak mümkündür. Uzun hava olarak okunan ezgilerin metinleri türüne göre halk edebiyatının belirli metinleri arasından seçilir. Bunlar bölgede tenzile havaları denilen dinî parçalar makam divan Karabağı Gazel Aşık ve Kerem havaları adlarını alır. Âşık havalarının büyük kısmı günümüzde Kerkük merkezi dışında kalan Tavuk İmam Zeynelabidin Musul'un batısında kalan en büyük Türkmen ilçesi Telafer yöresi Türkleri arasında yaygındır. Kerem örnekleri ise en çok Erbil Türkmenleri arasında okunan yaygın parçalardır. Oyun-tören ve esnaf veya meslek Türküleri vardır olay ve kahramanlık Türkülerine bölgede şarkı veya neşide adı verilmektedir. Türkülerde kullanılan en yaygın halk edebiyatı nazım biçimi. Daha öncede belirttiğimiz gibi yedi heceli mani dörtlükleridir. Ancak sekiz on bir on iki veya on dört heceli halk şiirlerine de tesadüf edilebilir. Bazen dörtlükler yedi heceli bağlantı (nakarat) kısmı beş altı sekiz dokuz oniki ondört veya onaltı heceli de olabilir. Türküler arasında Türk dünyasının ortak malı sayılabilen örnekler en çok olay Türküleridir denilebilir. Çocukların folklor dünyasını oluşturan halk edebiyatının mahsulleri arasında Uş manileri denilen çocuk şarkıları ve tekerlemeleri lirik örnekler olarak karşımıza çıkan okşamalar, leyleler yani ninniler şaşırtmacalar (yanıltmacalar) ve uşag matalları yani çocuk masalları ilgi çeker. Irak Türkmen halk edebiyatının kendine özgü en güçlü örnekleri hoyrat adı verilen cinaslı mani ve kesik manilerdi. Bölgede hoyra veya hoyrat biçiminde de telaffuz edilen bu kelimenin sözlük anlamı hakkında ke bir bütün olarak icra edilen halk müziği ürünüdür. Ezgi seyrine göre muhalif Beşiri Kesik Yolcu, Ömeregele, Muçıla, İskender'i ve Matarı gibi değişik adlar olan hoyratları ister Irak'ta ister Irak dışında Türkmenlerin özgün bir sanat eseri olduğu kabul edilmektedir.

Irak Türkmenleri'nin bir simgesi hâline gelen hoyrat istisnasız Irak'taki bütün Türkmen yerleşme bölgelerinde bilinen ve sevilen günümüzde de bütün canlılığı ile yaşayan bir nazım türüdür. Irak Türkmenlerinin bütün bir dünya görünüşü yaşama biçimi doğumdan ölüme kadar geçen hayat evlerini hikmetlerini sevinç ve hüznelerini bulabilmek mümkündür. İlk mısra üç dört veya beş heceli cinaslı sözlerden oluşan hoyratlar çarpıcı ve sürprizli anlamları ile bir çırpıda insanı kavrayan ve düşündüren dörtlüklerdir. Nadir altı sekiz veya daha fazla mısraya sahip olan hoyratları cinas sanatı yönünden farklılık gösterirler. Edebî deyim olarak tam cinas, mürekkeb cinas, cinas-i mefruk, cinas-i lahik, cinas-ı nakis (eksik cinas) ve muharref cinas gibi isimleri alır.

Irak Türkmen kültürü ve halk edebiyatının zengin mirasından biri de mani dörtlükleridir. Irak Türkmenlerinin hayatına gelenek ve göreneklerine kısacası dünya görünüşüne de ışık tutan mani dörtlükleri bitmez ve tükenmez bir kaynak olarak kuşaktan kuşağa geçen bir hazindir.

“Dağlar yeşil boyandı

Kim yattı kim uyandı

Kalbime ataş düştü

İçinde yar da yandı

Su septim ataş sönsün

Septiğim su da yandı”

Toplamacalar ise Irak Türkmenlerinin zengin halk edebiyatı mahsulleri arasında bölge halkının topmacalar dediği bilmeceler önemli yer tutar. Bir kısmı manzum olan tapmacalar gibi eskiler sözü yani atasözü de Irak Türkmenlerinin yaşadığı sahalarda canlılığını sürdürür. Mensur halk edebiyatı mahsulleri arasında nükteler, Molla Nasrettin nükteleri, dualar beddular, dilek ve temenni sözler ilgi çeker. Ancak halk edebiyatı nesir örnekleri için bölge halkı arasında matal denilen masallar başta gelir. Uzun hikâye, destan veya efsane türü açısından Türkmenler arasında yaşayan ve günümüze ulaşan örneklere tesadüf edilmemiştir. Bilinen tek uzun hikaye Arzu ile Kamber matalıdır. Türkmen halk edebiyatı çocuk masalların bakımından da zenginlik arz eder (Saatçi, 2011: 156).

1.4.2. Yazılı Edebiyat

Irak'ta Türkmenlerin meydana getirdikleri yazılı edebiyat tarih boyunca gelişerek devam etmiş ve zengin bir miras olarak günümüze ulaşmıştır. Başlangıcından günümüze kadar gelen zaman aralığında Irak Türkmenleri, 1918 yılındaki Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar, Türk dünyası ile ortak devir yaşamış, yüzyıllar boyu soydaşları ile beraber aynı kaderi paylaşmışlardır. Ancak bu tarihten sonra, Türk dünyasından koparılan Irak Türkmenleri Irak adı ile kurulan devletin vatandaşları olarak yaşamaya başlamışlardır. Bu siyasî değişim Türkmenlerin edebiyat ürünlerini de etkilemiş ve yüzyıllar boyu beslendikleri Türk kültür pınarından koparıldıkları için de bazı sarsıntılar geçirmişlerdir. Bu önemli tarihi değişim yüzünden Irak Türkmen edebiyatını iki ana döneme ayırmak gerekmektedir: 1. Ortak Devir (Başlangıcından 1918'e kadar), 2. Çağdaş Edebiyat (1918'den günümüze kadar).

1.4.2.1. Ortak Devir

Başlangıcından 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar süren dönemi kapsar. Ortak Türk edebiyatının bir parçası sayılan ve 14.-16. yüzyıllar arasında gelişen Irak Türk edebiyatının Azerî türkçesinde (veya eski Anadolu türkçesinde) olduğu kabul ediliyor. Bugünkü bilgilerimize göre Irak Türkmen edebiyatının ilk önemli temsilcisi Nesîmî (öl. 1417)'dir. Türkmen edebiyatı tarihinde önemli yeri olan Nesîmî, coşkulu ve akıcı şiirleriyle, yaşadığı çağda ve kendinden sonraki dönemlerde yetişen şairlerin üzerinde etkili olmuştur. Şiir gücü ile Nesîmî 16. yüzyıla kadar, kendinden sonra yetişen şairlerin şöhretlerini gölgelemiştir.

16. yüzyılda yetişen Fuzûlî (öl.1556) ise, Irak Türkmen edebiyatının en güçlü temsilcisi olmakla kalmamış, Türk edebiyatını taclandıran bir zirve olmuştur. Fuzûlî'nin 16. yüzyılda ortaya çıkışı, genel Türk edebiyatı tarihi açısından da önemli bir dönüm noktası sayılır. Şöhreti, Türkçe konuşan bütün illerde yayılan Fuzûlî, Azeri Türk toplumunda paylaşılamayan bir şair olarak, büyük bir kıskançlıkla sahiplenilmiştir. Doğumundan ölümüne kadarki hayatı, Irak Türklerinin kültür coğrafyası içinde geçen Fuzuli'ye. Irak Türkmenlerinin sahip çıkması da tabii karşılanmalıdır. Fuzûlî'nin Kerkük'te doğup büyüdüğü, daha sonra babası ile birlikte Bağdat dolaylarına göç ettiği yolunda Türkmen edebiyatçılarınla beraber, bir kültür vakiası olarak onun Irak Türklüğünün bağı sürdüğü tezler, edebiyat dünyasında henüz kabul görmemekle birlikte yetişen bir değer olduğu da inkâr edilemez. 16. yüzyılda yetişen ve tezkiresi ile ünlü olan Ahdî (öl. 1598), Bağdatlı Ruhî (öl. 1605), Nevres-i Kadim (öl. 1762), Nevruzî (öl.1795), Bedrî (öl. 1743-1821), Erbilli Garibî (1756-1817), Esad (öl. 1833), Halis (1797-

1858/9), Hakî (öl. 1859), halk şairleri olarak Haydaroğlu, Şeyhoğlu ve Nevres-i Salis Irak Türk edebiyatının tanınmış temsilcileridir. 19. yüzyılda daha güçlü bir edebî kuşağın yetiştiğini görüyoruz. Bunların arasında düz yazı ile ilgi çeken Sâfi (1809-1897), hiciv alanında ün yapan Şeyh Rıza (1832-1909), Urfi (1832-1891), bu kuşağın en güçlü şairi Şeyh Faiz (1834-1897), Kabil (1834-1909) ve Tabiboğlu (1836-1906) ilk akla gelen isimlerdir. Servet-i Fünûn ekolünün yaygınlaşmasından sonra, ortaya çıkan yeni tarz şiir anlayışının, 20. yüzyılın başlarından itibaren Irak Türk edebiyatını etkilemeye başladığını görüyoruz. Bu anlayışla eser veren edebiyatçıları arasında Zeynelabidin (1863-1913?), Baha (1866-1948) ve Rauf Görkem (1885-1972) ilgi çeker. 1908 Meşrutiyet'inden sonra Bağdat, Musul, Basra ve Kerkük'te gazete ve dergilerin yayımlanmasından sonra, edebiyat dünyası da canlılık kazanmıştır. Özellikle Kerkük'te çıkan Havadis gazetesi ile Maarif dergisi, edebiyatçıları için yeni ufuklar açmıştır. Böylece şiir yanında, dil ve düşünce dünyasının zenginleşmesini sağlayan nesir alanında da gelişmeler olmuştur. Bu alanda ilgi çeken yazarlar arasında değerli bir gazeteci olan Kudsizâde Ahmed Medenî Efendi (1889-1940), ressam ve heykeltıraş Fethi Safvet Kırdar (1896-1966), Cevad Neciboğlu (1893-1959) ve Ali Kemal Kahyaoğlu başta gelen isimlerdir (Saatçi 1996: 310-312).

1.4.2.2.Çağdaş Edebiyat

Irak Türkmen edebiyatı Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden ve 1918'den sonra bölgenin işgale uğraması üzerine sarsıntı geçirmiş ve yeni filizlenmeye başlayan edebî akımların kontrol altına alınması, diğer yandan Türkçe eğitimin aksaması ve sonradan kaldırılması, okulların kapatılması daha ileriki yıllarda ortaya çıkacak edebî ürünlerin zaafına uğramasına yol açacaktır. Bütün bunlardan başka en büyük sıkıntı da daha önceden olduğu gibi bütün bir imparatorluk topraklarını besleyen İstanbul mektebinden mahrum olmaktır. Buna rağmen kurulan Irak kraliyetinin vatandaşları durumunda kalan Irak Türkmenlerine mensup şair ve yazarlar, dar imkanlar içinde de olsa, edebî ürünler vermeye devam etmişlerdir. Bu dönemde yetişen Hicri Dede (1880-1905), Hıdır Lütfi (1880-1959), Mehmet Sadık(1886-1967), Reşit Akif Hürmüzlü (1893-1973), Esad Naib (1900-1993), Nazım Refik Koçak (1905-1962), Tefik Celal (1905-1981), Osman Mazlum (1922-1995), İzettin Abdi, Ali Marufoğlu, Mehmet İzzet Hattat başta gelir. Bir yandan eski geleneğe bağlı olarak mahsuller vermeye devam edilirken, diğer yandan Türkiye'de ki edebî akımları geç de olsa takip etmeye ihmal etmeyen edebiyatçılara da işaret etmek yerinde olur. Türkiye'deki yeni edebiyat tarzlarını benimseyenlerin denemeleri kimi zaman başarılı örnekler olduğu gibi

bazen de kötü bir taklitten öteye geçmeyen ürünler olmaktan kurtulamıyordu. Başarılı denemeler, belli bir kesim tarafından öze dönüş olarak beğeni toplarken, kopmuş olarak tepkiyle karşılanıyordu. Aslında Irak Türkmen Kültürü ve edebiyatında 1950'li yıllardan sonra, özellikle şiir alanında sadeleşme hareketinin hissedilmeye başladığını görebiliyoruz.

Ancak 1958 yılında, Irak'ta Türk edebiyatı tarihi açısından önemli bir dönüm noktası sayılır. Özellikle Ata Terzibaşı (1924-2016)'nın öncülüğünde başlayan bu edebî canlanma, nesir alanında da sadeleşme çabalarını hızlandırmıştır. Daha önceleri, yani Birinci Dünya Savaşı öncesi başlayan, ancak savaş patlak vermesi üzerine Türkiye'den koparılan bölge Türkleri bağımsız ve özgür biçimde, edebiyat mahsullerini kendi tabii seyiri içinde geliştirme imkanında kalmışlardır. O tarihlerde Ahmet Medeni Efendi (1889-1940), Fethi Safvet Kırdar(1896-1966) ve Cevad Neciboğlu (1893-1959) gibi edebiyatçılara, dilde başlatılan sadeleşme hareketinin gelişmesi uzun yıllar gecikmiş fakat bu hareket tekrar Beşir gazetesi ile gündeme gelmiştir. Ata Terzibaşı'nın yanı sıra Reşit Kazım Beyatlı, Rıfat Yolcu ve Ali Marufoğlu gibi isimler nesir alanında sade dilin gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. Nazım alanında da önemli bir şekilde görüldüğü bu dönemde, yeni şiir anlayışının rağbet kazanmaya başladığını söylemekte mümkündür, özellikle o tarihe kadar Divan edebiyatı nazım kalıplarının hükümdarlığını sürdürmesine karşılık bu gelişme, Irak Türk edebiyatının yani ufuklara doğru açılacağına bir habercisi olmuştur.

Bunların arasında Tevfik Celal Orhan, en çok beş hececilerin etkisinde kalarak, dilde sadeleşmenin başarılı örneklerini vermişlerdir. Irak Muasir Türk şiirinin önemli isimlerinden olan İzzettin Abdi Beyatlı eski şiir geleneğinden kopmamış ve Yahya Kemal ekolünün başarılı bir temsilcisi olmuştur.

1960'lı yıllardan itibaren, özellikle yeni edebiyat anlayışlarının ele alınarak tartışma konusu yapılmış, esas kardeşlik dergisi sayılarından olmuştur. Özellikle 1980'li yıllardan sonra, Türkmen edebiyatının yeni şiir anlayışını benimsediği kesin olarak kabul edilebilir. Yeni kuşak ve serbest şiirin öncüleri olan Nesrin Erbil (doğ. 1934) ve Salah Nevres (doğ. 1941) günümüzde, çağdaş Türkmen edebiyatının en tanınmış temsilcileri sayılır. Türkmen şiirinin günümüzde en güçlü temsilcisi olmuştur. Nevres'ten sonraki genç kuşak şairler arasında ilgi çeken en güçlü isimde Mustafa Ziya (doğ. 1959) sayılır. Günümüzde Türkmen şiiri olmakla at koşturan kişilerin çoğu yetenek sahibi olmakla birlikte, Türkiye Türkçesinde verdikleri ürünlerde başarı sağlamaktan uzak görünüyorlar.

Parlak bir gelecek vaad eden bir kısmı da Türk dilini ve edebiyatını takip edememekten dolayı verdikleri ürünlerde dil aksaklıklarının farkına varamıyorlar. Hemen şunu ifade etmek yerinde olur ki bugün Türk dünyasının Türkçe eğitim ve öğretim haklarından mahrum kalan tek parçası Irak Türkleridir, denilebilir. Zaten yazı dilinde Türkiye Türkçesini kullanan tek parçası Iraklı Türk edebiyatçılarının, tarih boyunca beslenmiş oldukları çok zengin bir kültür kaynaktan da mahrum bırakmıştır (Akkoyunlu ve Saatçi, 1991: 7).

2. RIZA ÇOLAKOĞLU'NUN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

2.1. Hayatı

2.1.1. Doğumu, Çocukluğu, Ailesi

Takvimler 1952 yılını gösterirken, Musul iline bağlı Telafer ilçesinde dünyaya gelmiştir. Çolakoğlu'nun ilçesi Musul'nun 60 km. batısında yer almaktadır. Telafer'in kuzey ile doğu tarafından tepelerle(süsen kırçları) sarılmış, güney tarafı bağlık, batı tarafıysa düz bir coğrafyadadır. İklimi kara iklimidir. Telafer'in etrafındaki dağlar kışın karlı olur, hemen yanında Diyarbakır'da olduğu gibi büyük bir ağaçlık ve bostanlık bir alan uzanmaktadır. Telafer, Türkiye sınırına 85 km., Suriye sınırına 70 km. uzaklıktadır (Küzeci 2010: 13).

Irak'taki Türklerin Yoğun biçimde yaşadığı en büyük ve en halis bir Türkmen ilçesidir (Saatçi 1996: 39). Çolakoğlu “Vatanım Telafer” adlı şiirinde doğduğu yeri şöyle anlatmaktadır:

“Bir yanı bahçe bir yanı bağlar

Bir yanı kale bir yanı dağlar

Dört köşesinde yanar çırağlar

Mehtap ıııklı Rahşan Telafer

Has avamının Türkmen'di dili

Ticaret yeri kervanlar yolu

Bahçede kokar menekçe gülü

Sahra içinde Gülşen Telafer” (83/1-2).

Telafer ilçesi yüz yıla yakın bir dönemden beri İngiliz işgaline karşı kalan hem de Türkmen kalesi olduğu için ardı sıra rejimler tarafından göz ardında kalan bir Türkmen ilçesidir. Sadam rejiminden sonra tarihin en çirkin cinayetlerine uğramış ve çeşitli oyun ve planlara hedef olmuş boş yere kanı durmayan yaralı ve başı belalı bir ilçedir (Çolakoğlu 2018: 7). Bu coğrafyada dünyaya gelen Çolakoğlu'nun ailesi Telafer'in köklü Çolaklı boyuna mensuptur.

Geniş bir aşiret olan Çolahlılar, Babası Mohsin Çolakoğlu (Molla Mohsin) adıyla tanınmaktadır. Çolakoğlu babasının üçüncü çocuğudur. Çolakoğlu'nun annesi erkenden hayata veda etmiş, babası Şefika Levent Ermeni ile evlenmiş, Şefika hanımdan bir kızı iki de erkek çocuğu olmuş fakat Şefika hanımdan olan iki erkek çocuğunda daha beşikteyken vefat etmişler. Alında Bektaşî meşrepli Mavıllılardandır (alevîlerdendir). ‘Anam’ adlı şiirinden anlıyoruz ki şairin annesi hem hayattan hem de eşinden çile çekmiş ve erkenden hayatını kaybetmiş. Şiirin bazı mısraları şöyle:

‘Komşuluk başağla meni yetirdin

Babamın zulmünü aldın oturdun

Bu gün bu gün yok ömrün bitirdin

Bu fani dünyadan usandın ana

Elin Fatma ana elinde olsun

Hak suçundan geçsin kabrin nur dolsun

Yerin cennet olsun hak rahmet kılsın

Ahrete güvendi mutlandın ana’ (5 /13 -14).

Çolakoğlu'nun “Dostluk” adlı şiirinin bir hanesinde üvey annesiyle ve üvey kız kardeşinden bahsetmektedir. Şiirden anladığımız kadar üvey annesiyle ve kız kardeşi ile öz anne ve kardeş gibi bir bağ olmadığını onun için ağlamayacaklarını da tahmin etmektedir.

“İşte yazı budur kaderim acı

Sineme kurulmuş feleğin sacı

Bir üvey anneyle bir üvey bacı

Ölsem kabrim üste kim ağlar dostum” (87 /6).

Geçim sıkıntısı yüzünden ailesi, Musul'un 20 km kuzeybatısına düşen Türkmen Karakoyunlu köyüne taşınmak zorunda kalmışlardır. Daha sonra tekrar hayatını Telafer’de devam ettirmiştir (Çolakoğlu 2011: 9).

Şairin “Yoksulluk” adlı şiirinde zor bir hayatı ve geçim sıkıntısı çektiğini izah etmektedir. Yoksulluğa dair pek çok şiiri vardır. Örneğin (yine yoksulluk, ambargo, çiftçi):

“Yoksulluk yiğidi illete salır

Gördüğün alamaz bağı kan dolur

İpe el uzatsa şahmeran olur

Peynirde kırılır dişi yoksulun” (13/2)

Haziran 2014 te memleketi Telafer terör örgütlerinin eline geçtikten sonra göçmen olarak Necef’te sürgün yaşamak zorunda kalmıştır. 2017’de Telafer, işgalden kurtulduktan sonra Telafer’e döndüğünden beri hayatını Telafer’de sürdürmektedir (Çolakoğlu ile görüşme).

2.1.2. Eğitimi, Askerliği

Çolakoğlu, birinci ve ikinci sınıfı Telafer’de fakat üçüncü sınıftayken 1960 yılında ailesinin geçim sıkıntısı yüzünden Musul'nun Türkmen Karakoyunlu köyüne yerleştiği içini İlkokulun devamını Karakoyunlu köyünde okumuştur, hayatının en acı ve tatlı günlerini orada yaşadığını ve “aşık ahı” başlıklı şiirni ilkokulu öğrenciken Karakoyunlu köyünde yazmıştır. Ortaokul ile liseyi Telafer’de ve üniversiteyi Musul’da okumuştur. Musul Üniversitesi-Edebiyat Fakültesinin Tarih bölümünden mezun olmuştur (Çolakoğlu 2011: 9). 1975 yılında askerlik dönemine başlayan Çolakoğlu Musul, Bağdat, Diyala ve Basra Irak’ın değişik illerinde yapmıştır (Çolakoğlu ile görüşme).

2.1.3. Evliliği, Çocukları ve İş Hayatı

Garib Aslan, Çolakoğlu 1994 te Garibe Hanımla evlenir. Çolakoğlu’nun bu evlilikten sekiz çocuğu dünyaya gelmiştir. Çocuklarının dördü kız dördü erkektir. Çocukları 1995 doğumlu Gülay, 1997 doğumlu Ali, 1999 doğumlu Aytaç, 2001 doğumlu Gülinaz, 2004 doğumlu Gülcan, 2005 doğumlu Mehmet, 2007 doğumlu Semerkand ve 2009 doğumlu Özlem ‘dir.

Çolakoğlu, askerliğini bitirdikten sonra 1978 yılında tayin edilerek öğretmenlik yapmıştır. 1980 yılında Türkiye’de yüksek lisans ve doktora yapmak isterken yedek âsker alınarak 1983 yılında siyasi suçlu olarak tutuklanarak yedi yıl Abu Garip cezaevinde yattı. Cezaevinden

çıktıktan sonra muhalif fikir taşıdığı için görevden atılmıştır. Geçimini sağlamak için bir mağaza açmak zorunda kalmıştır. Milli ve özgür düşünceye sahip olduğu için devrik rejimde olduğu gibi şimdi de göz ardı edilmektedir.

Telafer'in kuvvetli sesi olan şair Çolakoğlu edebiyatın şiirden başka türlerinde de yaratıcılık göstermiştir. Çolakoğlu ne kadar da şiiri kendi kendine öğrenmişse de Türkmen şairi Felekoğlu'ndan öğrendiğini ve ona minnettar olduğunu söylemektedir.

“Dilinden hikmetler dermeye geldim

İstemem süt, kahve çay Felekoğlu

Ben şagirt sen ustam, hocam, efendim

Filozof olsam da sende öğrendim” (58/1 -2)

Saddam'ın hükümeti düştükten kısa bir süre sonra 2003 yılında Türkmen edebiyatçılar birliği Telafer şubelerini idare etti sonradan (Irak Türkmen vefa hareketi) Telafer kolunu açmış, daha sonradan (su başı) adında hem Türkçe hem de Arapça baş yazarlığını yaptığı bir bülten çıkarmış, 2007 yılında Telafer kalesi kültür tabitası olan kültür topluluğu-enfermasyon sorumlusu seçilmiş ve o sırada da Türkçe başyazarlığını yaptığı (Telafer) bültenini çıkarmıştır, 2009'da (Irak Türkmen Cephesi) Telafer -ikinci kolunu açmıştır . 2019 de emekliye ayrıldı (Çolakoğlu ile görüşme).

2.1.4. Sosyal Faaliyetleri ve Gezdiği Yerler

Çolakoğlu ne kadar şiiri kendi kendine öğrenmişse de Felekoğlu'yla tanıştıktan sonra edebi gelişiminde Felekoğlu'nun ona büyük bir katkısı olduğunu ve ona minnet duyduğunu söylemektedir. Çolakoğlu şiirin bütün dallarında usta olduğunu, Türkmen edebiyatında biricik on heceli huryat yazdığını, Türkmen edebiyatında birinci mizah öyküsü yazan ve Türkmen edebiyatında ilk şiirle piyes yazandır. Pek çok kitapları basılmamıştır. Üye olduğu yerler: (Çolakoğlu ile görüş)

1-Türkmen Edebiyatçılar Birliği

2-Irak Edebiyatçı ve Yazarlar Birliği

3-Irak Halk şairleri Birliği.

4-Türk Dünyası Edebiyatçıları Birliği

Çolakoğlu 1980 yılında İstanbul'a geziye gelmiştir. İstanbul'u gezerek "Vapurda Bir Türkü" adlı şiirinde şöyle anlatmaktadır: (HİŞ., s.14)

"Sirkeci'den kalkar özlem gemisi

Adalara doğru yollanır gider

Denizi seyreder bir Türk güzeli

Karanfil saçları yellenir gider

Martılar yemini kapar denizden

Bilmem ne istiyor dalgalar bizden

Vazgeçer mi gönül böyle bir kızıdan

Nazlana nazlana sallanır gider

Yaklaştı Buręaz'a yanaştı gemi

Soyun gönül kat kat üstünden gamı

Kiremit döşenmiş evlerin damı

Çığlar domur domur sellenir gider" (10/1 -3)

2.2. Fikirleri

Çolakoğlu Halk edebiyatı tarzında usta sayılacak ölçüde düzeyli şiirler yazar, Türkçeye olan hâkimiyeti ile akranları olan Türkmen şairleri arasında güçlü isim olmayı başarmıştır. Çolakoğlu, şiir yazdığı ilk dönemlerde Cevayi mahlasını kullanmışsa da sonraları bundan vazgeçtiği anlaşılmaktadır. Türkiye Türkçesi ile yazdığı şiirler arasında yerli sözcükleri de kullanarak, Türkmen dilinin güzelliğine ve zenginliğine de dikkat çekmeyi başarmıştır.

Şiir anlayışı üzerinde ilgi çekici fikirleri olan Çolakoğlu' nun "Şiir Nedir?" başlıklı manzumesi incelenmeğe değer niteliktedir. Şiiri insanlığın ortak dili kabul eden Rıza, şair ve

şiiir hakkındaki fikirlerini manzum biçimde ifadeye çalışmıştır. 8 dörtlükten oluşan şiiir, Rıza'nın poetikasını ortaya koyması bakımından aşağıya alınmıştır:

<i>“Bana sorsan şiiir nedir ey hocam</i>	<i>Şairsiz memleket mors dumanlıktır</i>
<i>Şiiir söylenmemiş sözü tapmaktır</i>	<i>Şiirsiz bir yürek kap karanlıktır</i>
<i>Bildireyim sana özel düşüncem</i>	<i>Şairlik bir büyük kahramanlıktır</i>
<i>Şiiir tatsız aş tuzu tapmaktır</i>	<i>Düşman başın ezen güzü tapmaktır</i>
<i>Şiiir ateş değil şiiir kav değil</i>	<i>Hem fitrî yetenek hem akıl ister</i>
<i>Canlı hakikattir saçma sav değil</i>	<i>Esen yeli sezen bir gönül ister</i>
<i>Şiiir ustalıktır sahte av değil</i>	<i>Özgür fikir ister arı dil ister</i>
<i>Şiiir en kumaşa terzi tapmaktır</i>	<i>Kayadan kükreleyen gözü tapmaktır</i>
<i>Şair yaratıcı şiiir sanattır</i>	<i>Tükenmeyen bal mum veren kovandır</i>
<i>Esinsiz şairlik güçtür zahmettir</i>	<i>Mücadele marşı cana güvendir</i>
<i>Şiiir felsefedir şiiir hikmettir</i>	<i>Şiiir sevgilidir şiiir sevendir</i>
<i>Şiiir bir düğümlü gizi tapmaktır</i>	<i>Mutluluk sembolü kıızı tapmaktır</i>
<i>Şiiir bükülmeyen sert bilek ister</i>	<i>Alın teri kokan köylü belidir</i>
<i>Çelikten yoğrulmuş bir yürek ister</i>	<i>Bütün kervanların konak elidir</i>
<i>Ona ermek için çok emek ister</i>	<i>Şiiir insanlığın ortak dilidir</i>
<i>Devler ülkesinde kenzi tapmaktır</i>	<i>Beni seni bizi sizi tapmaktır”</i>

Tabiat güzellikleri her zaman şairleri geniş çapta etkilediği gibi Çolakoğlu’nu da etkilemiştir. Denizler, dağlar, ormanlar ve kuşlar şiiirlerde en çok işlenen temalar arasındadır. Özellikle dağlar, heybetli, aşılması zor olan dağlar, Türk, Arap ve Fars edebiyatında fazlaca işlenen konuların başında yer alır. Klasik edebiyatta da en önemli esin kaynağı olan öyle dağlar

vardır ki bazen masalların arasında saklanır. Kuh- i Kaf denilen kafdağı gibi gizemli, hayali olsa bile yüreklere korku salan objeler olurlar. Tanrı'nın kudret ve ihtişamını da sergileyen dağlar; kavuşmak isteyenlerin yolunu kesen, geçit vermeyen acımasız zalim dağlar; yiğitlerin korkusuzların vatanı olan dağlar her zaman şairlerin ilgisini çekmiştir. Çolakoğlu “Dağlar” şiirinde şöyle seslenmektedir:

<i>“Kökü topraktadır başı göktedir</i>	<i>Kuşlarla dost bulutlarla komşudur</i>
<i>Yeri göğü tutmuş eli dağların</i>	<i>Baş tufan bitmesine muştudur</i>
<i>Çevreyi kaplamış ulu içdedir</i>	<i>Enginlerin alçakların üstüdür</i>
<i>Her yana kol atmış dalı dağların</i>	<i>Kovuklara döker Seli dağların</i>

<i>Eteğinde konak arar abdallar</i>	<i>Açık gözlerinin kaçmış uykusu</i>
<i>Yamacında otlar gevşer marallar</i>	<i>Baş dik bir şeyden yoktur korkusu</i>
<i>Doruğunda yuva yapar kartallar</i>	<i>Dört yana saçılır amber kokusu</i>
<i>Arsanlar inidir beli dağların</i>	<i>Yaylım yaylım eser yeli dağların</i>

<i>Kara günler topuk dövmüş peşinden</i>	<i>Bağrın yarsın Ferhatlara bel verdi</i>
<i>Fırtınalar yeller esmiş başından</i>	<i>Murat aslın keremlere yol verdi</i>
<i>Akıncılar köprü çatmış düşünden</i>	<i>Öcün alsın Köroğlu'na el verdi</i>
<i>Tehlikeler dolu yolu dağların</i>	<i>Koynunda haydutlar saklı dağlarım</i>

<i>Uğurludur güneş doğar alınına</i>	<i>Bacı vardır gelen geçen kervandan</i>
<i>Bahtı ağıdır sığınır kar canına</i>	<i>Payın almış her masal her destandan</i>
<i>Koymuş develer Ankaları koynuna</i>	<i>Yaşın sorsan haber verir Tufan'dan</i>
<i>Tılsımlıdır hele falı dağların</i>	<i>Kocamaz bükülmez beli dağların” (29).</i>

Çolakoğlu 1980 yazında İstanbul' u ziyaret etmiştir. İstanbul'un adalarını da gezip dolaşmıştır. Şair gönlünü etkileyen bu sihirli şehir, Çolakoğlu'nu dile getirmiştir. Sirkeci'den vapurla adalara giden gemiye binmiştir. Çevesindeki harikulade manzaralar karşısında Telafer'in şair evladı büyülenmiştir. Üstelik vapuru dolduran yürek yakan güzellikler arasında

seyahat eden taşralı bir bozkır çocuğu rahat durur mu? Hele vapurda denizi seyreden, bu arada rüzgârla saçları deniz gibi dalgalanan bir güzel varsa, buna kayıtsız kalmak mümkün mü? İşte ‘Vapurda Bir Türkü’ şiirinde Çolakoğlu coştukça coşmuştur:

<i>“Sirkeci'den kalkar özlem gemisi</i>	<i>Gemiden gemiye yol buldum geçtim</i>
<i>Adalara doğru yollanır gider</i>	<i>Allanmış dalda gül buldum seçtim</i>
<i>Denizi seyreder bir Türk güzeli</i>	<i>Kristal bardakta bal buldum içtim</i>
<i>Karanfil saçları yellenir gider</i>	<i>Emilen dudaklar ballanır gider</i>
<i>Martılar yemini kapar denizden</i>	<i>Gün değmemiş güldür uçmak bağında</i>
<i>Bilmem ne istiyor dalgalar bizden</i>	<i>Soyulmuş bademdir bal çanağında</i>
<i>Vazgeçer mi gönül böyle bir kızdan</i>	<i>Bir gül oyuk açmış her yanağında</i>
<i>Nazlana nazlana sallanır gider</i>	<i>Kızıl yanakları allanır gider</i>
<i>Yaklaştı Burğaz'a yanaştı gemi</i>	<i>Kalktı vapurumuz Büyükkada'dan</i>
<i>Soyun gönül kat kat üstünden gamı</i>	<i>Farımaz bu gönül yardan badeden</i>
<i>Kiremit döşenmiş evlerin damı</i>	<i>Tanrım esirgesin gözden kazadan</i>
<i>Çığlar domur domur sellenir gider</i>	<i>Ardınca dualar yollanır gider”</i>

Edebiyatta gelenekten ayrılmayan Çolakoğlu serbest şiiri tercih etmemektedir. Divan tarzı edebiyattan da beslendiği anlaşılan şair, daha çok hece veznini kullanmıştır. En çok 11 ve 7 hece ölçülerini kullanmakta olan Çolakoğlu, hecenin 14, 15 ve 16 ölçülerinde de yazmıştır. Ne var ki uyak konusunda çok sağlam ve başarılı bir performans göstermiştir.

Bazen (uyak+ çift redif), bazen de (çift uya + redif) kullanan Çolakoğlu, kimi zaman (uyak+ redif+ uyak) biçiminde çok muhkem dizelerle büyük başarı göstermiştir. ‘Gereksizlik Âlemindeki Bunalım’ başlıklı şiirinin bir dördlüğünde kullandığı *uyak+çift redif* örneği aşağıdadır:

“Kervanım yoldadır han bana gerek

Geceden usandım tan bana gerek

Doğum bayramıdır çan bana gerek

Teles ey sevgili seni beklerim”

Aynı şiirin bir dördlüğünde ise çift uyak+ redif yaptığını görüyoruz :

“Hangi kıza dedim yar güldü bana

Onurdan dem vurdum ar geldi bana

Hangi dine girdim zar oldu bana

Ruhumu okşayan dini beklerim”

Az yukarıda verilen ‘Vapurda Bir Türkü’ şiirinin bir dördlüğünde de görüldüğü gibi, uyak+ redif +uyak biçiminde sanatkârane bir incelik göstermiştir:

“Gemiden gemiye yol buldum geçtim

Ellenmemiş dalda gül buldum seçtim

Kristal bardakta bal buldum içtim

Emilen dudaklar ballanır gider”

Dile hâkimiyeti, kelime dağarcığı zengin olan Çolakoğlu' nun halk edebiyatı geleneği ile hemhal olması, bize göre kendisinin başarısında büyük rol oynamıştır. Telafer'in zengin folklor hazinesinden de yararlanan Rıza âşık edebiyatı, halk masalları, mani dördlükleri ve atasözleri ile de sıkı ünsiyet içinde olmuştur . Bana gönderdiği bazı halk şiiri örneklerinde yerli kelimeleri ustaca kullandığı ve halk ağzı ile ballandırdığı şiirlerinde büyük lezzet ve başarı kaydetmiştir .

Atasözlerini kapsayan ‘Mâniler’ başlıklı şiirinde, zengin halk hazinelerinden yararlanarak, hikmetli dördlükler yazmıştır . Bu uzun şiirden bazı dördlükler aşağıya alınmıştır :

Sözüm dillerde kalır

"Gezme eller börküne

Gelen cillerde kalır

Börkün ellerde kalır”

"Şahin baz ilen gelir

Hördek kaz ilden gelir

İster ağlar ister gül

Başa yazılan gelir"

Yolcu yolunda gerek

Erken ilinde gerek

"Dilden ikrar ettiğin

Olsun gönlünde gerek"

"Bir çulum var ataram

Harda geldi yatarım"

Almayana sözüm yok

Men alana sataram

Bu bağların barı var

Ayvısı var narı var

"Sırrın deme yarına

Yarının da yarı var"

Seven aldı sevdiğin

Hem toy oldu hem düğün

"Çalma eller kapusun

Kapın çalınır bir gün"

Şairin ‘Seçme Maniler’ başlığı altında yazdığı mani katarlarında da şifahî halk edebiyatından nazma geçirilmiş örnekler vardır. Bu kitaptan seçtiğimiz birkaç dörtlüğe göz atalım:

“Bakma namert eline

Namert ne kemali ne?

Güzelin aklını sev

Aldanma cemaline”

“Yaşı tökülen gözler

Tiken ekilen gözler

Kuldan yardım ummasın

Hakka tikilen gözler”

“Bahtın fala bakma

Elife dala bakma

Kısmette olan gelir

Göz dikip yol bakma” (HİŞ., s.10 -19)

2.3. Eserleri (Şiir Kitapları)

Basılmış eserleri

- 1- Yaşamak için (şiir) 1976
- 2- Ben ölecek insan değilim (şiir) 1986
- 3- Herkes için şiirler (şiir) 1986
- 4- Barış marşı (şiir) 1990
- 5- Mutlu bir yarına doğru (şiir) (2010)
- 6-Herkes için şiirler-yeni harflerle (2011)
- 7- Hıdır ilyas destanı (2012)
- 8- Telafer folkloru (2018)
- 9- Memleketim telafer için şiirler (şiir) (2018)
- 10- Değişik yazılar (düz yazı) (2021)

Basılmamış eserleri

- 1- Hülyam dilberi (şiir)
- 2- Sınırsız ses destanı (şiir)
- 3- Dağların ötesindeki şehir (şiir)
- 4- Şiir defteri (şiir)
- 5- Ben ve âlem (şiir)
- 6- Geçi kuyruğu (Halk şiiri)
- 7- Huryat ve manilerim
- 8- Şiirle piyes (bir sevgi hikayesi)
- 9- Hayatımdan yapraklar (hatıralar)
- 10- Sürgünden şiirler (şiir)
- 11- Çağdaş arap şiirinden seçmeler (çeviri)
- 12- Öykülerim (kısa hikayeler)

- 13- Hak yolunda ölenler (şiir)
- 14- Telâfer şairleri (eleştiri)
- 15- Hülyam dilberi (şiir)
- 16-Hazin senfoni (şiir) bu kitap
- 17- Arapça yazan türkmen şairlerin şiirlerinden seçmeler (çeviri)
- 18- Çağdaş türk şiirinden seçmeler (Arapça birinci cildi basımda)
- 19- Dünya şiirinden seçmeler (Türkçeden Arapçaya çeviri)
- 20- Kafastan yükselen çığlıklar (şiir)

Şiir Kitapları

- 1- Yaşamak İçin (şiir) 1976
- 2- Ben Ölecek İnsan Değilim (şiir) 1986
- 3- Herkes İçin Şiirler (şiir) 1986
- 4- Barış Marşı (şiir) 1990
- 5- Mutlu Bir Yarına Doğru (şiir) 2010
- 6-Herkes İçin Şiirler -yeni harflarla 2011
- 7- Memleketim Telafer İçin Şiirler (şiir) (2018)
- 8- Hülyam Dilberi (şiir)
- 9- Sınırsız Ses Destanı (şiir)
- 10- Dağların Ötesindeki Şehir (şiir)
- 11- Şiir Defteri (şiir)
- 12- Ben ve Âlem (şiir)
- 13- Geçi Kuyruğu (Halk şiiri)
- 14- Sürgünden Şiirler (şiir)
- 15- Hak Yolunda Ölenler (şiir)
- 16- Telâfer Şairleri (eleştiri)

17- Hülyam Dilberi (şiiir)

18-Hazin Senfoni (şiiir) bu kitap

19- Arapça Yazan Türkmen Şairlerin Şiirlerinden Seçmeler (çeviri)

20- Çağdaş Türk Şiirinden Seçmeler (Arapça birinci cildi basımda)

21- Dünya Şiirinden Seçmeler (Türkçeden Arapçaya çeviri)

22- Kafasta Yükselen Çığlıklar (şiiir)

3.RIZA ÇOLAKOĞLU’NUN ŞİİRLERİNDE İŞLENEN TEMALAR

3.1. ŞİİR-EDEBİYAT

Şiir Nedir: Aşağıdaki mısralarda şair Çolakoğlu, şiirin önemini ve ne kadar içten gelen bir hakikat olduğunu bize aktarmaktadır. Şiir ile duyguların açığa çıkarıldığını bize izah etmektedir:

“Bana sorsan şiir nedir ey hocam

Şiir söylenmemiş sözü tapmaktır

Bildireyim sana özel düşüncem

Şiir tatsız aşı tuzu tapmaktır”(1/1).

Şiir Nedir: Şair Çolakoğlu şiir nedir başlığında iki tane şiir yazmıştır. Birincisinde şiirin önemini ve ne kadar içten gelen bir hakikat olduğunu bize anlatmaktadır. İkinci şiirinde ise şair, şiirin önemini tekrar anlatarak, asırlar boyunca süren veri olduğunu, tarihin geçmişini geleceğe aktaran araç olduğunu belirtmektedir. Şair bu dünyadan göçüp gittikten sonra da şiirleri, onun adını yaşatan ve gelecek nesillere tanıtandır. Bir şairin ünü, şanıdır şiir:

“Şiir asırlar boyu süre gelen veridir

Tarihin iç yüzünü gösteren saf aynadır

Geçmişten haber veren hatıra defteridir”(108/1)

Şiirimin Özelliği: Burada Çolakoğlu yazdığı şiirlerin özelliğini anlatmaktadır. Şairin şiirleri; insanlığa, millet, sevgi, hayat, yaşam, ahiret ve cennet, hürriyet, memleket ve insanlığa hizmet için yazdığını, gidenin peşine değil geleceğe bakarak yaşamamızı bize izah etmektedir.

“Kalbim açıyorum bey efendiye

Kınama yakışmaz hiç bir (bendime)

Şiirimde yarar yok asla kendime

İnsanlığa hizmet içindir şiirim”(178/7).

Şair: Şair; halkına olan bağlılığını, duygularını, çeşitli durumda onlara olan bağı, sıkıntılı, sevinçli, yoksul ve varlıklı olduğu dönemlerde, halkın arzu ve özlemini öncelikli olarak burada yer vermektedir. Halkının yanında olduğunu ve halkı için çalışarak içten şiir yazmakta olduğunu bize izah etmektedir.

“Halk etim kemigimdir ona içten bağlıyım

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Halk canım cigerimdir onun aziz oğluyuyum

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir”(202/1)

Elveda Ey Şiir: Burada şair, şiire önem verilmediğini, değer ve ilgi görmediğini belirtmektedir. Millet için şiirin önemli olmadığını görmekte, tek değer verilen şeyin para olduğunu, yürekten sevenin olmadığını, herkesin ilgilendiği ve düşündüğü tek şeyin para olduğunu düşünmektedir. Aşıklar, gerçek sevgiyi bulunca; şiirlerle, sözlerle aşklarını şiire benzetirler. Günümüzde gerçek aşk bulunmadığı için, şiire de değer verilmemiş, diğer birçok şey gibi bu saf ve temiz duyguların yerini para almıştır..

“Şairi çağrıdan ayırmayan toplumda

Binde biri şaire kıymet verer elveda

Keramet paradadır şiir bir baş ağrısı

Mert odur şiir değil para düzer Elveda”(57/3)

Şairlere Sordum: Bu mısralarda şair Çolakoğlu başka şairlere soru sormaktadır. İnsanoğlunun, dünyanın, ana ögenin varlığı ve nesne, bu varlıkların üç şeyden oluşması ve üçüncü şeyin ne olduğunu diğer şairlere sormaktadır.

“İnsan oğlu üç nesneden sorulur

Biri iman biri dindir biri ne?

Bu dünyada üç şey vardır sevilir

Biri maldır biri ündür biri ne?”(166/1)

Halk Şairi: Burada şair, kim halkın gönlünde olmak isterse, halkın sevgisine değer veriyorsa ve halktan sevgi, kıymet, değer istiyorsa; şair sıfatıyla halkı için şiirler yazmalı, şiirlerinde halkın sesi olarak halkın hakları için konuşmalı, onların yürek sesi olarak bu şekilde isteğine kavuşmayı bize anlatmaktadır.

“Halk, aklına göre yürüyen ister

Halk nasıl isterse öyle şair ol”(144/15).

Çantam: Burada Çolakoğlu kendi çantasını, çantasında neler olduğunu ve çantasının onun için ne kadar değerli olduğunu bize izah etmektedir. Şair, bütün varlığı, aklı fikri ve mirasının çantası olduğunu söylemektedir. Çünkü çantasında bulunan; vatanını, hayatını, duygularını, sevgisini, her anını kağıtlara dökerek yazdığı şiirleriyle var olmaktadır. Şair için; mal, mülk, miras değerli değildir, onun için şiirleri en kıymetli varlığıdır. O hayata veda ettikten sonra nesilden nesile adını duyuracak olanın şiirleri olduğu için; şiirlerini taşıyan çantaya çok önem vermektedir.

“İşte çantam kafamdır dökülmüş kağıdlara

İlkem, ülküm, düşüncem, duygum, damağım çantam

Ey sevgili çocuklar gelecek umidleri

Armağanım sizlere tek vereceğim çantam”(134/3)

Şiirim Benim: Burada şair şiirlerini genel olarak bize izah etmektedir. Şiirlerinde gerçekleri söylediği için, acımasız ve hançerden beter olduğunu belirtmektedir. Şiirleri zafere, ululuğa, namertlik ve kin bilmez doğruya, dostluğa yöneliktir. Ayrıca milletine bağlı, vatan perverdir. Büyük küçük herkes tarafından şiirleri sevilmektedir. Şiirlerini anne sütüne, gelinin eline sürünen kınaya, kızların beline takılan altın kemere, karanfile vs. benzetmektedir.

“Hakkın acı dilidir hançerdir şiirim benim

Belki hançerden daha beterdir şiirim benim

Lâf değil övgü değil gerçeğin iç yüzüdür

Öz veri sembolüdür süperdir şiirim benim

Yokuşa haksızlığa karşı koyar aldırılmaz

Canın hakka adayan askerdir şiirim benim

Korkmaz yılmaz irkilmez hakkın dönmez yüzüdür”(104/1)

Ölmeyen Şair: Şairimiz, geçmişte yaşamış olan büyük şair Nesimi'den örnek alarak, şairlerin o dönemlerindeki değerlerinin bilinmemelerinden bahsetmektedir. Diğer yandan bugünkü şairleri çırağ (çırak) diye tanıtarak, yeni gelinin henüz yemek yapmasını becerememesine benzetmiştir. Yaşadığı dönemde büyük şair Fuzuli'nin de değeri bilinmezken bugün herkes konağını ziyaret etmektedir. Şairimiz Fuzuli'nin hatırasını canıgönülden kutlayarak menzilesini belirtmektedir.

“Sağlığında bir kimse bakmazıydı üzüne

Şimdi ziyaret için özlerler konağını

Fuzuli senin aşkın meni bura getirdi

Can gönülden kutlaram hatıra yığnağını”(68/12).

3.2. İNANÇ-DİN-TANRI

Döneceğim Tanrıdır: Burada şair, manevi güçten ve Tanrı ile olan bağından bahsetmektedir. Ayrıca mütevazî insanların daha kazançlı olduklarına da değinmektedir.

“ Gerçek inandım âlemde tanrısız arzu hülyadır

Tanrıya bel bağladıkça kuvvetim kudretim artar”(2/7)

Hidayet: Burada şair dünyanın boş olduğunu, imtihan dünyası olarak yaratıldığını, hiç birşeyin veya hiç kimsenin kalıcı olmadığını, dünya hayatının ebedi olmadığını, fani dünyadaki hayatın birgün sona ereceğini, ahiretin olduğunu, hıdeyete gelip ebedi yerimiz için çaba göstermemiz gerektiğini bize aktarıyor. Kısaca bu dünyanın fani olduğu ve ahiretin var olduğu hakkında uyarmaktadır.

“Olup bitenler birer ulu okumdur bize

Günleri eliyoruz imtihana gelmişiz”(12/5).

Allah: Burada şair, Allah’a CC. olan inancını belirterek, Allah’ın bize verdiği nimetlere şükür etmektedir. Allah’tan sağlık ve sıhhat dilemektedir. Burada görüyoruz ki şair yüce Allah’a taplığını ve sünnetine iman ettiğini anlatıyor:

“Seni tapmaya layık gördüğüm için taptım

Ne cehennem için ne de cennetin için

Hamd olsun bana akıl göz kulak verdiğine

Aradım seni buldum tuttum sünnetin için”(39/12-13).

Hakkın Yolcusu: Şair burada da önceki Allah şiirinde olduğu gibi Allah’a olan inancını dile getirmektedir. Bu şiirde her ne yaparsa Allah’a tevekkül edip işine ve yoluna devam etmektedir. Her işte Allah’a inanıp yalnızca ona tevekkül edip ona sığınmamız gerektiğini de bize anlatmaktadır.

“Yürü hakka doğru çevir yüzünü

Sal kulak ardına kâfir sözünü

Aksın göz yaşların yanak uzununu

Haktan rahmet iste ağla da yürü”(39/3).

3.3. İNSAN

Mücadele Yolu: Şair burada; kimseye boyun eğmeyen, tek başına zorlukları aşan, ama hiç pes etmeyen, ölümü göze alan, her kötülükle mücadele eden, bütün zorlukları aşan aynı zamanda her şeye imanla devam eden bir mert adamı anlatmaktadır. Böyle şiirleri okudukça şairimiz bize güç moral aşılayarak pes etmememizi ve mücedale etmemizi öğütler:

“Leylek takıldısı kırmada gözüm

Çok görgüler gördü bu dönmez yüzüm

Çarkın sillesine var bende düzüm

Her şeye dayanan duran benim ben”(106/3).

Yirminci Çağın İnsanlığı Burada şair, yirminci yüzyıldaki bazı insanların nasıl acımasız merhametsiz ve kanı soğuk olduğundan bahsetmektedir. Zimbabwe’de (Afrika’da bir ülke) çocukların açlıklarını, zencilerin hakkını kimlerin koruduğunu ve kaybolan emeklerden bahsetmektedir. Sadece yirminci yüzyılda değil ne yazık ki her çağda zalim, merhametsiz insanlar var ve bu insanlar var oldukça dünyada savaş, adaletsizlik ve güvenlik zaafı eksik olmaz.

“Zimbaboyda çocuklar açtan boyun buruyor

Zencilerin hakkını hangi örgüt koruyor

Barişın düşmanları bariştan dem vuruyor

Ancak boş sav yakışır sözüne insanlığın”(94/4)

Gençlik Bahara Benzer: Şair burada insanoğlunun yaşından bahsetmektedir; özellikle de orta yaşından yani gençlikten. Gençliği bahara benzetmiştir, çünkü insanın en kuvvetli, iradeli çağıdır. Her yaşın bir özelliği olduğunu ve bir kere yaşandığını, geri dönülemediğini; ancak içi yaralı olanların, derdi olanların bu çağı yaşayamadıklarını bize izah etmektedir.

“Sohbet sazı daim çalmaz

Gençlik çağı gider kalmaz

Her bir yanan aşık olmaz

Aşk oduna yanmayınca”(124/2).

Asıldan Hata Çıkmaz: Şair burada, insanların kötülüğünü, sahteliğini, güvenilirsizliği ve hainliğini anlatmaktadır. Şair, Hz. Yusuf'a, kardeşlerinin yaptığı ihaneti bize örnek göstermiştir. Ayrıca bir de asil insandan hata çıkmadığını, durum ne olursa olsun asil insanın yanlış ve haksızlığı kabul etmediğini bize aktarmaktadır.

“Yalan dolan çoktur hakikat hanı

İsbate gerek yok şark kabul etmez

Gömlege boyanmış Yusuf 'un kanı

Şamûn kabul etse kurt kabul etmez”(49/1)

Sergi: Bu şiirde şair, insanların izzeti nefisini anlatmaktadır. İnsanlara hâlini sorunca kimi rızkının peşindedir, kimisiyse malıyla servetiyle övünür. Yani genellikle insanın durumu, karakteri ortadadır görünüşünden bellidir.

*“Bir çiftçiye sorsan boyuna hâlin
Nasırlı ellerin belin gösterir
Her kap içindekin sızar dışına
İnsanın gidişi hâlin gösterir”(19/1).*

İnsancağız: Şair burada talihsiz, şanssız olmayan, küçük yaşta büyük iş sorumluluğu alan, emeği boşa giden ve parayı zor kazanan insanı anlatmaktadır.

*“Çalışan üreten açtan ölen ben
Listenin sonunda adı gelen ben
Aşığı elç durmaz şansın bilen ben
Kaderi alnında yazılan benim”(90/5).*

İnsanlık Yolunda: Burada şair insanlara olan sevgisini, saygısını, insanlara ne kadar önem verdiğini, aynı zamanda birbirimizi incitmememiz gerektiğini bize izah etmektedir.

*“İnsanlık sevgisi bende çok derin
Tek dileğim alem sevsin bir birin”(131/18).*

Atılan Okun Nişanı Var: Şair burada her varlığın her kimsenin kendine ait olan yeri tanımakta ve bilmekte olduğunu bize izah etmektedir.

*“Öğrenmiş yalnız saynamak baykuş vıranını tanır
Sezmiş konca kokusunu bülbül gülşanını tanır”(127/1).*

Tarih Kimindir: Şair burada tarihin kime ait olduğunu ve tarihi kuran uygarlıklara, tarihe emek, cefa verenlere, savaşıp kan dökenlere değinmektedir:

“Bana sorsan tarih kimindir hocam

Tarih uygarlığı kuranlarıdır”(147/1).

Ses: Burada şair duyduğu seslerin nereden geldiğini ve her gelen sesin insanın durumunu ifade ettiğini belirtir. Sesten anlarız ki bu ne sesidir, ne içindir? Mesela boğuk sesin mezardan geldiğini tahmin etmektedir. Çok ağlayanın sesi kısılır, ağlayan kişiyi görmese bile ses tonundan anlar. Boğuk ses onu ifade eder, medat sesi, acı türkü sesi, inleyen hasta sesi vs. İnsanı görmesek de sestten biliriz, tanırız; ne derdi olduğunu veya kim olduğunu. Şair sadece sesi değil kokunun, malın, ihanetin, vefanın nereden geldiğini bize izah etmektedir.

“Bu ses nedir boğuktur sanki mezardan gelir

Medet feryat sesidir zindandan zardan gelir

Kolları kelepçeli tutuklular mı inler

Yoksa acı türküdür saz ve gitardan gelir”(111/1).

Vicdan Sesi: Şair bu mısralarda insanın vicdanını bize izah etmektedir. Şair için vicdanın ne kadar önemli olduğunu, tıpkı dinde farz gibi çok önemli olduğunu, kimsenin emeğini yemememizi, hep iyilikle davranıp karşılamamızı önermektedir çünkü vicdanı olan insandan zarar çıkmaz.

“Ne kadar farz ise din ile iman

İkisin karşılar yanımda vicdan”(156/3).

Suçsuzluk: Şair burada insan doğduğunda masum doğar sonradan kaza belaya uğradığını anlatır. Talihsizlik peşinde olsa da insanın masum olduğunu, her kişinin kaderinin güzel olmasını ister.

“Her gün ufuk çatlar kuşlar uyanır

İnsan oğlu doğar doğaya masum”(177/4).

Kılavuz: Şair burada inansların yanındaki davranışlardan bahsetmektedir. İyilik ile kötülüğün karıştığı durumun çaresizliğini belirtmekte ve analar gibi değerini bilenleri

tanıtmak ve şair, insanların inanç ve davranışlarının toplum dışından yönlendirilmesini kınamaktadır.

*“Didinir direnir insan yorulmaz
Hayat mücadele müraza doğru
Sis buğu varırken çevren durulmaz
Bulutlar silkinir ayaza doğru” (214/1).*

3.4. ANNE

Anam: Burada şair anne sevgisini, merhametini, şefkatini ve fedakarlığını anlatıyor. Annesinin ona olan sevgisini, nasıl el bebek gül bebek büyüttüğünü, emek, cefa çektiğini canından çok sevdiğini, ona kıyamadığını anlatıyor.

*“Kucağında nazlı besledin meni
Memede lokumda süsledin meni
Öğüt edep verdin usladın meni
Men kurban boyuna seslendin ana” (5/4).*

Son mısralarda şair annesine dua ediyor: hem atası olduğu için hem de onu besleyip büyüttüğü için. Unutmayalım ki cennet annelerin ayakları altındadır.

*“ Elin Fatma ana elinde olsun
Hak suçundan geçsin kabrin nur dolsun
Yerin cennet olsun hak rahmet kılsın
Ahrete güvenden mutlandın ana” (5/14).*

Analar: Burada şair, annelerin bebeklerine olan sevgilerini, endişelerini ve ne kadar ilgilendiklerini anlatmaktadır. Şair annelerin bebeklerine karşı sadece sevgisini değil onlar için nazardan korktuklarını ve bazıları batıl inanca inanıp nazar için bebeklerine nazar takıları taktığını da bize aktarmaktadır.

*“Kaçıdan kuranden al dalın kısar
Göz değmesin geyik boynuzu asar
Üstüme bir kırhlı geçmesin basar
Gün sarısı beşik beler analar” (47/3).*

3.5. ÇOCUKLUK

Andaç: Bu mısralarda şair on iki yaşındaki çocukluk hayatını o zaman hiçbir sorununun olmadığını sadece yiyip içip oynayıp gülmekten hiçbir gamı, derdi olmadığını, o günlerin unutulmadığını ve çocukluğundan iyi hatıralar kaldığını bizimle paylaşmaktadır.

*“Ne geçim sıkıntısı ne de evin derdinde
Yaşamağı oynamak gülmek sanırdık onda” (114/6)*

Çocuk Bayramı: Şair burada çocuk bayramında, çocukların sevincini mutluluğunu saf kalplarındaki coşkunluğu, neşeyi anlatmaktadır. Her yıl çocuk bayramını kutlamamızı ve hatırlamamızı bize aktarmaktadır.

*“Haydi bayram yerine
Davul zurna seyrine
Birer armağan sunar
Çocuklar birbirine” (11/5).*

Hatıralar: Burada şair eski günlerini ve çocukluk çağını hatırlayıp o günlerdeki güveni korkusuz uyuduğu geceleri, dostluğun, komşuluğun kıymet ve değeri olduğunu hasretle ve özlemle bize anlatmaktadır.

*“Acı özlemle dolu günlerimiz geçiyor
Kara günler ömrümüz öbek öbek biçiyor
(Rıza) eski defteri ara sıra açıyor
Gerçekten geçen günler günlerin en durusu” (91/7).*

3.6. EVLİLİK

Evlenmek İstiyorum: Şair burada evlenmek isteyen bir genci anlatmaktadır. Hem evlenmek istemekte hem de evlendiği kadın bekar kız, hanım, hatun, uslu ve şanlı olmasını dul istemediğini her şeyin güzelini, iyisini ve helalinden olsun istediğini anlatır:

“Şehit avradı al diyerler bana

Olursa kız olsun dulu neylerim” (99/1).

3.7. AŞK-SEVGİ

Sevgi: Burada şair ezelden beri canlılarla yaratılmış aşkı, sevgiyi bize izah etmektedir. Her insanın bir sevdiği şey olduğunu kimi vatanını kimi yarını kimi güzelliği kimi güzel huyu sevdiğini ve sadece insanların değil diğer tüm canlıların sevgisi olduğunu anlatır; tıpkı bülbülün gülleri sevdiği gibi.

“Sevgilisiz kimse yoktur herkesin var sevgisi

Kimi devlet kimi cemal kimi da şanı sever” (161/2).

Gönül Gâh da Bir Boyağa Boyanır: Şair burada aşka düşen, çok seven sırsıklam aşık olan bir gönülü anlatmaktadır. Seven gönül bazen çok sevinçli, neşeli bazen de hüzünlü alevler içindedir, aşk da böyle bir şeydir.

“Bir dem zengin olur bulur şan vakar

Bir dem yoksul olur ellere bakar

Bir dem pınar gibi dupduru akar

Bir dem boz bulanık sel olur gönül” (21/3).

Gerçek Seveda: Şair burada sevdiği kıza sevgisini, ona olan büyük aşkını anlatmaktadır. Sevdiği kızını cennet gülüne benzetmektedir.

*“Cemalının şavki düşende güne
Güneş doğar Hind'e yemen'e Çin'e
İşiteli düşte gelirsın mene
Giden gelen olmaz yollar yastadır” (59/3).*

Öz Sevdâ: Şair, taparcasına sevdiği kızı meleğe benzetirken, güneş ve aydan daha güzel olduğunu belirtmektedir. Başta bir duyduğu kıskançlık duygusunu açıklarken, sevdası uğruna her türlü işkenceye katlanacağını belirtmektedir.

*“Yanak kiraz dudak benzer mercane
Dil soyuluş badam dişler dürdane
Gönlüm sığmaz senden başka bir tana
Getir el basayım dört kitaba ben” (70/3).*

Hakiki Aşk: Çolakoğlu bu mısralarda gerçek sevdâyı izah etmektedir. Sevmeye başlayınca hayata tutunduğunu, ondan başka kimseyi görmediğini, onun eşi benzeri olmadığını hiç kimseye boyun eğmezken gururunu hiçe sayıp ona baş eğdiğini onu güneşin doğuşuna benzetmesi varlığında var olduğunu, yokluğunda yok olduğunu kısaca onun sadece sevgilisi değil dünyasında var olan her şeyi olduğunu anlatmaktadır:

*“Hayata ümit tuttum seni sevdim seveli
Sen yeşerttin gönlümde kurumuş bir emeli” (110/1).*

Utancak Güzel: Şair burada bir sevilen ve bundan utanan bir kadını anlatmaktadır. Bir de eğer bir adam severse asil belirli bir aile kızını sevmesini bize izah etmektedir.

*“Seversin sev asil evin kızını
Sakın çekme çılğın dilber nazını
Peçesi daldalar melek yüzünü
Utancak utancak huyun severim” (167/2).*

Vinos: Burada şair aşık olduğu bir güzele aşkını anlatmaktadır. Şair o kadar çok sevmiş ki kendi canını sevdiği için feda etmekte ve ona hitap ederek onu tanrısı ilan etmektedir:

“Bir yangın pervaneyim şavkınla yanıyorum

Ölsem canın sağ olsun bu canım feda sana” (172/3).

Sevgilim: Burada şair aşık olduğu kadını anlatmaktadır. Aşka düşeli mum gibi eriyip yandığını, aşkı için hayatın acısına dayandığını, isminin hep dilinde dolandığını ifade eder. Sevgilisinin kaşlarını kağıda, yürüşünü hindiye, onu ceylana ve kandisini de dar bir kafesteki bülbüle benzetmektedir.

“Gel gel ey başına döndüğüm güzel

Gönlüm gözüm seni ister sevgilim

Uğrunca mum gibi yandığım güzel

Uğrunca mum gibi yandığım güzel” (174/1).

Temmuz: Şairimiz bir güzele karşı hislerini açıklamaktadır. Duyguları bir alışkanlığa dönen tutkunluğunu ilham kaynağına benzetmektedir.

“Gözümde saçan ı ışık sonsuz güzelliğindir

Gözüm nere dokunsa görür orda seni

Körlükten salı veren beni şafak rengindir

Varlığım kayıp etmektedir sevmek fenada seni” (203/1).

Mucizeler Yaratıcı İnsanoğlu: Burada şair insanın güçlüğünü, aştığı işleri ve yaptığı mucizeleri izah etmektedir. İnsanlar dağı, denizi açıp da yol bulandır, göklere kanatsız uçandır, denizleri aşandır, doğaya güzellik verendir, her derde bir çare bulandır, üstünlük ve güç kuvvet insanlara Allah vergisidir, dünyayı evirip çeviren insandır.

“Ne yana sürse yolu açıktır

Dağı, denizleri yaran insandır

Karşında dik duran bir kuvat yoktur

Güçlüklere göğüs geren insandır” (197/1).

Güzelle Esmer Arasında Bir Söyleşme: Şair burada esmerle güzel arasında geçen bir tartışmayı aktarır. Bu tartışmada her ikisi de kendisini över, daha üstün olduğunu söyler. Şair ise ikisinin de haklı olup her birinin ayrı bir güzelliği ve çekiciliği olduğunu ikisinin de koynunda cennet olduğunu ve ikisine de meyil ettiğini söylemektedir.

“(Rıza) diyer her ikiniz haklıdır

Esmer muhabbetli güzel zavklıdır

İkiniz koynunda cennet saklıdır

Her ikinize de meylim var benim” (175/10).

Sevda Çağrısı: Şair burada aşkın tek olduğunu ve aşıkların iki kişi olduğunu güzel kızın görücüleri çok olduğunu, sevdiğinin gelmesini beklediğini onun zaten güzel olduğunu ve gözlerini ceylan gözüne benzetererek hiç göz kalemi çekmeye gerek olmadığını söylemektedir.

“Ceylan gözlüm sürme iter gözünde

Kara göze (sürme) sürme sürme gel” (176/5).

Sevgi: Şair burada sevginin kutsallığını, hayatımızda ne kadar önemli olduğunu, sevginin ortadaki mesafeyi kaldırdığını, engelleri aştığını, sevgi olunca huzur olduğunu hayatı yaşamı kolaylaştırdığını bize izah etmektedir.

“Âlemde ilk âşık ulu tanrıdır

Varlık temelini kuran sevgidir

Doğa aşk var olan günden beridir

Hayata bereket veren sevgidir” (120/1).

Gözlerin Şair Çolakoğlu burada güzel, büyük ela gözleri anlatmaktadır. Gözler insanın iç aynasıdır, diyerek gözlerin kalbin aynası olduğunu ima etmektedir. Şair gözleri tabiata, yeşillığe benzetmiş.

*“ Renkten renge değişir yoktur onlarda çıdam
Gâh yeşil gâh bal rengi gâh aladır gözlerin
Ormanlar mavilikler serinlerin içinde
Varlığın iç yüzüdür saf aynadır gözlerin ” (8/2-3).*

Yaşamak Ne Güzel Sevmek Ne Güzel: Şair burada yaşamakla sevginin bir arada olunca hayatın ne kadar güzel olduğunu izah etmektedir. Ergen yaştaki aşkın, sevincin ömrünün kısa olduğunu, sevginin bitmeyen bir yol olduğunu, insanın sevdiğiyle evlenmesinin ne kadar güzel olduğunu, insanın özgürce yaşamasının güzelliğini bize izah etmektedir.

*“Ömür bir gün bir ay bir yıl gibidir
Sevgi tükenmiyen bir yol gibidir
Nar gülü ardından su bal gibidir
Ağlamaktan sonra gülmek ne güzel !” (184/2).*

Değirmenden Çıkan Güzel: Burada şair değirmenden çıkan bir kadın görür ve görür görmez aşık olup güzelliğini vasfedip nasıl divane gibi aşık olduğunu anlatmaktadır.

*“Değirmenden çıkan güzel
Mah yüzüne aşık oldum
Kıpa kıpa bahan güzel
Kaş gözüne aşık oldum” (125/1).*

3.8. GÖNÜL

Gönlüme Sitem: Şair burada gönlüne isyan ve sitem etmektedir. Gönlü bazen mağrur ve kibirli bazen de çaresiz ve pişman haldedir.

“Böyle gitse bana dost eş koymazsın

Yaptığım gönülü yıkarsın gönül” (23/1)

Dalgah Gönül: Burada şair gönlün veya kalbin kararsızlığını, ani hareket ettiğini ve laf anlamadığını izah etmektedir. Gönül söz dinlemez, aklımız “yok” dese de gönül “evet” der. Bazen mutlu bazen de üzgün o yüzden adı *dalgah*’dır.

“Gâh özünün olur hep dünya malı

Gâh kalır aç çıplak ayağı yalı

Gâhi alem olur gâhi zır deli

Geh de bir boyağa boyanır gönül” (31/6).

3.9. DOSTLUK

Hayattan Dersler: Şair burada “dost kara günde belli olur” ve “düşenin dostu olmaz” atasözlerinde olduğu gibi iyi gün dostlarını anlatmaktadır.

“Sınarsan dostunu dar günde sına

Dost odur dem günde başına done” (16/2).

Dostluğa Evet Kine Hayır: Şair burada insanları dostluğa sevgiye davet eder. Hep sevgiyle, barışla dolmasını yüreklerde kine nefrete yer olmasını istemektedir.

“Karanlık kaplasa çevreyi sarsa

Ortalığı siyah bir perde sarsa

Doğacak güneş var nerede varsa

Zulmeti sığacak boş yer kalmadı” (119/7).

Dostluk: Şair burada, özellikle hain ve menfaatçi dostu anlatmaktadır. Belli ki şair çok güvendiği ve inandığı dostu tarafından hayal kırıklığına uğramış. Şiire bakınca değerli şairimize gülmemişi, şans ondan yana olmamış, küçük yaşta annesiz kalmış üvey annesi ve bacısı ona iyi davranmamış, hem aile tarafından hem arkadaş tarafından yüzü gülmemiştir. Bu yüzden de kaybedecek bir şeyi olmadığını, ölümden korkmadığını bize izah etmektedir.

*“Dost var hak saklasın seni özünden
Kış bulsa lokmayı kapar ağzından
Münafık olduğu belli sözünden
Karası kalbinde köle mar dostum” (86/ 12).*

3.10. HAYVAN SEVGİSİ

Çocuklar Güvercin Öldürmeyiniz: Şair, burada çocukların adeta bahçede açan çiçekler gibi etrafa güzellikler saçtıklarını bize aktarmaktadır. Ayrıca çocuklara iyi bakmamızı ve onların canına zarar vermememiz gerektiğini de bize hatırlatmaktadır.

*“Güvercin bir kuştur tab'ı zararsız
Çimenli damlarda buğuldar sessiz
Güvercin besleyen varsa sizsiniz
Çocuklar güvercin öldürmeyiniz” (3/2).*

Kuşlar: Şair burada kuşların özgürlüğünü, zararsız ve narin olduklarını anlatmaktadır. Aynı zamanda onların güzel sesini ve rengarenk tüylerini anlatır.

*“Doyulmaz al rengi çeşit süsünden
Yanık ötüşünden şakrak sesinden
Dem vurur laleden gülden mersinden
Başı yelli sever nazlanır kuşlar” (18/7).*

3.11. AŞK ACISI

Acı: Şair burada hem dar günlerinden hem sevdiği kız başkasının olduğundan hem de yoksuluğundan bahsetmektedir. Bir arada bu kadar sıkıntısını, derdini anlatmaktadır. Resmen her şey üst üste gelmiştir.

“Kara gün üstüme silkti tozunu

Kör sevda sineme bastı közünü
Yoksulluk " Rıza'nın" kırdı gözünü
Üç yüzü dönmüşün var derdi bende” (43/6).

Aşk Şehidi: Burada şair kavuşamadığı aşkını anlatmaktadır. Şair kendini Mecnun ve Kerem'e benzetmektedir, onlar gibi çok sevmiş ama kavuşamamış.

“Nice âşık muradına yetmedi
Ömür bitti aşk masal bitmedi
Üç âşkın aşkı başa gitmedi
Biri mecnun biri kerem biri ben “ (48/2).

Sönük Gönül: Şair burada dertli, hüznü gönlünü anlatmaktadır; umutla beklediği sevdasını, beklemekle boşa geçen yıllarını ve yıllarca dinmeyen acısını, boşuna umutlanıp hayal kırıklığına uğramasını, şansın ondan yana olmadığını bizimle paylaşmaktadır.

“Yıllardır yıllardır bekler umudu
Umudum yoluna yattı uyudu
Ezildi döküldü gamdan vüzudu
Dalından yükünü salmadı gönlüm” (20/2).

Söylenmez Dert: Şair buradaki mısralarda doktorun ilaç yazabileceği ya da bir çare olacağı bir dertten bahsetmemektedir. Şair çaresi olmayan ayrılık acısını anlatmaktadır. Gözü yolda kalmış, haber gelmeyen birinin beklentisini anlatmaktadır.

“Bende olan derdin yoktur yarası
Ne hicran ateşi ne aşk yarası
Yorulma derdimin yokyur çaresi
Ben söylemem sende bilmezsin doctor” (22/2)

Sevda Yolu: Şairimiz yeni bir sevdaya düşen aşığın dilinden konuşurken onun içindeki duygularını açıklamaktadır. Sihirbazdan konuşarak aşıkların arasını açanlardan, her türlü çabayla ümit ve hayellerini kırarak bu güzel duyguyu hiçe sayanlardan bahsetmektedir.

“Sihirbazlar beni ucuz sattılar

Bahana arayıp baştan attılar

Aşkın şarabına ağı kattılar

Pay salındı ancak içen ben oldum” (72/3).

3.12. DÜNYA

Namert Dünya: Şair burada dünyanın halini bize anlatmaktadır; bir gün iyi olur bir gün kötü. Bu dünyada insanın önüne her türlü yol çıkar. Önemli olan iyi güne kanmamak ve kötü günde de karamsar olmamak. Hep iyi düşünelim iyi olsun geçici hevesine de aldanmayalım.

“Sefası tayındır cefası hayli

Eğri büğrü gider yokuşa yolu

Gâhı rüzgâr eser gâhı sam yeli

Benzemez gününe günü dünyanın” (32/2).

Bir Yolcunun Günlüğü: Şiir burada iki dünya arasındaki yolu anlatmaktadır. Bu dünyada her ne kadar yaşarsan yaşa sonu ölüm dür ve bu dünyada ki herşeyin boş ve geçici olduğunu bize izah etmektedir. Dünyanın boş ve geçici olduğuna dair bize örneklerle izah etmektedir. Ne hüküm adımıdır nede mal kalıcıdır ne de insan kuvvetlidir. İskender ve Cengizhan'ın hükmünü, Karu'nun malı, Hz. Yusuf'un kaftanı, Hz. Musa'nın çögeni, Hz. Davud'un kalkanı, Hz. Nuh'un gemisinin tahtası, Napolyon'u, zenginlerin malını vs. bütün bu geçek örneklerden şuan an hiç birşeyin kalmadığını dünyaya varlığa mala ve mülke güvenmemisiz bize izah etmektedir.

“Bu dünyaya gelen dider yoluna

Bin yaşasan kalmak düşmez eline

Kimse güvenmesin dünya malına

Hanı? Karun malı zibası hanı?” (52/2).

Fani Dünya: Şair burada dünyanın fani olduğunu daha açık şekilde bize izah etmektedir. İnsanoğlu nasıl yaşarsa yaşasın zengini fakiri, padişahı hammalı hepsinin sonu ölümdür ve hiç kimse amelinden ve sarıldığı kefinden başka bu dünyadan hiçbir şey götürmeyecek. İnsanlar muradına ermek için hep dünya telaşına düşer ama binde biri muradına ermiş olarak bu fani dünyadan göç eder.

“Dünyaya gelemeler çarkın elinden

Gözü yaşlı yandı yakındı gitti

Kara yere girdi ben ben diyenler

Cezasını çekti haram yiyenler” (95/7).

Dünya: Şair burada dünyanın hiç kimseye bir faydası olmadığını, dünyanın cefasından çilesinden bahsetmektedir. Dünyaya gelen illaki cefasını çeker yorgun gider.

“Dünya bir yügrük ırmaktır

Dalgalanır akar gider

Çalkalanır kayaları

Oya oya yakar gider” (152/1).

Kervan: Burada şair yokuşlu ve tehlikeli yoldan giden kervancıyı uyarmaktadır. Aynı zamanda ona daha düz tehlikesiz ve kolay yoldan gitmesini önermektedir.

“Yolcu gel gitmeyelim o yol egri bügrüdür

Gel bu yola gidelim çünkü düz yoldır bu yol” (151/1).

Ahır Zaman: Şair burada zamanın sonu olduğunu yani herşeyin ve insanların değiştiğini, iyiliğini bittiğini, insanlığın öldüğü, kardeş kardeşe güvenmediğini, dostluğun bittiğini ve herkes kendini düşünür oldu kimse kimseyi sormaz oldu tokun açtan haberi yok hani kıyemette herkes sadece kendini düşünür kimse umrunda olmaz işte bu yüzden Çolakoğlu şiirin ismini ahır zaman koymuş aslında insanları insanların değiştiğini herşeyin sadece

menfaat olduğunu bize aktarmaktadır. Şiir 1999 yılında yazılmış ama bu günümüz ne yazık ki tıpkı şairin dediği gibi olmuş.

“Çağların kuyruğu çağımız bizim

Karıştı karaya ağıımız bizim

Kurt çakal solumuz sağımız bizim

Bize sataşmayan hayvan kalmadı”(44/24).

3.13. Hayat ve Ölüm Temalı Şiirler

Dünyaya Bak: Şair burada dünyayı ince köprü ve derin göle benzettiğinde, herkesin dünyaya gelişine üzüntüsünü ve pişmanlığını anlatmaktadır ve insanları şanslarına göre ayırmış, kimi mesut kimi bahtı kara. Bir de geçmişten bugüne kalan dünyayı tanıtarak, tekrar insanların yaşantılarından ve dünyadan göçmelerinden bahsetmektedir.

“Dünya bir ince köprüdür, geçen ister geçmeyeydi

Suyu soğuk derin göldür, içen ister içmeyeydi”(207/1).

Her İnsan Bir Şeyin Vayındadır: Şair burada insanların hayat sıkıntısını derdini anlatmaktadır. Kimi dünya malının varlığın peşinde kimi ekmek peşinde kimi de ahiret peşindedir. Şair burada her kim ne yaparsa mutlaka karşısına çıkar birgün ve herkes kendi derdine düşmüş, dostluk akrabaluk kalmamış, haram helal karışmış, herkes kendi için derdine menfaatine düşmüş hayatın çilesini bize izah etmektedir.

“Kimi şöhret kimi arın vayında

Kimi aş yoldaşı karın vayında

Kimi ahiret kimi yarın vayında

Kimi dubbo gibi tel vayındadır”(41/8).

Hak Ölçüsü: Şairimiz insanoğlunun yaşadığı hayatın sevimli ya da çileli günlerini anlatmaktadır, bunun yanında insanoğlu yaşadığı toplumun kurallarına göre davranırsa hayatın refahına hak yoluyla kavuşur.

“Adam oğlu günün yaşar ferahlı

Yarın ne gelecek başına bilmez

Bu dünyada ağırlı ölüm olmasa

Kimse o dünyaya taşına bilmez” (62/1)

Serüven: Burada şair hem hayat derslerinden hem de kendisinin hayattan çektiğı çilelerden ve her insanın başına gelebilecek yaşantılardan bahsetmektedir. Öncelikle imandan bahsetmektedir. İmanı olan kişinin vicdanı, insafı ve merhameti olan doğru yoldan çıkmaz, en önemlisi kul hakkı yemez. İnsanın mesleğı ne olursa çocukları da o mesleğı taşır yani genellikle çocuk babasının yolunda gider, çocuğunu nasıl büyütürsen öyle olduğunu bize izah etmektedir.

Şairimizin bize aktardığı hayat derslerinden biri de cahille ne dost ne düşman olunmasını, cahilin kararsız ve sözünde durmayan bir karakteri olduğunu anlatmaktadır. İnsanlar çeşit çeşittir; kimi zengin, kimi fakir, kimi cömert, kimi cimri, kimi açgözlü ve kimi dünya görmüştür. Şair bir de aşktan ve aşığın halinden bahsetmektedir. Aynı zamanda dürüstlükten, dinden dinin yolunu tutan kimseler hep doğru olurlar bize Hazreti Yusuf'u, Hz. Musa'yı ve Hz. Mustafa'yı örnek olarak da göstermektedir. Aynı zamanda insanın şanslı olmasını yani şansın insanın hayatına etkisi olduğunu da bize izah etmektedir. Şair şiirin son mısralarında kendisinden bahsetmekte hem yoksulluğundan hem de sevipte sevdiğine nasip olmadığından, bir de kızların aşktan çok madiyete önem vermesini bize izah etmektedir. Aynı zamanda kendisinin bu dünyadan göçüp gittikten sonra eş dostun nasıl üzüleceklerini tahmin etmektedir.

“Kulu hakka yakladan doğruluk iman olur

İman olan gönülde insaf ve vicdan olur

İnsan değer veren boy kılık heykel değil

Aklı duygusu olan bir kişi insan olur” (85/1)

İnsana.. Hürriyete.. Hayata Dair: Şair burada hayatta en aciz mahluk olarak insanoğlunu göstermektedir. İnsanlar dayanaksız hemen pes eden çaresiz kalan özgürlüğü olmayan kimselerdir. İnsanın kıymeti olmadığını bize izah etmektedir. Hayvanlar, bulutlar, güneş vs. hepsi istediğı, dilediğı gibi yaşamaktadır; tabi ki insan hariç.

“İnsanlar koyun gibi kanaradan asılır

İnsan onuru kara toprak gibi basılır

Yazık insanoğluna dayanmaz tez sarsılır

Dalgaya yakalanan küreksiz kaptan gibi” (88/12).

Dölüt: Şair burada doğmamış bir çocuğu neler bekliyor, doğduğunda kim onun ebesi olur, kim ona bakacak onu nasıl bir hayat bekliyor, onu başına neler gelecek ne yapacak bu konulara değinir. Şair doğmamış bir bebeğin kaderinde ne var ne yok onları düşünüp endişe etmektedir ve bu düşüncelerini bizimle paylaşmaktadır.

“Doğumun faydasını zararını bilmiyor

Küçük zindandan büyük zindana taşınacak

Çetin halin çetinden beterini bilmiyor

Kim ebe çağırarak kim saracak kundağa” (93/16).

Bu Günün Türküsü: Burada şair insanların geçmişine dalmamalarını, geçmişi geriye bırakıp geleceğe bakmalarını önermektedir. Yaşamaya devam etmemizi, bu dünyaya yaşamak için geldiğimizi, iyi işler yaparak dünyayı güzelleştirmemizi bize izah etmektedir.

“Ey vatandaş insanlığa bağlı ol

Geçen geçti sen bu günün oğlu ol

Konan kerubanlar göçüyor şeyda” (122/6).

Yaşamak İçin: Burada şair yine yaşam mücadelesini yaşamak için her şeye dayanıp hayata devam etmek içindir. Dünyaya yaşamak için geldiğimizi bize izah etmektedir.

“Yarandım yaşarım ister istemez

Arzumca ögünür feleğim vardır” (137/1).

İradet Sadası: Şair burada hayatın yaşamın varlığını neye bağlı olduğunu sormaktadır. Yaşamın, toplumsal kaynakların, yeşilliklerin, sanatların vs. sebebi ne olduğunu kaynağını öğrenmek istemektedir.

“Varlığı yaradan yaşam annesi

Güneş midir? Yıldız mıdır? Ay mıdır?” (140/1).

Mefkure Yolunda: Burada şair insanın azmini, varlığını, ümidini, düzenini, yaşama mücadelesini ve insanlık sevgisini bize izah etmektedir.

“Gölge ümitler gün görecektir

Aynalar güneşi gösterecektir” (141/2).

Ölüm ve Dirilik Felsefesi Şair burada hayatı ve yaşamı anlatmaktadır. Hiç kimse bu dünyada kalıcı değil dünyaya bebek olarak gelip yaşlanarak gidileri hiçbir şey aynı kalmaz bahar gelir gider. Sonbahar gelir her karanlık gecenin ardından güneş doğar gündüz olur ne dert daimdir ne de sevinç. Her kim iyilik yapsa bilen nâmerttir bilmeyen nankördür.

“Ufuktan gün doğar yüksek dağlara

Saçılır dembedem güneş dağılır

Bir gece ne kadar kap kara olsa

Akibet eridince şafak sökölür” (153/3-4).

Hayatta Felsefem: Burada şair Çolakoğlu hayata kendi bakışını anlatmaktadır. Çolakoğlu herşeyi kolaylaştıran kin nefret taşımayan herkesle ayak uyduran hiçbir şeyden korkmayan doğruluktan yana olan biridir.

“(hak söyler) bu bana şereftir şandır

(doğruluk) anlamda belli nişandır

Koy desinler bana (Rıza) yamandır

Hamd olsun bir huyum var bence şirin” (154/5).

İnsan Kör Doğar Gözlü Ölür: Şair burada hem hayatın dertli ve çileli bir hayat olduğunu dertsiz kimse olmadığını hemde açığözlü mert olmayı bize izah etmektedir.

“Bu dünyaya geldiçke dert insanla ikizdir

Yalandır hayatta kim diyer mihnet görmedim” (164/2).

Devrimci İnsan: Şair burada dünyanın bir yol olduğunu, alemde bir kervan bu dünyaya gelen elbet gider insan iradesine bağlı olduğunu insanın gönlüsünün nazik olduğunu aynı zamanda öfkeli adamın yüreği sert olduğunu kulların razı olduğu insandan Allah'ın da razı olduğunu insanın vicdanlı, iyi, mert ve adil olması gerektiğini, hayatın iyi ve kötü şeylerle dolu olduğunu, her şeye karşı insanın gayretli olmasını, hayata güzel taraftan bakması gerektiğini bize izah etmektedir.

“Alem bir kervandır bu dünya bir yol

Gelen kervan doğru gider ey insan

Bu dünya kimsenin yer yurdu değil

Konan kervan elbet göçer ey insan” (170/1).

Bir de şairlerin hem tarih açısından hem de halk açısından ne kadar önemli olduğunu şair insanların çeşit çeşit olduğunu kimi duygusuz kimi dermanı olmayan dertte kimi emek verir kimi hazıra konar iyilik yapan insanın hep iyiliği kalır. Çolakoğlu bir de görünüşe kanmamamızı her şey ve insan görüldüğü gibi olmadığını, her çalışanın istediğini yapabildiğini ifade eder. Vatana sadık olan insanın sütü helal olandır. Darlığa dayanmayan insan bollukta görmediğini, çok darlık gören insan çok öğrenir ve insanlar mütevazı olmasını hep barış dostluk olmasını dilemektedir:

“Şairdir üfüren devrim gözünü

Halk uğruna adak eden özünü

Şairin yıldırım kırmaz gözünü

Od olur odaları körler ey insan” (170/19).

Ben Ölecek İnsan Değilim: Şair burada insanların ve kendisinin ölmeyeceğini ve ölmüpte toprağa verilmesini kendine ve şanına yakışmadığını, bir çiçek gibi el değdiyinde solmadığını, bir dev insan olduğunu, hiçbir şeyden korkmadığını, güvercinlerin kendisinden türkü öğrendiğini, güneşin doğuşunu kendisine benzettiğini, mutlu ve hayatta dileği olduğunu, kocalmayan bir yüreği olduğunu, ölüme boyun eğmeye karşı geldiğini bize izah

etmektedir. Bu şiirde görüyoruz ki şair hayatı yaşamayı seven içi ümitlerle dolu olan bir insandır.

“Doğan ölmez bunu bir gerçek bildim

Ben çiçek değilim el degse soldum” (198/2).

Yaşamın Sürekliliği: Burada şair hayatımızda her gün tekrarların yaşam şeklini her sabah uyanıp aynı işi yaparak akşam etmesini gece uyup sabah tekrar uyanıp aynı şekilde devam etmesini mevsimlerin tekrarlanmasını çocukların büyümesi gençlerin yaşlanmasını bize izah etmektedir.

“Dünün bir bu günün bir yarının bir sesi var

Gün doğuyor... Batıyor... Yarın yeni doğuyor

Her bahar bir tazelik bir yenilik çoğuyor

Her ursanın yerini almaktadır bir acar” (182/6).

Acı Gerçek Burada şair hayatta olan biten her konudan bahsetmektedir. Bu dünyada malın mülkün bir hiç olduğunu sadece ölümün gerçek olduğunu, nesilden nesile adetin ve modanın değişimi, dünyanın hiç değişmediği insanların değiştiğini, gençlerin ümidini vs. Bize izah etmektedir.

“Dünya aynı dünya insan değişir

Halklar geldi gürdü cihanı gitti”(169/59).

Hayat Yolu: Şair burada hayatı yaşamını insan yaşadığı sürece çalışıp çaba göstermeli bir işi başaramadığı zaman pes etmemeli hatasından ders çıkarıp tekrar denemeli ne kadar bilersen de yine bir bilenden sor demektedir. Gidene üzülmememizi geleceğe bakmamızı biz aktarmaktadır.

“Hayat mücadeledir çavup çalışmadır

Ömür boyu uğraşıp her şey alışmalıdır” (14/1).

Bu Gün: Burada şair yine dünyadan ve yaşamdan bahsetmektedir. Artık hiçbir şeyin tadının kalmadığını ve hiçbir şeye güven olmadığını, dünyanın boş olduğunu, hiçbir şeyin eskisi gibi yerinde olmadığını, adetin, törenin, saygının, güvenin kalmadığını bize izah etmektedir.

“Bu günde kimseye inanılmıyor

Erenler söz verdi sözüne kaldı

Eğri yola giden kınanılmıyor

Tek tük giden yolun düzüne kaldı” (35/1).

Yaşamak Bağları: Şair burada insanları yaşamaya bağlayan şeyin insanlık, hürriyet ve sevgi bağı olduğunu bize izah etmektedir. İnsanlık, hürriyet ve sevgi bu üç bağ ; ölüye can veren, kuru damarlara kan veren, insanları birbirine bağlayan, yoksulların öksüzlerin ekmeği, işçilerin çiftçilerin emeği, çirkinliği karanlığı süsleyen, her gönülde bin bir ümit besleyen vs. bağlardır.

“Gönüllerden gönüllere çağlayan

Kan yarası incikleri sağlayan

İnsanları bir birini bağlayan

İnsanlıktır hurriyettir sevgidir” (194/2)

Bu Meteryalist Çağda Ben: Şair burada dünya ahvalinin zorlaştığına, kendisinin de kimseden bir medet beklemediğine değinmektedir. Her ne kadar bulunduğu durumdan hoşnut olsa da aslında gerçeklerin farklı olduğunu dile getirmektedir.

“Yakasını kaptığım sevda benden kaçıyor

Ben yalgını içerim yalgın beni içiyor

Şansım çamura batmış gönlüm gökte uçuyor

Gördüğü günden geri kalan gönlüm var benim” (222/2)

3.14. Zaman Temalı Şiirler

Işık: Şair bu şiirinde zamanı iyice değerlendirmemizi, hatamızdan ders çıkarmamızı bir şey olduktan sonra pişmanlığın fayda etmediğini, zamanı geri alamayacağınızı bize izah etmektedir:

“İgit ol özün tut at seni yıkar

Daha binemezsin inenden sonra” (148/3).

Yolcu: Şair bu şiirde, hayat yolunda yolcu olan insana zamanında yoluna çıkmasını, oyalanmamasını ve çabuk olmasını anlatmaktadır:

“Teles karanlık karıştı

Yolumuz geceye düştü

Kervanlar köye erişti

Teles yolcu teles yolcu” (149/3).

Duygu Sesi: Burada şair her şeyin bir zamanı olduğunu ve vaktini beklediğini, dostun dostuna kırılınca yavaş yavaş soğuduğunu, dertlinin bir başka dertlinin halini bildiğini ve bir kuşun başka bir kuşu sesinden ne halde olduğunu anladığını anlatmaktadır.

“Dertli bilir dert halından

Kuş anlar kuşun dilininden

giretsiz kendi elinden

Göçer talanır sürülür”(150/4).

Geceler: Şair burada gecenin darda olan bir insana ne kadar uzun olduğunu ve zamanın hiç geçmediğini, insana neler hissettirdiğini anlatmaktadır. Akşamın batışını yani gecenin başlangıcını yasa; bulutları mendile benzetmektedir. Şaire gece o kadar uzunmuş ki her bir

saat ona Nuh'un ömrü kadar ve her bir saniye bir yıl kadar uzunmuş gibi hissettirmektedir. Gecenin ipi sanki Kaf Dağına bağlanış gibi o yüzden şafağın doğuşunu bile hatırlamaz olmuş.

“Gece öyle uzundu ki, şafağı unuttuk

Boğuldu nefesimiz körlendi inancımız

Gözyaşında kalpteki kıvılcımı avuttuk

Ola gelen şeklini aldı kaldı sancımız” (97/7)

3.15. Doğa Temalı Şiirler

1-Mayıs: Şair burada mayıs ayında yani bahar mevsiminde doğanın güzelliğini, tarlaların yeşermesini, güllerde kanat seren kuşları, rengarenk enginlerin güzelliğini izah etmektedir. Zenginle yoksulun aynı sofraya oturmaları, müjdeli bir gelecek pırıltısı ve mayıs ayında yağan yağmur sonrası çıkan gökkuşağının verdiği ışığın güzelliğini anlatmaktadır.

“Bakışım boyu yeşil tarlalar yaşıyor

Çiğ damlayan güllere kuşlar kanat seriyor

Kalın perde ardından gün yüzün gösteriyor

Pırıl pırıl aydınlık döşeniyor dağlara” (186/1)

İnsan İçin: Bu şiir insanların arzularını ve insanlar için yaratılan her şeyi anlatmaktadır. Her insan insanlığı için taptığını, aydın kafa beyinler, arzu ve ümit, düğünler, bayramlar, sevinçler, acılar; doğadaki bütün kutsal varlıklar güneş, ay, yıldızlar, gezegenler, felekler, yeşillikler, topraklar, yeller, mevsimler, denizler, ormanlar, dağlar, bağlar, etinden sütünden fayda gördüğümüz hayvanlar gibi. Bütün bu yaratılanların ne kadar önemli ve değerli olduğunu bizim için bütün bu nimetlerin yaratıldığını bize izah etmektedir.

“İnsanlığa tapıyor feriştereler melikler

İnsanlık türküsü ezberliyor külekler

Güneş, aylar yıldızlar, gezegenler felekler

Yeşillikler topraklar insan için yaranmış” (188/1)

Doğanın Güzelliği: Şair burada hem tabiatın güzelliğini hem de insanların beraber olup sevinç ve mutluluğu paylaşarak verdikleri güzelliği izah etmektedir. Dağdan inen soğuk kar suyunun güzelliğini, dağ boyu esen serin seher yelinin güzelliğini, karanlık geceyi ayın güzelleştirdiğini; hazırlanmış bir masada bardakların birbirine çakılma güzelliğini ve kızlarla erkekler bir elde halay çekince düğünün güzelleştiğini; tatlı dilin şirinliğini, zehiri eriten tatlı balı, dikenden çıkan gülün hoşluğunu anlatmaktadır:

“Yüce dağ başından soğuk kar suyu

İlgit ilgit akar çay güzelleşir

Serin saher yeli eser dağ boyu

Dal bu dağlar titrer kay güzelleşir” (190/1)

Yaşamaya Dair: Şair burada hayatın yaşamaya değdiğini, insanla doğanın en iyi sermaye olduğunu ve insanın dünyaya ağlamak için değil de yaşamak için geldiğini, her sabah güneş doğduğunda insan için yeni bir ümit yeni bir hayat doğduğunu, ölümden korkanın başına musibetler geldiğini söylemektedir.

“Hayat yaşanmalıdır emege değer gülüm

Doğa ve insan oğlu teri en pak sermaye

Gölge, kayğu, yeniligi geçici nesneler

Ağlamak için değil geldigimiz dünyaya” (191/1).

Yıldız ve İnsan: Burada şair yıldızları insana, insanları da yıldıza benzetmiştir. Yeryüzünde yaşayan her insanın gökte bir yıldızı vardır insan doğduğu zaman onunla doğar ve onunla ölür yıldızlar da gökte insan gibi yaşar, sevinir ve güneşe tapar. Şair yıldızların tıpkı insan gibi olduklarını bize söylemektedir.

“Gökte yıldız yerde insana bakar

Bir çocuk doğanda bir yıldız çıkar

Bir insan ölende bir yıldız akar

Yıldızlar da gök de insan gibidir” (7/2)

Güneşin Kutsallığı Burada şair güneşin bütün canlılara ışığını ve sıcaklığını saçtığını ve bu yüzden çok önemli olduğunu anlatmaktadır. Güneşin hayatımızı nasıl aydınlattığını, karanlık gecemizin sonunda bize umut verdiğini, her sabah doğuşuyla bizi yeniden umutlandırıldığını, soğuk günümüzü ısıttığını anlatmaktadır.

“Her gün sabah beni ayıkliyorsun

Gönlümü gözümü ışıklıyorsun

Ben seni sen beni âşıkliyorsun

Ben çocuk sen bana bir ana güneş” (96/3)

Bir Çoban Türküsü: Burada şair bir çobanın doğaya olan sevgisini, doğanın her mevsimde ayrı bir güzel olduğunu, kışın o karın güzelliğini, suların saflığını, yağmurların serinliğini, enginlerin güzelliğini, kayadan kükreyen şelaleleri ve tabiatın ne kadar güzel olduğunu, aşkla daha bir güzel süslendiğini izah etmektedir.

“Anası kucağında insan mutlu beslenir

Tabiat gayet güzel aşkla daha süslenir” (180/19).

Doğa.. İnsan.. Sevgi: Şair burada doğa ve insanın sevgiyle birbirine bağlı olduğunu; tabiatın insansız insanın doğasız olamayacağını bize izah etmektedir.

“Sen benim ben senin için yarandım

Ne sen bensez ne ben sensiz olurum

Gönlün gönlüm canın öz canım sandım

Ne gönülsüz ne de cansız olur” (173/1)

Müjde Burada şair, bahar mevsiminin gelişiyile, doğanın her yanındaki gülümsemekten bahsetmektedir.

“Körpe bahar gülümseiyor

Çiçeklere can geliyor” (200/1)

Karışık Sesler Şair burada hayatta her şeyin farklı farklı sesleri, renkleri, tatları, kokuları vs. olduğunu bahar mevsiminin türlü türlü meyveleri, denizlerin dalgalarını bize izah etmektedir.

“İnsan oğlu yaşar umağla gönül

Baharda meyveler türlü türlüdür” (183/2).

Bülbül Şair burada bahar mevsiminde bülbülün ne kadar keyifli ve mutlu olduğunu, daldan dala, gülden güle konup çok güzel seslerle öttüğünü anlatmaktadır.

“Gül senin benüşe senin

Çiçekler hemişe senin

Toy senin tamaşa senin

Kutlu külazarın bülbül” (155/2).

Dağlar Şair burada dağların ululuğunu bu yolla da aslında gücü, kuvveti, dayanıklılığı anlatmaktadır.

“Kökü topraktadır başı göktedir

Yeri göğü tutmuş eli dağların

Çevreyi kaplamış ulu içdedir

Her yana kol atmış dalı dağların”(29/1).

Yurtsal Bayramı Karşılarken Şair burada yurdumuzun güzelliğini, tabiatını, havasını, suyunu, yeşilliğini, güneşin doğuşunu ve batışını vs. anlatmaktadır.

“Bizim elde baharlıyan saherler

Serin serin eser yel nazlı nazlı

Yeşil budağlarda sarı kuş öter

Aşılır tumurcuk gül nazlı nazlı” (132/1).

Doğa: Şair burada yine doğanın güzelliğini özellikle bahar mevsimindeki güzelliğini anlatmaktadır. Baharda dağların ve bağların güzelliği yavru bülbülün sesi, çocuğun gülüşü, kuzularım melemesi, güllerin açılışını bize anlatmaktadır.

“Bahar günü dağlarda

Doğa güzelleşiyor

Seher sabah bağlarda

Doğa güzelleşiyor” (105/1).

Doğadan Bir Tablo Şair bu şiirinde, doğanın güzelliğini, sabahları serçelerin sesini, ormanda kar suyunun ince ince akışını, gökyüzünde martıların uçuşunu, ağaçlardaki kuşların ötüşünü, dağ eteğinde olan koyun kuzu karışımını, bülbüllerin nar ağacında cıvıltılarını anlatmaktadır.

“Çığda yıkanan serçe sabah marşın okuyor

Gün engin ovalara dağ ardından bakıyor

Damar damar kar suyu orman boyu akıyor

Yeni hayat geliyor erden çöl kıraçlara” (103/1).

Karanfil Şair burada karanfili sadece bir bitki olarak görmez. Karanfili annesine nazlanan bir çocuğa, gökten düşen yağmura, yarına olan ümide, rızka, güneşe, karanlığı aydınlatan ışığa vs. benzetmektedir. Şiirde anlattıklarına bakarak şairin karanfili çok sevdiğini söylemek mümkündür.

“Ey göklerden sızılan tomurcuk yağmur suya

Ey sevimli çocuğun annesine naz, huyu

Yüksel yıldızlar gibi yaşa asırlar boyu

Havalansın göklere hür bayrağın karanfil” (92/1).

Bahar Şair bu mısralarda bahar mevsimini, baharda doğanın güzelliğini, açan çiçekleri ve çiçeklerin kokusunu, havanın güzelliğini, suların akışını anlatmaktadır.

“Bahar olur açar güller

Öter bahçede bülbüller

Güneş doğar ufuklardan

Saher eser serin yeller” (123/1).

Yine Gün Batarken Burada şair güneşin batışını güneş batarken gökyüzünün renginden dolayı doğanın güzelliğinin gizlendiğini, gökyüzünün yıldızlarla aydınlanmasını güneş batmadan köye varmak isteyen yolcudan anlatmaktadır.

“Gün çevrene yaslandı batıp batmak üsnedir

Çömeldi ağırlığın yere atmak üsnedir

Uzun seferden gelmiş yorgun benzi sap sarı

Dincin almak istiyor yatıp yatmak üsnedir” (118/1).

3.16. Ümit Temalı Şiirler

Elbet Güneş Doğacaktır Şair burada hayatı ümitle yaşamamızı her ne olursa olsun pes etmemizi ve özgürce yaşamamızı öğütlüyor. Her karanlık gecenin arkasından güneş doğar yeni bir gün başlar gibi bizim de her ne sıkıntımız olursa gayretli olmamızı ve her seferinde yeniden başlamamızı söylüyor.

“Dönebilir miyim ya bu apaçık yolumdan

Biliyorum sonucu müjdelidir bar verir

Zeytin ağacı gibi dört mevsimde per verir

Elbet güneş doğacak inandım tüm gönlümden” (4/6).

Gereksizlik Âlemindeki Bunalım Şair burada umutsuz karanlık dünyadan sıyrılıp umutla hayata bağlanmamızı, güzel yarınların geleceğini bekleyerek ve pes etmemeyi bize aktarmaktadır.

“Kervanım yoldadır han bana gerek

Geceden usandım tan bana gerek

Doğum bayram'dır çan bana gerek

Teles ey sevgili seni beklerim” (30/1).

Yarının Türküsü Bu mısralarda şair yarına yani geleceğe ümitle bakarak her şeyin daha güzel ve iyi olacağına inanmakta olduğunu ifade etmektedir. Hiçbir şey aynı kalmaz; yeni eski olur, küçük büyük olur.

“Bekliyorum o günü mutlu çocuk seslenir

Arslanın avucunda ak güvercin beslenir

Tarlalar yeşillenir dağ, tepeler süslenir

Reng reng güller açılır yer yüzü gülşen olur” (171/8).

Sevgi Ümit Hayat Bu mısralarda şair hayatın ve yaşamının ne kadar güzel olduğunu her ne olursa olsun üzülmememizi hep ümitli olmamızı, hayatta ölümden başka her derdin dermanı olduğunu ve her üzüntünün acının ardından mutluluğun sevincin geldiğini, sevmenin sevilmenin güzelliğini, ufak tefek tatsızlığın bile tatlı olduğunu, gönlümüzü ferah tutup ümidimizi kesmememizi bize izah etmektedir.

“Bir dert kanser olsa olur ilacı

Bir şey yoktur, adı eceldir dostum” (185/1)

Hıdır İlyas Destanı Şair burada Hızır ve İlyas destanından bahsederek temennilerinde bulunur iyiliklerin artmasını ve her kötülüklerin bitmesini diler; savaşların bitmesini, insanların birbirine kardeşçe davranmalarını isterken ve bir yandan da herkesi savaştan barışa ve yardımlaşmaya çağırmaktadır.

“Bu dünyada pis kalmasın isterim

Gökyüzünde sis kalmasın isterim

Aynalarda his kalmasın isterim

Hep insanlar mutlu olsun dilerim

Bütün gönüller kutlu olsun dilerim” (206/2).

Yaşamak İstiyorum Şair burada hayatın her ne kadar çaresizliği olsa da yine de ümidini kesmemesini, içindeki ümide tutunarak yaşamak istemektedir. İnsanın bir amacı olursa ve en

önemlisi azimli olursa her ne olursa olsun pes etmeyerek hedefine ulaşacağını izah etmektedir.

*“İçim aydınlatıyor benden büyük arzular
Işıklı bir gelecek bana kucak açıyor
Özledigim acuna gönlüm kuşu uçuyor
Anasına kavuşmak ister körpe kuzular” (136/2).*

Gerçek Düş Şair burada gördüğü bir rüyayı anlatmakta ve aynı zamanda rüyanın anlamını hayata bağlamaktadır. Rüyasına göre hayat bir sevimli canavar gibidir; sevilir ama fırsat bulduğu anda yürekten vurur. Hayatı bir pınara benzetmiş suyu hem soğuk hem de acı yani hayatın hem tatlısı hem de acısı, hem rahatlığı hem de yorgunluğu olduğunu ve yorulmadan emek vermeden hayatın bir tadı olmadığını, hayatın bir sınav olduğunu, hayata güveni olduğunu hep ümitli olduğunu söylemektedir. Şair kimseye boyun eğmememizi, kötülerden ve kötülükten uzak durmamızı her ne olursa olsun haktan yana olmamızı ifade etmektedir. Bir de bu dünyadan göçüp gittikten sonra şiirler ile hatırlandığını ve öldükten onu mezara defnetmemelerini, gölge bir yere bırakmalarını vasiyet etmektedir.

*“O canavar hayattır ben de bir insan oğlu
(doğru demiş olurlar) bazı düş gerçek çıkar
İşte yaşantı benzer bir güzel canavara
Sevilir ama fırsat bulsa ağusun kusun” (162/6)*

Yeşil Bahar Şair burada adeta hayat destanını anlatmak istemiştir. Nasıl düşe kalka bir yerlere geldiğini ancak bütün bu zorluklara rağmen hayata pozitif baktığını ve çoluk çocuğa karıştığını aktarmıştır.

*“Yaşım ayak bastı altmış birine
Yuğurdum karıştı acı şirine
Mevsim değişmedim bahar yerine
Ne yaz ne kış ne de güzüm var Benim” (223/1)*

3.17. Vatan Temalı Şiirler

Yurdum Irak Burada şair kendisi için yurdun kıymetini ve değerini anlatmaktadır. Yurdu için canını feda etmiş, kanını yurt toprağına bayram kınası olarak adanmış. Şairin vatana olan sevgisi çocukluktan beri varmış, yurdun kucağını ana kucağına ve vatana olan aşkını sevgiliye olan aşka benzetmiş. Irak yurdunun eşi benzeri olmadığını toprağı zengin bir yurttur tahılı, meyvesi, hurması ve petrolü ile eşsiz bir yurt olduğunu ve bu vatana olan sevgisinin kitaplara sığmayacak bir sevgi olduğunu anlatmaktadır. Irak'ın tarihinin Sümerlerden Asurlara kadar dayandığını, suyunun, bağının, tarlasının gönül açtığını, turistlerin Babil'e olan hayranlığını, Bağdat'ın aydınlığını, yurdun mertliğini, cömertliğini anlatmaktadır.

“Uğruna can adamak boynum borcudur benim

Kanım bayram kınası olsun yurt toprağına

Gönlümün altın tahtı şanlı burcudur benim

Boyum sanacak ederim dalgalı bayrağına” (102/1).

Vatan Pervelik Yolunda Şair burada vatanın değerini, vatandaşların gözlerindeki değerinden bahsetmektedir. Vatandaşlar sevgiye, mevki ve çalıştıkları işe göre, herkesin vatana emek harcamakta olduğunu, özellikle vatanın kalkınmasında gençlerin yeni bir fidan gibi verimli olduğunu, diğer yandan millete dayanmayan saltanatın çökeceğini, kalıcı değil fani olduğunu izah etmektedir. Şairimizin değindiğı diğer konu, vatanından sürgün düşen halkın hakkını savunarak, siyönizmi insanlık dışı planlarından dolayı kınamaktadır.

“Alemdede iki kutsal varsa biri vatandır

Vatan insan oğlunun dinidir imanidir

Vatan için çalışan vatandaş bin yaşasın

Vatan muhlis evladın şanlandırır tanıdır” (201/3).

Biz Türkler Şair burada Türk milletinin şanlı tarihindeki mertliğinin sembolü olan Bozkurt ve ana yurtları olan Turan'dan bahsetmektedir. Diğer tanıtımında şair Türk milletinin İslam dinini gönüllü olarak kabul ederek, uğruna üç kıtada fetih bayrağını dalgalandırmasında Türklerin alpikleri ve medeniyetlerine Fürsler, Rumlar ve diğer milletler tanık olmaktadır.

*“Kurt sütünde beslendik boz kurtların torunu
Savunduk göz bebeği gibi milli soyunu
Bu günkü eğemenlik o tansıklar ürünü
Ölümler sayasına Özgür yaşar sağımız”(204/3)*

Vatan Türküsü Çolakoğlu burada vatanımıza (Irak'a) olan sevgisini, vatan için canını vermeye hazır olduğunu, kanıyla vatan toprağını sulamaya razı olduğunu, her ne öğrendiyse vatanından öğrendiğini, vatanına minnettar olduğunu, her mutluluğu huzuru vatanında bulduğunu, vatandan bir gün ayrıldığında bir yıl ayrı kalmış gibi olmak olduğunu, Irak için canının ucuz olduğunu, onu ne kadar çok sevdiğini ve Irak'ın ne kadar kutsal olduğunu bizimle paylaşmaktadır.

*“Irak'tır Irak'tır benim vatanım
Toprağın suvarır kanım vatanım
Yolunda ucuzdur canım vatanım
Kurbandır insan oğlu vatanın” (187/8).*

24 Ocak Burada Çolakoğlu vatanımıza olan sevgisini anlatır; vatan insanın hem yurdu hem de canı, insanın yaşadığı ve var olduğu yerdir. Irak petrol varlığı olduğu için hep gözdedir bu yüzden sadık vatandaşlar hem vatanını hem de petrolüne sahip çıkanlardır.

*“Vatandan başka nesi vardır vatandaşların
İnsanın yurd toprağı varlığıdır canıdır” (142/2)*

3.18. Memleket ve Telafer Temalı Şiirler

Kaç Kaç Kahramanları Yurdu Telafer Şair burada Türkmen kalesi Telafer halkının ne kadar cesur ve mert olduğunu bir KAÇA KAÇ destanındaki Haziran 1920 devriminde İngiliz işgaline karşı gösterdikleri direnişi anlatmaktadır. Diğer yandan Türkmen Telafer halkının

misafirperverliğini ve cömertliğini tanıtmaktadır, hem de Telafer şehrini ikiye bölen Subaşı Bulak'ı ve güzel bağlarından bahsetmektedir.

*“Bu temiz toprağının kıp kırmızı olduğu
Şehitlerin düğüğü kızıl kan boyağıdır
Yirmide kahramanlık yadığarı gün koydun
Onun ardından sürgün kaçça kaç kaçadır” (63/3).*

Memleketim Telaferim Şair burada doğduğu ve büyüdüğü memleketi Telafer'e bağlılığını anlatmaktadır.

*“Men bağliyam bu vatana
İşte vatan iste ana
Çok emeğin vardır mene
Telaferim..... Telaferim” (66/3)*

Bir yandan Telafer'in tanıtımında Türkmen diline ve kimliğine rağmen aleyhine yapılan Araplaştırma planını hatırlatarak şair kendi yurduna fedakarlığını ve üzüntüsünü belirtmektedir.

*“Kurban kesti Arap oldu
Bâsi oldu rütbe buldu
Bizin kalbimiz kan doldu
Telaferim Telaferim”(66/13)*

Ören Şehir Şair öz şehri Türkmen Telafer'e yönelik yapılan Araplaştırma planını açıklamaktadır. Göz ardı ve bakımsızlığın yanında Türkmen şehri Telafer milletinin her işkenceye maruz kalması, özellikle Baas rejimi dönemindeki yaşanmış zor durumlardan bahsetmektedir.

*“Ayağı yalınlar çoğdu eline
Melez dil karıştı asıl diline
Kart karğalar kanat gerer dalına*

Meyveleri serhoş gülleri serhoş” (69/2)

Saddam Düşükten Sonra Telafer Şair burada Saddam rejiminin düşmesiyle başlayan yeni dönemde çeşitli silahlı grupların yarattığı güvensizlik nedeniyle yaşanan sıkıntılı durumdan bahsetmektedir. Bu dönemin güvensizliği yüzünden yağmalama, suikast ve her türlü zorluklara maruz kalan milletin durumunu anlatmaktadır.

“Kim taladı kimleri koşar kalan kulana

Mefkûre sahipleri düdü kap kaç talana

Gelen gögös kabartır girmek ister meydana

Kaç tanası olacak lideri Telafer'in” (71/4).

Şehrim Telafer Şair öz şehri Telafer'in şanını ve milletin bir tek Türkmen dili ve soyundan bahsetmektedir. Bir de milletin milli kimliğine güvenen, cömertlikle tanınan, sağlam olan toplumsal yapısını ve şehrinin bağlarındaki meyveleri ve havasının güzelliğini tanıtmaktadır.

“Bir şehrim var şehirlerde adı var

Şana malik tarih boyu yâdı var

Bütün halkı bir dinde bir soydandır

Hepsi dosttur ne ağyar ne yâdı var” (74/1).

Telafer Marşı Şair bu şiirinde Türkmen Telafer'in tanıtımında dili, dini ve şanlı kalesinden bahsederek, Türkmen halkı davasını sonuna kadar savunmakta ve Telafer semtlerini tanıtarak, halkı düşmanlara karşı bir araya toplanmaya çağırmaktadır.

“Şanlı kale yâd bize

Tarih boyu ad bize

Düşmanımız bir bizim

Göz koyuptu yâd bize

Biz Türkmenuğ Türkmenuğ

Yolumuzdan dönmenuğ” (75/3).

Telafer Elden Gidecek Şair, Türkmen davasını özellikle milletin dava temsilcisi olan Cephe'yi (Irak Türkmen Cephesi) kendi çıkarlarına kullanmakta millete zarardan başka bir hayır görmemektedir. Telafer'in, Saddam rejimi döneminde çok çile çektiğini, malını yurdunu ve adını bile kaybetmiş millet olduğunu izha etmektedir. Yabancı ellerin Telafer'e yönelik yaptıkları planlara göre, şairimiz bir ümitsizlik içinde Telafer'i kaybederek elden gitmesini açıklamaktadır.

“Herkes bilir Türkmen eli elimiz

Yerli ağız güzel Türkçe dilimiz

Dostlar size beyan olsun halimiz

Ocak gibi yanar tüter Telafer

Biz Saddam'ın rejiminde ezildik

Bâsin siyah listesinde yazıldık

Direklere kurşunlara dizildik

Yüreğinde kanlı hançer Telafer” (76/6-7)

Telafer Güzeli Burada şair bir güzelin sevdasına tutulmasından dolayı, hayatının kararmasını, her türlü çile ve cefasından bahsederek, bu sevdadan pişmanlığını belirtmektedir.

“Bir Telafer güzeli beni meftun eyledi

Aklım aldı sahraya saldı mecnun eyledi” (77/1).

Telafer Türkmenleri Şair burada sözüne bir soru ve cevapla başlayarak Telafer halkı adına, “biz ne Arap ne de Kürtüz, biz Türkmeniz, bu da huyumuzdan bellidir” diye tanıtmaktadır. Bir de başka bir Araplardan gelen Vilad- elbaş tanıtımında, Telafer halkının mertlik, cömertlik ve yüksek makamlarının, Oğuz Ata'dan gelen soylarını açıklamaktadır.

“Siz nereli sorarsanız?

Biz Telafer Türkmenleri

Aslımızı ararsınız

Biz Telafer Türkmenleri

Koca dedeler soyundan

Sürüldük oğuz boyundan

Türkmen bellidir huyundan

Biz Telafer Türkmenleri”(78/1-2)

Telafer Dönüş Şair burada uzun zamandan sonra şehrine dönüşünü anlatırken, şehrin eskisinden daha beter yıkılmış ve bakımsız durumunu, kendi evine geldiğinde annesinin vefatını, küçük kardeşinin ve babasının durumlarından bahsetmektedir. Tekrar şehri dolaştığında, örneğin su dolabının kurumasındaki bakımsızlığa ve milletin her şeye rağmen eski davranışlarına devam etmelerinden doğan üzüntüsünü açıklamaktadır.

“Kuşluk çağı uğradım kapısı yok hâneme

Gözüm düştü duvarda param parça aynama

Annem hanı nerdedir sordum üvey anneme

Hökürdü dedi sen sağ mezar taşı dilleşir” (79/3).

Telafer'dan Kerkük'e Bir Mektup Şair burada Telafer'den yazdığı mektupta Kerkük'teki Türkmen kardeşlerine seslenerek Türkmenlerin uğradığı haksızlıkları belirterek yasadaki Türkmenlerin göz ardı ve Irak devletinin gelirlerinden mahrum kalmalarını anlatmaktadır. Bir de Telafer halkının arasındaki fitne içeren oyunu anlatmaktadır. Tekrar Kerkük'teki durumuna baktığında yapılan oyunlara rağmen görülen her yerin bir tek Türkmen sembolünü taşımakta, Türk soyunu ve dilini göstermektedir.

“Mert nezilden türemeyen mert olmaz

Kurt yatağı it çakala yurt olmaz

Annesini Kürt almayan Kürt olmaz

Telafer'den mendeli'ye elimiz

Soyumuz Türk allı ballı dilimiz”(80/8)

Vatanım Telafer Şair bu şiirinde, vatani Telafer şehrini tanıtmaktadır. Şehrin sembolü olarak tanınan kalenin yanındaki bağlarından, Telafer halkının cömertliğinden bahsetmektedir. Türkmen milletinin gelenekleri ve törenlerini tanıtan şair, Telafer yurdunun yeraltı zenginliklerini de belirtmektedir.

“Has avamının Türkmen'di dili

Ticaret yeri kervanlar yolu

Bahçede kokar menevşe gülü

Sahra içinde Gülşen Telafer”(82/2)

Bizim Memleket Şair memleketini, milletini ve memleketin birliğini ve Türkmenlerin paylaşmayı bilen bir millet olduğunu anlatmaktadır.

“Omuz emeğini yiyen hepimiz

Herkes rençper yoktur dincimiz bizim

Ortaktır kabımız ortak küpümüz

Bir çanağa dolar rencimiz bizim” (117/1).

Telafer Hatırası Çolakoğlu'nun siyasi sebeplerden dolayı yıllarca özgürlüğünden mahrum kaldığını, ailesinden ve memleketinden uzak kaldığını biliyoruz ve şairin bu süreçte memleketine, eşine dostuna olan hasret kalmıştır. Bu şiirinde şair hasret ve gurbetin zorluklarını anlatmaktadır.

“Özgünüm anadan gardaş babadan

Bir selam bir sabah bir merhabadan

Telafer tarafından esen sabadan

Dostum eşimiz soraydım bir gün” (36/5).

Biz Türkmenler Hakkı Şair burada Türkmenlerin hakkını istemektedir. Saddam hakimiyetinde Arap milletinden başka bir millete hak verilmezdi ve Saddam hükümeti düştükten sonra millet kendi hakkını ve dinini istemiştir. Bu yüzden şair Çolakoğlu bir Türkmen olarak kendi hakkını ve milletin hakkını istemektedir, meclislerde yerlerini istemektedir.

“Biz Irak'ta asırlardan beriyiz

Akınlara karşı koyan çeriyiz

Bu vatanda üç milletin biriyiz

Aradadır ortadadır hakkımız

Şanlı Irak temelini kuran biz

Kara günler tehlikeler gören biz

Sürgün olan hem de şehit veren biz

Şimdi bizim nerededir hakkımız?”(53/4-5).

Yaralı Şehrim Şair bu şiirinde doğmuş olduğu Telafer'den uzakta yaşadığını ve ailecek oradan ayrılmak zorunda kaldıklarını dile getirmektedir. Aynı zamanda bu hüznünü daha iyi ifade edebilmek için somut örneklerle de değinmektedir.

“Üç yıl oldu Telâfer'den ayrıalı

Sıla ağlar vatan ağlar el ağlar

Hangi semte yüz çevirsin haralı

Kader ağlar sefer ağlar yol ağlar” (225/1)

3.19. Kahramanlık ve Savaş Temalı Şiirler

Savaş Marşı: Şair bu şiirinde milletini Filistin için savaşmaya çağırmaktadır. İsrail'in eline bırakmamak için Kudüs'ü kurtarıp zaferi kazanmak için gençleri savaşa davet etmektedir.

“Pusata sarılsın her yigit asker

Yaralıdır kudus tez merhem ister

Adildir harbiniz sizindir zafer

Korkmayın cepheye doğru surunuz” (168/2).

Kıbrıs Şair Türk milletinin Kıbrıs savaşına katılımını anlatmaktadır. Türkmen gençlerini Kıbrıs’ı savunmaya çağırmaktadır.

“Toplanıp gelsinler Türkler bir yere

Kalleş Yunan ister kıbrıs'a gire

Gerektir istiklal alsın bu kere

Bir eri kalınca dayanır kıbrıs”(64/4).

Fedakar Ol Bu şiirde şair vatanını korumak için gençleri Amerika ile savaşmaya, pes etmeden cihad etmeye çağırmaktadır.

“(Rıza) hama top yazar

Düşmanı et candan bezer

Filistin sana intıdar

Yeri şeref meydanına” (126/10).

3.20. Barış Temalı Şiirler

Güvercin Şair burada yeryüzündeki savaşlardan dolayı halkların açlık, ölüm ve türlü zorluklara karşılık barış sembolü olan güvercine seslenmektedir.

“Kucakla alemleri kansız beslensin

Barış bayramı kutla güvercin” (199/9).

Barış Marşı Çolakoglu bu şiiriyle milletini barışa davet etmektedir. Saddam döneminden sonra vatan işgal olunca sünni ve şii ayrımı ortaya çıkmıştır ve bu ayrımdan da Türkmen halkı çok zarar görmüştür. Değerli şairimiz bu kin ve bu ayrımın ortadan kalkmasını istemektedir ve milletini barışı davet etmektedir.

“Gel ey sünni kardeş ey Şii kardeş

Gel kardeş olalım Allah aşkına

Ara yerden kalksın kin yavaş yavaş

Gel gel barışalım Allah aşkına” (51/1).

Barış İçin Burada şair insanlar arasında barış, kardeşlik, sevgi olmasını dilemektedir çünkü barış olunca dünya cennete benzer, hayat şartları kolaylaşır. Aksi halde huzurlu bir yaşam olmaz, dertler bitmez. Her şey insanların elinde çünkü zaman değil insanlar değişmektedir.

“İnsanlar barışsalar bir birini sevseler

Yeryüzü bir cennettir zar değil zindan değil”(113/33).

Cebhe Doğumu Şair burada cebhenin kuruluş gününü kutlamaktadır. Halkın onu beklediğini iki partinin baas ile komünist kardeşçe barışıp dost olduğunu, bu barışın şanlı bir karar olduğunu yeni ümitlerin doğduğunu, Irak'ı cennete dönüştürdüğünü, fabrikaların çalıştığını, işçilerin aydın olduğunu, bu kuruluşun halka sevinç ve mutluluk olduğunu anlatmaktadır.

“Kardeşçe baas komünist

İki parti oldu dost

Çatlasın imparatorist

Sevgilim milli cebhe”(135/5).

3.21. Çalışma ve Tembellik Temalı Şiirler

Kalkınma Yolunda Şair burada çok uyuyan tembel bir adamdan bahsetmektedir. Zamanını hep uykuda geçiren dünyada olan bitenden hiç haberi olmayan ölüden farkı olmayan biri.

“Uyan artık uyku yeter

Uyuyan ölüden beter

Uyan hayat borcun ister

Haydi uyan ! Haydi uyan !” (163/8).

Çiftçi Şair burada çiftçilerin ne kadar zorlukla para kazandıklarını, sıcak soğuk demeden durmadan çalışıp zor koşullarda para kazanıp ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için

çocuklarına masraf temini etmek için mücadele ettiğini; ancak bütün bu emeğe karşılık kazançlarının az olduğunu o yüzden de çiftçinin hep yorgun ve asık suratlı olduğunu anlatmaktadır.

“Yıl on iki ay iş ve karında

Yazın sıcağında kışın karında

Ekersin biçersin kerezin yarında

Gene derebeğe medyünsün çiftçi” (145/5-6).

Kuvvet Ne Ulu Şeydir Çolakoğlu burada kuvvetin ululuğunu ve önemini anlatıyor. Güçlü kuvvetli insan hakkını kimseye yedirmez. Kuvvet insanın gücüdür, kendine olan inancı ve güvenidir. Kuvvetli insan kimseye boyun eğmez. Kuvvetli insan yiğit olur zafer elinde olur.

“Kuvvetin varsa her şey elinde mum gibidir

Ben kuvvete taparım bende bin candır kuvvet” (6/22).

Dayanış Şair burada çok zorluklar çeken, hiçbir şeyden korkmayan her şeye dayanan ve katlanan birini betimlemektedir.

“Yırtıcı arslan olan diclelerde gezerim

Kalafatlı kaltaban filler korkutmaz beni” (160/3).

Alın Teri Burada şair zor işten, helal kazançtan ve cömertlikten bahsetmektedir. Hayatını devam ettirebilmesi için insanların çalışıp kazanmaları gerekmektedir. Helal kazanmak için de çalışıp ter dökülmesi gerekmektedir. Ahiret için helali haramı bir etmememiz gerektiğini bize izah etmektedir.

“Ekmeğin tadını harman yerinde

Geceyi gündüze katanlardan sor

Sabri dözenegi odun güründe

Sayak gözle nöbet tutanlardan sor” (89/1).

Şişman Adam Şair burada aslında çok kilo alan birini değil hiç yorulmadan, emek vermeden, alın teri dökmeden oturup haram para kazanan milletin iş yerinden vergi alıp yiyenden bahsetmektedir.

“Yoksa yere vermişsin tembel - tembel yanını

Sömürüsün dincine bunun onun kanını

Saniyorsun gününü saniyorsun ayını

Fabrikadan tarladan alıyorsun payını” (115/2).

3.22. Özgürlük Temalı Şiirler

Kuşlar Gibi Burada şair kuşlar gibi özgürce gökyüzünde uçarak hiçbir sorumluk hiçbir dert taşımadan, dertsiz çocuk gibi olmayı, özgürce yaşamayı dilemektedir.

“Keşke gamsız olaydım ben de bir çocuk gibi

Uyanayaydım seveydim kalaydım öz başıma” (192/6).

Dediler Şair burada baykuşa dünya sorulunca “ben özgür bir kuşum kimseyle işim olmaz, rızkımı zamanında yaradan verir” diye cevap verir. Aslında şair burada; kendi halinde olan, kimseye karışmayan kişilerin göze batmadığını, bu kişilerin her şeyden uzak olduğunu izah etmektedir. Bir de birisinin yaşlandığını onun rüya gördüğünü anlatmaktadır. Kimi var aslını inkar eder, yoluna bir engel çıkınca pes eder yolunu değiştirir; bilmemenin ayıp olmadığını bilmediğimizi sorup öğrenmemizi de izah etmektedir.

“Baykuşa dünyanın halin sorana

İşim ne ben serbest aşkımda dedi

Şükür olsun vaktinda rızkım verene

Kimsenin payı yok rızkımda ded” (109/1).

Hürriyet Çolakoğlu'nun Saddam hükümeti devrinde siyasetten dolayı tutuklanmış ve özgürlüğünü kaybetmiştir. Belki de bu yüzden şair burada özgürlüğü, özgürlüğün kıymetini anlatmaktadır.

“Ey ruhumun dileği ey ummağım hürriyet

Arzunla yaşıyorlar kalp, damağım hürriyet” (87/1).

3.23. Tutsaklık Temalı Şiirler

Parmaklıklar Ardından Şair burada cezaevini, orada yapılan işkenceyi, daracık bir yerde çok sayıda tutuklunun nasıl yaşadığını, umutlarını, anılarını, duvara yazdıklarını, aile ziyareti bittikten sonra o hüznü bakışlarını hayal kırıklıklarını anlatmaktadır. Değerli şairimiz tutuklu olduğu dönemde cezaevindeki anıları bizimle paylaşmaktadır.

“Kabarmış sırtımızda kanlı kırbaç yeri var

Kafamızda ölümsüz mefkûrenin sırrı var” (107/1).

3.24. Gurbet-Ayrılık Temalı Şiirler

Mahzum Bülbül Burada şair yuvasından, vatanından ayrı kalan bir bülbülün üzüntüsünü, ayrılık acısı çekişini anlatmaktadır. Aynı zamanda gurbetin acısını bize izah etmektedir.

“Bülbülüm uçma bülbül

Gülden vazgeçme bülbül

Ayrılığın şarabı

Acıdı içme bülbül” (129/2).

Sıla Arzusu Burada şair gurbet acısı çekerek yine memleketini, yurdunu, içindeki özlem ve hasreti aynı zamanda doğayı ve doğanın güzelliğini anlatmaktadır.

“Hayalimde yarı gördüm sarıldım

Bulanık su gibi aktım duruldum

Geçmişi yadladım içten vuruldum

Garip sılasını anar ne güzel” (37/6).

Gurbet Şarkısı Daha önceki şiirlerde de bahsedildiği gibi şair memleketinden ve ailesinden bir süre uzak kaldığı için ve gurbette hasret çektiği için yine gurbeti ve ailesine olan özlemini anlatmaktadır. İnsanın memleketinden zorla çıkması ve sağken ailesine ve sevdiklerine özleyip de kavuşamaması çok zordur, bu duygularını bu şiirinde yoğun olarak görmek mümkündür.

“Ayrılık çilesi kavurur beni

Ağlarım sızlarım ben garip garip

Telafer nerede ahbablar hani

Geciyor günlerim ben garip garip” (40/1).

Ayrılık Burada şair yârinden ayrı kalıp onsuz geçen zamanı; onu hüznle beklediğini ve ümitle onun gelmesini gözlediğini, ayrılık acısını ve hasretini bize anlatmaktadır.

“Gözüm yaşı durmaz yar sen gideli

Gözüm uyku görmez yaz sen gideli

Rıza eve girmez yar sen gideli

Bayram gibi seni özlerim her dem” (50/6).

Suçsuzlar Şair bu şiirde her türlü zulme uğrayan mazlumların ya da istemeden başına gelen bir işten dolayı sanıkların suçlanarak yargılanmalarını kınamaktadır.

“Boynuna yüklendi Yusuf’un kanı

Kurt ağlar dili yok inkâr eylesin

İçinde mikrop var çürütür seni

Süt ağlar dili yok inkâr eylesin” (73/1).

Özleyiş “Özdeyiş” şiirinin mısralarına bakıldığında şairin içinde nasıl da özlem ve hasretin tıttığı, acıyla birleşmiş gurbetlik yaşadığı sezilmektedir. Adeta içinde yarım kalan duygular sözlerine yansımıştır. Şair gözü yollarda, gönlü uzaklarda kalmışçasına özlemini anlatmaktadır.

*“Yıllarca uğruna çektim zulümü
Ölmesemde gördüm kara ölümü
Unutma kırmışsın şişe gönlümü
Havanta yapılmaz özür getir gel” (224/2).*

Garip Şair, gurbette olmanın bir hayli zor olduğunu söylemekle birlikte memleketi olan Telafer'e olan özlemini de dile getirmektedir. Aynı zamanda gurbette olmanın herkes için zor olduğunu da bildirmektedir.

*“Bayram günü gölge düşmez üstüme
Hasretim akruba âziz dostuma
Püsküllü belalar bir bir kastıma
Eskik olmaz hoyu hayı garibin” (226/3).*

Askerden Mektup Şair bu şiirinde, soğuk bir kış ayında zorluklar içinde askerliğini yapan bir gencin ağzından yürekleri yakan bir mektup yazmaktadır. Bu mektup şiirle bütünlenmiştir. Şiirde zorluklar içinde, sevdiklerinden uzakta, vatan borcunu ödemekte olan bir yiğidin duyguları yer almaktadır.

*“Geceler sabaha kadar uyağım
Meni savuğ almış azdır yatağım
Dünen akrap sançtı kızlık barmağım
Yerim taşlık deşir çöldür gelemem” (216/2).*

3.25. Yoksulluk Temalı Şiirler

Ambargo Şair bu şiirde de yoksulluktan, milletin darda olduğundan, devletin her ay verdiği erzağın yetersizliğinden ve geçimin zor olduğundan bahsetmektedir.

“Açlıktan benzimiz geçti saz oldu

Hasar bitmez güz kış geçti yaz oldu

Kızlık kara bastı her şey az oldu

Malımız rızkımız sayımız bizim” (46/2).

Yüzü Dönmüş Ambargo Şair burada ambargo döneminde yaşanan zor günleri, açlık ve yoksulluk içindeki sıkıntılı durumu anlatmaktadır. Bu sıkıntılı dönemde toplumsal ilişkileri yansıtan kötü davranışları ve hayal kırıklıklarını belirtirken, yapılan haksızlık ve zulmün sonucu milletin yavaş yavaş ölümle karşı karşıya kalmasını açıklamaktadır.

“Bu dünya oldu olası

Bitmez bu ekmek kavğası

Ömrün püsküllü balası

Ölüyoruz yavaş yavaş” (84/4).

Hayat Şarısı Burada şair hayatın hem sevinci, güzel yaşantıları, hep yarınlar için güneşle doğan ümitleri hem de yoksulların, çaresiz kimselerin acılarını anlatmaktadır.

“Tüm yoksullar yarası yüreğimde çatlıyor

Her derdli gördükçe beni daha dertliyor

Zaferin hatmiyeti azmimi . . . Kuvatlıyor

Gelecek müjdeliyor şen hayatı kutluyor” (139/7).

Yoksulluk Şair burada yoksulluğu yani fakirliği anlatmaktadır. Yoksulun ve dara düşenin kimsesi olmadığını, kimsenin halini sorup el uzatmadığını anlatmaktadır. Şairin öyle içten anlatma sebebi tutuklanarak zor günler geçirdiğinden dolayı olmalıdır.

*“Yoksulun kısıdır her yerde dili
Yoksul gider bilmez gittiği yolu
Yoksulun dalında sararır gülü
Yanık yanık öter kuşu yoksulun” (13/6).*

Yine... Yoksulluk Bu şiirinde şair yine yoksulluğu fakirliği anlatmaktadır. Fakirliğin nasıl zor bir durum olduğunu ve yoksula kimsenin el uzatmadığını, yoksulların nasıl çaresiz olduğunu anlatmaktadır.

*“Yoksulluk çekilmez dert bulunmaz bir devası var
Her kimi tutsan bugün bu müşkülden şekvası var” (17/1)*

Memur Şairimiz burada memurların geçimlerinin zorluğunu anlatmaktadır. Zira memur düşük maaşla hayatın zor şartlarına karşı baş edememektedir. Elbette kötü durumun nedeni olan Irak devleti hakkındaki 1990 yılı sonunda başlatılan uluslararası ambargodan bahsetmektedir.

*“Bacım hayat fazla eşya isteme
Maaşım az gelirim kıt bilirsin
Patatısı yağda kavur şükür eyle
Ağzımıza yakışmaz et bilirsin” (65/1).*

Bugün Burada şair yaşam şartlarının zorluğunu, her şeyin pahalı olduğunu ve bu sebepten dolayı fakir halkın çaresizliğini anlatmaktadır.

*“İncirin kilosu üç dört dinara
Turş nar ele düşme miz kıymettedir
Arpa sayasına çoğalı para
Kalkan dükkân açtı bez kıymettedir” (54/1)*

Bizim Serüven Bu mısralarda anlatılanlara göre şairin fakir bir aileden olduğu anlaşılmaktadır. Yoksul bir hayat babadan miras kalırcasına ifade edilmektedir. Şair, burada tüm kapıların onlar için kapalı olduğunu, şanslarının hiç yaver gitmediğini dile getirmektedir.

“Senden bize mirasitr işbu nekbet ey baba

Yoksulluk hem sen hemde bize kısmet ey baba” (220/1).

Ben Bu şiirinde şair, hayatında yaşadığı zorlukları, çektiği cefaları ve bu acıların onu nasıl yıprattığını anlatmakta olup bazen dost bile güven olmadığına da değinmektedir.

“Dünyaya göz açalı bir hoş gün görmemişim

Acı, keder üstüme çökmüş bir kada gibi” (215/2).

3.26. Hayal-İstek-Dilek Temalı Şiirler

Hayel Lahzası Burada şair bir gün fakülte bahçesinde oturup hayallere dalarak düşündüklerinden, insanın yalnız kalınca hayallere dalmasından bahsetmektedir.

“Gün sarısı oturdum fekülte bağçesinde

Elimde bir beyaz gül sessizce kokluyorum” (179/1).

Hedef Burada şair hayallerimizin ve hedeflerimizin peşinden giderek, çaba göstererek, emek vererek hedefimize ulaşacağımızdan ve hayallerimizin gerçek olacağından bahsetmektedir. Yeter ki insanın kendine güveni olsun ve asla pes etmesin.

“Hedefsiz çalışan boşa çalışır

Hayalı gerçeğe çevirir hedef” (138/10)

Gerçek Gibi Bir Kuruntu Şair burada bir anlık hayali anlatmaktadır. Hayal ettiği bir âna dalmış ve o hayallerini rüya gibi yaşamış o kadar etkilenmiş ki rüya mı gerçek mi ayırt edememiştir. Adeta ölmüş dirilmiş hale geldiğinden bahsetmektedir.

“Rüya mı, yoksa gerçek ne bildim ne bilmedim

Ayındım başım üste babam kur'ân okuyor” (100/20).

Keşke Çolakoğlu bu mısralarda sabah uyanıp gözünü güneşe açan yüksek bir dağ gibi olmayı, yeller gibi kartal yurdunu aşmayı, kanat çırpın bir kuş olmayı, mutlu, gülen bir çocuk olmayı, boşluğa dolanan bir güneş olmayı vs. dilemektedir. Aslında şair dertsiz, sorunsuz, acısız bir yaratık olmak istediğini izah etmektedir.

“Keşke bir mavi saher başı boş uyanaydım

Gözün güşe açan başı yüksek dağ gibi

Göglere yükseleydim bayarlara konaydım

Suçsuzluk acısında özgür kara zağ gibi” (189/1).

Son Karar Burada şair halinden yakınmakta olup yalnız kaldığını söylemektedir. Ne akraba ne de dosttan medet ummaktadır. Bu sebeptendir ki bulunduğu diyarı terk edip başka diyara göç etmeyi düşünmektedir.

“Başımı alırım giderim burdan

Hasil olmaz burda muradım benim

Yardım umdum yardım gelmez bir yerden

Yaradana olsun imdadım benim” (219/1).

Son Dilek Şair burada insanlara seslenerek herkesi dürüstlüğüne çağırmaktadır, toplumdaki ilişkileri kinden ve savaştan uzak tutarak, barışa ve huzura yönlendirmektedir. Herkesin adalet içinde özgürce yaşamasını, toplumun sıkıntısız, refah ve güven içinde yaşamını sürdürmesini dilemektedir.

“Hasetten temadan kalbini saf et

Hedef insan olsun dolar olmasın” (209/2)

3.27. İlim-Bilgi Temalı Şiirler

Bilgi Çolakoğlu bu şiirinde, bilgi ile cehaleti ayırt ederek bilginin ne kadar değerli ve önemli olduğunu, cehalette yaşayan insanın karanlıkta yaşamış gibi olduğunu, kör lâl gibi yaşadığını izah etmektedir. Bilginin insanı doğru yola götüren ışık olduğunu, zaferin bayrağı, elde olan altın gibi servet olduğunu, türlü meyve veren bir bağ olduğunu vs. anlatmaktadır. Bilgi için emek veren elbet yiyecek barını diyerek küçük, büyük, genç ve yaşlı herkesin ona muhtaç olduğunu da anlatmaktadır.

“Genç yaşlı her insan ona muhtaçtır

Koynunda senettir başında taçtır

Tumurcuk dilekler taze amaçtır

Gönüllerde körpe umağdır bilgi”(193/6).

3.28. Güzellik Temalı Şiirler

Güzellik Felsefesi Şair burada “insan mı doğayı güzelleştiren yoksa doğa mıdır güzel olan, insanın gönlü mü güzel yoksa huyumu güzel, sevince mi güzel olur yoksa sevilen midir güzel, kız mı güzel yoksa ayna mıdır güzel?” gibi sorularla güzelliğin kaynağını araştırmakta ve sormaktadır.

“Güzel bizim acun mi yoksa hulya acunı?

O gün bizi bekler mi yoksa bizler o günü?

Ben bu sıra eremem aman kınama beni

Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?” (195/10).

3.29. İyilik-Doğruluk Temalı Şiirler

Sakınmaz Burada şair iyilik ve güzellikten zarar gelmediğini ve hep iyilik yapıp iyilik düşünmemizi öğütlemektedir. Güzel düşününce ve güzel işler yapınca sakınacak hiçbir şey olmaz.

“Diken arasında açsa çiçekler

Ne tiken sakınır ne gül incinir”(33/1).

Yahşılık Burada şairin bize aktardığı mesaj şudur: “Bu dünya fanidir, kimsenin gönlünü kırmaya değmez, herkesle iyi geçinin kimseyi üzmeyin çünkü bu dünya ölümlü dünyadır.”

“Şirin şirin konuş bir gönül kırma

Bu dünya bir gönül kırmaya değmez” (15/1).

Boşa Gider Burada şair hak etmeyen, emek bilmeyen kişilere emek vermememizi iyilikten anlamayana ne kadar iyilik yapılsa da hep inkâr edileceğini yapılan iyiliğin boşa gideceğini o yüzden bilmeyene iyilik yapmamamızın daha iyi olduğunu anlatmaktadır.

“Bu asla emek eyleme sakın

Taab tüneydir mal boşa gider” (143/1).

Doğruluk Burada şair dürüstlük, içi dışı bir olan insanı sevdiğini; ancak aynı zamanda sahtekar iki yüzlü dili başka yüreği başka insanları sevmediğini bizimle paylaşmaktadır. Doğru dürüst, saf akıllı insanı herkes sever ve saygıyla karşılar.

“İki yüzlü kimse büyük duşmanım

Yürekten su içen dili severim

Dostum o dur ayibim yüzüme çalır

İçerisi yoktur gönlü severim” (157/1).

3.30. Birlik ve Beraberlik Temalı Şiirler

Birliğe Davet Burada şair birliğe, dostluğa, beraberliğe davet etmektedir. Birlik olunca her şey kolay olur insanlar birbirine yardım eder beraber olunca yardımlaşma ve paylaşma da olur.

“Bir elle alkış olmaz el olur ele dayak

Bu uzun yolculukta birlik gerektir gerek”(165/1).

Sosyalizme Giden Yol Şair bu şiirinde yine halkın birlik olunca, el ele verince kazanılan zaferi ve yurt için hep birlikte çalışıp her şeyin halkın yönetiminde olduğunu izah etmektedir.

“Vay size duşmanlar zafer kazandık

Petrol bizim gelir bizim pay bizim

Yurtsal cephe kurduk halka dayandık

Düğün bizim bayram bizim toy bizim” (121/1).

Şair Halkın Devrimi Çolakoğlu burada halkını birlikteliğe, el ele verip haksızlığa, zulme karşı mücadele etmeye, savaşıma çağırmaktadır. El ele verince birlik olunca zaferin de kazanılacağını anlatmaktadır.

“Ver elin elime ey sevgili halk

El ele verende zafer bizimdir

Zulma karşı milli mücadele hak

Dayanış birlikde zafer bizimdir” (130/1-2).

Ben... Biz Şair burada birliği arzu etmekte, birlik, beraberlik ve bir el olunca zaferin hep bizim olacağını, beraberlik olunca dağlar aşılır, memlekette huzur, mutluluk, güven olacağını zulmün biteceğini, emeğin zayı olmadığını, bütün dileklerin birlik olunca gerçek olacağını aksi halde bütün bunların olmayacağını ve yalnız insanın güçsüzlüğünü anlatmaktadır.

“Ben – sen – bu – o (işte biz) en kahraman bir millet

Her şey yapabiliriz zafer bize pay olur

Bizimdir su, yel, toprak – bizimdir bu memleket

Bizde ne zulum türer ne bir emek (zayı) olur” (181/10).

Dilerim Ki Çolakoğlu bu mısralarda barış, sevgi, birliklik ve dostluk dilemektedir. Sadece vatanında değil yeryüzünde yaşayan tüm insanların huzurlu, mutlu geçinmesini dilemektedir.

“Dilerim gönlümün budur amacı

Kavga kan kalmasın bu yeryüzünde” (27/1).

3.31. Öğüt Temalı Şiirler

Demecim Şair burada ümitten, vefadan ve hayattan çok şeyler öğrendiğini, hayatta çok belâ musibet görenlerin daha bilgili olduğunu, başı boş babanın evladının serbest olduğunu, güneşin battığını, göklerin üzüntüsünü, hayatın isteklerinin bitmeyeceğini, asıllı insandan hata çıkmadığını, iyiliğin sonunun güzel olduğunu, kötülüğün ve eğri yolun sonunun kötü olacağını aktarmaktadır.

“Hayattan öğrendiğim şeyler yok kitaplarda

Gürgürlerle yoğrulan kimseler şehraz olur” (196/5).

Öğüt Şair burada bizi doğruya yönelmektedir. Gerçek ne olursa kim bizim iyiliğimiz isterse yanlışıımızı yüzümüze söylese kızmamamızı ve onu dinlememiz gerektiğini her ne olursa haktan taraf olmamızı, başımızın dik olmasını boşa para harcamamamızı, kolay kolay kimseye güvenmememizi öğütlemektedir.

“Gel gel kardaş sana nasihat edim

Sözümünden darılıp inlenme kardaş

Söylememe öğütün senin ben neydim

Dinle gör dinle gör odlanma kardaş” (158/1).

Öğüt Şair burada insanoğluna yine öğütte bulunmaktadır. Başkalarını sözle incitmememizi insanları kınamamamızı izah etmektedir. Erenler ve bilenler demişler ki “Dünya değmez zaten fanidir, yapar isen ardınca güzel bir iz bırak.” Bir de “Kimse kendi varlığına güvenmesin, sonunda ölüm var.” diye hatırlatmaktadır.

“Öğünme cahım var param pulum var

Benim bir harabam bir tek çulum var

Karşında karşımda kara ölüm var

Köleden ayırmaz hanı demişler” (67/7).

Anlamli Sözlör Şair burada hayatın acısını tatlısını, hiçbir şeyin sahıpsız olmadığını, her insanın bir türlü derdi bir türlü hevesi olduğunu, haktan yana olmamızı öğütlemektedir.

“Konca dikensiz olmaz

Vapur kaptansız olmaz

Sahıpsız ev haraptır

Devlet hakansız olmaz”(159/1).

Sakın Şair burada bize ait olmayan bir yere, bilmediğimiz bir yere girmememiz, bize ait olmayan bir şeye karışmamamız konusunda uyarılarda bulunmaktadır.

“Esme her ruzğar eyle dur durandan sakın

Girme duvarsız bağa bekçi bağundan sakın”(128/1).

Büyük Kabahet Burada şair bizi büyük günahlara girmememiz, bir kavgayı büyütmememiz, bir şeyi gördüğümüzde konuşmamamız bazı olayları saklamamızı kimsenin yuvasının yıkılmasına sebep olmamamız kimsenin huzurunu kaçırmamamız gerektiğini anlatmaktadır.

“Küçük iken yılını öldür koyma büyüstün

Sana dişin kıcıdıp birde âzab olmasın

Başın altından düşman haneyi tutmuş nişan

Ver başını ucundan bir ev harab olmasın”(56/5).

Bugünde Biz Şair burada günümüz alışverişte yapılan sahtelikten ve müslüman olmamıza rağmen kimsenin islamın kurallarına uymadığından yakınır. “Düşenin dostu olmaz.” ve “Zenginın kusuru ayıbı görünmez.” sözlerini bize hatırlatmaktadır.

“Dinini dinara satar haciler

Ey havar Muhammed ümmetine bak

Kadir kıymet yerin aldı acılar

Malın, mal dostunun kıymetine bak”(55/1).

Yine Öğüt Şair burada yine öğütte bulunmakta ve sözüne sırrın önemini belirterek, meclis adabı hakkındaki konularla başlamaktadır. Marifetli ve bilgili insanlardan yararlanmak ve kötü söz ve davranışlı insanlardan uzak durmak gerektiğini öğütmektedir.

“Her geldi adama verme sırrını

Karnı deyaz olan sır kabul etmez

Mecliste otursan tanı yerini

Adamı her geldi yer kabul etmez” (83/1)

Ortak Hedef Şair burada insanlara hayatın ne kadar kısa olduğunu, boş şeylerle meşgul olmamamızı, kini kötülüğü bırakıp hayatı yaşamamızı, hayallerimizin peşinden gitmemizi, asla pes etmememizi, her şeye olumlu bakmamızı sözümüzün arkasında durmamızı, mutlu olmamızı, geçici mala mülke, boş hana güvenmememizi bize tavsiye etmektedir.

“Bugünde el vermez hayat gafile

Teles seni koyar gider kabile

Koyma kısa ömrün gitsin nafîle

Hayattan payını al insanoğlu” (112/2).

İnsanlık Sesi Şair insanın kötü dostu olursa ondan kendisine zarar geldiğini, insanın bir işi bilmezse o işe kalkışmasa daha iyi olduğunu, bir işin sonu kötü olacağını biliyorsa o işe kalkışmasa daha iyi olduğunu, dünyanın aynı olduğunu sadece insanların nesillerin değiştiğini, birbirini sevmeyen kişilerin evlenmese daha doğru olduğunu ve insanların hep sağlıklı olsa hiç hasta olmasa daha iyi olduğunu izah etmektedir.

“Kötü dostun sana zararı çatar

Her geldi dost dostun olmasa yegdir

Satıcı, alıcı olana satar

Dondan tanımayan almasa yegdir” (133/1).

Bir Kötümserin Saçmalaması Bu şiirinde Çolakoğlu, nankörlerden ve iyilik yapanın iyiliğinin, emeğinin boşa gittiğinden her ne olursa olsun iyi insan olmak gerektiğinden kötülükten ve kötülerden uzak durmamız gerektiğinden bahseder.

*“Hani? Viran şehir asma bahçeler
Gemiye hâlinde koymaz dalgalar
Tepenin başında koçlar ağalar
Sarf olan emekler gider boşuna” (25/7).*

Ola Gelen Burada şair fevrî davranmamızı ve dostumuzu kırmamamızı sadece bugünü değil yarını düşünerek davranmamız gerektiğini vurgular.

*“Rutine kapan kal çığırdan çıkma
Çükü dosttan sitem elden söz gelir
Kan terle yapılmış sarayı yıkma
Hiç olmazsa senin sarı toz gelir” (26/1).*

Atasözlerini Kapsayan Maniler Burada şair atasözlerini şiir şeklinde birleştirmiş. Şair burada atasözlerinde söylenen nasihatleri tekrar ederek atalarımızın sözünden çıkmamamızı ve onların söylediklerinden ders çıkarmamızı öğütlemektedir. Bir şey yaparken geleceği de düşünerek yapmamızı söylemektedir.

*“Bu bağların barı var
Ayvası var narı var
“Sırrın deme yarına
Yarının da yarı var” (28/11).*

Seçme Manilar Şair bu şiirinde, maniler aracılığıyla birkaç hayat dersi vermektedir.

*“Dünya'nın yarı yoktur
Utanmaz arı yoktur*

Yakasın kapar merdin

Başka bir kârı yoktur” (34/13)

Ben ve Başkaları Bu mısralara bakıldığında şairin hayatında aldığı yaraları gözler önüne serdiği görülmektedir. Şairin asıl anlatmak istediğini tam da Türkmencede bulunan şu atasözü ile özetleyebiliriz: “İyilik yap denize at.” Şair bu şiirinde hak etmeyenlere verdiği onca değer in pişmanlığını yaşadığını ifade etmektedir.

“Değer bilmez yoluna koydum şirin canımı

Kör sevdaya tülüldam incittim vicdanımı” (217/1).

Kavgamız Şair burada toplum içinde yaşanan haksızlık, işkence ve kötü davranışlara karşı olduğunu ve tüm bunlara karşı halkın mücadelesini anlatmaktadır. Diğer yandan ırk ve din kardeşleri hakkında yapılan zulümle soykırımı anlatarak insanlara bütün haksızlıklara karşı mücadeleyi sürdürmelerini salık vermektedir.

“Düzdür mefkuremiz düz amacımız

Fildir demeyin söz amacımız

Yılanı öldürmek öz amacımız

Ergeç devin başın ezer kavgamız” (212/19).

3.32. Ünlü Şahsiyetlerle İlgili Şiirler

Göçen Seyyit Şair burada din adamı Seyit Kado' nun şahsiyetinden bahsederek onun ne kadar mükemmel ahlaklı olduğunu anlatmaktadır. Diğer yandan Seyyit Kado'nun Hz. Peygamberin neslinden olduğunu söyler. Bir de şaire göre Seyyit Kado millet uğruna verdiği emekle yeri doldurulamaz bir kişidir.

“Peygamberin menberinde

Çırağıydı Seyyit kado

Din Telafer şehrinde

Dayağıydı Seyyit kado” (60/1).

Göçen Şair Felekoğlu Şair bu şiirinde, büyük şair Felekoğlu'nun ölümünü duyunca ne kadar üzüldüğünü ve Felekoğlu'nun şiir dünyasına ne kadar katkısı olduğunu anlatır. Diğer yandan Felekoğlu'nun değerini bilmeyen ve hakkında kötü sözler söyleyen milleti kınamaktadır. Bir yandan Felekoğlu'nun gömüldüğü Bekikut Tepesini de şehrin sembolü olarak tanıtır.

“Keşke duymaz olaydım bu kara haberini

Yazık ecel götürdü şiirin can ciğerini

Düşten hayelde bile görmeziydin ölümü

Ne çar çabuk kapadın bir ömür defterini” (61/1).

Ahmet Telaferliye Selam Şair burada Telafer halkına hizmet ve emek veren doktor Ahmed’e saygı ve özlemle selam göndermektedir. Uzun zamandan beri Telafer'den ayrı kalan doktor Ahmed'in tekrar dönüşünü, milletin ona ihtiyacı olduğunu ifade ederek sadece doktorluk göreviyle değil milliyetçilik konusunda da Türkmen halkına tekrar destek olmasını ve Türkmenleri birleştirmesini dilemektedir.

“Telafer'in kalesinden

Kızıl kuyu ovasından

Şeyh İbrahim yaylasından

Selam sana Doktor Ahmet” (45/1).

Abbas Kaplan Burada şair ilçesinde vatan uğruna şehit olan Abbas Kaplan'ın ailesinin durumunu özellikle arkasında yetim kalan çocuklarını anlatmaktadır.

“Yazık sen yere girdin bizi koydun tarumar

Yavruların bekliyor kapı bacada seni

Şimdi gelir babamız koynunda armağan var”(42/6).

Davut Boyacı Burada şair ilçesinde boyacı Davut adlı bir adamı anlatmaktadır. Sabah gün doğar doğmaz erkenden işine gidip helal erkmek parasını kazanmak için çabalayan boyacı Davut, Allah yolunda, tatlı dili, iyi huylu, büyüğüne ve küçüğüne karşı anlayışlı bir adammış.

“Sandığında dizilmiş şişeler siyah sarı

Çalışmak bir şereftir aylağa yeter arı

Dilinde bir hoş türkü hamdolsun buldum karı

Yoksa bir avuç vergi doyuramaz bir acı” (98/2).

Zamanoğlu'na Sesleniş Burada şair üstadı Felekoğlu'nun İran savaşında kayıp olan oğluna seslenişini, gidip de gelmediğini, ondan hiçbir haber alamadıklarını, ne durumda olduğunu bilmediğini anlatır. Felekoğlunun gözü yaşlı kapıda beklemesini, hasta eşinin ciğerinin yandığını, oğlunu çok seven gelininin ümitsizliğini büyük acılarını aktarmaktadır.

“Sana sesleniyorum nerededir yerin senin?

Gittin dönmedin uzun sürdü seferin senin” (116/1).

Selam Çolakoğlu burada, şair Felekoğlu'na selam göndermektedir. Hem memleketine hem de üstadına büyük saygı ve sevgiyle selam göndermektedir.

“Aman ey zacil götür saygı ve hürmet eyle

Ben şakirtten o ehl- i hüner ustaya selam” (24/2).

Felekoğlu'nun Konağında Şair burada ziyarette bulunduğu büyük şair Felekoğlu hakkındaki duygularını anlatır. Bir de büyük şairin hakkındaki çıkan dedikoduları yalanlayarak hocası saydığı Felekoğlu'nun menzilini belirtir. Şairimiz son sözlerinde de hocası Felekoğlu'nun savuncusu olduğunu ifade eder.

“İzinliyim sizi görmeye geldim

Merhaba nasılsın ey Felekoğlu

Dilinden hikmetler dermeye geldim

İstemem süt, kahve, çay Felekoğlu” (58/1).

Nazım Hikmet Burada şair değerli Türk şairi ve yazarı Nazım Hikmet'i büyük saygıyla ve özlemle anmaktadır. Büyük şairin cumhuriyet döneminde vatansever, mert, cesur ve mücadeleci olduğunu hatta siyasetten dolayı çoğu zaman ya mapusta ya da sürgün yaşadığını anlatırken onun ölmediğini hep yüreklerde yaşadığını ifade eder.

“Nazım hikmet karşında eğilsem günah değil

Beğe bahş eylediğin cenneti baharı sor” (146/13).

3.33. Şahsiyetle İlgili Tema

Çolaklı Şair Çolakoğlu'nun, kendi aşiretinden bahsettiği şiiridir. Aşiretinin nasıl gözü kara olduğunu anlatır.

“Biz bir orta oymağız bütün dünya değiliz

Ancak bin kişi varız ondan fazla değiliz” (221/1).

3.34. Kararsızlık İlgili Tema

Şaşkınlık Bu şiirde şair kararsız olduğundan ve ne yapacağına karar veremediğinden bahseder. Evlenip evlenmeyeceğini, maddi durumunun ona yetip yetmeyeceğini de bilememektedir. Bu yüzden evlilik konusunda çaresizliğini anlatmaktadır.

“Görürim azaldı saçım ağardı

Gönlüm evlen diyer âklım evlenme

Kula el açmasam Allah vermiyor

Gönlüm dilen diyer âklım dilenme” (218/1).

3.35. Hayal Kırıklığı – Pişmanlık ve Sitemle İlgili Temalar

Bilmem Hayatın akışını düşündüğü bu şiirinde şair, ümitlerine kavuşmayı dilerken kurulan düzen ve inançların sürekli aynı kalması yahut zamana göre değişmesinden dolayı hayal kırıklığı duyduğunu belirtmektedir.

“Hayat devinimdir her şey değişir

Hüzün neşe devam kalır mı bilmem

Fikirler gelişir düzen gelişir

Ahkâm aynı Ahkâm kalır mı bilmem” (211/1).

Düşünce Bazı nimetlerin değeri ancak kaybolduğunda bilinmektedir. Buna en güzel örnek de sağlıktır. Çolakoğlu bu şiirinde bulunduğu durumdan feleğe sitem etmektedir .

“Sağlık kadrin bilmeyiz dert ve sükam olmasa

Gündüz gece bilinmez seher akşam olması” (208/1).

Büyük Arzu Şair, bu mısralarda daha çok siyasi görüşünü ön plana çıkarmıştır. Eski Irak hükümeti Saddam Hüseyin'in rejimine karşı olduğunu ve bu sebeple de kendisinin zor günler geçirdiğini dile getirmektedir.

“Silkindim direndim Saddam’a karşı

Siyasi tutuklu şehit kardaşı

Yalaka budala oldu ön başı

Talebim dosyada raftadır benim” (227/4).

3.36. Acımak İlgili Temalar

Acı Durum Şair burada hayatta yaşanan duruma bakarak her şeyin yavaş yavaş tersine dönmesinden bahseder. Dünyanın ve yaşamın kurallarının değişmesinde ortaya çıkan olumsuz ve yanlış davranışları kınayarak bu durumdan üzüntü duyduğunu dile getirmektedir.

“Sahne kaldı puşt pezevenk elinde

Çark tersine döner devrana vay vay

Asıl zade çingenerler dilinde

Dünya zırtisine zamana vay vay” (210/1)

3.37. Başka Ülkelerle İlgili Temalar

Yaralı Lübnan Savaşın dolayı Lübnan'da yaşanan zulmü ve insanların nasıl acımasız bir canavar olduklarını anlatmaktadır. Yahudilerin Lübnan halkına ve müslümanlara yaptıkları zulmü anlatırken zeytin ağaçlarının yanmasından, güvercin yuvalarından duman kalkışından, çocukların ölümünden, çoluk çocuğun korkarak yuvalarından kaçışlarından alıntılar yapar.

*“Gör ne kara gündedir yaralı Lübnan'a bak
Yahudiler elinde kalmış yardım bekliyor
En sevimli ümmetin işbu Müslüman'a bak
Zeytin ağaçlarına alev düşmüş yanıyor
Güvercin yuvasından yükselen dumana bak” (101/10).*

Azerbaycan'a Geldim Burada Çolakoğlu dedelerinin yadigârı olan Azerbaycan'ı tanıtımında aynı şivede olan Telafer'in sembolü Damlamaca ve Subaşı'yı; Bakü'nün sembolü Karabağ'a uzanan köprüden konuşarak aradaki Tebriz'i hatırlatır. Hepsinin birleşmesini dileyerek bundan duyacağı sevinç anlatmaktadır.

*“Vatanım özledim aslım aradım
Dedem yadigarı ile gelmişem
Öz lehcede danışmaktır muradım
Ortak şive ortak dile gelmişem” (205/1).*

Vapurda Bir Türkü Bu şiiriyle Çolakoğlu, İstanbul denizinin güzelliğini över. Onu güzel bir kadına benzetir.

*“Martılar yemini kapar denizden
Bilmem ne istiyor dalgalar bizden
Vazgeçer mi gönül böyle bir kızdan
Nazlana nazlana sallanır gider” (10/2).*

Filistinli Kız Şair bu şiirinde, 16 yaşındaki göçmen, kimsesiz, yoksul bir kız çocuğunun durumunu anlatmaktadır. Vatanından sürgün edilen kimselerin gurbette çektiği zorluk ve çaresizliği anlatmaktadır.

“Saçın yel savurur ayağı yalı

Yüz göz alazlanmış üst baş yamalı

On altı yaşında bir kız ayalı

Dilenir yukarı aşağı titrer” (9/2)

4. BÖLÜM: RIZA ÇOLAKOĞLU’NUN ŞİİRLERİ

Herkes İçin Şiirler

(1) Şiir Nedir

Bana sorsan şiir nedir ey hocam
Şiir söylenmemiş sözü tapmaktır¹
Bildireyim sana özel düşüncem
Şiir tatsız aş tuzu tapmaktır

Şiir ateş değil şiir kav değil
Canlı hakikattir saçma sav değil
Şiir ustalıktır sahte av değil
Şiir en kumaşa terzi tapmaktır

Şair yaratıcı şiir sanattır
Esinsiz şairlik güçtür zahmettir
Şiir felsefedir şiir hikmettir
Şiir bir düğümlü gizi tapmaktır

Şiir bükülmeyen sert bilek ister
Çelikten yoğrulmuş bir yürek ister
Ona ermek için çok emek ister
Devler ülkesinde kenzi² tapmaktır

Şairsiz memleket mors dumanlıktır

¹Tapmaktır : Bulmaktır

² Kenzi : Hazineyi, defineyiç. Arapça kökenli olan ‘‘kenz’’ ve ‘‘define’’ sözcükleri yerine Türkmenli Türkçesinde ‘‘gömme’’ kelimesi kullanılı

Şiirsiz bir yürek kap karanlıktır
Şairlik bir büyük kahramanlıktır
Düşman başın ezen gürzü tapmaktır

Hem fitrî yetenek hem akıl ister
Esen yeli sezen bir gönül ister
Özgür fikir ister arı dil ister
Kayadan kükreyen gözü tapmaktır

Tükenmeyen bal mum veren kovandır
Mücadele marşı cana güvendir
Şiir sevgilidir şiir sevendir
Mutluluk sembolü kızı tapmaktır

Alın teri kokan köylü belidir
Bütün kervanların konak elidir
Şiir insanlığın ortak dilidir
Beni seni bizi sizi tapmaktır (HİŞ., s.23)

(2) Döneceğim Tanrıdır

Yalnızlığa kapıldıkça tesellim sohbetim artar
Kendi kendimi eğlerim zevkim meserretim³ artar

Tanrı varlığını bilen kudretini iman eyler

³ Meserretim: Keyfim, sevincim

Her bir darlıkta kaldıkça Tanrıya ismetim artar

Dünya ârı Hak korkusu her fenadan sakındırır

Yahşılığa⁴ kötöleri gördükçe rağbetim artar

Bugün dostunu sevmeyen yarın düşmanın sevemez

Beni sevmeyeni sevsem düşman kalmaz dostum artar

Mağrur hiç kimse sevmez çünkü kendini kayırır

Alçak gönüllü oldukça âlemde kıymetim artar

Hamdolsun bendeki ilham büyük boşluğum kapatır

Yalnız yalnız düşündükçe âleme ülfetim artar

Gerçek inandım âlemde tanrısız arzu hülyadır

Tanrıya bel bağladıkça kuvvetim kudretim artar

Varlığını kavradıkça gerçeğe boyun eğirim

Varlığın gerçek bilirim hakka muhabbetim artar

Yaratana sığındıkça her müşkülüm asan olur

Kalbime şeytan doldukça müşkülüm afetim artar

Rıza söze son verelim Tanrıdan başka töreçtir⁵

Varlığına şek getirsem dalalet bid'atim artar (HİŞ., s.25)

⁴Yahşılığa : Yahşiliğe

⁵Töreçtir : Bid'attir

(3) Çocuklar Güvercin Öldürmeyiniz

Elinizde çatal uğrun⁶ dolandır

Çocuklar güvercin öldürmeyiniz

Sulak tarlalarda hırsız kıvrandır

Çocuklar güvercin öldürmeyiniz

Güvercin bir kuştur tab'ı zararsız

Çimenli damlarda buğuldar⁷ sessiz

Güvercin besleyen varsa sizsiniz

Çocuklar güvercin öldürmeyiniz

Çavdar kurut⁸ varken buğday denlemez⁹

Yükseldiği gökler bir dem inlemez

Olduğu memleket kanı önlemez

Çocuklar güvercin öldürmeyiniz

Sevimli kuşudur açık göklerin

Beyaz kanadının gölgesi serin

Alnında yazılı mutlu bir yarın

Çocuklar güvercin öldürmeyiniz

Masmavi sinesi açık gözleri

Avucunuza döker hep yıldızları

⁶ Uğrun : Gizli

⁷ Buğuldar: Buğ- buğ güvercinin çıkardığı sese denir

⁸ Kurut: Yoğurttan yapılır(yoğurtu sözüp sonra da kuruturlar özellik dişlik yemeğinde kullanırlar, Dişlik: Çocuğun dişi çıktığı için yapılan yemek (dişlik yemeği: buğday, kurut, nohut, kuru fasulya, yeşil mercmek ve lobiyeden yapılmaktadır)

⁹ Denlemez: Den, buğday ve arpa gibi hububat (tahıl) ürünlerinden hazırlanan yem taneleri ki kuşlara ve diğer kümes hayvanlarına

Besleyiniz korur kandan sizleri
Çocuklar güvercin öldürmeyiniz

Sessizlik sembolü beyaz güvercin
Takla vurur sizler mutlanmak için
Bu sert lastik niçin bu çatal niçin
Çocuklar güvercin öldürmeyiniz (HİŞ., s.26)

(4) Elbet Güneş Doğacaktır

Anneden doğduğum an beni ebe sararken
En önce karşımdaki ferli¹⁰ çırak göründü
Yollandım yola gece ama bir ak göründü
Ufuk çatlayacaktır günü bekleyen varken

Kundaklanmak istemem bağırdak¹¹ sıkar kolum
Özgürlüğümü soyan kundak istemiyorum
İnsan soğuktan ölmez sıcak istemiyorum
Gövdemi ağırlayan çul çaputa yok hâlim

Ülley ülley¹² şarkısı hoşuma gitmez benim
Belemeyiniz beni yatmak istemiyorum
Ramazan ayı gibi batmak istemiyorum

¹⁰ Ferli: Şarjlı fener (el feneri)

¹¹ Bağırdak: Beşikte yuyuyan bebeği başıgi bağlayan dikilmiş kumaş parçası (beşiği sallarken bebek düşmesin diye yaparlar)

¹² Ülley ülley: : Çocuk uyutulurken Türkmen kadınlarının "ninni yavrum ninni " karşılığında söyledikleri tekerleme

Bu uzun yolculuğum teziye¹³ bitmez benim

Bakışımın erdiği dağlar ışıklanıyor

Arzumun türküsünü çocuklar nakaratlıyor

Yıldırım gürültüsü şimşeği azatlıyor

Uyku kölesi kuşlar erken ayıklanıyor

Güneş serinliyor liman eteklerinde

Yelkenin aşmış gemi dalgaları yarıyor

Gün ilk doğan çocuğa bağış zeytin veriyor

Yaşantı dilleşiyor¹⁴ sabah çiçeklerinde

Dönebilir miyim ya bu apaçık yolumdan

Biliyorum sonucu müjdelidir bar¹⁵ verir

Zeytin ağacı gibi dört mevsimde per verir

Elbet güneş doğacak inandım tüm gönlümden

Güneş arıyorum gölge şehirlerinde

İçimde sevgi varsa o da insan sevgisi

Âlemin ay yıldız bilmem var ne sezgisi

Açlar ekmek istiyor bu yerin üzerinde (HİŞ., s.27)

(5) Anam¹⁶

Besledin büyüttün müdellel¹⁷ meni

¹³ Teziye : Tez, kısa bir zamanda, uzun sürmeden, çabucak

¹⁴ Dilleşiyor : Dilleniıyor

¹⁵ Bar: Mahsul, güzel sonuç

¹⁶ Anam : Bu şiir daha çocuk Telafer ağzıyla yazılmıştır

Nazlandım nazıma dayandın ana

Balam balam kurtlar yemesin seni

Savuk¹⁸ ısıtmama dađlandın¹⁹ ana

Toptepe'den²⁰ mene öllük²¹ getirdin

Ağırdım²² mallaya²³ şeyhe yetirdin

Uykun haram ettin meni yatırdın

Geceler beşiğe kapandın ana

Zubun²⁴ eteğinde öllük eledin

Nenni nenni balam beşik beledin

Ülley ülley²⁵ şirin leyle²⁶ söyledin

İşin saldın²⁷ mene bağlandın ana

Kucağında nazlı besledin meni

Memede lokumda süsledin meni

Öğüt edep verdin usladın meni

Men kurban boyuna seslendin ana

Okşaya okşaya kundağım sardın

Kuş gibi üstüme kanadın serdin²⁸

¹⁷ Müdllel: Şımarık

¹⁸ Savuk : soğuk

¹⁹ Dağlandın: İçten üzüldün

²⁰ Toptepe'den : Telafer ' de tarihi bir tepe

²¹ Mene öllük : Höllük

²² Ağırdım : Hastalandım

²³ Mallaya : mollaya

²⁴ Zubun: Feraca

²⁵ Ülley : Çocuk uyutulurken Türkmen kadınlarının "ninni yavrum ninni " karşılığında söyledikleri tekerleme

²⁶ Şirin leyle : Ninni karşılığında kullanılan kelime

²⁷ İşini saldın : İşini bıraktın

Kucağına sıktın ılık süt verdin

Sesimde kokumda eğlendin ana

İlançağ²⁹ dağıldı al verdin mene

Şekere ağladım bol verdin mene

Umma³⁰ pepe³¹ söyle dil verdin mene

Dil açtım sevindin güvendin ana

Fesime mor muncuk³² ak dertmek³³ dizdin

Adımı dağçada³⁴ göğsüne yazdın

Uğruma savuğa sıcağa dözdün³⁵

Dert incik³⁶ her şeye katlandın ana

Diş çıkarttım mene dişlik³⁷ eyledin

Göz değer koluma bezbent³⁸ bağladın

Ayağım yer tutsun kurban söyledin

İmam'a seyide inandın ana

Vakıldadım³⁹ meni öptün kokladın

Kolların boynumda açık yokladın

²⁸ Serdin :Gerdin

²⁹ İlançağ : Salıncak

³⁰ Umma : çocuk dilinde su demektir

³¹ Pepe : Çocuk dilinde ekmek demektir

³² Muncuk : Boncuk

³³ Dertmek : Yassı, fazla delikli bir boncuk

³⁴ Dağçada: Döğmede. Dağça: döğme

³⁵ Dözdün : Dayandın, tahammül etti

³⁶ İncik: Ağrı

³⁷ Dişlik: Çocuğun dişi çıktığında buğdaydan yapılan yemek türü

³⁸ Bezbent : Pazubent, kol muskası

³⁹ Vakıldadım : Vaklamak, vak diye ağlama sesi çıkarmak

Yandan yana mene niyaz sakladın
Gel oğlum sana hem⁴⁰ nazlandın ana

Al yeşil katmadan cüt⁴¹ çorap ördün
Yağ tuluğun⁴² saldın darımda⁴³ durdun
Üşüdüm üstüme zubunun⁴⁴ serdin
Yanımda örtüksüz⁴⁵ uzandın ana

Mene hinni⁴⁶ yaptın darı kavurdun
Ana dedim anay kurban çevirdin
Ayrıldım ardımdan dua savurdun
Sağlığım Tanrıdan diletin ana

Bü dredim⁴⁷ “oy” canım çıksın sıkıldın
Dırnağım kanadı yandın yakıldın
Menden ötrü helden⁴⁸ düştün yıkıldın
Derde yakalandın dertlendin ana

Komşuluk başakla meni yetirdin

Babamın zulmünü aldın oturdun⁴⁹

⁴⁰ Hem: Çocuk dilinde yemek anlamına gelir

⁴¹Cüt : çift

⁴² Tuluğun: Tulumun(u)

⁴³ Darımda: Zor zamanımda

⁴⁴ Zubununu: Feraceni

⁴⁵ Örtüksüz : Yorgan- dōşeksiz . Türkmeneli bölgesinde yorgan, dōşek ve yastık gibi yatacak malzemelerine örtük denilir.

⁴⁶ Hinni : Çocuklar için yapılan küçük ekmek, küçük pide

⁴⁷ Bü dredim : Ayağım takıldı, tokuştum

⁴⁸ Helden : Güçten, kuvvetten

⁴⁹ Oturdun : Bu dize, yoksulluktan ve kendisini i doktorlara götürmedğinden rahmetli ananın şikâyeti olarak söylenmişti

Bu gün bu gün yok ömrün bitirdin

Bu fani dünyadan usandın ana

Elin Fatma Ana elinde olsun

Hak suçundan geçsin kabrin nur dolsun

Yerin cennet olsun Hak rahmet kılsın

Ahrete güvündin mutlandın ana

Anam anam benim kıymetli anam

Dili ballı sözü şerbetli anam

Uşağına hanin şefkatli anam

Çalıştın cenneti kazandın ana

(HİŞ.,s.29)

(6) Kuvvet Ne Ulu Şeydir

Kuvvet her şeydir her bir derde dermandır kuvvet

Onunla her iş biter elde imkândır kuvvet

Kuvvetle insanoğlu elde eder hakkını

Mazlum yaşayacaktır kimde noksandır kuvvet

Toz kopar cenk kızgınır merde zafer pay olur

Sağda bir iti⁵⁰ kılıç solda kalkandır kuvvet

Yıldırım korkusundan bulut yere serilir

⁵⁰ İti : Keskin

Yüce dağlar başına düşen dumandır kuvvet

Cıızların acunda yok yaşamak hakları

Ancak yiğit insanlar için şayandır kuvvet

Yer ve gök bütün evren ona mahkûm yaşıyor

Bu âlem fena olur ancak kalandır kuvvet

Kuvvet bir ulu sırdır dört esrarın içinde

Suda yelde toprakta günde pinhandır⁵¹ kuvvet

Haça puta Tanrıya tapmak kahramanlıktır

Korkusuz yüreklere içten imandır kuvvet

Eğer hakkın istersen kuvvetten başlamalı

Sana destektir kuvvet sana güvendir kuvvet

Zulme karşı güçlülük Tanrının buyruğudur

En doğru bir yasadır en düz düzendir kuvvet

Kuvvet memleketinde her insan hakkın alır

Koyunu kurt ağzından alan çobandır kuvvet

Kuvvet insanoğluna fazailden biridir

Ulu Tanrıdan kula büyük ihsandır kuvvet

⁵¹Pinhandır : Gizlidir

Nasıl Ali kopardı Hayber'in kapısını

Harikaları yapan şah-ı merdandır kuvvet

Korkar kuşlar delikte beşikte daldanır⁵²

Kartala dağlar başı her dem vatandır kuvvet

Kuvvet maldır cürettir fazilettir saygıdır

Gayret onur itibar şöhrat ü şandır kuvvet

Kuvvetle insanoğlu yükselir payelere

Hükümdarlar elinde pulu hakandır kuvvet

İktidarsız kimseler zelil mazlum yaşarlar

Özgürlüğe izzete belli nişandır Kuvvet

Güçlü imparatorlar zaman zaman anılır

Her memleket her çağda çark-ı devrandır kuvvet

Karşında müşkül olmaz engel taşı durmaz

Düğümlü sır soruna tılsım fermanıdır kuvvet

Kuvvetle durur bu arş dolanır felekler

Yaşamak piyesinde yer ve zamandır kuvvet

Arzu peşinde düşkün kalacak abuliler⁵³

⁵² Daldanır : Daldalanır, sığınır, saklanır

Hürriyeti kazanan kırmızı kandır kuvvet

Sanırlar mı uygarlık barışla türeyecek?

Kırar zulmün belini sonra amandır kuvvet

Kuvvetin varsa her şey elinde mum gibidir

Ben kuvvete taparım bende bin candır kuvvet (HİŞ., s.33)

(7) Yıldız... ve İnsan

Her yıldızın aşkı nağmesi vardır

Yıldızlar da gök de insan gibidir

Onlarla gökyüzü şendir bahardır

Yıldızlar da gök de insan gibidir

Gökte yıldız yerde insana bakar

Bir çocuk doğanda bir yıldız çıkar

Bir insan ölen de bir yıldız akar

Yıldızlar da gök de insan gibidir

Her yıldız bir insan insan yıldızdır

İnsanlar yıldızlar birer ikizdir

İnsanda yıldızda sevgi temizdir

Yıldızlar da gök de insan gibidir

Yıldızlar da gökte doğar yaşarlar

⁵³ Abuliler : Zayıf iradeliler

İnsan gibi sevgi sevinç taşırlar
Yıldız insan birbirine okşarlar
Yıldızlar da gök de insan gibidir

İnsanda yıldızda sevgi seherdir
İnsan da yıldız da hayat perverdir
İnsanın yıldızın Tanrısı birdir
Yıldızlar da gök de insan gibidir

Yerde insan güne tapınak yapar
Gökte yıldız günün eşiğin öper
İnsan da yıldız da güneşe tapar
Yıldızlar da gök de insan gibidir (HİŞ., s.36)

(8) Gözlerin

Yolların başlangıcı ilk sevdadır gözlerin
Uçsuz bucaksız yavan bir dünyadır gözlerin

Renkten renge değişir yoktur onlarda çıdam⁵⁴
Gâh yeşil gâh bal rengi gâh aladır gözlerin

Ormanlar mavilikler serinlerin içinde
Varlığın iç yüzüdür saf aynadır gözlerin

⁵⁴ Çıdam : Sabır

Avunur çocuk gibi kükrer yanardağ gibi
Sessizliktir gözlerin kan kavgadır gözlerin

İlkbaharın renkleri eser bakışlarından
Yeşillikler koynunda bir yayladır gözlerin

Bilmem neler saklıdır oynak çapkınlığında
Sırlarına erilmez muammadır gözlerin

Renkler sesler ezgiler yankılanör onlardan
Güzellikler kaynağı şen doğadır gözlerin

Yıldızlardan yaldırak uzaylardan sadedir
Sonu yok payanı yok bir deryadır gözlerin

Bir dem olur sığınır güvercinler ağına
Bir dem olur püsküllü beladır gözlerin

Konar göçer sevinçler özlemler gözlerinde
Acılara mutlara rehnümadır⁵⁵ gözlerin

Ölülere can verir sağlara gömüt kazar
Sadağadır gözlerin bedduadır gözlerin

Gâh erir içlerinde yüreklerin sevgisi

⁵⁵ Rehnümadır : Rehberdir

Gâh yürekler sınan bir kamadır gözlerin

Gözlerinden alıyor şairler esinini

Yaşantı perestlere elifbadır⁵⁶ gözlerin

Dalgalı gözlerinde açılır hep çiçekler

Karanfildir gözlerin papatyadır gözlerin

Gâh suçsuzdur anadan doğmuş çocuk gün gibi

Gâh fitneler anası iftiradır gözlerin

Bakışların boyundan siliniyor sınırlar

En uzak yıldızlara aşınadır gözlerin

Gözlerinin kıymığı bin bir nesne anlatır

Konuşmadır gülüştür merhabadır gözlerin

Gözlerinden seslenir yaşamak ahenkleri

Yeşilliktir yağmurdur hoş havadır gözlerin

Gözlerin tükenmeyen duru bal peteğidir

Başakları ter kokan bir tarladır gözlerin

Kaynayan gözlerinde emekler yeşeriyor

Müjdeli geleceğe bin umadır⁵⁷ gözlerin(HİŞ., s.37)

⁵⁶ Elifbadır : Alfabedir

(9) Filistinli Kız

Keşkölü boynunda kapılar döğer⁵⁸

Üşür tir tir eli ayağı titrer

Elini uzatır başını eğer

Terler utancından çanağı titrer

Saçın yel savurur ayağı yalı

Yüz göz alazlanmış üst baş yamalı

On altı yaşında bir kız ayalı

Dilenir yukarı aşağı titrer

Kimliğin gösterir batı yakalı

Yıllardır yurdundan sürgün çıkalı

O günden boynuna keşköl takalı

İslam'ın Arap'ın bayrağı titrer

Yaraşmaz kara gün böyle hatuna

Soyu boyu değer yüz bin altuna⁵⁹

Soğuktan sığınır ağaç altına

Ürperir dalları yaprağı titrer

Bir yitik kap itmiş gibi çileli

Gözler kan çanağı yürek yaralı

Yüzünü daldalar sözü pahalı

⁵⁷ Umadır : Arzudur, dilektir,temennidir

⁵⁸Kapılar Döğer: Kapıları çalar, kapıların zilini çalar

⁵⁹ Altuna : Altına

Peltekleşir dili dudağı titrer

Taşıyor bir avuç toprak ilinden

Serin koku sezer doğu yelinden

Filistin şarkısı düşmez dilinden

Gülümser umsanır⁶⁰ umağı⁶¹ titrer (HİŞ., s.39)

(10) Vapurda Bir Türkü

Sirkeci'den kalkar özlem gemisi

Adalara doğru yollanır gider

Denizi seyreder bir Türk güzeli

Karanfil saçları yellenir gider

Martılar yemini kapar denizden

Bilmem ne istiyor dalgalar bizden

Vazgeçer mi gönül böyle bir kızıdan

Nazlana nazlana sallanır gider

Yaklaştı Burğaz'a yanaştı gemi

Soyun gönül kat kat üstünden gamı

Kiremit döşenmiş evlerin damı

Çığlar domur domur sellenir gider

Gemiden gemiye yol buldum geçtim

⁶⁰ Umsanır :Ümit eder, bekler

⁶¹ Umağı : Arzusu, dileği, ümidi

Allanmış dalda gül buldum seçtim

Kristal bardakta bal buldum içtim

Emilen dudaklar ballanır gider

Gün değmemiş güldür uçmak bağında

Soyulmuş bademdir bal çanağında

Bir gül oyuk açmış her yanağında

Kızıl yanakları allanır gider

Kalktı vapurumuz Büyük ada'dan

Farıma⁶² bu gönül yardan badeden

Tanrım esirgesin gözden kazadan

Ardınca dualar yollanır gider

(HİŞ., s.40)

(11) Çocuk Bayramı

Haziranın ilk günü

Çocukların düğünü

Her çocuk mutlu mutlu

Çalıyor düdüğünü

Güzel güneştir bugün

Oynamak hoştur bugün

Bu gün çocuk bayramı

⁶² Farıma : Yorulmaz

Gönlünü coştur bugün

Gel bacım güle güle

Gidelim dayımgile

Bir demet gül verelim

Dayım oğlu Şengül'e

Paramız çoktu bugün

Çilemiz yoktu bugün

Büyük anam köksüme⁶³

Bir çelenk taktı bu gün

Haydı bayram yerine

Davul zurna seyrine

Birer armağan sunar

Çocuklar birbirine

Çevremiz bağ edelim

Kalbimiz ağ edelim

Hep çocuklar kardeşdir

Kanı yasak edelim

Herkesi şad edelim

Bize bir ad edelim

Her haziran ayında

⁶³ Köksüme : Göğsüme

Bu günü yâd edelim(HİŞ., s41)

(12) Hidayet

Biz bu kısa sefere şad şana gelmişiz

İki kapısı açık boş bir hana gelmişiz

Bir bölük kervanlarız bu misafir hanede

Yükümüz arkamızda değirmene gelmişiz

Dünyanın keresini almış önce gelenler

Kabın dibinde kalan turş⁶⁴ ayrana gelmişiz

Körlükten sapık yola sapık yoldan şüpheyeye

Düşünerek hidayet ve imana gelmişiz

Olup bitenler birer ulu okumdur bize

Günleri eliyoruz imtihana gelmişiz

Hayattan etkilenir etkileriz hayatı

Sanma ki bu dünyaya biz seyrana gelmişiz

Harabeler bekçisi değiliz baykuşlar gibi

İlkbahar bülbülüyüz gülistana gelmişiz

⁶⁴ Turş : Ekşi

Lâhut âleminde dir bütün arzularımız

Bu Süleyman mülküne biz mihmana gelmişiz

Karanlıktan iğrenir uçar pervaneleriz

Uzaktan ı ışık süzüp şem'adana gelmişiz

Bu kâmuran köşkü kurmuş ağır başlı erenler

Ancak dama çıkmadan merdivene gelmişiz(HİŞ., s.43)

(13) Yoksulluk

Yoksulluk derdini kimse çekmesin

Genç iken ağarır başı yoksulun

Dolukup gözleri yaşın tökmesin

Damcı damcı⁶⁵ akar yaşı yoksulun

Yoksulluk yiğidi illete salır

Gördüğün alamaz bağı kan dolur

İpe el uzatsa şahmeran olur

Peynirde kırılır dişi yoksulun

Hangi göle gitse kurutur suyun

Toprağın kül eyler gittiği köyün

Sanki bir kul olur yanında bayın

Hele minnet olur işi yoksulun

⁶⁵ Damcı : Damla damla

Her yanından bir borçlu yarasın tutar

Ha diyer⁶⁶ bu dünya fanidir biter

Bu günü taptıysa⁶⁷ yarın aç yatar

Acı zehir olur aşî yoksulun

Gündüz işler gece gelir hanına

Çıplak yatar soğuk çeker canına

Ağırsa uğramaz kimse yanına

Sormaz hâlin dostu eşi yoksulun

Yoksulun kısadır her yerde dili

Yoksul gider bilmez gittiği yolu

Yoksulun dalında sararır gülü

Yanık yanık öter kuşu yoksulun

Rıza yeter açtın yoksulluk sözün

Yüreğine koydun ateşin közün

Hiç güler görmedim bir yoksul yüzün

Sıklat⁶⁸ ile biter yaşı yoksulun (HİŞ, s.44)

(14) Hayat Yolu

Hayat mücadeledir çavup çalışmadır

⁶⁶Diğer : Her der

⁶⁷ Taptıysa : Bulduysa

⁶⁸ Sıklat : Sıkıntı, daralma

Ömür boyu uğraşıp her şey alışmalıdır

Arzusunun önünde engel yoktur insanın

Kuşlardan kıskanmalı yelle yarışmalıdır

Kabuğuna çekilmek hayatta el vermiyor

Yürüyüşten yanlama ona karışmalıdır

Çevreyi dilediğin kalıba dökmek güçtür

Halkı değişemesen kendin değişmelidir

Sakın dudak kemirme olup biten nesneye

Bir de tekrarlanmasın diye uğraşmalıdır

Ne bileyim kapalı kutu içinde ne var

Benliğini bildirmek için konuşmalıdır

Ne kadar bilsen yine senden fazla bilen var

Bilmediğin bilenden sorup danışmalıdır

Düşmanını karşında görsen öç almasan

Ya baş alıp göçmeli ya da barışmalıdır (HİŞ, s.46)

(15) Yahşılık⁶⁹

Şirin şirin konuş bir gönül kırma

⁶⁹Yahşılık : Yahşilik

Bu dünya bir gönül kırmaya değmez

Aman kimse ile inada durma

Bu dünya bir gönül kırmaya değmez

Sana yarayana yara itirme

Kötülüğü sakın yâda getirme

Kimseye inciten bir söz batırma

Bu dünya bir gönül kırmaya değmez

Yavaş yavaş yürü yeri incitme

Onu fazla övüp bunu çürütme

Karıncayı basma kuşu ürkütme

Bu dünya bir gönül kırmaya değmez

Şet isteme her dem hayrı arzula

Ara karıştırma sulhda çabala

Ardında ölüm var hayattan n' ola

Bu dünya bir gönül kırmaya değmez

Kanma kara güne hayr günü özle

Umut kesme Hak'tan varlığı gözle

Emanet emanet ar aybı gizle

Bu dünya bir gönül kırmaya değmez (HİŞ., s.47)

(16) Hayattan Dersler

Ayağı gideni düşer tutmazlar

Dostu işi fena hâle düşmesin

Düşene naçara yardım etmezler

Padişahın işin kula düşmesin

Sınarsan dostunu dar günde sına

Dost odur dem günde başına döne

Emek et dünyaya emek et dine

Dinine dünyaya hile düşmesin

Dar günde başına dönen yar vardır

Düşkünü kınamak en büyük ardır

Yolda bela vardır yolda dert vardır

Yoldaşın bilmeyen yola düşmesin

Dostların birçoğu sarı yılandır

Dostluğu oyundur iptir pılandır⁷⁰

Elin tehne⁷¹ sözü dili yamandır

Dostum yok düşmanım dile düşmesin (HİŞ, s.48)

(17) Yine ... Yoksulluk

Yoksulluk çekilmez dert bulunmaz bir devası var

Her kimi tutsan bugün bu müşkülden şekvası var

⁷⁰ Pılandır: Plandır. İmla kuralına göre yazılmadı.

⁷¹ Elin tehn: Sövme, zemmetme, çekiştirme, yerme. Ta'n''dan ve ta'na'' dan muharrestir.

Esbab-ı fakr yiğidi göçmen eder dem be dem

Ne iş kârı tanınır ne bir yerde kalması var

Mekseb arzusuyla her dem gurbet ellerde sefil

Garip bülbül gibi günde bir dalda yuvası var

Herkes ondan iğrenir hor gözle bakar yoksula

Ne yüzüne bakan dost ne müşfik akrabası var

Bay⁷² mecliste laf konuşsa makbuldür sözü

Yoksul ağızından gevher düşse derler hatası var

Yoksul namert kapısında hizmetkâr olur hele

Ne hakkın tamam verir ne işinden rızası var

Cevayı yoksulluktan dert yanar ağlıyor ama

Onun derdi bir değildir yüz türlü belası var (HİŞ.,s. 49)

(18) Kuşlar

Tanyeri acunu müjdeleyince

Silkinir uykudan uyanır kuşlar

Beşikteki bebek duymadan önce

Bağlardan damlardan seslenir kuşlar

⁷² Bay : zengin

Uçuşur ötüşür sever kınanmaz
Yasaya bağlanmaz dine inanmaz
Şahane âşıktır zara dayanmaz
Açlık susuzluğa dayanır kuşlar

Çerçevesiz gökler yolu kuşların
Sınırsız memleket eli kuşların
Sevgiyi ezgiler dili kuşların
İnce ahenklerle şahlanır kuşlar

Türlü yemişleri bilir dadından
Uğradığı yerler gitmez yâdından
Kuşları tanırlar sanı adından
Her yerde bir adla şanlanır kuşlar

Dil döker sevdiğin eylemek için
Gönlündeki aşkı söylemek için
Yaranmış başıboş çilemek için
Yazlık kafeslerde beslenir kuşlar

Yağmur suyu içer bahar getirir
Ağaçlara konar bağ bar getirir
Şakıyıp gül yüzlü nigâr getirir
Umsanır hayata bağlanır kuşlar

Doyulmaz al rengi çeşit süsünden

Yanık ötüşünden şakrak sesinden
Dem vurur laleden gülden mersinden
Başı yelli sever nazlanır kuşlar(HİŞ.,s. 50)

(19) Sergi

Bir çiftçiye sorsan boyuna hâlin
Nasırlı ellerin belin gösterir
Her kap içindekin⁷³ sızar dışına
İnsanın gidişi hâlin gösterir

Avalı da deli gönül avalı
Bir bağ ekdim alma armut ayvalı
Merdin her bir yerde başı havalı
Namert ancak barhın⁷⁴ malın gösterir

Rüyada Hızır'ı gördüm kır atlı
Gider yolu açık eli beratlı
Gagavın' a⁷⁵ sorsan nedir en tatlı
Kallankuça⁷⁶ bakar dilin gösterir

İnsanın gölgesi ardına düşer
Ölümden korkmayan merdane yaşar

⁷³İçindekin: İçindekini

⁷⁴Barhın : Barkın,evin, mülkün

⁷⁵Gagavın'a : Efsanelere göre yılan arıların bir sınıfı olan gagavından kanların hangisinin tatlı ve şirin olduğunu bilmek ister. O da yürüyüşündeki bütün canlıların kanlarını tadarak insanoğlunun kanını beğenir ve yılanı anlatmak için gelirken yoluna kallankuç (kırlangıç) çıkar ve kendisinden dilinin nasıl olduğunu öğrenmek bahanesi ile onun dilini gagasıyla koparır. İşte o günden bu güne kadar yılan kallankuçun düşmanıdır. Bu nedenle kallankuç yuvasını adam oğluna daldalanmak arzusu ile şenlik odaların tavanlarından yapar.

⁷⁶Kallankuça : Kırlangıca

Kişi dev arzular ardınca koşar

Kadın yanağın alın gösterir

Âlemde kimi şad kimi bizardır

Kimine gül gülizar kimine zardır

Bu dünya bir büyük çarşı pazardır

Kimi kumaş kimi polon gösterir (85. Hİş., s. 51)

(20) Sönük Gönöl

Diyerler⁷⁷ ağlayan gönöl gülecek

Çok ağladı bir an gülmedi gönlüm

Hep gamgin gönüller mesut olacak

Acep benim mesut olmadı gönlüm

Yıllardır yıllardır bekler umudu

Umudum yoluna yattı uyudu

Ezildi döküldü gamdan vücudu

Dalından yükünü salmadı gönlüm

Acısız feryatsız çıkmadı sözü

Değmiş armut gibi sarardı benzi

Ağladı ağladı kör oldu gözü

Dökülen yaşların silmedi gönlüm

Aşkın denizine geçti boyladı

⁷⁷ Diyerler: derler

Yorgunluk atına bindi hayladı
Rıza diyor sevda beni eyledi
Yoksa muradını bulmadı gönlüm (HİŞ., s.53)

(21) Gönül Gâhda Bir Boyağa ⁷⁸ Boyanır

Sönmezse gönülden bu hicran odu
Yanar alevlenir kül olur gönül
Enine boyuna çekse bu derdi
Düşer el ayaktan şil⁷⁹ olur gönül

Gâhî on beşinde dilbere benzer
Gâh günü bekleyen sehere benzer
Gâh sedefte çıkmış gevhere benzer
Gâhî pakırlanmış⁸⁰ pul olur gönül

Bir dem zengin olur bulur şan vakar
Bir dem yoksul olur ellere bakar
Bir dem pınar gibi dupduru akar
Bir dem boz bulanık sel olur gönül

Gâhî dindar olur dualar diler
Gâhî sevgiliden⁸¹ oynayıp güler
Gâhî padişahlık iddia eyler

⁷⁸ Boyağa : Boyaya

⁷⁹ Şil :Felç

⁸⁰ Pakırlanmış :Bakırlaşmış, okside olmuş bakır

⁸¹Sevgiliden : Sevgili ile

Gâhî muhannete kul olur gönül

Bir dem siyah olur bir dem al olur
Bir dem cübbe olur bir dem şal olur
Bir dem şeker olup bir dem bal olur
Bir dem de handandan kel olur gönül

Rıza diyor gâhî düşer dillere
Gâhî mecnun gibi vurur çöllere
Gâhî dilin döker sağır illere
Gâh tutulur dili lal olur gönül(HİŞ.,s.54)

(22) Söylenmez Dert

Sorma benden sorma derdim söylenmez
Ben söylemem sen de bilmezsın doktor
Derdimin dermanı⁸² sende bulunmaz
Ben söylemem sen de bilmezsın doktor

Bende olan derdin yoktur yarası
Ne hicran ateşi ne aşk yarası
Yorulma derdimin yoktur çaresi
Ben söylemem sende bilmezsın doktor

Bakma arsız arsız gülen yüzüme

⁸² Dermanı :İlacı

Bak solgun çehreme geçmiş benzime
Termometreni koyma ağzıma
Ben söylemem sen de bilmezsın doktor

Elinde semma 'a'⁸³ başımda durma
Nabzımı yoklama hâlimi sorma
Beyhuda boşuna kendini yorma
Ben söylemem sen de bilmezsın doktor

Yazarım derdimi okuyan yoktur
Perişan hâlime güvenen çoktur
Oynama yaramda bana yazıktır
Ben söylemem sen de bilmezsın doktor

Yazma raçet⁸⁴ bana derman içmerem⁸⁵
Eczaneye giden yoldan geçmerem⁸⁶
İlişme vallahi derdim açmaram⁸⁷
Ben söylemem sen de bilmezsın doktor

Cevayî derdimi açmam gizlerim
Bana derman olan günü gözlerim
Dilim alma doktor derme sözlerim
Ben söylemem sen de bilmezsın doktor (HİŞ., s.55)

⁸³ Semma'a : Doktorun hastayı muayene ederken vücudun belirli yerlerine koyarak kulaklığı dinlediği alet, stetoskop

⁸⁴ Raçet : Reçete

⁸⁵ İçmerem : İçmem

⁸⁶ Geçmerem : Geçmem

⁸⁷ Açmaram : Açmam

(23) Gönlüme Sitem

Böyle gitse bana dost eş koymazsın
Yaptığım gönülü yıkarsın gönül
Bu dünyada sana bir gün koymazsın
İyiliği başa kalkarsın gönül

Öz özün ögersin⁸⁸ eli kınarsın
Bu gün hatır koyup yarın dönersin
Bu çılgın o çirkin kime kanarsın?
Her şeye bir şaltak takarsın gönül

Bir dilber istersin huyu naz olsun
Eteği üz olsun zülfü üz olsun
İster gelin olsun ister kız olsun
Gözünü tutamazsın bakarsın gönül

Düşünür hülyada paşa olarsın⁸⁹
Canına ayınır yumuşak gülersin
Kabul olunmayan dua dilersin
Buraksız Mi'rac 'a çıkarsın gönül

Bu gün dünyaları alıp satarsın
Yarın sürgün çıkıp borca batarsın
Bu gün Rüstem - Zal-a gürzün atarsın
Yarın öz gölgenden korkarsın gönül

⁸⁸ Ögersin : Översin

⁸⁹ Olarsın : Olursun

Kursağın dar aybı yüze çalır⁹⁰
Herkes bab⁹¹ olmaz abdal kalır⁹²
Hak söylersin beni veya salır⁹²
Başım belalara sokarsın gönül (HİŞ., s.57)

(24) Selam

Felekoğlu'na

Neyneva⁹³ bağçasından⁹⁴ şanlı kaleye selam

Ben garip andelipten⁹⁵ kutsal sılaya selam

Aman ey zacil götür saygı ve hürmet eyle

Ben şakirtten o ehl- i hüner ustaya selam

Sende ey dalgalı dalgalı esen bad-ı saba

Söyle benden o üstad-ı şu'araya selam

Kınamayınız beni gönlüm coşar dem be dem

Ya merhaba ya şiir ya bayramlık ya selam

Böyle bir büyük zata azdır bir kuru selam

Acaba gönderilir şiiriyle neye selam

⁹⁰ Çalır⁹⁰ : Çalarsın

⁹¹ Bab : Denk

⁹² Salır⁹² : Salarsın

⁹³ Neyneva: Ninova

⁹⁴ Bağçasından: Bahçesinden

⁹⁵ Andelipten :Bülbülden

Bu doğaldır insanın insana kanı coşar

Yerin aracıyla veren gün aya selam

Yol veriniz postaya çün bu defa taşıyor

Çağın filozofu şair-i yektaya selam

Cevayî son verirken saygı ile sunarım

Ozanlar perresinde⁹⁶ anmı tuğraya selam (HİŞ.,s.58)

(25) Bir Kötümserin Saçmalaması

Ne yerin ne göğün özü değişir

Sürükler birbirin çağlar boyunca

Durak okyanusa döker karıştır

Çoğrular roberler çağlar boşuna

Kafalar kömürdür kalpler demirdir

Çocuklar yılandır sular zehirdir

Tohumu ölüdür yerler kısırdır

Göğden bombardıman yağar boşuna

İster türkü söyle ister de bağır

Duyular kapalı kulaklar sağır

Kıl başı yaralar bağlamış yağır

Doktor sıcak lapha⁹⁷ eyler boşuna

⁹⁶ Perresinde : yaprağında

⁹⁷ Lapha : Tedavi için kullanılan yerel bir merhem

Düşmanlar postuna giriyor yarlar
Erenler yolundan sapıyor erler
Kurumuş ağaçlar dökülmüş barlar
Yuvası pük⁹⁸ kuşlar çiler boşuna

Boynuzun görmüyor seni kınıyor
Şerefın kırıyor aslın daniyor
Hayr ihsan edenin eli yaniyor
Yanan mum kendin yakar boşuna

Cihan harap olsun canın sağ olsun
Günün aydın olsun günler zağ olsun
Âlem kana batsın yüzün ağ olsun
Koyma sana gelsin zarar boşuna

Hani? Viran şehir asma bahçeler
Gemiye hâlinde koymaz dalgalar
Tepenin başında koçlar ağalar
Sarf olan emekler gider boşuna (HİŞ., s. 59)

(26) Ola Gelen

Rutine kapan kal çığırdan çıkma
Çükü dosttan sitem elden söz gelir
Kan terle yapılmış sarayı yıkma

⁹⁸ Pük : Kof

Hiç olmazsa senin sarı toz gelir

Alçağla oturan kalkan alçalır

Dost dosttan kırılrsa düşman el çalır

Örnek çalgıları usta el çalır

Acemi öğünür belki saz gelir

Yarama namerde pişman olursun

Gönül gözden çıka yaman olursun

Ucundan alemle düşman olursun

Özü yaka silker senden vaz gelir

Dostum odur acır yanar hâlime

Kara günde buğday döker doluma

Düşman etim kesse verse elime

Dosttan gelen acı sözden az gelir

Karışsın teranem utku marşına

Dam sın kızıl kanım yurdum taşına

Korkağan⁹⁹ ödsüzün her dem karşına

Ya ajdaha¹⁰⁰ dev ya da boz¹⁰¹ gelir

Kartal konar başı yüksek dağlara

Yiğit olan boyun eğmez çağlara

⁹⁹ Korkağan : korkak

¹⁰⁰ Ajdaha : Ejderhaya

¹⁰¹ Boz : Bozayı, en tehlikeli ayı cinsi

Güvenme baharda açan bağlara
Çünkü yarın bir gün ona güz gelir

Kervan benden üzgün yükü ağırım
Kim duyar sesimi kimi çağırım
Behlül tabiatlı saf dil şairim
Doğru yolu tutan bana düz gelir

Görmediğin deyip günaha girme
Değersiz kimseye saygı gösterme
Sakın sağdıç dostun gönlünü kırma
Çünkü yarın elbet üze üz gelir

Yüz çevirme kondurmayan ellere
Aldanma sen allı ballı dillere
Güz günleri için çeken göllere
Başın alan ördek küskün kaz gelir

Yüzü dönmüş bu dünyanın tadı ne?
Acun değil evren uygun adına
Bilmem sönük gönüllerin yâdına
Gelin mi gelecek yoksa kız gelir? (HİŞ.,s.61)

(27) Dilerim Ki

Dilerim gönlümün budur amacı
Kavga kan kalmasın bu yeryüzünde

Yüreğinde korku gönlünde acı
Bir insan kalmasın bu yeryüzünde

Martılar şakısın çaylar çağlasın
İnsan yarasını insan bağlasın
Yerler ağlamasın gökler ağlasın
Bir giryan kalmasın bu yeryüzünde

İnsanlar uysunlar süt kaymak gibi
Toprağı öpsünler tapınak gibi
Bir birin sevsinler bacanak gibi
Bir düşman kalmasın bu yeryüzünde

Dilerim mevsimler hep bahar olsun
İnsanlar bir birin sevsin yar olsun
Hepsi mutlu hepsi bahtiyar olsun
Somurtkan kalmasın bu yeryüzünde

Yurt ve toprağından surak¹⁰² kalmasın
Karnı aç kalmasın çıplak kalmasın
Kolu bilekçeli¹⁰³ tutsak kalmasın
Zar zindan kalmasın bu yeryüzünde (HİŞ., s.63)

(28) Atasözlerini Kapsayan Maniler

¹⁰² Surak : Sürülmüş, anlamında kullanılmıştır

¹⁰³ Bilekçeli : Kelepçeli

Sözüm dillerde kalır
Gelen cillerde¹⁰⁴ kalır
" Gezme eller börküne
Börkün ellerde kalır"

Şahin baz ilen gelir
Hördek¹⁰⁵ kaz ilden gelir
İster ağlar ister gül
" Başa yazılan gelir"

Yolcu yolunda gerek
Erken ilinde gerek
"Dilden¹⁰⁶ ikrar ettiğin
Olsun gönlünde gerek"

Hak Teala uludur
Yolu cennet yoludur
"Hazinesi boşalmaz
He verer¹⁰⁷ he doludur"

Ulular söz koymamış
Sürmesiz göz koymamış
" Un helvası eylemiş"
İçine tuz koymamış

¹⁰⁴ Cillerde : Nesillerde, kuşaklarda

¹⁰⁵ Hördek : Ördek

¹⁰⁶ Dilden : Dil ile, dilinde

¹⁰⁷ He verer : Hep verir

"Bir çulum var ataram

Harda geldi yatarım"

Almayana sözüm yok

Men alana sataram

Yediğim aş olaydı

Mercimek maş olaydı

Kestek kellemi yardı

Keşke bir daş olaydı

"Hakât var halk içinde

Hakât var hulk içinde"

Teraziyi severem

Bilinir hak içinde

Bu sular dağdan gelir

Kaynar bulağdan gelir

"Dostum vafalı olsa

Özler uzağdan gelir"

Et tırnağdan ayrılmaz

Kav çakmağdan ayrılmaz

"Sevdiğin yarın adı

Dil dudağdan ayrılmaz"

Bu bağların barı var

Ayvası var narı var

"Sırrın deme yarına

Yarının da yarı var"

Seven aldı sevdiğin

Hem toy oldu hem düğün

"Çalma eller kapusun

Kapun çalınır bir gün"

Sözü telden alıram¹⁰⁸

Kalbi dilden alıram

Okumamış mallayam¹⁰⁹

Esen yelden alıram (HİŞ., s.64)

(29) Dağla

Kökü topraktadır başı gökteredir

Yeri göğü tutmuş eli dağların

Çevreyi kaplamış ulu iğdedir

Her yana kol atmış dalı dağların

Eteğinde konak arar abdallar

Yamacında otlar gevşer marallar

Doruğunda yuva yapar kartallar

Arsılanlar inidir beli dağların

¹⁰⁸ Alıram : Alırım

¹⁰⁹ Mallayam : Mollayım

Kara günler topuk dövmüş peşinden
Fırtınalar yeller esmiş başından
Akıncılar köprü çatmış döşünden
Tehlikeler dolu yolu dağların

Uğurludur güneş doğar alnına
Bahtı ağıdır sığınır kar canına
Koymuş develer Ankaları koynuna
Tılsımlıdır hele falı dağların

Kuşlarla dost bulutlarla komşudur
Başı tufan bitmesine muştudur
Enginlerin alçakların üstüdür
Kovuklara döker seli dağların

Açık gözlerinin kaçmış uykusu
Başı dik bir şeyden yoktur korkusu
Dört yana saçılır amber kokusu
Yaylım yaylım eser yeli dağların

Bağrın yarsın Ferhatlara bel verdi
Murat aslın keremlere yol verdi
Öcün alsın Köroğlu'na el verdi
Koynunda haydutlar saklı dağların

Bacı vardır gelen geçen kervandan

Payın almış her masal her destandan
Yaşın sorsan haber verir Tufan'dan
Kocamaz bükülmez beli dağların (HİŞ., s.67)

(30) Gereksizlik Âlemindeki Bunalım

Ne acayip şeydir doğan ölüyor
Yaşamak güzeldir tini beklerim
Uzaktan bir kervan sesi geliyor
Belki müjde taşır onu beklerim

Hangi kıza dedim yar güldü bana
Onurdan dem vurdum ar geldi bana
Hangi dine girdim zar oldu bana
Ruhumu okşayan dini beklerim

Kervanım yoldadır han bana gerek
Geceden usandım tan bana gerek
Doğum bayram'dır çan bana gerek
Teles¹¹⁰ ey sevgili seni beklerim (HİŞ., s. 69)

(31) Dalgah Gönül

Geçmiş hatıralar düşer yâdına
Derin uykusundan uyanır gönül
Bir güzel yaratır düşer ardına

¹¹⁰ Teles : Telaşlan, acele et, çabuk davran

Hayal âleminde eğlenir gönül

Sayağlar yükselir devlet arşına

Ne yapsa karışmaz kimse işine

Kanat açar döner Anka kuşuna

Adsız adaları dolanır gönül

Bir saray yaptırır billurdan dürden

Ayağına kalkar ağalar birden

Baç alır Acemden Rum'dan Mısır'dan

Adı yere sığmaz şanlanır gönül

Dayaksız sekiye verir yanını

Mihnet uğruna koyar canını

Ne dostunu tanır ne düşmanını

Yalan dile kanar aldanır gönül

Dalga verir yüce dağları aşar

Arınır en alçak dereye düşer

Öz özün aldatır umutla yaşar

Yarın güne çıkar mutlanır gönül

Gâh özünün olur hep dünya malı

Gâh kalır aç çıplak ayağı yalı

Gâhi alem olur gâhi zır deli

Gâh da bir boyığa¹¹¹ boyanır gönöl

Bir dem gözün diker mal evlat caha

Bir dem belin bağlar büyük Allah'a

Bir dem boyun eğmez paşaya şaha

Bir dem bir alçağa yaltanır gönöl

Gâh düşüntü alır bilmez nedendir

Gâh yaralı kalır bilmez nedendir

Gâh ağlar gah gülür bilmez nedendir

Boş yere sıkılır güvenir gönöl

Baş yastığa konar hülyaya dalır¹¹²

Neler diler neler yâdına gelir

Dünyanın en büyük ozanı olur

Nobel ödölünü kazanır gönöl

Bir dem gözün koyar dili ballara

Bir dem kemer olur ince bellere

Bir dem meydan okur Rüstem Zallara

Bir dem gölgesinden hoflanır gönöl

Bir dem derdin gizler bir dem duyurur

Bir dem söz altında bir dem duyurur

Bir dem namus haya arı sıyrır

¹¹¹ Boyığa : Boyaya

¹¹² Dalır : Dalar

Bir dem kızıdan beter utanır gönöl

Hülyaya kapılır gider cennete

Karışır Allah'ı seven millete

Doyar dilediği türlü nimete

Bir huri kızıyla evlenir gönöl

Bir dem benzi solar birde sevinir

Bir dem kanı kızar bir dem avunur

Bir dem onun bunun hakkını savunur

Bir dem öz hakkına üşenir gönöl

Gâh olur düşmanım çılınca sever

Gâh olur sağ dostun püskürür kavar¹¹³

Gönlümün evinden dad feryat havar¹¹⁴

Allanır pullanır saflanır gönöl

İşini yok âlemin hay ü huyundan

Başı çıkmaz elden fentten oyundan

Nazı geçmez kimse bilmez huyundan

Ancak öz özüne nazlanır gönöl

Ancak beni anlar âlem sonradan

Toprak girer altın çıkar küreden

Bu kalıba koymuş beni yaradan

¹¹³ Kavar : Kovar

¹¹⁴ Havar : Feryat, bağırış

Hamdolsun öz özün beğenir gönül (HİŞ., s. 70)

(32) Namert Dünyası

Gönül gel aldanma dünya zevkine
Aldatır sefası seni dünyanın
Sıkılma gam yeme varı yokuna
Kimse bilmez ne olur sonu dünyanın

Sefası tayındır cefası hayli
Eğri büğrü gider yokuşa yolu
Gâhı rüzgâr eser gâhı sam yeli
Benzemez gününe günü dünyanın

İster pılav ister arpa çüreği¹¹⁵
Toprak sarar hanı sultanı beği
İster dibac¹¹⁶ takın ister ipeği
Beş arşın bez olur donu dünyanın

Özünle edemez her geldi naşı
Ne dostu tanınır ne de yoldaşı
Ta ezelden beri işler savaşı
Kılıcına girmez kanı dünyanın

Cevayı¹¹⁷ bu kadar söyledin yeter

¹¹⁵ Çüreği : Ekmeği

¹¹⁶ Dibac : Bir tür ipek

Zira söyledikçe derd ü gam artar
Hele ardı gelir önünden beter
Öldürmüş kaygısı beni dünyanın (HİŞ., s.73)

(33) Sakınmaz

Şeriata göre alsa süreker
Ne arkan sakınır ne yol incinir
Diken arasında açsa çiçekler
Ne tiken sakınır ne gül incinir

Herhangi insanın gönlü sağ olur
Kıyamet gününde yüzü ağ olur
Bağda bülbül çölde kara zağ olur
Ne gülizar sakınır ne çöl incinir

Pervana kendin çırpır çırağa
Çırağın aşkına döner sıcağa
Şirin dil okşa dinlek kulağa
Ne kulak sakınır ne dik incinir

Düşüntü marifet umma nadandan
Yahşılık çoş eyler temiz vicdandan
Davranışı iyi olan insandan
Ne yaren sakınır ne el incinir

¹¹⁷ Cevayı : Şairin şiire ill başlarken kullandığı mahlas

Doğru olan doğru yola yollanır
Sular akar derelerde göllenir
Çirkin olan düzene verir tellenir
Ne hırka sakınır ne tel incinir

Cevayı yerinde söylüyor sözü
Çünkü sözün kadının biliyor özü
Kimi yeşil sever kimi kırmızı
Ne yeşil sakınır ne al incinir (HİŞ., s.74)

(34) Seçme Maniler

Kişiden söz istenir
Söz üz be üz¹¹⁸ istenir
Eğri söz alçak salır
Söz düpe düz istenir

Bakma namert eline
Namert ne kemali ne?
Güzelin aklını sev
Aldanma cemaline

Yaşı tökülen¹¹⁹ gözler
Tiken¹²⁰ ekilen gözler

¹¹⁸ Üz : yüz be yüz

¹¹⁹ Tökülen : Dökülen

Kuldan yardım ummasın

Hakka tikilen¹²¹ gözler

Bahtına fala bakma

Elife dala bakma

Kısmette olan gelir

Göz dikip yol bakma

Yar mene göz koyalı

Dillerde söz koyalı

Yüreğim başı sızlar

İçine tuz koyalı

O yar bulağa gider

Elinde koğa gider

Mert adam bu dünyaya

Beg gelir ağa gider

Bu dünya dar dünyadı

Zindandı zar dünyadı

Kondurur yol salar

Geçici gar dünyadı

Gülheler¹²² hey cülheler

¹²⁰ Tiken : Diken

¹²¹ Tikilen:Dikilen

¹²² Gülheler : Dokumacılar

İpliği ney cülheler

Şimdi gözden düşüptür

Efendi bey cülheler

Gitti geri kalmadı

İzi beri kalmadı

Yardan bir öpüş aldım

Dudak yeri kalmadı

Hayata bağlı yaşa

Gamı yumağlı yaşa

Her sabırda bir hayır var

Mutlu umağlı¹²³ yaşa

Dünya ne hoş dünyadı

Somurtkan turş¹²⁴ dünyadı

Gelenler koyar gider

Hiç dolmaz boş dünyadı

Dünyadan gam eksilmez

Kara gün dem eksilmez

Dünya'ya gelen ağlar

Gözünden nem eksilmez

Dünya'nın yarı yoktur

¹²³ Umağlı : Ümitli

¹²⁴ Turş : Ekşi

Utanmaz arı yoktur

Yakasın kapar merdin

Başka bir kârı yoktur (HİŞ., s.75)

(35) Bu Gün

Bu günde kimseye inanılmıyor

Erenler söz verdi sözüne kaldı

Eğri yola giden kınanılmıyor

Tek tük giden yolun düzüne kaldı

Yaz gelince meyve değer allanır

Sevdiğin alan kız giyer sallanır

Yahşı neyin ardından rahmet yollanır

Bilmem kötülerin izi ne kaldı

Kanlı kinli bir araya geldiler

Yakın yoldan dönmek yeğdir bildiler

Karı koca başını koyup öldüler

Çılgın kız başı boş özüne kaldı

Her ipte kendirde sallanmayın hey!

Bulanık göllere atlanmayın hey !

Çırpılmış dünya'ya güvenmeyin hey!

Tadı ne kalıptır tuzu ne kaldı

Çokları güvendi dünya malına
Bir tas un vermedi allah yoluna
Ya serseri serhoş hipli oğluna
Yada bir kör keçel kızına kaldı

Havayı de deli gönül havayı
Adım adım gezdim yeşil ovayı
Kimi yalanın oldu rusvayı
Kimi oyalana kızına kaldı (HİŞ., s.77)

(36) Telafer Hatırası

Haylı demdir gurbet elde garibim
Sılaya yüzümü süreydim bir gün
Aman tanrı yurda eyle nasibim
O şirin vatana varaydım bir gün

Gün be gün artıyor derdim sıkıltım
Yeter bu ayrılık yeter gurbetim
Nice yıldır dost yüzüne hasretim
Ne olurdu ne olurdu göreydim bir gün

Ayrılık yiğidin gönlün dağ eyler
Kavım hısım hasta canını sağ eyler
Vatan yeli garip gönlün ağ eyler
Bizim ela kanat sereydim bir gün

Bir heves okşamaz vatan hevesin
Güvercin gurbette yapmaz yuvasın
Ağıllanmış narın değmiş ayvasın
Şor kara incirin dereydim bir gün

Özgünüm anadan kardaş babadan
Bir selam bir sabah bir merhabadan
Telafer tarafından esen sabadan
Dostum eşimiz soraydım bir gün

Bir mektup yollamak isterim dosta
Ne gelir ne gider sılaya posta
Bulağa enende halı beg usta
Nazlı yar yolunda duraydım bir gün

Vatana döneydim garip ölmeden
Gurbet elde ecel canım almadan
Çürüyüp genç ömrüm toprak olmadan
Hayatta murada ereydim bir gün

O zaman yastığa koyarım başım
Yanığım uzunlu akar göz yaşım
Hayalimde arzu ettiğim düşün
Gereğe çevrilmiş göreydim bir gün

Bayram günü kimse sormaz halimi

Yüzümden gülen yok açan gönlümü
Yazıktır garibe gurbet ölümü
Can versem vatanda vereydim bir gün

Beslendim büyüdüm kara koyunda
Bir hoş gün görmedim ömrüm boyunda
Seher seyranına nisan ayında
Nazlı yar bağına gireydim bir gün (HİŞ., s.78)

(37) Sıla Arzusu

Seherden uğradım bir dağ seyrine
Göğsünü bezemiş çınar ne güzel
Bu dağlar sarmaşmış birbirine
Rüzgâr lalelerde oynar ne güzel

Tağırca seslenir çevre yanından
Sevda hatırası coşar canından
Ormanlar uzun dağın koynundan
Şakır şakır akar pınar ne güzel

Şadravan¹²⁵ şelale kayadan çağlar
Eğilmiş pınarı öper bu dağlar
Bir çift keklik konmuş dertleşir ağlar
Gurbet üzerine saynar¹²⁶ ne güzel

¹²⁵ Şadravan : Şadırvan

¹²⁶ Saynar :Öter

Bembeyaz kırağı koncadan akar
Gün bezenmiş suda resmine bakar
Bir dilber oturmuş çamaşır yıkar
Oba hayatını sanar¹²⁷ ne güzel

Alay alay olmuş uçan sunalar
Bizim elde olup bitiyor neler
Nenniler¹²⁸ çocuğun beler analar
Yanık nennileme sunar ne güzel

Hayalimde yarı gördüm sarıldım
Bulanık su gibi aktım duruldum
Geçmişî yadladım içten vuruldum
Garip sılasını sunar ne güzel (HİŞ., s.80)

(38) ALLAH

Ey yoktan vara gelen sırdır hılkatin senin
Senden türedi varlık ezeldir zatın senin

Derece leke tutmaz şanın ey ulu çocuk
Ulvi kutsallığına rehber ismetin senin

Adsız arşında hükmün fermanın ol oldudur
Yer ve gökü kollamış sonsuz kudretin senin

¹²⁷ Sanar : Sanır

¹²⁸ Nenniler : Ninni ile

Beytü'l-mamur¹²⁹ mu? Yoksa sıldret'il münteha'dır¹³⁰

Kimse bilmez nerdedir hane vahdetin senin

Uzay çağında ancak aya ayak basmışlar

Feleklerde en alçak küçük sanatın senin

Şimdiye kadar bilim teknoloji ne yapmış

Haydi yapsın yaptığın can, kan, şehvetin senin

Varlıklar yaratıklar yakarır sana tapar

Dağı taşı silkeler korku heybetin senin

Dayaksız feleklerin dengesiz elindedir

Yer ve göge hakimdir ulu kuvvetin senin

Kula şaha bir gözle bakar tararzin senin

Tüze nişanesidir eşsiz devletin senin

Kitap ilmini bilen senden korkar titreşir

İmanlı kullar bilir kadir ve kıymetin senin

Hidayete getirdin ben suçlu günahkarı

Dansam gözüm kör olsun borcun minnetin senin

¹²⁹ Beytü'l - mamur : Yedinci kat gökte bir köşk olup, Adem peygamberler yeryüzüne kabe' nin bulunduğu mevkiye indirilmiş, tufandan sonra tekrar yerine alınmıştır

¹³⁰ Münteha' dır : Yedinci kat gökte bulunan bir makam

Seni tapmaya layık gördüğüm için taptım

Ne cehennemin için ne de cennetin senin

Hamd olsun bana akıl göz kulak verdiğiine

Aradım seni buldum tuttum sünnetin senin

Yalnızlıkta yakarır senle avunur gönlüm

Vidyodan eğlenceden yeğdir sohbetin senin

Gönül değil akıl buldum seni ilahi

Ayık bilinçle sevdim güzel suretin senin

Her imandan dem vuran lütfuna nail olmaz

Seçtiklerine düşer kerem kısmetin senin

Bu başı boş nefsimle çarpışır cenk eylerim

İlahi nasip eyla bana nusratın senin

Yoksulluk hastalığı reva görsende bana

Benden uzak eyleme iman nimetin senin

Gafil değilsin topal karınca kör koyundan

Göz yumum açıkçadır hemen hikmetin senin

İlahi koru gövdem sıçan evine¹³¹ dönmüş

Umduğum senden sağlık şifa sıhatin senin

Fenalık felaketten koru bizi ilah

Kapın döğdüm dilerim yakın rahmetin senin (HİŞ., s. 81)

(39) Hakkın Yolcusu

Büdrerim¹³² düşerim düşünme sakın

Allah'a sığındım söyle de yürü

Gittiğin uzak yol olacak yakın

Belini Allah'a bağla da yürü

Kurt kuş görsen ürküp teslenme¹³³ bağır

Ulu padişahın adını çağır

Meybarı¹³⁴ çalma hey davranma ağır

Tekmele kısrağı yayla da yürü

Yürü Hakk'a doğru çevir yüzünü

Sal kulak ardına kâfir sözünü

Aksın göz yaşların yanak uzununu

Haktan rahmet iste ağla da yürü

Kuldan yardım umma Allah var ikem

¹³¹ Evine : Kemik veremi. Bu hastalığın bilimsel adı osteomyelit'tir

¹³² Büdrerim : Tokuşurum

¹³³ Teslenme :Geri dönme

¹³⁴ Meybarı :Ağır hareker etme

Dünya yarin sevmek Allah var iken
Haktan gözün yumma Allah var iken
Eğriyi yokuşu taşla da yürü

Kula dayanmadı Hakk'ın kulları
Korkup utanmadı Hakk'ın kulları
Yolundan dönmedi Hakk'ın kulları
Sür ileri dağda yaylada yürü

Gece gündüz yalvar yakar Allah'a
Yahşı söz hoş amel çıkar Allah'a
Eğil kapan göster vakar Allah'a
Hak nasıl buyurmuş öyle de yürü

Rıza yaradana dayan da yürü
Silkinip uykudan uyan da yürü
Hakkın birliğine uyan da üyür
Elin kaldır dua dile de yürü (HİŞ., s.83)

(40) Gurbet Şarkısı

Ayrılık çilesi kavurur beni
Ağlarım sızlarım ben garip garip
Telafer nerede ahbablar hani
Geciyor günlerim ben garip garip

Dost eşim sıladan ben gurbet elde
Bir mektup geliyor ancak bir yılda
Her akşam her sabah gözlerim yolda
Oturur beklerim ben garip garip

Elim varmıyor hiç bir işlere
Yüzüm sürürüm dağa taşlara
Başım üstünden geçen sıra kuşlara
Derdimi söylerim ben garip garip

Kayıklar yüzüyor gözüm yaşımda
Ömrüm bitirdim vatan dışımda
Kayaya yaslanıp deniz başımda
Çağırıp çalarım ben garip garip

Bir haber gelmiyor anam bacımdan
O gözüm bebeği o baş tacımdan
Baş alıp gurbete çıktım acımdan
Vatanı yadlarım ben garip garip

Gurbet türküleri dilim ağzımda
Bir yanım yastıkta sazım dizimde
Tomurcuk gözyaşı dolgun gözümde
Sakınır inlerim ben garip garip

Bir kutu odada ben tek başıma

Geçmiş hatırlar gelir karşıma
Her gün anam bacım girer düşüme
Tasalı yoklarım ben garip garip

Pencerden gözüm düşer sahile
Gemiler rıtımdan kalkar sağa sola
Elim yanağımda yüz bine hayale
Kapılır dalarım ben garip garip

Hayaller tesellim her gün her gece
Arzularım dağlar gibi koskoca
Şiirlerim sazım bana eğlence
Gönlümü eğlerim ben garip garip (HİŞ., s. 85)

(41) Her İnsan Bir Şeyin Vayındadır

Her seher her sabah gonca dalında
Çiler dertli bülbül gül vayındadır
Her insan bir yolcu yükü dalında
Sılaya düz giden yol vayındadır

Kimi saza merak kimi söz sever
Kimi çift şamama kimi göz sever
Kimi gelin sever kimi kız sever
Kimi yerde kalan dul vayındadır

Bu toya güvenir o toya aşına
Ettiğin gelecek bir gün karşına
Kimi kül savurur ancak başına
Kimi babam gibi el vayındadır

Kimi arzusunun ardına düşmüş
Kimi, kanber gibi derdine düşmüş
Kiminin belası yurduna düşmüş
Kimi Hakk’a mutlu dil vayındadır

Korkağı saklamaz ne dağ ne dere
Bilmem nasıl ercim¹³⁵ yeter kadere
Arı beslemez kimse boş yere
Onun kahrın çeken bal vayındadır

Kimi buğday kim çavdar biçiyor
Kimi şerbet kimi zehir içiyor
Kimi tabiatın sırrını açıyor
Kim bahtın sorar fal vayındadır

Akil olan atmaz boş yere taşın
Yükü düzgün olan sormaz yoldaşın
Herkes bu gün ancak kaşıyor başın
Eksik gereği çok hal vayındadır

¹³⁵ Ercim : Kudretim

Kimi şöhret kimi arın vayında
Kimi aş yoldaşı karın vayında
Kimi ahiret kimi yarın vayında
Kimi dubbo ¹³⁶ gibi tel Vayındadır

Kimi helaline haramı katar
Kimi borç, harç alır üstüne yatar
Kimi rençper kimi ağalık satar
Kimi daldasızdır¹³⁷ dal vayındadır

Kimi çadır kurmuş harman başında
Kimi ter dökmemiş bile yaşında
Kimi berşeviktir¹³⁸ kimi işinde
Herkes çavar çapar mal vayındadır (HİŞ., s.87)

MEMLEKETİM TELAHER İÇİN ŞİİRLER

(42) Abbas Kaplan

Ey hasan köyde derin uykuya dalmış mezar
Yetmez mi? Bunca uyku tükendi bizde karar
Ne uzak yoldur bu yol ne uzundur bu sefer
Gözü yolda bekliyor millet sana intizar
Gözü nemli yaralı bıraktın Telaferi

¹³⁶ Dubbo : Efsanevi bir şahıs

¹³⁷ Daldasızdır :Gölgesiz, barınaksız

¹³⁸ Berşeviktir : Haydut

Yazık sen yere girdin bizi koydun tarumar
Yavruların bekliyor kapı bacada seni
Şimdi gelir babamız koynunda armağan var
Mutludurlar ansızın gölgen düşün kapıdan
Hülyaya kapılmışlar iki zavallı naçar
Niçin böyle geç kaldı anne nerde babamız?
Ayrılığı çetindir bizi yanına apar
Baş dayamış eşiğe bağılıyor macide
Biyhudan¹³⁹ koydun bizi ay baba! Baba! Ağlar
Sacide beşiğinde kondağına sığmıyor
Annesi bacısına bakar bakmaz vakıldar
Gittin geri dönmedin yurdu kör kaldın abbas
Örttün kapı bacamız üstümüze kim uğrar
" Penilop"¹⁴⁰ ümit kesti daha sökmez ördüğün
Belki yolcu dönecek uyanır mı ya?! Mezar
Toprağına sızlan ılık gözyaşımızdan
Gügermiş çayır çimen kabrin olmuş bir gülzar
Yazık böyle yiğitler kara yere giriyor
Nasıl böyle mertleri toprak bağrına basar
En şerefli insanlar yurda kurban olanlar
Vatan uğruna ölen cennet kapısın açar
Günler güne saklanır kimsenin hakkı gitmez
Gün olur devran döner bu millet güne çıkar

¹³⁹ Biyhudan :Kimsesiz

¹⁴⁰ Penilop : Yunan mitolojisine göre penilop adlı bir kadının kocası olan olis Tarvada savaşına katılmış, karısından ayrılığı uzun sürmüştü. Dolayısıyla birçok adlı sanlı erkekler penilobe evlenmek talebinde bulunmuşlar kadında elinde örmekte olduğu yeleği bitirdikten sonra Bonlardan seçtiği birisiyle evleneceğine söz vermiş, ancak gündüz ördüğü iplikleri gece söktüğü için yelek bir türlü bitmemiş ve en sonunda kocası uzun seferinden dönmüş .

Gerek böyle kahraman için anne yurdunda
Bir abide dikilsin öz veriye yadigâr (MTİŞ., s.9)

(43) Acı

Sarmaş dolaş oldu gamlar gönlüme
Tora düşen kuşum zar derdi bende
Kara günler ipin saldı boynuma
Vayına düşmüşüm dar derdi bende

Yüreğim paslandı gam gamı bastı
Gözyaşım kurumaz nem nemi bastı
Yaram kan çökdürür em emi bastı
Doktorum naşıdır çar derdi bende

Anne kızın benden taraf tutuptur
İncinin kolundan sadaf tutuptur
Rakip beker beni hedef tutuptur
Gülüme sarmaşıp har derdi bende

Dirsek dayadığım dağım yürüdü
Dert kudurdu sağım solum çürüdü
Hasile yetende bağım kurudu
Dallar "kok" çağırır bar derdi bende

Her geldi güzele burun silmedim

Allah bana verdi yemek bilmedim

Sebgilim elimden gitti dilmedim

Kara sevdalıyım yar derdi bende

Kara gün üstüme silkti tozunu

Kör sevda sineme bastı közünü

Yoksulluk " Rıza'nın" kırdı gözünü

Üç yüzü dönmüşün var derdi bende (MTİŞ., s.11)

(44) Ahır Zaman

Gün be gün karışır yahşı yamana

Müslüman çoğaldı iman kalmadı

Asrımız "gic" vurur ahır zamana

Mehdi çıkacaktı güven kalmadı

Buğday tutmaz çuval dibden delindi

Köy köşe neylesin kale alındı

Allah'ın evinden halı çalındı

Talandık ey havar eman kalmadı

"Biciksin" ardından "krinkil" çıktı

Düğmeli rob giymiş gögsü açıldı

Kızların modeli evimiz yıktı

Namustan hayâdan nişan kalmadı

Allahtan korkmazlar kuldan korkarlar

Bir gönöl yapsalar on beş yıkarlar

Sadaka verseler başa kalkarlar

Zekât minnet oldu ihsan kalmadı

Mal mülkü yazdırdı kendi adına

Gezer kocasını katar ardına

İşte terse devran kaldı kadına

Erkeğin elinde fermen kalmadı

Ulular yerinde güzel dediler

Kör koyunu çölde kurtlar yediler

Meydanda top oynar teres gidiler

Asilzade merde meydan kalmadı

Malından kıskanır kardeş kardeşin

İrzına dolaşır yoldaş yoldaşın

Seni ipe yollar öz arkadaşın

Üstü, kalbi arı insan kalmadı

Tilkiler bölüşür arslanın payın

Ustalar şagirdin çekemez yayın

Akraba yaramaz komuşlar hâyın

Dar gün dostu, yakın yaran kalmadı

Dost dostunu mala satan günde yiz

Ortak ortağını utan günde yiz
Zenginlik ar aybı örten günde yiz
Zenginlerde kötü yaman kalmadı

Ancak seni işin düşende arar
Dost dostu yaramaz âğyara yarar
Bu günde parasız kim? yara sarar
Şer belâ defne derman kalmadı

Tarihe karıştı namus, gayret, ar
Kimlerden kimlere kaldı itibar
Cahı var bü günde kimin malı var
Parasız sokrata ad, san kalmadı

Çünkü para verdi adama kadri
Arifin kâmilim kalmadı yeri
Her eve bir şeytan gireli beri
Eğlence dağıldı divan kalmadı

Davar çarşısına uğra bir kere
Allah'ı kaldırıp şakarlar yere
Canbaz, tellal, kasap geldi bir yere
Başın aldı kaçtı şeytan kalmadı

Bizim alım, satım hepsi taşkala
Göz göre karışır haram halala

Terazi düzensiz arşında hîle
Hedef kazanc oldu vicdan kalmadı

Kimi tokluk kimi açdan ağırır
Mollalar merberde boşa bağırır
Zenginler şölene zengin çağırır
Yoksula mecliste mekân kalmadı

Okulu bitirdi güldü sevindi
Yanında diploma aldı öğrendi
Bir mektup yazamaz bizim efendi
İlmin kül başına irfan kalmadı

Eskiler kara gün darlık gördüler
Bugün var bugün yok düzüp durdular
Arpa çüregini dizde kırdılar
Katıksız yemezler yavan kalmadı

Su baştan bulandı arkın nesine?
Akıl yaşta değil kırkın nesine?
Bu âlem bozulu çarkın nesine?
Ayar kaçtı ölçü düzen kalmadı

Herkes çüregini¹⁴¹ almış dizine
Görükür yedigi soğan gözüne

¹⁴¹ Çüregini. Ekmeğini. Çürek: Ekmek

Kapılar kapalı konağ yüzüne
Görmüş ev kalmadı mihman kalmadı

Çağların kuyruğu çağımız bizim
Karıştı karaya ağıımız bizim
Kurt çakal solumuz sağımız bizim
Bize sataşmayan hayvan kalmadı

Fakirler yan dursun zengin el açar
Bir masada baba ağıl mey içer
Ne beddua geçer ne dua geçer
Rahmet bizden uzak gufran kalmadı

Tükendi ömrümüz gâmden kahirden
Baskın verdi bize belâ yer yerden
Hak saklasın bizi bundan beterden
Gencimiz kocaldı cuvan kalmadı

Toyda bir birini şabaş ederler
Yoksula yaramak gelse siderler
Borçlarını onda bire öderler
Mademki çarşı bu ziyan kalmadı

El üzdük haciden şeyten molladan
Keramet umulmaz seyyit, babadan
Kimi deccal kimi adam aldan

Birinden saf miyet iman kalmadı

Mağazalar gezer kızlar mekside

Yaşlı kadın gelin gider takside

Bacı kardeş eğlencesi sekside

Namus hayâ bay bay erkân kalmadı

O harami kontratın vayında

Bu gözü aç ticaratın vayında

Hangi teres bu milletin vayında

Fakire miskine yanan kalmadı

Hazine boşaldı hele doymazlar

Hakkı kayırmazlar hatır saymazlar

Elinden geleni işe koymazlar

Akıla görevde mekân kalmadı

Bu bozğun cihana şehadet bunlar

Ağızdan kulağa şikâyet bunlar

Kıyamet kopacak âlamet bunlar

Bu hana konacak kervan kalmadı

Rıza der ki :- sözüm derin mânalı

Her sözüm pahalı gevher misalı

Ha :- bugün ha :- yarın dünya zevalı

Çözüldü muâmma nihan kalmadı (MTİŞ., s.12)

(45) Ahmet Telaferliye Selam

Telafer'in kalesinden

Kızıl kuyu ovasından

Şeyh İbrahim yaylasından

Selam sana Doktor Ahmet

Teymur yolu yâdlar seni

Belhüm çölü yâdlar seni

Hayyo gölü yâdlar seni

Hem de kana Doktor Ahmet

Ayrılığın uzun sürdü

Sen yaşlandın zaman durdu

Sen gideli dert kudurdu

Gel dermana Doktor Ahmet

Biri yatakta ağırır

Öbürü seni çağırır

Sen giden günden bağırır

Hastahane Doktor Ahmet

Bu kan yarası sızlıyor

Millet derbeder gözlüyor

Dön millet seni özlüyor

Dön vatana Doktor Ahemt

Biz burada sen orada

Koskoca dağlar arada
Hele o hançer yarada
Kıyar cana Doktor Ahmet

Bu bir dalda o bir dalda
Kurtlar ağnar bizim elde
Milletimiz çetin halda
Batmış kana Doktor Ahmet

Eskiden bir ağızdaydık
Ahdi bütün bir sözdeydi
Onda gönülde gözdeydik
Malik şana Doktor Ahmet

Bir birini dide dide
Gücü kayp ettik git gide
Bir er bir tabura nide?
Yazık bana Doktor Ahmet

Telafer Türkmen elinden
Küçük büyüğün dilinden
Rıza çolak'ın gönlünden
Selam sana Doktor Ahmet (MTİŞ., s.17)

(46) Ambargo

Hem pirinç tayındır hem un tayındır

Yetermiyor bize payımız Bizim

Bu ay verdikleri geçen ayındır

Aylara karıştı ayımız bizim

Açlıktan benzimiz geçti saz oldu

Hisar bitmez güz kış geçti yaz oldu

Kızlık kara bastı her şey az oldu

Malımız rızkımız sayımız bizim

Çepersiz¹⁴² peçesiz kaldı bağımız

Pirimize döndü ahır çağımız

Başımız yağlamaz az aş yağımız

Bir hafta dayanır neyimiz bizim

Aydan aya ancak partal suyarız

Baş partalı soğuk suda yuyarız

Merzipler¹⁴³ altına bermil¹⁴⁴ koyarız

Satın oldu içmek suyumuz bizim

Kira pahalandı konan göçenden

Kimse haber vermez gelen geçenden

Şehirden köylere kaçan kuçandan

¹⁴² Çepersiz :Çatı

¹⁴³ Merzipler : Sarınc

¹⁴⁴ Bermil : Fıçı

Şehir oldu her bir köyümüz bizim

Kimi diyer oğlum odun güründe

Kiminin kuruyup odu yerinde

Maşallah tükendi ayın birinde

Şekerimiz bizim çayımız bizim

Kapandı mektepler ocaklarımız

Kaçkınları¹⁴⁵ sığmaz bucaklarımız

Traktörler çeker uçaklarımız

Şaştı tedbirimiz rayımız bizim

Kuru sayasına yaşta alıştı

Âğyar kaçtı her şey kotbu salıştı

Biz ne halde o bu bizi bölüştü

Yetermez külümüz vayımız bizim (MTİŞ., s.19)

(47) Analar

Beşigın karşını alır oturur

Ohşar ciğer tayın beler analar

Şirin leylaları dile getirir

Neni balan nenni söyler Analar

Yarı gece vahtı kahar yuhudan

¹⁴⁵ Kaçkınları : Asker kaçağı

Cinniler olmasın balam korhudan
Değmeyin balama kallam biyhudan
Dilenir tayrıdan diler analar

Kaçıdan kuranden al dalın kısar
Göz değmesin geyik boynuzu asar
Üstüme bir kırhlı geçmesin basar
Gün sarısı beşik beler analar

Ayağa kahanda bahar boyuna
Kapı döğer kızlar yığar toyuna
Bir kesev bir kapağ kahar oyuna
Tılılış tılılış eyler analar

Dırnağı kanasa givli soluhur
Kulağı beşikte her dem yoluhur
Sefere gidende gözü doluhur
Ardından savuh su çiler analar

Kağanağ eylese sahlar payını
Cihana değişmez ciğer tayını
Sayar haftasını sayar ayını
Vatan borcu gelse neyler Analar (MTİŞ., s.21)

(48) Aşk Şehidi

Ahır bir gün bu aşk kıyar canıma
Yar uğruna vererim bu seri ben
Kıysa bana bu yasa al kanıma
Ant etmişim dönmem yoldan geri ben

Nice âşık muradına yetmedi
Ömür bitti aşk masal bitmedi
Üç âşıkın aşkı başa gitmedi
Biri mecnun biri kerem biri ben

Kara günler bize peyda hemişe
Kısa ömür hepsi acı endişe
Bir sırrımı demedim ben kamışa
Hiç kimseye açmadım bu sırrı ben

Yardım umsam umarım ben Allah' tan
Minnet kabul eden değilim şahtan
Nasıl ki :- kurt beri çıktı günahtan
İşte gögde Allah tanık beri ben

Av aradım yakaladı tor beni
El darlığı koydu yâfki¹⁴⁶ kör beni
Nasıl sığar dört beş karış gör beni
Yazık yazık kucaklarım yeri ben

¹⁴⁶ Yâfki : Becereksiz

Yağız benzim genç genç soldu gül gibi
Arzularım yel savurdu kül gibi
Kara günler gelir geçer yel gibi
Kara günde elli yıldan beri ben (MTİŞ., s.22)

(49) Asıldan Hata Çıkamaz

Yalan dolan çoktur hakikat hanı
İsbate gerek yok şark kabul etmez
Gömlege boyanmış Yusuf'un kanı
Şamûn kabul etse kurt kabul etmez

Diyemem çıkarım dama payasız
Kanun demez köle olun baya siz
Bir gerçek yoğurt uymaz mayasız
Müstehiller üçtür dört kabul etmez

Sakat karıncada çavar rızkına
Kalbi körün gözü kördün farkı ne?
Kim sahip çıkacak Türkmen hakkına
Arap kabul etse Kürt kabul etmez

İnciye göz koyan boylar derini
Budala ne bilsin arif kadrini
Tanrı rahmetinden kaçan birini

Tepe kabul etmez "kort"¹⁴⁷ kabul etmez

Binde biri görür bayram ayını

Mert yalçın kayadan alır payını

Millete vatana dile hayını

Millet kabul etmez yurt kabul etmez

Dünya bozuk puştta pezevenge ne?

Tabi sert olanı sıkamaz mengene

Soylu kıza elçi gelse çingene

Şıllık dingildedir pırt¹⁴⁸ kabul etmez

İki aygır bir ahurda yemlenmez

Çaydanda su kaynar çaysız demlenmez

İşkenceye dözer namert gâmlenmez

Zulma başkaldırır mert kabul etmez

Rıza der ki : budur sözün doğrusu

Yüze çıkar definenin uğrusu

Büyük başın büyük olur ağrısı

Nazik birisini dert kabul etmez (MTİŞ., s.23)

(50) Ayrılık

Turna gözlüm senden ayrı düşeli

¹⁴⁷Kort : Çukur

¹⁴⁸Pırt : Maskara edercesine kabul etmemek

Dolukur yaşılanır gözlerim her dem
Dert bağlayıp nazik bağrım coşalı
Yanarım ağlarım sızlarım her dem

Yâdlarım ayrıldık ayın birinde
Unutulan değil aşkın derinde
Sabahtan akşama harman yerinde
Gözüm yolda seni gözlerim her dem

Yar göçü gurbete göçse neyleyim
Firkat zordur başa geçse neyleyim
Gönlüme söz geçmez açsa neyleyim
Yoksa ben aşkımız gizlerim her dem

Teseli umarım halden bilenden
Muştuluk beklerim yüzden gülenden
Konadan göçenden giden gelenden
Haberim sorarım izlerim her dem

Dillerim aşkımız tadında kalsın
Eski çağı eski yâdında kalsın
Unutup ileme yâdında kalsın
O sana dediğim sözlerim her dem

Gözüm yaşı durmaz yar sen gideli

Gözüm uyku görmez yaz sen gideli
Rıza eve girmez yar sen gideli
Bayram gibi seni özlerim her dem (MTİŞ., s.25)

(51) Barış Marşı

Gel ey sünni kardeş ey Şii kardeş
Gel kardeş olalım Allah aşkına
Ara yerden kalksın kin yavaş yavaş
Gel gel barışalım Allah aşkına

Giden gitti yeni sayfa açalım
Sen hıkkından vazgeç bende geçelim
İkimiz bir kabda yeyip içelim
Gel sohbet edelim Allah aşkına

Sen benim yegenim bende kirivin
Bir duvar ayırır evimden evin
Gel beni sevindir hem de sen sevin
Bir birin sevelim Allah aşkına

Bağımızda tilki çakal gezmesin
Tarihimiz çirkin eller yazmasın
Dostlar arasını düşman bozmasın
Gel bunu bilelim Allah aşkına

Aslımız Türkmen'dir Türkmen kalalım
Kanımızla yurdu satın alalım
Telafer bizindir el bir olalım
El ele verelim Allah aşkına (MTİŞ., s.26)

(52) Bir Yolcunun Günlüğü

Âlem bir kervandır bu dünya bir han
Adam oğlu sorsun atası hanı?
Nerede İskender hanı? Cengizhan
Onun tacı bunun yasası hanı?

Bu dünyaya gelen dider yoluna
Bin yaşasan kalmak düşmez eline
Kimse güvenmesin dünya malına
Hanı? Karun malı zibası hanı?

Toprağa sürtüldü nice alınlar
Mal gördü kudurdu ayak yalınlar
Tellendi nazlandı yosma gelinler
Geçmez pula dündü pahası hanı?

Ne Napolyon kaldı nede tişirşil
Kıyamete kadar yanmaz bir kandin
Hanı? " aca memnun" nerede? Romil?
Hanı? Hitler kanlı kavğası hanı?

Yusuf'un kaftanı nerede? Kaldı

Musa'nın çögeni nerede? Kaldı

Davud'un kalkanı nerede? Kaldı

Nuh'un gemisin tahtası hanı?

Köy ve tarlaların saydı ispahı

Çiftçinin derisin soydu ispahı

Hepsin bu dünyada koydu ispahı

Ambarı buğdayı, arpası hanı?

Çokları kabardı ben benim dedi

Ardın kayırmadı zamana uydu

Dört parmak yakalı abalar giydi

Sırmalı abası humpası hanı?

Alçağa yaltandı nice soylular

Başıboş yaşadı behlul huylular

Harman saldı cercer sürdü köylüler

Samanı nerede? Pahvası¹⁴⁹ hanı?

Besledi yoruldu yordu kızını

Komşu ancak damdan gördü kızını

Bir sebil tütüne vardı kızını

Bu günde böyle mert atası hanı?

¹⁴⁹ Pahvası : Deni ve samanı birbirne karışık tahıl

Başını kim kaşar elin olmasa
Karnına basarlar dalın olmasa
Cahın olmadıysa malın olmasa
Bilginin hünerin faydası hanı?

Ben bahar isterim yaz gelir ancak
Ölsem acı benden vaz gelir ancak
Kızların elinden naz gelir ancak
Bin kızda bir kızın vefası hanı?

Kerem destan oldu dillere düştü
Ferhad kaya yardı sellere düştü
Mecnun başın aldı çöllere düştü
Seslenir çağırır Leyla'sı hanı?

Çok cuvanın gözü kaldı dünyada
Binde biri murad aldı dünyada
Çokları çağırır çaldı dünyada
Sazı, kemencesi, zurnası hanı?

Çille çıkacaktı pele¹⁵⁰ düşmedi
Bülbülün şarkısı güle düşmedi
Bir güzeli sevdim ele düşmedi
Zavallı gönlümün hülyası hanı?

¹⁵⁰ Pele : Yıldırım

Yeri getmez çapraz dağımın benim

Altunu tunç oldu ağımın benim

Ekip suvardığım bağımın benim

Şaftalısı hanı? Eyvası hanı

Gamli z zne diyer gamini

Ağlar gözyaşları yuyar gamini

Bugünde kim kimin yiyer gamini

Amcenin dayının faydası hanı?

Giden gitti her şey gününde gitti

Kâfir, tersa herkes dininde gitti

Çok sofı şeytanı koynunda gitti

Hakikatı hanı? Maskesi hanı?

Menberde yoksulun hakkın kayırır

Sadaka her şeyden farzdır buyurur

Komşusu aç z karnın doyurur

Ameli,âdeti, fetvası hanı?

Bir düşkün yoksulu ağıra gördüm

Doktor parası yok bağıra gördüm

Meded ister yardım çağıra gördüm

Kim dinler sesini sadası hanı?

Bini pursuduyor biri yapıyor

Çocuğu payını kedi kapıyor
Bir günde yiz âlem mala tapıyor
Maldır rol oynayan başkası hanı?

Turna alayına kartal dadandı
Mollasız obaya deccal dadandı
Karının pinine çakal dadandı
Anacı, ferîği cücesi hanı?

Bir çayı kayadan çağlaya gördüm
Aylalar ay belin bağlaya gördüm
Bir öksüz çocuğu ağlaya gördüm
Anası ölmüştü babası hanı?

Zengin zekât verdi minnet eyledi
Namert alçaklığı âdet eyledi
Dam dama komşumuz sünnet eyledi
Pilavın yemedik halvası hanı?

Bağlı kapılar çaldı doktorlar
Kanların sınıfını bildi doktorlar
Çok derdin mikrobun buldu doktorlar
Kanserin idizin devası hanı?

Arifiysen sarfın al bu dünyanın
Engelin, yokuşun bil bu dünyanın

Gamı kara günü bol bu dünyanın

Ak günü şadlığı safası hanı?

Âleme gönlümü saf eyledim ben

Ne taşkala nede laf eyledim ben

Kötülük edeni af eyledim ben

Kötünün özrü ne töbesi hanı?

Adım, sanım, cahım, varım hanı ya?

Arabam, sarayım, yarım hanı ya?

Kocadım ömrümden barım hayın ya?

Rıza'nın dünyadan rızası hanı (MTİŞ., s.27)

(53)Biz Türkmenler Hakkı

Telafer'den mendeli'ye elimiz

Şehirdedir obadadır hakkımız

Kimliğimiz bu asıl bu dilimiz

Asıldadır şivededir hakkımız

Herkes bilir üç milyondur sayımız

Buna göre almalıyız payımız

Her mecliste gerek olsun rayımız

Masadadır yasadadır hakkımız

Ana yurdu elimizden geçmeyiz

Ata payı malımızdan geçmeyiz
Dinimizden dilimizden geçmeyiz
Buradadır oradadır hakkımız

Biz Irak'ta asırlardan beriyiz
Akınlara karşı koyan çeriyiz
Bu vatanda üç milletin biriyiz
Aradadır ortadadır hakkımız

Şanlı Irak temelini kuran biz
Kara günler tehlikeler gören biz
Sürgün olan hem de şehit veren biz
Şimdi bizim nerededir hakkımız?

Koy damlasın kanımız bu toprağa
Yazılan şanımız bu bayrağa
El bir olsa millet durur ayağa
İşte buna ifadedir hakkımız

Biri alsın iktidarı eline
Öbürü de hâkim olsun eline
Yazık yazık biz Türkmenler haline
Hak isteriz sıradadır hakkımız (MTİŞ., s.32)

(54) Bugün

İncirin kilosu üç dört dinara

Turş¹⁵¹ nar ele düşme moz kıymettedir

Arpa sayasına çoğalı para

Kalkan dükkân açtı bez kıymettedir

Her kırna¹⁵² başında toy zurna düğün

Gençler alır durur kızların ögün¹⁵³

Aliniz yağadır ırkçılar bugün

Saza düzen verin söz kıymettedir

Dayı Ömer Fatma handan korkalı

Kızı fistan giyer açık yakalı

Altının mıskalı bine çıkalı

Hele gümüş dursun yez kıymettedir

Alım satım kara borsadır bugün

Soyun gözü açlar fırsadır¹⁵⁴ bugün

Her şey yokmuş her şey tersedir bu gün

Oğlan gözden düşüp kız kıymettedir

Bir kızın kesimi biri boğanın

Derdi çekilmiyor kuru soğanın

Eski günü döndü hıtmı çoğanın¹⁵⁵

Havada baş yuyun toz¹⁵⁶ kıymettedir

¹⁵¹ Turş : Ekşi

¹⁵² Kırna: köşe

¹⁵³ Ögün : Önün

¹⁵⁴ Firsadır : Firsattır

¹⁵⁵ Çoğanın : Hıtmı ve çoğan :Çamaşır yıkarken kullanılan birer kırsal bitki

Rıza der ki :- tas iten bir günde
Hoca Nasrettin'in düdüğünde
Kervanın ne ardı ne öğünde
Yolu şaşırmış iz kıymettedir (MTİŞ., s. 34)

(55) Bugünde Biz

Dinini dinara satar haciler
Ey havar Muhammed ümmetine bak
Kadir kıymet yerin aldı acılar
Malın, mal dostunun kıymetine bak

Hacce gider belki diyerler hacı
Döner ticaretten hırsız mıklacı¹⁵⁷
Sıfır un¹⁵⁸ yerine satar kireci
Dinsiz imansızın mürvetine bak

Malın var şansın var gözün açıktır
Yoksulıysan arın ayyibin çoktur
Yıkılıp düşenin kimsesi yoktur
Duranın dostuna milletine bak

Zenginler zengine zekât vererler
Düşen yok duranın halin soralar
Cah sahibin yandan yana ararlar

¹⁵⁶ Toz : Deterjan

¹⁵⁷ Mıklacı : Yol kesici

¹⁵⁸ Sıfır un : Kabuğu soyulmuş buğday unu

Hedef sahipleri sohbetine bak

Pir yerine yar elini öperler

Tanrıya tapmazlar kula taparlar

Kız oğlan bir elde halay teperler

Âlemin bu yokuş âdetine bak

Bir hüner gösterir herkes işinde

Yol kısalır eşkin yolcu karşında

Her insan yorgundur arzu peşinde

Çektiği dert incik zahmetine bak

Kişinin ardından yadiğâr hüner

Küheylan kısrağı mert yiğit biner

Asilzade olan aslına döner

Sor yiğidi sonra siretine bak

Ağlamak bir tavdır¹⁵⁹ gülmek bir tavdır

Çok şey gör çok öğren hayat sınavdır

Güçlünün elinde cugaz¹⁶⁰ bir avdır

Her dem kavvetlinin heybetine bak

Gül dalına keçel kargâ konuyor

Kuru sayasına yaşta yanıyor

Put kıran özüdür beni kınıyor

¹⁵⁹ Tavdır : Süre

¹⁶⁰ Cugaz : Zayıf,mazlum

Sünnet eyler halka minnetine bak

Semtine yel esen harman eylesin

Şansı dik duranlar dilek dilesin

Rıza der ki bilmem bir el neylesin

El ele verenin kudretine bak (MTİŞ., s. 36)

(56) Büyük Kabahet

Müşkil değil hal beyan eden hitab olmasın

Müşkil odur hitaba karşı cevap olmasın

Ne boynuna günah as ne çal tövbe kapısın

Kusur kabahet etme özre icbe olmasın

Küçük iken yılanı öldür koyma büyüsün

Sana dışın kıcıdıp birde âzab olmasın

Başın altından düşman haneyi tutmuş nişan

Ver başını ucundan bir ev harab olmasın

Göz önünde çocuklar açtan boyun büküyor

Nice yürek yanmasın ciğer kebab olmasın

Bilmem fakir fakara ne yesin un pahalı

Hurma od pahasına olsun duşab olmasın

Açlıktan sefaletten türer hep fena işler

Doyur açın karnını suç irtikâb olmasın

Nasıl soyan soyana olmasın pazarımız

Tas yitsin âyar kaçsın hisab kitab olmasın

Kişi acından ölsün namerde yüz salmasın

Ayağa giyilmesin başmak kabkab olmasın

Ot kök üstünde biter koç babadan koç oğul
Baba mert olsun nasıl oğlan erbab olmasın
Bir dost beni çağırdı evlenme törenine
Dedim gelirim ama içki şarab olmasın
Özünü bil babın bul sözünü bil ağır ol
Makamın bilen kişi herkese bab olmasın
Asıl ara güzel sev ama onu put edib
İki kaşı arası sana mihrab olmasın
Hem dinin hakkın öde hem dünyadan vaz geçme
İbadet vaktin alan saz ve ahab olmasın
Salı verdim denize küreksiz sandalımı
Dilerim ona engel rüzgâr girdab olmasın
Çiçekli umalarla gözetirim yarını
Özlediğim su olsun alğam serab olmasın
Rıza'ya şüphen varsa kusurun çal yüzüne
Sonra burun boğazlık söz ve îtab olmasın (MTİŞ., s.38)

(57) Elveda Ey Şiir

Bu asırda kalmadı sana değer Elveda
Edebiyat elveda, şiir, hüner elveda
Bu cahil halk içinde şiir kaç para eder
Hangi teres şaire hürmet eder elveda

Manevi değerlerin kayıp olduğu bir demde
Çok normaldir ki :- şiir gözden düşer elveda

Şiir ardında ekmek olmayan bir gündeiz

Şiir giden emek boşa gider el- veda

Şairi çağrıdan ayırmayan toplumda

Binde biri şaire kıymet verer elveda

Keramet paradadır şiir bir baş ağrısı

Mert odur şiir değil para düzer elveda

Şiire umut tutan yoksul kalır evlenmez

Bugünkü artist kızlar zengin sever elveda

Yüzlerce şiirlerim camhaneler beziyor

Kış gelecek evimde yoktur minder elveda

Nasıl bana yakışır bir zenginle boy ölçmek

O, bir kibar efendi ben bir reçper elveda

Toylarda törenlerde zenginler ön sırada

Kim şairi şölene dâvet eder elveda

Kötü şans el darlığı alnımızın yazısı

Kara günler ömrümüz yeşil biçer elveda

Âlemde en talihsiz kimseler şairlerdir

Ancak bize feleğin gücü yeter elveda

Görmedim asıl zade bir şairi asude

Şairlerin yüzünden gülmez kader elveda

Öğünse şair değil çiftçi tacir öğünsün

Bunun eŖeęi yoktur onun soper elveda

Ŗairin ev eŖyası ekmek parası ancak

Zenginın kapı önü kesme mermer elveda

Duygular keğelendi talh Ŗirinden seğilmez

Tatlı tatsız karıŖlı bal ve Ŗeker elveda

Tas yitti ayar kaçtı her Ŗey ęehre deęiŖti

FıŖkılar inleniyor misk ve ânber elveda

Kuyumcu camhanesi doldu sahta sıręalar

Altın yaze karıŖtı inci gevher elveda

Yapmacık Ŗeyler konu asıl Ŗeyler yerine

İŖte lastik modeli altın kemer elveda

Bir muhannet bir merdin ömrüne son veriyor

Mert meydanı elveda kılıç hanęer elveda

BeŖ satır karalayan dev Ŗairle boy ölçer

Asıl at meydanında katır kiŖner elveda

Gazeteler dergiler kaldı horyatçılara

Göl, menekŖe dalında kargâ öter elveda

Ŗirin dilimiz bozdu bu melez kancık Ŗiir

Fuzuliler, bakılar hasret ęeker elveda

Eyvah!!! Gönüllü değil sana sırt ęevirdięim

Ey karanlık geęmiŖte bana fener elveda

Hayal âlemlerine aldın beni götürdün
Loş gönlümde yarattın eşsiz dilber elveda
Ardından ayakbastım şanın doruklarına
Edebiyat tarihi adım söyler elveda

Meşaleyi kaldırdım yol gösterdim körlere
Onlarca şagirtlerim beni över elveda
Hiç gönlümden gelmiyor sana demek elveda
Kör olası bu dünya bunu ister elveda (MTİŞ., s.40)

(58) Felekoğlunun Konağında

İzinliyim sizi görmeye geldim
Merhaba nasılsın ey Felekoğlu
Dilinden hikmetler dermeye geldim
İstemem süt, kahve çay Felekoğlu

Ben şagirt sen ustam, hocam, efendim
Filozof olsam da sende öğrendim
Şayet seni dinsiz bilsinler kendim
Diyerim hay!! Felekoğlu içlenir

Bilirim Allah'a imanın vardır
Yazık yalvaçlara güvenin vardır
Çok sofudan fazla vicdanın vardır

Yanlış anlayana vay Felekoğlu

Konuş ar anasır eflâkten yine
Ne yönden bakarsın maddeye tine
Söz aç felsefeden değinme dine
Bakmasınlar sana day Felekoğlu

Herkesin dünyada dileği vardır
Geçimin sağlayan mesleği vardır
Her yıldızın özel feleği vardır
Günden ışıık alır ay Felekoğlu

Bütün bu kâinat Allah'a tapar
Bilginler hakikat ardınca kopar
Dediğin yıldızlar felekten sapar
Varsa ray Allah'ın ray Felekoğlu

Diyersin var oldum hiçten fenadan
Meçhule giderim bu boş haneden
Söyle nee kere doğdun anneden
Nee donda geldin say Felekoğlu

Âlem dar açıdan bakar dünyaya
Sırmalı don giyer çıkar dünyaya
Mal değil hünerdir vakar dünyaya
Âlemde ben ve sen bay Felekoğlu

Nar gülü kokusu gelsin bağlardan
Kumrular seslensin dal budağlardan
Seherin deminde yüce dağlardan
Essin bizim sarı kay Felekoğlu

Rıza diyer düzen verdim tellere
Heves gelsin sözü gevher dillere
Bize yaman gözde bakan ellere
Ben çatal ok sende yay Felekoğlu (MTİŞ., s.43)

(59) Gerçek Sevda

Dilber sana gönül verdim vereli
Kızlar bana küsmüş dullar yastadır
O cennet bağından bir gül dereli
Dallar saçın dükmüş güller yastadır

Hak saklasın bizi cadıdan dinden
Çatlayan çatlasın vaz geçmem sendin
Kalbimiz bir birin taptığı günden
Rakipler kan ağlar eller yastadır

Cemalının şavki düşende güne
Güneş doğar Hind'e yemen'e Çin'e
İşiteli düşte gelirsin mene

Giden gelen olmaz yollar yastadır

Yar sana gözümü koydum koyalı

Ben ömrün tavında sen kız âyalı¹⁶¹

Aşk dili var ettim duydu duyalı

Sözlükler can verer diller yastadır

İki âşık bir araya gelmişler

Baş başa dayayıp sahbet kılmışlar

Kız kesimi¹⁶² alktı haber almışlar

Akçalar paralar pullar yastadır (MTİŞ., s.45)

(60) Göçen Seyyit

Peygamberin menberinde

Çırağıydı Seyyit kado

Dine Telafer şehrinde

Dayağıydı Seyyit kado

Hakkı batile satmadı

Allahı elden atmadı

Dini bekledi yatmadı

Uyağıydı Seyyit kado

Pula paraya tapmadı

¹⁶¹ Kız âyalı : Erden kız

¹⁶² Kız kesimi : başlık, yol, bedel

Royal Camboda apmadı

Sıra saraylar yapmadı

Kanağıydı Seyyit Kado

Boylu Seyyitoğlu

Haseb ve nesebte ulu

Büyük ama gönlü

Alağıydı Seytit Kado

Kurtuldu dertten belâdan

Başı din göçtü dünyadan

Hem nifaktan hem riyanadan

Uzağıydı seyyit kado

Ağırbaşlı insan varı

Vardı ad, şan itibari

Vicdanı sağ kalbi arı

Dil sağıydı Seyyit Kado

Bilen bilir değerini

Yoktur ödeyen yerini

Dine sarf etti ömrünü

Adağıydı Seyyit Kado

Vefalı kaldı yurduna

Milleti kattı ardına

Düşkün naarın derdine

Ortağıydı Seyyit Kado

Kalanlara baş sağlığı

Hakkın kulun rızalığı

O dünyada yüz ağılığı

Yüzağıydı Seyyit Kado

Hem burada hem orada

Seyyit Kado gelir yâda

Rıza diyer bu dünyada

Konağıydı Seyyit Kado (MTİŞ., s.46)

(61) Göçen Şair Felekoğlu

Keşke duymaz olaydım bu kara haberini

Yazık ecel götürdü şiirin can ciğerini

Düşten hayelde bile görmeziydin ölümü

Ne çar çabuk kapadın bir ömür defterini

Felekoğlu ayrıldın söylemeden elveda

Kimseye duyurmadın bu uzun seferini

Kan acıdır bu felek ölümden dem uruyor

Günde bir dost kalbine saplıyor hançerini

Biz zavallı insanlar elinde top gibiyiz

Herkes ister istemez bekliyor kaderini

Yoksa fani dünyada ömre güvenilmiyor

Çekiyoruz hayatın acı gam kederini

Ölen ölür kurtulur sağların vay başına

Sağlar görer çilenin betterden betterini

Aferin o adama ardınca adı kalır

Kimse dile getirmez bir zerre zararını

Felekoğlu ölmedin içimizde yaşarsın

Seni yâda salırız okudukça şiirini

Sen kurdun Telafer' de şiirin ocak taşını

Sen yaktın bu ülkede milliyet fenerini

Sen ektin bu toprakta şiirin çekirdeğini

Gelen çağlar unutmaz emeğin hünerini

Vatan şairi adı sana layıktır ancak

Yurt ve millet uğruna koydun can ve şiirini

Fikrin yaydın boş verdin hep dedikodulara

Geri kalmış milletin kırdın sert çemberini

Yazık aklın aklına koydun öldür olmazın

Her değer bilmeze sarf ettin gevherini

Şansın kötü mübtela oldun cahil ümmete

Seni tanımayan halk ne bilsin değerini

Birde dünyaya gelsen ne donda geleceksin?

Bilmem keçi anlar mı senin özgölerini

Bir de dünyaya gelsen gelme adam donunda

İste gördün tanıdın bu asrın beşerini

İkiyüzlü değildin seni densiz bildiler

Bu âlemin üç payı bilmez hayır şerrini

Yalan dolan bilseydin herkes seni öğerdi

Ancak bugün de deccal kazanır aferini

Sırma yakalı aba geyip kubbalanmadın

Yeter sana bezedin marifet menberini

Eğer zengin olsaydın yasın seyrek olmazdı

Mollalar çağırırdı mevlide bir birini

İşte bu dünya böyle gelmiş böyle gidecek

Bilgi, irfan ehlinin kimse bilmez kadrini

Sen öldün adın kaldı yeter bu kıvanç sana

Gelecek çağlar yâdlar ölmeyen eserini

Bekki kut tepesinde dik duran şanlı mezar

Gelen giden yolcuya tanıtacak şehrini (MTİŞ., s.48)

(62) Hak Ölçüsü

Adam oğlu günün yaşar ferahlı

Yarın ne gelecek başına bilmez

Bu dünyada ağır ölüm olmasa

Kimse o dünyaya taşına bilmez

Kervandan ayrılan yolu şaşırır

Delinin serptiğin akıl döşirir

Evler var et basar pilav pişirir

Evler ver ne koysun aşına bilmez

Kara güne kanmaz ak gün görenler

Yaşasın ölüme doğru sürenler

Aç ayı oynamaz demiş erenler

Karnı tok olmayan düşünce bilmez

Alın yazısıdır başa gelenler

Hakk’a yakın olur hakkı bilenler

Onun bunun malın yeyip ölenler

Ne yazılır kabri taşına bilmez

Kad beleden¹⁶³ düzen çekmez terazi

Zavallı ceylanın ardında tazı

Hakkı göz önünde gören bir kazı

Hükmünde akruba aşına bilmez (MTİŞ., s.50)

(63) Kaça Kaç Kahramanları Yurdu Telâfer

Ey güzel şehrim şevkin gönlümün çırağıdır

Hur toprağın gözümün sürmesi boyağıdır

¹⁶³ Beleden : Ezelden, eskiden

Şanlı kaleye sahip ey ünlü Telafer'im

Irak'ın kuzeyinde adın şan bucağıdır

Arslan yuvası mertler yurdu diyerler sana

Her ucun her bucağın şehitler yatağıdır

Çok şehitler vermişsin vatan uğruna meğer

Onun ardından yüksek milletin bayrağıdır

Bu temiz toprağının kıp kırmızı olduğu

Şehitlerin dükdüğü kızıl kan boyağıdır

Yirmide kahramanlık yadığârı gün koydun

Onun ardından sürgün kaç kaç kaçığıdır

Belli bir nam bıraktı yiğit berşeviklerin

Ona tanık mermide düşen yâd uçağıdır

Milletin gibi el bir birbirin tutan yoktur

Kara günde dost düşman felaket ortağıdır

Cömertlikte ekmeği ucuz şehirdir adın

Kapısı açık evin bir kervan konağıdır

Konuğa kapın açık gönlün açıktır senin

Ali İlyas sofrası hatimin çanağıdır

Barış demi milletin çalışkandı rençperdir

Tarlası iş meydanı silahı orağıdır

Güzellikte dilberin Gürcistan güzelidir

Yaz günleri bağların gençler tapınağıdır

Yarpız kokan düzlerin gülnar bağların
Güzeller seyran gâhı bülbüller yığnağıdır
Güney semtin bağ, bağçe ortada şanlı kale
Sanki yeşil halıda bir elmas bardağıdır

Dal budakta sallanan ağıllanmış şirin nar
Hele on dört yaşında güzel kız yanağıdır
Gün sıçrar sana doğar ey şehirler güzeli
Ayna resmin ışığı yamaçlara dağıdır

Uzayın mavi kumaş inci yakutla süslü
Yaldızlarsın geceler resmin fer kaynağıdır
Benzersiz görünüşnü var ey cemal kıblesı
Bence su mahallesi aragon sokağıdır

Bir yanında saklıdır kara altın kaynağı
Şehri ikiye bölen subaşı bulağıdır
Sen değil misin Felekoğlu'na ilham veren
Her şair ressamdır fırçası yazağıdır

Başın gökte havada görmek arzular gönlüm
Anneye karşı vefa mert oğul umağıdır
Acı suyun tatlıdır bence abı kevserden
Terse arhın yanımda yangitsi ırmağıdır

Çek koynuna kucakla beni ey anne yurdum
İnsanın doğduğu yer annesi kucağıdır
Ant etmişim hududun geçen geri dönmesin
Kim antin ilemese alçağın alçağıdır
Baskın akına karşı göğsüm kalkan ederim
Yiğitin âziz varı anne yurt toprağıdır (MTİŞ., s.51)

(64) Kıbrıs

Getirin pusatım koşum cepheye
Türkleri çağırır seslenir kıbrıs
Kurşunlar işliyor çevre köşeye
Yaralı yaralı kıvrılır kıbrıs

Geldim sana kıbrıs geldim kır atlı
Elimde tüfeğim azmim kuvvetli
Vatan için ölmek hayattan tatlı
Yurt için şirin can adanır kıbrıs

Milleti yaşatan bu gün kuvvettir
Kurğaza yaşamak güçtür zehmettir
Hak için toprağa girmek giyrettir
Haklı millet zafer kazanır kıbrıs

Toplanıp gelsinler Türkler bir yere

Kalleş Yunan ister kıbrıs'a gire

Gerektir istiklal alsın bu kere

Bir eri kalınca dayanır kıbrıs

Koy ziyan verilsin düşsün şehitler

Elbet meyvelenir canlı ümitler

Bu alçak düşmanı be-ne?! Öğütler

Onda boyun eğer yaltanır kıbrıs

Çekilmeli düşman Türk gediğinden

Zafer sadalanır top tetiğinden

Kahraman erlerin bel kemiğinden

Kurtuluşa köprü uzanır kıbrıs

Sordun mu? Tarihten Türk milletini

Destanlar sığmıyor şan şöhretini

Bir millet istese hürriyetini

Ya alır ya kana boyanır kıbrıs

Mert ol Türkmen oğlu unut derdini

Göze al ölümü kayır ardını

Düşman kirletmesin temiz yurdunu

Kanınla kanımla yıkanır kıbrıs

Top tüfekten korkma ver oda göğsün

Haykır dağlar taşlar işitsin sesin

Toprağı kucakla ver son nefesin

Kara giyer sana yaslanır kıbrıs

Yurdunu savunmak gerek her gence

Savaştan cennete bir yol var ince

Yurt şehidi ölmez çağlar boyunca

Anılır şerefle yadlanır kıbrıs

Kolun çımra haydı bileğin göster

Dinmeyen hırsını yüreğin göster

Şan şeref günüdür tüfeğin göster

Yiğitler meydanda şanlanır kıbrıs

Her zaman yiğide giyret gerektir

Yiğitler şanına hürmet gerektir

Yaşamaya erkek millet gerektir

Muhannet zillate katlanır kıbrıs

Sular gibi çağla od gibi kükre

Şöhret kazanılır mertliğe göre

Çevir safhaların tarihi ara

Adınla Atatürk şahlanır kıbrıs

Haydi bel bağlayın kutsal savaşa

Ya gir kara yere ya özgür yaşa

Sanma kızıl kanlar dökülür boşa

Biri ölür bini canlanır kıbrıs

Türk'ten yiğit millet varsa yalandır

Arsanlar yatağı aran turandır

Çanak kale cengi yüce bir şandır

Türk'ün mertlikleri söylenir kıbrıs

Millet hakkın elde etmez yakarış

Yurdun elden gide olur mu? Barış

Gerek yurdu almak karış be karış

Onda Türk ülkesi adlanır kıbrıs

Çalın savaş marşı sürün dağ taş

Seferber gerektir böyle savaşa

Darda kalan millet çıkar güneşe

Hayat kavuşur güvenir kıbrıs

Türk ordusu gezer yayla dağında

İbibikler öter tarla bağında

Allanır sallanır al duvağında

Bayram bezeğinde eğlenir kıbrıs (MTİŞ., s.53)

(65) Memur

Bacım hayat fazla eşya isteme

Maaşım az gelirim kıt bilirsin

Patatesi yağda kavur şükür eyle

Ağzımıza yakışmaz et bilirsın

Ne günümüz ne ayımız hoş bizim

Neler açtı başımıza boş bizim

Den çuvalı yağ kabımız boş bizim

Ay göreriz görende süt bilirsın

Şeker alsam param kalmaz pirince

Ne hıkkı bar yoksul baksın turunca

Böyle gitse dam yapamam ölünce

Ev derdi dev gibi bir dert bilirsın

Ne evim var ne otrak ev kirası

Pahalılık bu çağın yüz karası

Bekârlığın bende çatal yarası

Bendeki dert tek değil çift bilirsın

Baş bulayıp kara bahtım kınarım

Çaresizlik öz kaderim sanarım

Alsam satsam kazanç etmem sunarım

Bilmem sahta bilmemde fent bilirsın

Bizim çarşı hepsi soyan soyana

Binek binen zort veriyor yayana

Lânet gelsin boşa ona uyana

Sen onu bir it oğlu it bilirsin

Rıza diyer şansım günlerden Salı

Ömrüm geçti ne zade ne kasalı

Bu ambargo bizi kara basalı

Çürek değil yediğin küt¹⁶⁴ bilirsin (MTİŞ., s.56)

(66) Memleketim ...Telâfeim

Dedem ili ana yurdum

Telaferim..... Telaferim

Gözüm açtım seni gördüm

Telaferim Telaferim

Suyun içtim yudum yudum

Gönül acısını yudum

Koynunda nazlı büyüdüm

Telaferim.....Telaferim

Men bağıyam bu vatana

İşte vatan işte ana

Çok emeğin vardır mene

Telaferim..... Telaferim

Çıharam kale dösüne

¹⁶⁴ Küt : kızarmadan tandıra düşen hamur topu

Sallanıram subaşına
Canım kurban her taşına
Telaferim..... Telaferim

Yarpız biten derelerin
Gölgeli mışaraların
Mende işler yaraların
Telaferim..... Telaferim

Ana ilim ana ilim
Sensen kolum sensen belim
Sende açtım şirin dilim
Telaferim Telaferim

Severem her bucağını
Derin kana bulağını
Nar, incir, üzüm bağını
Telaferim Telaferim

"Balıglı su " " kızıl kuyu"
" kubbük" " mahrap" " sino " köyü
Mahlabinin ahar suyu
Telaferim Telaferim

Tarih söyler şanın senin
Çoh sıcahtı kanın senin

Neler çekti canın senin
Telaferim Telaferim

Dilin bilmez uşakların
Aslın dandı oymağların
Hanı? ! Türkmen ocağların
Telaferim Telaferim

Hanı?! Yiğit liderlerin
Yurt uğruna süperlerin
Getti hakanlı yerlerin
Telaferim Telaferim

Senin baâz yaltakların
Yurda hayın alçakların
Sattılar köy torpakların
Telaferim Telaferim

Kurban kesti Arap oldu
Bâsi oldu rütbe buldu
Bizim kalbimiz kan doldu
Telaferim Telaferim

Türkmen halkın risvay olmuş
Adın dillere day olmuş
Her yerde hakkın zay olmuş

Telaferim Telaferim

Telaferim öz oğluyam

Sene gönülden bağliyam

Sen ağlama men ağliyam

Telaferim Telaferim

Rıza der ki budur sözüm

Vatan için kurban özüm

Canım evi iki gözüm

Telaferim Telaferim (MTİŞ., s.58)

(67) Öğüt

Ona söz batırma bunu kınama

Bir kere sen seni tanı demişler

Geçen dalğaları sayma sanama

Sakala bağışla kanı demişler

Aşı tuzsuz suyu şor bu dünyayı

Yüzü kara göze hor bu dünyayı

Ocağı kör yurdu kör bu dünyayı

Ulular erenler fani demişler

Bereket sofraya zad koyanların

Yurdu yok yurduna yâd kayanların

Ardınca yahşı sıt yâd koyanların
Çağ be çağ söylenir şanı demişler

Dağı kaldı ağır sözü kaldırma
İnse terazinin gözü kaldırma
Maşa dura elde közü kaldırma
Ucuz tutma şirin canı demişler

Kimi sever sevda derdinde kalır
Kimi göçer kimi yurdunda kalır
Ne yapsan yadiğâr ardında kalır
İyilik kötülük anı demişler

Bağ eken barını derecek bir gün
Güne gözün diken görecek bir gün
Yaradıptır rızkın verecek bir gün
Yaradanı kerem kanı demişler

Öğünme cahım var param pulum var
Benim bir harabam bir tek çulum var
Karşında karşımda kara ölüm var
Köleden ayırmaz hanı demişler

Rıza bu dünyaya geldi gelmedi
Doluktu gözyaşı sildi dilmedi
Allah'ın işini kimse bilmedi

Eğer bilen varsa hanı demişler (MTİŞ., s.61)

(68) Ölmeyen Şair

Dünen dişimde gördüm div şairler çağını

Şenlik gördüm sevindim öz şiir ocağını

Gördüm geniş bir yerde Fuzuli mum yandırır

Mürt ve talibleri almış dürt kırağını

Bir yanında Nesimi " ena el- hak " çağırır

Öbür yanda hatayı bağlar dost bağlağını

Şairlerin sultanı durmaş ayağ başında

Şagirtleri şairler almış sol ve sağını

Diydim beş âsri büktüm özledim divanını

Koyun kucağ aç mene ağırla konağını

Emanetin koruyan vefalı oğlun menem

Unutmadım koynumda sakaladım yazağını

Çığırını izleyen asıl şair varsa men

Ancak mene yakışır kaldırmağ bayrağını

Çağım çağın kimidi mende sene ohşaram

Ruhler birleşir bulur dertli dert ortağını

Men fakir sende fakir iki hicran zadayığ

Başımıza savurmuş felek tozanağını

Ne yanar kimse bize ateşi dilden özge

Ne âşına el ohşar kapımız kalağını

Adam feylesof olsa yoksul olsa ne fayda

Kimin yâdına düşer ki sever anlağını

Her asırda her yerde para dam başındadı

Para örter adamın aybını taslağını

Mefkûre sahibinin her dem başı belâlî

Felek başında sınar topuzun tokmağını

Ağır başlılar ancak dar köçede yaşarlar

Cahil yavan ağızın öperler ayağını

Bu çırpılmış dünyanın herdem işi tersine

Hangisini söyleyim boz, alaca, ağını

Habil suçsuz öleli dünya üzü karadı

Felek kayadan asmış tarihin yumagını

Fuzuli bak zavallı şiirimiz haline

Kayıp etmiş sanatını ölçüsü uyağını

Serbest şiir adında çıkmış bir söz dizimi

Güya kırmak istiyor eski şiir bağını

Şiirden habersizler meydanda top oynayır

Eziyorlar şiirin kelkesi kulağını

Bir haftanın gelini dolma sarmak istiyor

Birbirine katıyor yarmasını yağını

Elkızın bizim eve uydurmak istiyorlar

Gök ipek kabul etmez ağ baza yamağını

Fuzuli hüner bazlar hürmet görmez sağıyken

Yiyer kul kulçağların yumruk şapalağını

Sağlığında bir kimse bakmazıydı üzüne

Şimdi ziyaret için özlerler konağını

Fuzuli senin aşkın meni bura getirdi

Can gönülden kutlaram hatıra yığnağını (MTİŞ., s.63)

(69) Ören Şehir

Bu viran şehrimin yazık haline

Millet darma dağın illeri serhoş

Her oymak takma ad tapmış aslına

Soyları dert yanar dilleri serhoş

Ayağı yalınlar çoğdu eline

Melez dil karıştı asıl diline

Kart karğalar kanat gerer dalına

Meyveleri serhoş gülleri serhoş

Kuşu kanatına çıktı çüreği

Dosyalar raflarda yitti dileği

Boşa gider alın teri emeği

Yabaları serhoş belleri serhoş

Geyikleri ulum ulum uluyor

Keklikleri yanık yanık saylıyor

Düşmanı uğruna eri ölüyor

Gelinleri serhoş dulları serhoş

Mezûn talebesi işsiz sabrı yok

Caddeleri taş düşenmiş kırık yok

Çiftçileri köy bekliyor yeri yok

Tarlaları serhoş çölleri serhoş

Duvarların yâd afişler beziyor

Tarihini düşman eller yazıyor

Çar ne çar bu yanık millet dözüyor

Çaresiz kimsesiz halleri serhoş (MTİŞ., s.65)

(70) Öz Sevdâ

Ardınca kör ocak dünyaya geldim

Uğruna konmuşum bu haraba ben

Mutluluk umsadım ağlaya geldim

Yoksa düşmez idim bu girdaba ben

Melek misin? Girdin adam donuna

Emretsen taparım bende dinine

Doyunca bakarım eşsiz hüsnüne
Bakmam keçel güne k r mehtaba ben

Yanak kiraz dudak benzer mercane
Dil soyulu  badam di ler dürdane
Gönlüm sı maz senden başka bir tana
Getir el basayım dört kitaba ben

Kalbimi i neler kim sana baksa
Sevmem annem bile bana ortaksa
 nan sorsan gönlün bendemi? Yoksa?
 cizim kar ında tek cevaba ben

      nezretmi im gönlümü yara
S z mden dönersem ben yüzü kara
Dizilsem kur una çekilsem dara
D zerim her incik her azaba ben (MT   ., s.66)

(71) Saddam D  t kten Sonra Telafer

Kaç bayrak konu  indi bu zavallı saraya
   sahibi olan çok hanı elde sermaye
Toy kimindir bilinmez gelen geçer halaya
Kritik konumdadır kaderi Telafer'in

Yanan a lar acınır bu milletin haline
Düşman malı d  mesin e kıyalar eline

Budalalar od saldı öz elinde malına

Talan oldu pirinci şekeri Telafer'in

Yürüyüş kitle kitle herkesin bir marşı var

Her ileri sürülen mefkûreye karşı var

Ne düzen ne asayiş gerginlik anarşi var

Bu imiş anlayışı hüneri Telafer'in

Kim taladı kimleri koşar kalan kulana

Mefkûre sahipleri düdü kap kaç talana

Gelen göğüs kabartır girmek ister meydana

Kaç tanası olacak lideri Telafer'in

Bilmem kim em saracak milletin yarasıysa

Karıştı birçok kalles mertlerin sırasına

Dürtüldü fitneciler girdi halk arasına

Karıştı çetelere askeri Telafer'in

Tas yitmiş âyar kaçmış kara basmış kargâşa

Dürüm karma karışık herkes düşmüş talaşa

Maskeliler meydanda mertler eyler temaşa

Kimse bilmez ne zaman zaferi Telafer'in (MTİŞ., s.67)

(72) Sevda Yolu

Bambaşka bir aşkla düştüm sevdaya

Aşkın art kapısın açan ben oldum

Su sandım kendimi attım deryaya

Boyladım serabı geçen ben oldum

Her gelen güzeli sevdim bağlandım

Güler yüz görmedim içten dağlandım

Kükredim kaynadım coştum buğlandım

Göklere kanatsız uçan ben oldum

Sihirbazlar beni ucuz sattılar

Bahana arayıp baştan attılar

Aşkın şarabına ağı kattılar

Pay salındı ancak içen ben oldum

Bu dünyada gönlüm gözüm var benim

Ele düşmez aradığım yar benim

Ekin ekim ben yanımda bar benim

Biçin geldi çavdar biçen ben oldum

Aşkım masal oldu elin dilinde

Arzum konu göçtü devler belinde

Boşa taban döğdüm aşkın yolunda

Kavan ben olmadım kaçan ben oldum (MTİŞ., s.68)

(73) Suçsuzlar

Boynuna yüklendi Yusuf'un kanı

Kurt ağlar dili yok inkâr eylesin

İçinde mikrop var çürütür seni

Süt ağlar dili yok inkâr eylesin

Adam dedikleri kapalı kutu

Amamış bilmezsin iyi ya kötü

Altında yılan var bıtiler otu

Ot ağlar dili yok inkâr eylesin

Cehalet krledi yoldan saptılar

Ellerinde taştan bir put yaptılar

Budur bizim Tanrı ona taptılar

Put ağlar dili yok inkâr eylesin

Çarkın işi indir bindire düştü

İpten baş çıkardı kendire düştü

Kız acemi künde tandıra düştü

Kt ağlar dili yok inkâr eylesin

Rıza yerin cennet bağında ister

Periler solunda sağında ister

Yunus'un hakkını ağında ister

Hut ağlar dili yok inkâr eylesin (MTİş., s.69)

(74) Şehrim Telafer

Bir şehrim var şehirlerde adı var
Şana malik tarih boyu yâdı var
Bütün halkı bir dinde bir soydandır
Hepsi dosttur ne ağyar ne yâdı var

Bir şehrim var hep milleti millîdir
Cömertikte yiğitlikte bellidir
Kızı ağır utancaktır dilsizdir
Oğlu şirret ağır başlı dillidir

Bir şehrim var türlü türlü barı var
Üzümü var inciri var narı var
Hem edepte hem aklıda ögmeli
Adı addır şanı şandır varı var

Bir şehrim var adı güzel bir şehir
Dili şirin ağzı özel bir şehir
Senesinin üç mevsimi bahardır
Ağaçları dökmez gazel bir Şehir (MTİŞ., s.70)

(75) Telafer Maraşı

Telafer'dir ilimiz
Türkmencedi dilimiz
Hakka bağlı bilimiz

Doğru yoldu yolumuz
Biz Türkmenüň Türkmenüň
Yolumuzdan dörmenuň

Dinimiz İslam dini
Bu Caferi o Sünni
Irak'tı vatanımız
Severüň bu vatani
Biz Türkmenüň Türkmenüň
Yolumuzdan dönmenuň

Şanlı kale yâd bize
Tarih boyu ad bize
Düşmanımız bir bizim
Göz koyuptu yâd bize
Biz Türkmenüň Türkmenüň
Yolumuzdan dönmenuň

Şanlı kale yâd bize
Tarih boyu ad bize
Düşmanımız bir bizim
Göz koyuptu yâd bize
Biz Türkmenüň Türkmenüň
Yolumuzdan dönmenuň

Dinsizdi düşmanımız

Boşa töker kanımız
Bu millete bu dile
Kurban şirin canımız
Biz Türkmenuğ Türkmenuğ
Yolumuzdan dönmenuğ

Top tepeden kâleye
Bir yol gider saraya
Bütün millet bir olsun
Toplansın bir araya
Biz Türkmenuğ Türkmenuğ
Yolumuzdan dönmenuğ (MTİŞ., s.71)

(76) Telafer Elden Gidecek

İzin verin öz konuya gireyim
Darda kalmış yardım ister Telafer
Telafer'den size haber vereyim
Arslan pençesinde titrer Telafer

Birkaç kişi bir milletin devrinde
Varsa ancak öz çıkarı fikrine
Aylar oldu taban döger yerinde
Haydutlardan neler bekler Telafer

Bir cephe var bir kaç kişi tapısı
Kuru dilde adı Türkmen yapısı

Sağ Türkmen'e kapalıdır kapısı
Cephe dışı millet perver Telafer

Dedikleri cephe budur burada
Türkmenler bir dere o bir derede
Gelen para yardım yiter arada
Görecek mi bundan beter Telafer

Bunlar kalsa bu cephenin başında
Uzun sürmez baykuş öter taşında
Fikir adamları cephe dışında
Nasıl hakkın elde eder Telafer

Herkes bilir Türkmen eli elimiz
Yerli ağız güzel Türkçe dilimiz
Dostlar size beyan olsun halimiz
Ocak gibi yanar tüter Telafer

Biz Saddam'ın rejiminde ezildik
Bâsin siyah listesinde yazıldık
Direklere kurşunlara dizildik
Yüreğinde kanlı hançer Telafer

Köylerimiz yerlerimiz alındı
Haksız yere öz malımız çalındı
Kimliğimiz haritadan silindi

Kimşesizlik derdi çeker Telafer

Köşe bucak henüz Arap adında
Değişmesi yoktur kimse yâdına
Bütün etraf el bir olmuş zıddında
Birbirini ancak dider Telafer

Türkmeneli gazetesi Arapça
Gidenler gelenler ortak bu suçâ
Hakkım zayî kime yazım dilekçe
ağırsam kim sesim dinler Telafer

İlçe seçimine etraf katıldı
Öz Türkmen sorunu yana atıldı
Doktor Abbas bir milyona satıldı
Arada ortada yiter Telafer

Bizim ele yâd gruplar girdiler
Maskeli partiler bayrak kurdular
Oklarını öz nişana vurdular
Parçalandı birer birer Telafer

Biri almış ağaların sözünü
Biri koymuş Telafer'e gözünü
Benden alın sözün doğru düzünü
Böyle gitse elden gider Telafer

Yazdıkaram yanık gönül sızısı

Olup bitenlerin gerçek dizisi

Hele bunlar bildiğimin bazısı

Son nefeste sancı çeker Telafer (MTİŞ., s.73)

(77)TelaferGüzeli

Bir Telafer güzeli beni meftun eyledi

Aklım aldı sahraya saldı mecnun eyledi

Dert ve gamı gönlüme reva gördü vefasız

Kıydı sunug¹⁶⁵ gönlüme dargın mahzun eyledi

Kerem gibi gurbete saldı garip başımı

Döktü gözüm yaşını kanlı Ceyhun eyledi

Dedi beni sevenin bağı başın ezerim

Sevdim ezdi bağrımı sözün bütün eyledi

Benden önce sevenler başın alıp kaçtılar

Sevdim sevmez olaydım beni sürgün eyledi

Rıza der ki :- bu kıza mail oldum olalı

Türlü derde boyadı beni don don eyledi (MTİŞ., s.76)

(78) Telafer Türkmenleri

Siz nerele sorarsanız?

Biz Telafer Türkmenleri

¹⁶⁵ Sunug: Dargın, üzünlü

Aslýmızı ararsınız

Biz Telafer Türkmenleri

Koca dedeler soyundan

Sürüldük oğuz boyundan

Türkmen bellidir huyundan

Biz Telafer Türkmenleri

Kanımız sıcak merdiz biz

Düşmana ince derdiz biz

Ne Arap nede Kürt'üz biz

Biz Telafer Türkmenleri

Yurt uğruna cenge anık

Bilinç sahibi uyanık

Genel tarih bize tanık

Biz Telafer Türkmenleri

Kanlı savaşa girdik biz

Toplara göğüs gerdik biz

Nice şehitler verdik biz

Biz Telafer Türkmenleri

Karşı koyduk İngiliz'e

Ferman çıktı oğlan kıza

" Vilad _ elbaş ¹⁶⁶" derler bize

Biz Telafer Türkmenleri

Özel bir ağız dilimiz

Aslan yuvası elimiz

Allah'a bağlı belimiz

Biz Telafer Türkmenleri

Ekmeğe çürük diyeriz

Bulğur pilavi yiyeriz

Havada ¹⁶⁷ partal ¹⁶⁸ yuyarız

Biz Telafer Türkmenleri

Yiyen soframız zadımız

Hûvarda ¹⁶⁹ koydu adımız

Her dem anılır yâdımız

Biz Telafer Türkmenleri (MTİŞ., s.77), (KD., 245-246, s.31)

(79) Telafer Dönüş

Uzun gurbetten sonra döndüm ören şehrim

Yanak uzununu akan gözüm yaşı dilleşir

Üzücü görünüşü gam ekledi kahrime

Seslenirim ne kale ne subaşı dilleşir

¹⁶⁶ Vilad - elbaş : Yiğitlikleri yüzünden Telafer Türkmenlerine komşu Araplar tarafından verilen baş üstü veya yüksek makamlı kişiler anlamına gelen terimdir .

¹⁶⁷ Havada : Kil bir çeşit toprak

¹⁶⁸ Partal : Elbise, giyim

¹⁶⁹ Hûvarda : Cömert

Bakımsız durumdadır dört köşesi âr¹⁷⁰ henüz

Ne bulvar ne fıskiye ne de pârkî var Henüz

Hele eski dükkânlar caddeleri dar henz

Saman hanın andıran çirkin çarşı dilleşir

Kuşluk çağı uğradım kapısı yok hâneme

Gözüm düştü duvarda param parça aynama

Annem hanı nerdedir sordum üvey anneme

Hökürdü dedi sen sağ mezar taşı dilleşir

Kardeşciğim oturmuş gâmgîn gâmgîn bakıyor

Asık benzi yüreğe bin bir iğne dokuyor

Babam seki üstünde sessiz kuran okuyor

Bükük beli bembeyaz sakal başı dilleşir

Daha sonra dolaştım şehrim yer yer diz boyu

Her şey yerli yerinde eski naür¹⁷¹ kör kuyu

Yazık eskisi gibi halkın hele o huyu

Beni kasıp kavuran gür ateşi dilleşir (MTİŞ., s.79)

(80) Telaferden Kerkük'e Bir Mektup

Kâğıt sığmaz kalbimdeki sözlerim

Yaram göz gözem sararım gizlerim

¹⁷⁰ Âr : (Çirkin, biçimsiz

¹⁷¹ Naür : Su dolabı

Kan kardeşler sizi candan özlerim
Yol gözleyin bizden size mektup var
Ne burada ne orada istikara

Bir bilseniz neler olur burada
Biz biliriz ne oluyor orada
Düşman birdir kanlı hançer yarada
Bize olan size olan plan bir
İkimize ağı kusan yılan bir

Bize karşı haksızlık var yasada
Otursalar yerimiz boş masada
Petrol bizim payımız yok kasada
Biz Iraklı hele bizden korkarlar
Bize day day üvey gözde bakarlar

Telaferi iki taya böldüler
Aramıza kan kavğası saldılar
Kimliğimiz yavaş yavaş çaldılar
Maşa olduk sonra bizi attılar
Teraziyi bastık bizi sattılar

Çirkin eller parmak soktu araya
Çakmak çaktı ateş saldı buraya
Ölet bizde dizilmişiz sıraya
Kavim kardaş birbirine saldırır

Komşu yoldaş birbirni öldürür

Üzücüdür sizin çetin halınız

Diliniz var amma kısa eliniz

Tarih tanık kerkük sizin eliniz

Nerde kale orada Türk yâdı var

Dere tepe yerlerin Türk adı var

Ana yurdun bizde belli izi var

Kanımızda canımızda gizi var

Yaralıyız bizde incik, sızı var

Tam elmadan kesilen bir dilim biz

Düşmanlardan gören baskı zulüm biz

Mert nesilden türemeyen mert olmaz

Kurt yatağı it çakala yurt olmaz

Annesini Kürt almayan Kürt olmaz

Telafer'den mendeli'ye elimiz

Soyumuz Türk allı ballı dilimiz (MTİŞ., s.80)

(81) Türkmeneli

Telafer

Şevk vereydi Telafer

Yeter artık kan katil

Barış gerek Telafer

Neyneva"ya

Yakışır Neyneva'ye

Türkmenler abidedir

Tarihsel Neyneva'ye

Altunköprü

Altun ark Altunköprü

Yüzlerce can adadı

Millete Altunköprü

Erbil beni

Karşında Erbil beni

Her gün kasıp kavurur

Kürt'e mal Erbil beni

Kerkük için

Dolaş gör kerkük için

Bin şiir yazsam azdır

Yaralı kerkük için

Tuz eldedi

Aş bizim Tuz eldedi

Kifri elden gitse de

Hamd olsun Tuz eldedi

Tavuğu ben

Beslerim tavuğu ben

Gözüm bebeği gibi

Korurum Tavuk'u ben

Teze derdim

Meyveyi Teze derdim

Bir yandan kara tepe

Bir yandan Teze derdim

Şehrebanın narı hoş

Kızlarbatın varı hoş

Karağan seyran yeri

Hanekin'in narı hoş

Mendeli'den

Dün geldim Mendeli'den

Bilseydim el ne umar

Men dilsiz men deliden

Türkmenem men

Aslım Türk _ men Türkmenem

Lark üçe bölünse

Arkam var Türkmenem men (MTİŞ., s.82)

(82) Vatanım Telafer

Bir yanı bahçe bir yanı bağlar

Bir yanı kale bir yanı dağlar

Dört köşesinde yanar چراغلار

Mehtap ışıklı Rahşan Telafer

Has avamının Türkmen'di dili

Ticaret yeri kervanlar yolu

Bahçede kokar menekçe gülü

Sahra içinde Gülşen Telafer

Bir meydan yeri tutar her toyu

Kızının benzer serviye boyu

Eli vergili yoksula bayı

Ulus ehl-i ihsan Telafer

Al yeşil donu giyer kızları

Kızıl elmaya benzer yüzleri

Gönüle neşe verir sözleri

Âşık derdine derman Telafer

Avcılar maral arar dağında

Bülbüller öter nar budağında

Serin yel eser her dem bağında

Seyr isteyene seyran Telafer

Dâhil besleyen kervan konağı
İnmez kazanı sönmez ocağı
Çüreği ucuz kerem qaynağı
Konak yüzünden gülen Telafer

Rıza bu kadar söz olmaz sakun
Yiğidi ağa dilberi hatun
Bir dağı gümüş bir dağı altun
Daşı toprağı mercan Telafer (MTİŞ., s.84), (KD. 79, s.5)

(83) Yine Öğüt

Her geldi adama verme sırrını
Karnı de yaz olan sır kabul etmez
Mecliste otursan tanı yerini
Adamı her geldi yer kabul etmez

Baş beyin gidertme kuru laf ile
Bağışla dostunu suçun af ile
Meclise girende kalbin saf ile
Çünkü kalbi delil pîr kabul etmez

Acısında gizli hakkın şirini
Yüzmeyen ne bilsin de yaz derini
Allah'ın kovduğu dinsiz birini
Cami kabul etmez din kabul etmez

Meylimiz maladır oğlan kızadır
Bu uzun ömrünüz bize cezadır
Adam var elini hayra uzadır
Adam var hayr etmaz hayr kabul etmez

Döşür erenlerin kalan kulanın
Dibi deryezadır yalan dolanın
Rıza der ki :- doğru dürüst olanın
Kalbine kin girmez kir kabul etmez (MTİŞ., s.86)

(84) Yüzü Dönmüş Ambargo

Ömrümüz boşa çürüyor
Ölüyoruz yavaş yavaş
Kervan çok ağır yürüyor
Ölüyoruz yavaş yavaş

Uzun sürdükçe bu hasar
Açlık bizi kara basar
O çıldırmış bu kan kusar
Ölüyoruz yavaş yavaş

Ne ihtiyar ne gencimiz
Herkes yorgun yok dincimiz
Git gide artar sancımız

Ölüyoruz yavaş yavaş

Bu dünya oldu olası

Bitmez bu ekmek kavğası

Ömrün püsküllü balası

Ölüyoruz yavaş yavaş

Emek ucuz kazanç tayın

Kurt koyunun yiyer payın

Herkes sayar günün ayın

Ölüyoruz yavaş yavaş

Kimi sersem kimi beyhuş

O miklacı bu başıboş

Sende serhoş bende serhoş

Ölüyoruz yavaş yavaş

Düşün ey bey düşün bayan

Nedir bizi geri koyan

Yatana kim diyer uyan

Ölüyoruz yavaş yavaş

Hem akraba hem dost çalan

Biri akrap biri yılan

Bu dostluklar hepsi yalan

Ölüyoruz yavaş yavaş

Kalpler dolu haset ve kin
İçimizde yoktur miskin
Tabi mırdara neyler din
Ölüyoruz yavaş yavaş

Düzen ölçmez teraziler
Tavşandan korkar tazılar
Yazılmış kara yazılar
Ölüyoruz yavaş yavaş

Gözümüzde nem yeri var
Gönlümüzde gam yeri var
Ömrümüzde dem yeri var
Ölüyoruz yavaş yavaş

Ne kârımız ne barımız
Yel savurdu hep varımız
Kurudu şah damarımız
Ölüyoruz yavaş yavaş

Heykelimiz var put gibi
Dilimiz ürür it gibi
Kökü kurumuş ot gibi
Ölüyoruz yavaş yavaş

Çevremiz kurt çakal dolu
Düşman kesmiş bize yolu
Adımız sağdır biz ölü
Ölüyoruz yavaş yavaş

Kimi bikes kimi duçar
Biri koğar biri kaçar
Oda naçar buda naçar
Ölüyoruz yavaş yavaş

Gidenin adı kalmamış
Ölenin yâdı kalmamış
Hayatın tadı kalmamış
Ölüyoruz yavaş yavaş

Çuvalın boş tayındayız
Karnımızın vayındayız
Tel engelde mayındayız
Ölüyoruz yavaş yavaş

Soyan soyana çarşımız
Cehennem yolu karşımız
Çalır cenaze marşımız
Ölüyoruz yavaş yavaş

Ameli Salih yok bizde

Ne oğlanda nede kızda

İmanımız varsa yüzde

Ölüyoruz yavaş yavaş

Dideriz bir birimizi

O, bu yeyer hayrimizi

Yâdlar soyar derimizi

Ölüyoruz yavaş yavaş

Yazık halkım yazık elim

Reva değil bize zulüm

İşte budur kara ölüm

Ölüyoruz yavaş yavaş

Baş çakıyor diz çakıyor

Gövde bir birin yıkıyor

Canımız az az çıkıyor

Ölüyoruz yavaş yavaş

O diyet göz değdi bize

Bu deyer bu kaktan ceza

Rıza artık son ver söze

Ölüyoruz yavaş yavaş (MTİŞ., s.87)

Mutlu Bir Yarına Doğru

(85) Serüven

Kulu Hakk'a yakladan doğruluk iman olur
İman olan gönülde insaf ve vicdan olur
İnsana değer veren boy kılık heykel değil
Aklı duygusu olan bir kişi insan olur
Hayat yalnız ibadet değil sofı kardeşim
Hak rızasın kazanır her kim çalışkan olur
Terazinin gözünü kırmak bir ibadettir
İnsafsız bir bakkalın imanı talan olur
Kalbinde hak korkusu olmayan iş adamı
Payım payın yiyer gülbüz ve şişman olur
Rençper emekçilerin yiyer alın terini
Bunun onun ardından biri bazırğan olur
Dindar sırı haberdar olur şerden çekilir
Saf dil olan birine gelecek âyan olur
Çocuk öz babasının sanatını kapacak
Terzinin oğlu terzi çoban "ki çoban olur
Bu doğaldır ki, insan çevresinin oğludur
Çamda göz açan çocuk dil açmaz hayvan olur
Babası gâvur olan bir çocuğun suçu ne?
Kulak asıp duyduğu ezan değil çan olur
Tersa memleketinde göz açan bir zavallı
İslam'dan haberi yok nasıl müsülman olur
Ey molla cehenneme sürme kitap ehlini

Yarın mahşer gününde ölçülen inan olur
Dilsizler içre fark furk konuşan fos geveze
Dilbaz karşında dili söz tutmaz fanfan olur
Ne dost nede düşman ol ferağat gel cahilden
Onunla düşman pişman dost olan pişman olur
Ne başı bir yastıkta ne bir kararda kalır
Bilinmaz ne zaman dost ne zaman düşman olur
Kötülüğü uydurmaz iyiliği uydurmaz
Yalanı gerçek olur gerçeği yalan olur
Seni övmek kayırmak dilerken yermiş olur
Sana yaramak ister yararı zıyan olur
Telesik titizliği bela açar başına
Yaptığı şey yarımıcık gel git ve nuksan olur
Yaranı sürer kovar yâdı alır içeri
Yanında dost yâd olur yâd ıysa yaran olur
Mal ve cahından başka nesi vardır cahilin
Akılın mal ve cahı hüner ve irfan olur
Muhannetin elinden kötülük gelir ancak
Mert her dem yüz ağardır yaptığı ihsan olur
Namert uğruna sakın kanatma başparmağın
Mert uğruna mal ve can verilse şayan olur
Pinti karun olsa da bir fakiri güldürmez
Eli vergili dünya görmüş hanedan olur
Cimrinin dilencide bile çalmaz kapısın
Cömerdin hanümanı konak olur han olur
Karnı çeyreğe doymaz pinti gözü doymazın

Acavıt'ın gözü tok evi avadan olur
Dev arzular peşinde can cefaya katlanır
Güzele gönül veren çilekeş gıryan olur
Uzun geceler gözü uyku görmez âşıkın
Gül ucundan bülbülün çektiği ağrı olur
Kara güne düzmeyen ak güne çıkmayacak
Vuslat öncesi elbet acı ve hicran olur
Aşk olsun güzel yara gönül veren bayğına
Kül başına onun ki, çirkine hayran olur
Pervana nur uğruna oda verer canını
Ülkücü bu uğurda kurşuna nişan olur
Keçe üstünde herkes ben ben diyer öğünür
Merdi namertten seçen cenk olur meydan olur
Bu dünya gahte alt üst olan bir çarka benzer
Piyade ata biner süvari yayan olur
Hoş baht ak gün kimsenin alnında mühür değil
Han köle pazarında satılır kul han olur
Yasal bir iş yokuşta olsa doğru sayılır
Genel zevke aykırı ibadet isyan olur
Kimse yayın çekemez alnı kara dünyanın
Yazdığı başa gelir dedigi ferman olur
Niyetini saf ile Hakk'a bağla belini
Karşında engel kalmaz her müşkil asan olur
Aklını koy başına tutma şeytan yolunu
Darlıkta imdadına yetişen oğlan olur
Allahın kudretinden derya iki bölünür

Allah'ı inkâr eden fetişe bürhan olur
Dalgalar avucunda boğulacak sırada
Eğri yolda olduğu firâvne beyan olur
Allahın işin kimse bilmez türlü donu var
Yusuf kuyudan çıkar mısırdan sultan olur
Musa'nın mucizesi eğri çögân olurken
Mustafa'nın elinde mucize kur'an olur
Saf gönülle darlıkta okuduğun ayetler
Korur kaza-belâdan sana bir kalkan olur
Yoldan çıkan milletin hakkından gelir allah
Başına gelen belâ harp, ölet, tufan olur
Kalplerde kin gözlerde tamâkârlık olmasa
Kattal, soyucu kalmaz bu dünya eman olur
Ağır başlı, görgülü kâmillerin yaptığı
Gelenek şeklin alır git gide daman olur
Korkak bir şey yapamaz ömrü geçer nafîle
Hayattan payın alır her kim atılğan olur
Mert avşardan kıskanan hımbıl haylaz çok olur
Yüce dağların başı hemişe duman olur
Bu bir doğal yasadır arslan meşe beyidir
Kartalın çırnağına düşen tagırcan olur
Bir it başı altından bir büyük kavğa kopar
Püsküllü bir belânın nedeni sudan olur
Kuru davayla hakkı elde etmek pek zordur
Onda hak senin olur elinde koçan olur
Umduğu cahdan Irak arifi gâm tüketir

Arzusuna kavuşan cahil şaduman olur
Çileli bir gâmginin dünya çıkar gözünden
Asudenin gönlüden geçen toy huran olur
Biz âlemi sınırsız âlem bizi sınıyor
İnsanoğlu hayatta yüz bin imtihan olur
Çıkan petrol yüzünden yeryüzü kof kalıyor
Gazlar fıkırdar patlak yaratır vulkan olur
Yeryüzünde dert kalmaz ona ilaç olmasın
Hastalık baş gösteren çağda bir lukman olur
Ecel demi yetmeyen derdi yaman hastaya
Kafatasında yılan ağusu derman olur
Lığda, hirkte ihlamur, gül, papatya açılır
Küllük taşlıkta biten cati, yapışkan olur
Dağ başında yad avcı avlar ağca geyiği
Bazen avcı kanına giren bir ceylan olur
Kan ucundan alınan kıza gün göstermezler
Övey oğlan gününün gözünde yaman olur
Ailenin yapımı erkeğin elindedir
Koca sert olsa hane düzenli kâmrân olur
Uğraşıp öğrenmeyen kör, acemi kalacak
Elinden bir iş gelmez ((kappan ve reppan)) olur
Eteklerde sallanan yaltak kepezelerin
Eli kalkmaz havaya ödsüz korkağan olur
Serseri puşt...nk hercainin evladı
Biri dey..z kaltaban biri osurğan olur
Alıcısı kör olur pük paklanın diyerler

Keçel kıza bayılan şil, sakat oğlan olur
İmam saab bağından ((yolunan)) nar tarş çıkar
Pük tohumun dölütü güngörmez bağan olur
Bostan içinde zağar tilkiyi katağlasa
Zarar ziyana düşen biber patlıcan olur
Ne çekirge kemiği köprü olur geçilir
Ne sıçan derisinden fistülü fistan olur
Bu sönük yıldızlardır ayın başın büyüden
Tereslerin başında bir zırtı arslan olur
Para kesesi şata düşer ((Casım Duva'nın))
((Mızrabın)) çürük şalın kapan çalağan olur
Kişi değil konuşsun şansı demiş olular
Yiğidi yıkan zaman kaldıran zaman olur
Çirkin kız sinisini mazi boncukla susler
Hatunun gerdânesi inci ve mercan olur
Sansı dik duran zengin kül gömse altın çıkar
Bahtı kara yoksulun buğdayı zuvan olur
Talisizin sevdiği yerde kalan kız ancak
Yıldızı çolpan gencin yarı afrapan olur
Rençper çiftçi külülün yapar tarla başında
kaba huylu kordalar göçebe çaçan olur
Gün boyu orak döğer başaklarla cenk eder
Yoksulun alın teri zengine harman olur
Giydiği yırtık pırtık eski yamalı partal
Yediği soğan çürük ya da turş ayran olur
Abdal yolcu menzile yeter sağ ve selâmet

Haydutların soyduğu mal yüklü kervan olur
Deli dünya gamını yemez kalır top gibi
Kıl içlenir kalbi yara ve çıban olur Â
Yıkık harabelerden küskün baykuş seslenir
Gül çiçekte bağlarda tutu hakuran olur
Barını yiyen millet vatanını savunur
Uğruna cana kayar burcunda pasvan olur
korkacanın gözüne fantasma dev görünür
Yalancının gördüğü yılan şahmeran olur
Doğru dürüst gönüller gıl ve gaşten saf olur
Türtenlinin gönlünde işgil ve güman olur
Su hayat mayasıdır suyu bol olan yerde
Çayır çimen yeşerir bağ bakçe gülşan olur
Enginlerde biriken gölekler yosun bağlar
Ğedikten kükreyen su yüğrük bir çavlan olur
Başı yelli bülbülün kanı rengi gül açan
Garibin gözyaşında gügeren fıdan olur
Doğma elinden sürgün bağı yanık garıbın
Baş yastığa gelende gözyaşı ravan olur
Bağa öğrenen bülbül ötmez altın kafesta
Esire dolma bahçe sarayı zindan olur
Çilekeşin gözüne gen dünya dar görünür
Ferahlının gözünde dar köşe yayvan olur
İnsanoğlu hoşuna giden şeyde eğlenir
İki gönül bir olsa samanlık seyran olur
Seher yeli eserken yar karşıma gelende

Dar dağır zülfü gibi aklım perişan olur
Göz koyduğum kızların biri kısmet olmadı
Kızlar sevmez yoksulu zengine hayran olur
Dünyaya göz açalı bir hoş gön görmemişim
Başıma gelenleri yazsam bir roman olur
Ömrüm buyu kâğıda tüketeyeğim derterim
Bakayım ben ölünce kaç ciltli divan olur
Şiirim okuyanlar beni yâda salacak
Acı masalım yarın dillerde destan olur
Sağlığımda özümde iğrenen kimi kindar
Ölenden sonra sever bana can kurban olur
Bana en çok dert yanan ardımdan beni öven
Vefalı şakirtlerim bir takım ozan olur
Konum komşular beni tanıyan sadık dostlar
Ardımca rahmet yollar huyumdan şükran olur
Toy törenim bekleyen iki teyzem dilinde
Murat olmadan öldü bu bakes cuvan olur
Bu dünyada zavallı Rıza göçtü diyerler
Serüvenim dinleyen yanar bağı kan olur (MBYD., s. 7)

(86) Dostluk

Niçin böyle gönlün sık sık sorarsın
Bilmezsin bin derde ben duçar dostum
Üc vermiş yarama emmi ! Ararsın
Bendeki yaralar sad hezar dostum

Dil şehrim yer yerden virandır benim
Çileli hayatım ziyandır benim
Ömrümün dört faslı hazandır benim
Ne yaz var ne kış var ne bahar dostum

Doyunca emmedim anne sütünü
Ömrümün burnumdan çıktı tütünü
Aradım sağ adam sözü bütünü
Çevre yanımlı hepsi canavar dostum

Mektebi bitirdim fanus ferinde
Yazımı geçirdim harman yerinde
Gam evi sinemin her bir yerinde
Çarpana dağların yeri var dostum

El üzdüm aşına dosttan yoldaştan
Yüz kestim derimi soyan kardeşten
Ben arkadaştan bilem ne umarım
Gizli düşmanımıdır aşık dostum

İşte yazı budur kaderim acı
Sineme kurulmuş feleğin sacı
Bir üvey anneyle bir üvey bacı
Ölsem kabrim üstü kim ağlar dostum

Göz koyduğum dilber gitti elimden
Başıma belalar geldi dilimden
Kefenim yırtılmış korkmam ölümden
Beni sığmaz oldu bir mezar dostum

Kara gün başıma silkti tozunu
Tehlikeler dolu yolum uzun
Hele o, bu bana tikmiş gözünü
Neyim var el benden ne umar dostum

Yarı yolda beni koydu kabile
Çağırırım meded meded nabile
İşte hayat aman vermez gabile
Fikrim darmadağın tarumar dostum

Doğru dürüst adam yoktur bu günde
Aşına çoğalır toyda düğünde
Boş kafalı zengin millet önünde
Sokrat'ım mecliste yeri dar dostum

Silindi içimden dostluğun yeri
İçeri alılmaz dostların biri
O bivefa bunun dalağı eğri
Onun kalbi hain bu kindar dostum

Dost var hak saklasın seni özünden

Kuş bulsa lokmayı kapar ağzından

Münafık olduğu belli sözünden

Karası kalbinde kölemlar dostum

Adam var karşını alır oturur

Yılanı dilinde çiğ söz batırır

Iyiliği yâda salmaz yitirir

Bahanesi hazır her dem var dostum

Gizli şiirlerine erdim dostlarım

Ağı karasını gördüm dostların

Gerçek yüzün ipe serdim dostların

Yalandır kim dese vefadar dostum

Desen ((Rıza)) niçin? Böyle yazarsın

Deyirim taş sana değdi kazarsın

Benim öldürürsün kabrim kazarsın

Sana da inanmam ey gaddar dostum (MBYD., s. 15)

(87) Hürriye

Ey ruhumun dileği ey ummağım hürriyet

Arzunla yaşıyorlar kalp, damağım hürriyet

Yüreğimde bir günşe gibi parlar yaşarsın

Ey gönlümün çiçeği ey çırağım hürriyet

Sana hasret olduğum için seni özlerim

Adınla gülümsüyor dil dudağım hürriyet

Bana hayat çetindir senin şavkın olmasa
Sensiz kara gecedir yaşamağım hürriyet
Kollarım kelepçeli zindan beni sıkıyor
Al pahalı kanımı aç bağlağım hürriyet
Bir ışıık görünmüyor pencereden yarıktan
Ortalık loş ses semsiz dört kırağım hürriyet
Ne bir gölge düşüyor ne bir kuş cıvıldıyor
Gece gündüz kapalı boş otağım hürriyet
İnsan serbest yaranır esaret dünyadadır
Eli dili bağlanmış bir tutsağım hürriyet
Sayama güne çıkan olsa ne mutlu bana
Olursam sana adak sanki sağım hürriyet (MBYD., s. 18)

(88) İnsana .. Hürriyete .. Hayata Dair

Bir güvercin olsaydım kanat açabilirdim
Ölür kalır başımı alır kaçabilirdim
Bir göçebe olsaydım konar göebilirdim
Öz ana yurdum olmuş bana bir zindan gibi

Bir kat bulut olsaydım yere yağabilirdim
Güneş olsaydım ufku yarıp doğabilirdim
Bir kalender olsaydım derdim boğabilirdim
Kendimi öğütürüm densiz değirmen gibi

Bir karınca olsaydım öz başına gezerdim

Ördek olsaydım suyu iki bölüp yüzerdim
Bir yüksek dağ olsaydım etrafımı bezerdim
Varlığım yokluğum bir kesik başta can gibi

Bir kuş olsaydım uçup yüzleşirdim yuvama
Bağım tarlam olsaydı bel bağlardım ovama
Derdim kolay olsaydı dolaşırdım davama
İçimi hırpalıyor bir dert sırtan gibi

İçtiğimden sorumlu yediğimden sorumlu
Yazdığımın sorumlu dediğimden sorumlu
Yaptığımın sorumlu koyduğumdan sorumlu
Kaçan göçen boynuma nöbetçi pasvan gibi

Bir dar demir kafeste kanadı kırık kuşum
Ne vakit sona erir bu uzun bekleyişim
Bir budala olsaydım diyerdim nedir işim
Damarlarımda duygu dolaşıyor kan gibi

Ne bir karış yerim var ne de bar veren bağım
Çalışırım çavarım ekmek dolmaz çanağım
Kâğıdım kara gelmiş un etsem on parmağım
Günü eli altında bir öksüz oğlan gibi

Bu bütün ana malda var mı bir tek kuruşum?
Kimin defterindeyim niye saçma konuşum

Kimin uğruna ölüm kimin için dövüşüm
Öz yurdumda bakılır bana bir düşman gibi

Lanet insanoğluna ne alçak yaratıktır
Ancak elinden gelen öz cinsine kulluktur
İnsanlık bir hor biçim bir somurtkan kılıktır
Yok imiş yer yüzünde aşağı insan gibi

Yaşamak hakkı ancak layık değil insana
İnsan doğmuş sürgüne kara güne, zindana
Özgürlük, demokrasi hepsi, birer efsane
İnsan başı kesilir bir kuru soğan gibi

Hayvan ölür soyulur insanı sağ soyarlar
Etini doğrayıp da kanında el yuyarlar
İnsan refahiyyeti için geldik diyerler
Öldürüp cenazesi altına giren gibi

İnsanlar koyun gibi kanaradan asılır
İnsan onuru kara toprak gibi basılır
Yazık insanoğluna dayanmaz tez sarsılır
Dalgaya yakalanan küreksiz kaptan gibi (MBYD., s. 19), (KD. 229-230, s.21)

(89) Alın Teri

Ekmeğin tadını harman yerinde

Geceyi gündüze katanlardan sor
Sabrı düzeneği odun güründe
Sayak gözle nöbet tutanlardan sor
Şad bülbül  ilemez kuytu  rende
Çingene kıymete düşer törende
Ordu art çevirip sungun verende
Mertliği sancağı tutanlardan sor
Esen yel değişir er- geç yönünü
Dincine kazanmaz kimse  n n 
Kabir azabını mahşer gününü
Bire alıp beŐe satanlardan sor
G r odun yukarı açar tütünü
 man ehli sever sözü bütünü
Arslan derisinde ak dev sütünü
Getirip arzuya yetenlerden sor
Her gelen  vmesin bana özünü
Mert odur kırmasın kurşun gözünü
Zillet ekmeğinin tadın tuzunu
Gayreti başından atanlardan sor
Kul değilim bana sorma paŐamı
Cömert sofrasında severim őamı
Sevinci şadlığı  zg r yaşamı
 Ő yerinde tere batanlardan sor (MBYD., s.22), (BŞ2., s.329)

(90) İnsancağız

Düzmediğim işler boynuma düşer

Ağır yük altında ezilen benim

Davar sayılırım olsam da beşer

Acı durumuna üzülen benim

Değerim büyüktür yasada dinde

Ne fayda her gelen top oynar bende

Amerika Avrupa Afrika Çin'de

Asılan kurşuna dizilen benim

Ayarı ((çöp)) olan ölçü gibiyim

Takımda adı yok golcü gibiyim

Kefeni sırtında yolcu gibiyim

Sağıyken mezarı kazılan benim

Sevmezler soyumu giydiğim için

Karnım doymaz helal yediğim için

Hakkı bilip doğra dediğim için

Kabarıp derisi yüzülen benim

Çalışan üreten açtan ölen ben

Listenin sonunda adı gelen ben

Aşığı elç durmaz şansın bilen ben

Kaderi alnında yazılan benim (MBYD., s. 22)

(91) Hatıralar

Hatıralar çocukluk çağım saldı yâdına
Tiksindi can evimde o günlerin türküsü
Lüle lüle kar yağdı alevlenen oduma
Susamış dudağıma dayandı bir bardak su

Gevrem gibi büyürdük günde bir kat soyardık
O mutlu saf günleri gerçek hayat sayardık
Kalbi dinç başı rahat baş yastığa koyardık
Ne kurt geldi ne çakal nede polis korkusu

((Baraz)) adlı bizim it kapıda dik durardı
Sanki gözünde perde yoktur kalbi görerdi
Kalbi hain dostları görür görmez ürerdi
Diyemem kurttu ama uykusu kurt uykusu

Köylü kadın sahneye bulmamıştı yol onda
Ne bu cüret varıydı ne de uzun dil onda
Ne karnını kayırmak ne bu günkü tel onda
Ne çarşıda başıboş böyle gezmek arzusu

Hep komşular dam dama kapı duvar yok idi
Sofra birdir ((tifel))¹⁷² bir gönül gözler tok idi

¹⁷² Tifel : Bezden yapılmış ekmek kabı

Kazançlar günkü fantazy ne al ver gürültüsü

Ne  ar ıda ba ıbo  böyle gezmek arzusu

Geçen günler olduğu gibi bende ya ıyor

Dalga dalga ardından ömrüm boyu açıyor

Çocukluk anılarım henüz yâda düşüyor

Henüz y dımnda nasıl d  t  celal köprüsü

Acı özlemle dolu günlerimiz geçiyor

Kara günler ömrümüz öbek öbek biçiyor

((Rıza)) eski defteri ara sıra açıyor

Gerçekten geçen günler günlerin en durusu (MBYD., s.24), (B 2., s.332)

(92) Karanfil

Ey göklerden sızılan tomurcuk yağmur suya

Ey sevimli çocuğun annesine naz, huyu

Yüksel yıldızlar gibi ya a asırlar boyu

Havalansın göklere h r bayrağın karanfil

Ey yarının müjdesi genç ku a ın arzusu

Ey cennetten saçılan ulvi güneş kokusu

Ey hürriyet feneri ey yaşamak türküsü

Karanlık köşelerde yak  ıra ın karanfil

Ey koskoca dağların gebe kayı sabası

Ey öksüzler dulların düşkünlerin babası
Ey tanrının halklara nurani elifbası
Ey insanlık sembolü her bir çağın karanfil

Ey zengin denizlerin oflaz gevher tanesi
Ey lacivert güneşin gerçek duru aynası
Ey beşikte ziveryen mini çocuk annesi
Müşfik müşfik öp kokla sar kundağın karanfil

Ey kurak senelerin verimli bol biçini
Ey mavi seherlerin saf gözlü güvercini
Doldurdun pembe güneş boş kafalar için
Ey süsü, güzelliği yaşamağın karanfil

Ey ağır kervanların varacak tek sılası
Ey yenilmez ordunun hasar, kışla, kalesi
Ey altın çağımızın ebedi meşalesi
Fırtınalar silkemez dik sancağın karanfil

Ey çağdaş uygarlığın yeryüzünde (uçmağı)
Ey açlar, çıplakların göz dikdiği umağı
Ey suçsuz insanlara masum anne kucağı
Zavallı insanlara aç kucağın karanfil

Ey güneşi çevrenden yalpayan serin rüzgâr
Ey zeytin bağlarını sulayan coşkun pınar

Ey gözü aç kurtlara sağıyken kazan mezar

Güver göğü boyласın dal dudağın karanfil (MBYD., s.26)

(93) Dölüt

Değer âlemindedir değerini bilmiyor

Yolcudur ama nere? Seferini bilmiyor

Görmez, işitmez, kuku almaz, anlamaz

Ağı karadan seçmez, hayr-şerini bilmiyor

Sedefin içindedir bilmez inci olduğunu

Sarrağ değil pazarın gevherini bilmiyor

Gece gündüz aynîdir kap kara konağında

Akşamını bilmiyor seherini bilmiyor

Kör yolcusu olduğu alnı kara dünyanın

Sevincini bilmiyor kederin bilmiyor

Kavga nedir? Barış ne? Sevgi nedir? Kin nedir?

Ne sever ne iğrenir hiç birini bilmiyor

Göbel tohum mu? Yoksa yasal kabin dölütü

Soylu mu? Yoksa melez pederini bilmiyor

Ne bilsin seferinde kanlar dökeceğini

Doğumun faydasını zararını bilmiyor

Küçük zindandan büyük zindana taşınacak

Çetin halin çetinden beterini bilmiyor

Kim ebe çağırarak kim saracak kundağa

Kim itecek hacallak tekerini bilmiyor

Anne mi?besleyecek yoksa tayacı kadın

Kim sıkacak beşiği kemerini bilmiyor

Ölecek mi veremde, kızamıkta yoksa da
Körleyecek ((sarı yel))¹⁷³ görevini bilmiyor
Kurt bilekli erkek mi? Yoksa kız mı olacak
Dağca döven kadını,berberini¹⁷⁴ bilmiyor
Gül yanaklı Nigar mı, Mert yiğit mi olacak
Gizemli geleceğin ülkerini bilmiyor
Aşkın alfabesini henüz okumuş değil
Arzudan haber vermez kamberini bilmiyor
Kim çalacak kim beste okuyacak toyunda
Kim yiyecek şirinlik şekerini bilmiyor
Yeltenecek mi mala, boylanacak mı caha
Bayılacak mı yara dilberini bilmiyor
Hakka boyun eğecek yoksa puta tapacak
Kimler ile kopacak mahşerini bilmiyor
Feylesof mu olacak, budalamı kalacak
Kafası boşluğunu hünerini bilmiyor
Yolculuğu boynuna geçen korkulu yolun
Engeli, yokuşunu, ejderini bilmiyor
Tehlike mi, Çıkmaz mı, Pusu mu var önünde
Kim bilemiş karşında hançerini bilmiyor
Verecek mi başını yurt ve millet uğruna
Yakacak mı insanlık fenerini bilmiyor
Ölecek mi sürgünde yoksa hapishanede
Çekilecek mi dara kaderini bilmiyor
Kabaracak mı sorgu odasında derisi

¹⁷³ Sarı yel : Eskiinden gözlerin kör olmasına neden olan bir tür hastalık

¹⁷⁴ Berber : Geçmişte berberler sünnetçi görevini de görürlerdi.

Kanlı prangasını çemberini bilmiyor
Kim açacak kanına, kime kanı coşacak
Düşmanını, canını ciğerini bilmiyor
Nereye uğrayacak katıldığı cenk sonu
Yılıksı, yenilgisi, zaferini bilmiyor
İlık gözyaşıyla mı yoksa gönöl kanıyla
Yazacak mı hatıra defterini bilmiyor
Neler olmuş neler var, neler olup bitecek
Geçmiş, bugün yarının haberini bilmiyor (MBYD., s.28), (BŞ3., s.410)

(94) Yirminci Çağın İnsanlığı

Ürperiyor tüylerim korkunç manzarasından
Baktıkça çehresine benzine insanlığın
Kan fışkıran yaramın açık penceresinden
Nemli gözle bakarım yüzüne insanlığın

Kalbim param parçadır kırık aynalar gibi
Günlüm bir karış boyu yıkık haneler gibi
Yakınırım acırım müşfik anneler gibi
Oğluna insanlığın kızına insanlığın

Kumar masalarında hakkı kudüs ehlinin
Yasaktır ibadeti aşkı Kudüs ehlinin
Nedir Yahudilerden farkı kudüs ehlinin?
Neden üvey görünür gözüne insanlığın

Zimbaboyda çocuklar açtan boyun buruyor

Zencilerin hakkını hangi örgüt koruyor

Barışın düşmanları barıştan dem vuruyor

Ancak boş sav yakışır sözüne insanlığın

Holyot salonlarında itiyor emeğimiz

Batı bankalarında batıyor emeğimiz

Cambazlar birbirine satıyor emeğimiz

Gözü aç dev el koymuş genzine insanlığın (MBYD., s.31), (KD. 249-250, s. 25), (BŞ2., s.330)

(95) Fani Dünya

Bu fena mülküne konan göçenler

Yüklendi gam acı ıkındı gitti

Tahta körüsüne basıp geçenler

Düştü sel apardı akındı gitti

Bagban bizar oldu arkın elinden

Yoksul derde düştü barkın elinden

Dünyaya gelemeler çarkın elinden

Gözü yaşlı yandı yakındı gitti

Kara yere girdi ben ben diyenler

Cezasını çekti haram yiyenler

Yırtık şal giyenler çuha giyenler

Beş arşın çapan bez takındı gitti

Sağlam taş kalmadı kada taşından
Çok şahın tacını kaptı başından
Gelenler dünyaya yüzük kaşından
Bir gözünü kırıp bakındı gitti
Sözüne son verdi Rıza burada
Cuherli hançeri koydu yarada
Ancak binde biri irdi murada
Kalan zavallılar sakındı gitti (MBYD., s.32)

(96) Güneşin Kutsallığı

Zifiri karanlık sis dumanlarda
Ufku yardım doğdun cihana güneş
Acı kara günler dar zindanlarda
Ölmedim göründün sen bana güneş

Kolumda kelepçe zincir kıvrandım
Gece öldüm sabah yine uyandım
Hayatta bir gerçek sınav öğrendim
Acı var ölüm yok insana güneş

Her gün sabah beni ayıklıyorsun
Gönlümü gözümü ışıklıyorsun
Ben seni sen beni âşıklyyorsun
Ben çocuk sen bana bir ana güneş

Uğurlu konuğum her gün sen erken
Dünyada yalnızlık sezmen sen varken
Âlem puta oda haca taparken
Kınanmam taparsam ben sana güneş

Çağlarca çark vurup felekte döndün
Gönlün alçak gökten yerlere indin
Binlerce sultanın başına kondun
Taç, taht verdin birçok sultana güneş

Alaca gölgeler titrer karşında
Lâle tapar sana dağlar başında
Hiçte kocamadın uzun yaşında
Uyumaz pasvansın zamana güneş

Hemmurabi senden öğrendi kanun
Birliği yüzünde sezdi Ahnatun
Sütünde beslendi Sokrat Eflatun
Hikmeti öğrettin yunana güneş

Hayata göz açtım kutladın beni
Kundakta beşikte eyledin beni
İnsanlığa dâvet eyledin beni
Sen getirdin beni vicdana güneş

Karanlığın kara bağrını yardım

Gökleri kavradın dağları sardın
Yaşamak özettiler sevgi gösterdin
Bin bir değer verdin insana güneş

Ey varlık sembolü doğanın varı
Bu kutsal evrenin pembe gülnari
Sevgi tanrıçası gönlüm nigari
Senden yakın yoktur bu cana güneş

Titek yüreklere güven verirsin
Ölü arzulara iman verirsin
Her sabah acuna bir can verirsin
Kanın yakışıyor her kana güneş

Kuyuya sallanır dağa çıkarsın
Denize döşenir renk renk bakarsın
Çevre aydınlansın kendin yakarsın
Övün kazandığın ad, sana güneş

Su, toprak insandan daha ezelsin
Anneden azizsin yardan güzelsin
Kucakla âlemi hayat düzelsin
Serilsin kanatın her yana güneş

En ilk en son ana huyusun yerin
Sağırken kazarsın gölgenin kabrin

Sakatı sağlamdan ayırmaz ferin
Bir gözde bakarsın cihana güneş

Yerin güzelliği göğün saflığı
Sonsun kuvvetinden verir salığı
Var ettin âlemi her yaratığı
Ruhundan ruh verdin evrene güneş

Ezelden insanı yeri severdin
Gözünün ışığın onlara verdin
Âleme azatlık yolun gösterdin
Onun'cun boyandın alkana güneş

Gölge yüreklerin içine doldun
Düşküne el verdin köre göz oldun
Cugazin hakkını zalimden aldın
Hâkim oldun ulu divana güneş

Baharlar güzlerde sen görünürsün
Dağlarda düzlerde sen görünürsün
Korkusuz gözlerde sen görünürsün
Sensin atı süren meydana güneş

Sensiz yeşil yaprak açmaz ağaçlar
Sensiz kara giyer süslü yamaçlar
Sensiz kulun atar gebe amaçlar

Sensiz hayat nedir dünya ne güneş

Sen Aştar sen Ziyus sen Temmuz güneş

Sen efsanelerde bir tek göz güneş

Sen önce yarandın yalnız güneş

Ta ki, senden her şey yarana güneş

Uğruna çokları canı verdiler

El uzatıp sana yere girdiler

Mum buhur yaktılar tören kurdular

Geçmişte harika efsane güneş

Sihre inanmam ben puta tapmam

Eşiğe kapanmam her taş öpmem

Sen varırken yalgın ardınca kopmam

Sevdiğim taptığım bir tane güneş

Gölge boşlukları dolduracaksın

Sönük çehreleri güldüreceksin

Karanlık devini öldüreceksin

Zafer bulacaksın düşmana güneş (MBYD., s.33)

(97) Geceler

Ayak başında ölen ağaçlar arasını

Kaplamış bir sarı sis örtmüş bir siyah perde

Yaslı gece çevrene silmiş yüz karasını
Bir matem akşamı var günün battığı yerde

Son bahar şarkısını okur küskün baykuşlar
Her mezarın taşında bir yıldızın gözü var
Her gece mezarlıkta hazin senfoni başlar
Kefensiz ölülerin sesi yoktur özü var

Çömçele kızı yılan çaldı kuyu başında
Kızıl toprakta çizdi gözyaşında adını
Gözü kaldı keşkölde gözü kaldı aşında
Haramılar bölüştü bir bucakta zadını

Karnı içine geçmiş başı dönen serçeler
Dış kapı önündeki küflü fıçıyı koklar
Kup kuru ağzın açmış ak buluttan ne diler
Dul kadın memesini andıran saz başakklar

Titriyor ak bulutlar kuru bir mendil gibi
Ne yıldırım, ne şimşek, ne serin yel, ne tipi
Her saat bir Nuh ömrü her lahza bir yıl gibi
Kaf dağına bağlanmış sanki gecenin ipi

Azgın sürü yokuşa doğru sürüp gidiyor
Kudurmuş dalgalara yakalanmış sel gibi
Ne bir gedik örtüyor nede bir borç ödüyor

Bu donuk günlerimiz rehindeki mal gibi

Gece öyle uzundu ki, şafağı unuttuk

Boğuldu nefesimiz körlendi inancımız

Gözyaşında kalpteki kıvılcımı avuttuk

Ola gelen şeklini aldı kaldı sancımız

Kansız kalbin nabzını kesik elle yoklarız

Kartal kanat sallamaz biz baharı bekleriz

Bilmem bu ses bu hıncı hangi güne saklarız

Kara günü zavallı baht boynuna yükleriz (MBYD., s.37), (BŞ2., s.331)

(98) Davut Boyacı

Azzamlı çayhanesi önünde boya boyar

Zeytin renkli kalender çelimsiz bir boyacı

Ben onu tanıyalı aynı partalı giyer

Alın buruşuğunda acı tatlı andacı

Sandığında dizilmiş şişeler siyah sarı

Çalışmak bir şereftir aylağa yeter arı

Dilinde bir hoş türkü hamdolsun buldum ((karı))

Yoksa bir avuç vergi doyuramaz bir acı

Kapkara ellerinde kabarlar kartmak kartmak

Şakağının derisi kopuyor yaprak yaprak

Sadığında ne ayna ne püskül ne çingirak

Allah'a bel bağlamış eli gökte duâcı

Töşkün göğüslüğünde benek benek boyalar

Sıra bekler pabuçlar sandallar konduralar

Alın buruşukları okur ince umalar

Gülümsek çehresinde belli tatlı amacı

Yolcularla aşına çocuklarla aşına

Otelden güvercinler tüyün döker başına

Her sabah gün doğarken gölge çeker işine

Kâmillerce erdemdi çocuklarca şakacı (MBYD., s.39)

(99) Evlenmek İstiyorum

El değmemiş gülü dermek isterim

Ellenmiş koklanmış gülü neylerim

Şehit avradı al diyerler bana

Olursa kız olsun dolu neylerim

Vefalı kız sözü bütün isterim

Adlı yaplı uslu hatun isterim

Mühürlenmiş sağlam altun isterim

Yazısı silinmiş pulu neylerim

Ne aslında zerre leke toz olsun

Ardınca ne bir göz nede söz olsun

Şehrime ne bir yol nede iz olsun

Yüz bin kervan geçmiş yolu neylerim

Allah verse helal malı isterim

Ormanlı bahçeli yalı isterim

Altın telli ipek halı isterim

Yamalı kepremi çulu neylerim

Değme bana felek Allah bahtında

Koy dincim alayım gönül tahtında

Eksem emek etsem biçin vaktinde

Vursa ekinimi dolu neylerim (MBYD., s.40)

(100) Gerçek Gibi Bir Kuruntu

Kafam aklım sığmıyor gölgesiz bir yerdeyim

Sevdiğim kız gün be gün büyür güzelleşiyor

Başboş hülyaların doğduğu şehirdeyim

Gece gördüğüm düşler gündüz gerçekleşiyor

Yalınları boylayan çağrı çeken atların

Nallarından sıçrayan kıvılcımlar inliyor

Gök bulutlar dağlara sererken kanatlarım

Sayıklayan Anka'nın serüvenin dinliyor

Uykuda kapım çalan elgin kuşları kovmam

Eski efsanelerde limon suyu tadı var

Billur gözlü kediyi oynak kadını sevmem

Onun gözünde sihir bunda bin bir cadı var

Pusat fabrikasından yükselen boz dumanlar

Yıldızların gözüne kalın perde çekiyor
Yosunların üstünde donun soyan yılanlar
Boncuk boncuk gözyaşı yapraklara döküyor
Kuytu deniz başında saçayık vurdu beni
Tiksindim başım döndü korktum ama ölmedim
Bulutlandım ısıttım ürperti sardı beni
Rüya mı, yoksa gerçek ne bildim ne bilmedim
Ayındım başım üste babam kur'ân okuyor
İnandım ki ansızın bir evrenden ayrıldım
Gözler beni sığıyor kalpler bana bakıyor
Ya sürgünden gelmişim ya ölmüştüm dirildim
(MBYD., s.41)

(101) Yaralı LÜBNAN

Ey ilahi melekten seçtiğin insana bak
Adın insan koyduğun canavar hayvana bak
Kılığı insan ama canavardan farkı yok
Yüzü bir astarı bir bu yavaş yılanı bak
Fırsat bulsa acımaz zavallı düşkünlere
Buyruğunun tersine davranır isyana bak
Nasıl kabul edersin memleketinde zulüm
Gözünü her tarafa dolandır her yana bak
Her düşene el veren kimsesizler kimsesi
Gör ne kara gündedir yaralı Lübnan'a bak
Yahudiler elinde kalmış yardım bekliyor

En sevimli ümmetin işbu Müslüman'a bak
Zeytin ağaçlarına alev düşmüş yanıyor
Güvercin yuvasından yükselen dumana bak
Haneleri başına düşüyor köylülerin
Yıkıntılar altında çığlığa afgana bak
Mışıl mışıl uyurken top sesine tiksindir
Kundaktaki çocuklar boyalı al kana bak
Kolu kesik küreken duvağı kan geline
Babası kucağında can veren oğlana bak
Çoluk çocuk dar dağın başın almış kaçıyor
Tiril tiril titreyen aç bak üryana bak
Çarşı pazar kapalı ne alan var ne satan
Varlı varsız uğramış çekilmez ziyana bak
((Şerm eş-şeyh)) ayvazları neye parmak bastılar
Milletin yâda satan dey ... z kaltabana bak
Çok yazık İslam ehli Yahudi'yi kayırır
Bu namertçe tutuma bu çürük imana bak
Kepeze yahudiler baş kaldırmış şahlanır
Bu yüzü dönmüş çarka bu alçak zamana bak
Amerika top oynuyor kaderinde halkların
Her şeye parmak sokar haksızlık isyana bak
Her yerde üssü vardı her suda filosu var
Yer elinde dönüyor iktidar fermana bak
Tekel gücün sürdürür haksızca bu âleme
Günde bir memlekete tapar bir bahana bak
Nerde bir kavga kopsa Amerikanın eli var

Halkları bir birbirine salan bu düşmana bak
Yeryüzü halklarına kan ve agu içirir
((Nemrut)) hükmü altında kalan bu cihana bak
Karşı kuvvet kalmamış ayar bozuktur bugün
Bir yaramaz sapığa sahna bu meydana bak
Uzay çağında orman yasası uygulanır
Kuzular yem oluyor yırtıcı arslana bak
Haksızlar farz ediyor barışı haklılara
Antika barışa bak maskara amana bak
Kargaşanın, terörün ardında kim saklıdır
Suç kimlerin boynuna yüklenir bühmana bak
Öz yurdunu savunan gazi suçlu sayılır
Baskın veren hırsızlar af olur vicdana bak
İlahi imdada gel çaresiz kimsesiz biz
Derdimizin çaresi elinde dermana bak (MBYD., s.42)

(102) Yurdum IRAK

Uğruna can adamak boynum borcudur benim
Kanım bayram kınası olsun yurt toprağına
Gönlümün altın tahtı şanlı burcudur benim
Boyum sanacak ederim dalgalı bayrağına

Kutsal hurma ağacı kök sürmüş içeriime
Dağdan inen çeşmeler akar gönül şehriime
Turunç kokusu avunç getirir kederime

Gönül kuşum bağlıdır gül çiçekli bağına

Hurma dalları gibi yele kucak açarım

Dut ağacı altında kömür çayı içerim

Bir çift güvercin gibi öz başına uçarım

Konarım gâh karanfil gâh zeytin budağına

Adım adım gezerim acunu bucağını

Anne kucağı gibi sanarım kucağını

Yarınına beslerim bir çocuk ummağını

Umarım birde dönsün eski altın çağına

Bende vatan sevgisi çocukluktan beri var

Damarımda kanımda yurda tapmak sırrı var

Yurdun dört bucağının kalbimde bir yeri var

Aynı gözde bakarım ovasına dağına

Memleketler incisi benzeri yok yurdumun

Tahıl, meyve, petrolü her şeyi çok yurdumun

Bendeki zevk yurdumun bendeki şevk yurdumun

Bin şiir yazsam azdır bu ilham kaynağına

Taç yerine koyarım her taşını başıma

Toprağı tuz, karidir çöreğime aşıma

Vatan sevgisi daha bir yaş ekler yaşıma

Vatan sevgisi benzer bir ömür bulağına

Kitaplara sığmayan şöhret var şanı var
Burcunun her taşında bin bir şehit hanı var
Ölmezliği yılandan çalmış bengi canı var
Temmuz takmış karanfil âştarın duvağına

Hep tarihler Sümerler aşurelerden söz aç var
Engelleri atlaya gelir yolun düz açar
Suyu, bağı, tarlası, gönül açar göz açar
Turistler hayran olur Babil'in uçmağına

Görgülerde yoğrulmuş atık Sündubat'ı var
Bin bir gece yıldızı dilbaz Şehrezad'ı var
Uygarlık fenerini taşıyan bağdadı bar
Talebeler uğrardı bilgi fen ocağına

Bayrağı daldasında öz başına yaşarım
Mert çalışkan halkına içten sevgi taşarım
Sorununu sırtımda ömür boyu taşarım
Destanını yazarım çağların yaprağına

Ömrümün ilkbaharı geçti Dicle başında
Bir hatıra bir damla gözyaşım her taşında
Ben büyüdüm bendeki âşk hele bir yaşında
Nuh ömrü yeter ancak bir gönül ummağına

Kana kana suyunu içtim çamur çanakta
Külüne bellut gömdüm ısındım gür ocakta
Ekin ekim soğukta biçin biçtim sıcakta
Sıcak terim damlalı baş buğday başağına

Yeli şifa, suyu bal, taşı inci yurdumun
Bence avunç dinçliktir bin bir renci yurdumun
Savaş demi seferber yaşlı genci yurdumun
Var ona kim göz koyar bu arslan yatağına

Yurdum emeği bize anne emeği gibi
Bir şey beni kandırmaz buğday ekmeği gibi
Yurdumuzu koruruz bir göz bebeği gibi
Her birimiz bir pasvan ucuna bucağına

Bu koskoca uygarlık birçok alın teridir
Kahraman dedelerin ölmez anıt şehridir
Bizde mertlik cömertlik ta ezelden beridir
Günde bir kervan konar bir çadır konağına

Yurda yapar onarır biz yiyeriz
Ölür kalır uğruna topa göğüs gereriz
Biz karış yer vermeyiz baş ve canı vereriz
Düşman ayak basamaz ter temiz toprağına

Bir ata evladınız pederimiz bir bizim

Sevincimiz bir bizim kederimiz bir bizim
Hep bu vatan oğluyuz kaderimiz bir bizim
Heppimiz ortak günün karasına ağına

Biz vatanı sevgili gibi sevdik okşadık
Çağlar boyu yükünü cana kıydık taşadık
Bu vatanda dört millet kardeş gibi yaşadık
Halı serdik, kilise, cami, tapınağına

Biz aydınlar vatanın duyar vatandaşıyız
Hem kalem sahipleri hem de cephe taşıyız
Siperde el tetikte her akına karşıyız
Vatan güvenir ancak uyanık sayacağına (MBYD., s.44)

(103) Doğadan Bir Tablo

Çığda yıkanan serçe sabah marşın okuyor
Gün engin ovalara dağ ardından bakıyor
Damar damar kar suyu orman boyu akıyor
Yeni hayat geliyor erden çöl kırıçlara

Yalın kaya üstünde elgin keklik saylıyor
Badem gözlü martılar mavi göğü boyluyor
Genç çoban sesin salmış yanık türkü söylüyor
Ezgi tutunu kaşlar çömelir ağaçlara

Yeşil telli turnalar küleklerle yarışır
İlkbahar yağmuruyla gün alkımda barışır
Dağın eteklerinde koyun kuzu karışır
Ancak titiz keçiler tırmanır yamaçlara

Nar ağacı dalında bülbüller cıvıldıyor
Tekin kaybeden maral içli içli inliyor
Yaygısına kapanmış abdal dua diliyor
Belki duası geçer gün doğar amaçlara (MBYD., s.48), (BŞ3., s.408)

(104) Şiirim Benim

Hakkın acı dilidir hançerdir şiirim benim
Belki hançerden daha beterdir şiirim benim
Lâf değil övgü değil gerçeğin iç yüzüdür
Öz veri sembolüdür süperdir şiirim benim
Yokuşa haksızlığa karşı koyar aldırılmaz
Canın hakka adayan askerdir şiirim benim
Korkmaz yılmaz irkilmez hakkın dönmez yüzüdür
Ölüm kalım cenginde zaferdir şiirim benim
Kundura silen değil el ayak öpen değil
Ne yaltak kuldur ne de kemterdir şiirim benim
Onur arması takar fedakârlar göğsüne
Milletperverdir vatanperverdir şiirim benim
Namertlik düşmanlığa kin ve nefret gösterir
Dostluğa inşalığa değerdir şiirim benim

Dünyanın dört ocunda bucağında dostu var
Her bir rençperle candır ciğerdir şiirim benim
Herkesin gönlün okşar herkes sever şiirmi
Onun bunun dilinde ezberdir şiirim benim
Karmaşık saçma sapan düzme biçimi değil
Kamil sözüdür bilgi hünerdir şiirim benim
Ağırbaşlılar sever hikmet doludur diye
Çocuklar sever çünkü şekerdir şiirim benim
Bilinçte ayık kaptan düşte hayal yolcusu
Lacivert çevrenlerde seferdir şiirim benim
Turnagözünden duru uzaylardan mavidir
Anne sütüdür baldır, şekerdir şiirim benim
Gelinin ak eline yakılan al kınadır
Kızın belinde altın kemerdir şiirim benim
Yaylım yaylım saçılır kalp açıcı kokusu
Karanfildir, kekiktir, amberdir şiirim benim
Bunalımın tılsımı hastalığın ilâcı
"Valyomdır", "penselindir", "roterdir" şiirim benim
Boylanılmaz denizin inci daneleridir
Değerin sarraf bilir gevherdir şiirim benim
Şair olmak isteyen şiirim okumalıdır
Körlere yol gösteren rehberdir şiirim benim
Ne bir gönül kanatır ne bir hatıra değer
Acaba var mı diyen zarardır şiirim benim
Bu günün geleceğe kutlu armağanıdır
Güneşin müjdecisi seherdir şiirim benim

Yaralı bir yüreğin aşkı acılardır
Sana sevinçtir bana kederdir şiirin benim
Talisiz bir şairin alın yazılarıdır
Kırmızı hatlar dolu defterdir şiirim benim
Başıma gelenlerin acı gözyaşlarıdır
Kara sevdadan kara haberdır şiirim benim
Bir gün olur everne elveda diyerim ben
Ardımca kalan anı eserdir şiirim benim (MBYD., s.49)

(105) Doğa

Bahar günü dağlarda
Doğa güzelleşiyor
Seher sabah bağlarda
Doğa güzelleşiyor

Yavru bülbül çilerken
Mini çocuk gülerken
Körpe kuzu melerken
Doğa güzelleşiyor

Turna gökte uçarken
köylü biçin biçerken
Gül menekçe açarken
Doğa güzelleşiyor

Gün ufuktan doğarken

Ormana kar yağarken

Annem sığır sağarken

Doğa güzelleşiyor

Bahar geldi diyelim

Yoğurt kaymak yiyelim

Çimenler oylum oylum

Doğa güzelleşiyor

Kayadan çay akarken

El seyrana çıkarken

Yar aynaya bakarken

Doğa güzelleşiyor (MBYD., s.51)

(106) Mücadele Yolu

Karanlık geceler yoldan sapmadım

Dağlara taşlara süren benim ben

Kondura silmedim sakal öpmedim

Güçlüklere göğüs geren benim ben

Ömrümü imanlı canlı yaşadım

Namert dünyasını birden boşadım

Sırtımda kefenim yer yer taşıdım

Ölmedim ölümü gören benim ben

Leylek takıldısı kırmada gözüm
Çok görgüler gördü bu dönmez yüzüm
Çarkın sillesine var bende düzüm
Her şeye dayanan duran benim ben

Mefkûre yolunda koydum canımı
Korkmam tilki çakal alsa canımı
Tarihe kanımda yazdım şanıımı
En geniş kapıdan giren benim ben

Dünya bahar olsa eli yağda ben
Yetermez yaşadım çapraz dağda ben
Kırkların biriyim bu son çağda ben
Kötüler içinde eren benim ben (MBYD., s.52)

(107) Parmaklıklar Ardında

Kabarmış sırtımızda kanlı kırbaç yeri var
Kafamızda ölümsüz mefkûrenin sırrı var
Kara güne düzeriz bizde eyyub sabrı var
Parmaklıklar ardından bakarsız gen dünyaya

Sorgu odalarında bildik canilerimiz
Zindan duvarlarında yazdık anılarımız
Unuttuk acıları kaldı mânilerimiz

Göz diktik tan yerine katlandık her cefaya

Geceyle gündüz aynî bu mecburi konakta

Kimi otura yatar kimi uyur ayakta

Bu trajedi aynî hem soğuk hem sıcakta

Elli mebus ört basa bir daracık odaya

Çağırır dost ses bizi kıtalar ötesinden

Gayet sevinç duyarız ekonomi dersinden

Ayağımızı sıkan prangalar sesinden

Mazlumlara ayaklanır meydan okur diktaye

Gardiyanın düdüğü baş ve beyin alıyor

Görüşme bitti artık veda marşı çalıyor

Çoluk çocuk ardından baba baka kalıyor

Uzaktan kol sallıyor gâmgin çocuk babaya

Ömrümüz tezeliyor şen gelecek arzusu

Dilimizde ezberdir büyük zafer türküsü

Gözdağı, kurşun sesi, dar ağcı korkusu

Daha bir can ekliyor yüzü dönmez davaya (MBYD., s.53)

(108) Şiir Nedir

Şiir asırlar boyu süre gelen veridir

Tarihin iç yüzünü gösteren saf aynadır

Geçmişten haber veren hatıra defteridir

Nasırlı ellerinden bin bir emek seslenir
Çiftçinin şakağından sızan alın teridir
Şiir verir dilbere alıcı güzelliği
Hülyaların ördüğü en yosma bir peridir
Toyluğu geri dönen yavuklunun gözyaşı
Yarı ellere varan âşığın kederidir
Güneşi kanadında taşıyan ak güvercin
Kardeşlik elçisidir barış peygamberidir
Dudağı süt çocuğun mini mini gülüşü
Günde müjde getiren ağaran tan yeridir
Şiir Hakk'ın dilidir devrimin kıvılcımı
Mutlu gelecek için onurlu öz veridir
Silkinişe çağıran mücadele afişi
Ölüm kalım cenginde kurtuluş zaferidir
İçli şiir dokunur kalbin ince teline
Boş kafayı doldurur taş yüreği eridir
Şiirde tartı uyak gereken öğelerdir
Ne söz yığıntısıdır ne saçma seridir
Şair ölür ardınca kalır şiir yadıgar
Şair yüz yıl yaşasa şiir ölmaz diridir
Nice nice milyarlar öldü adı kalmadı
Şiir insanoğlunun ün, şanı eserdir
Başiboş sandallarla denizleri boylamak
Hülya şehirlerine bal ayı seferidir
Uzun doğum sancısı sonucu dağan çocuk
Sağ kafanın fikridir aydın gözün feridir (MBYD., s.55)

(109) Dediler

Baykuşa dünyanın halin sorana
İşim ne ben serbest aşkımda dedi
Şükür olsun vaktinda rızkım verene
Kimsenin payı yok rızkımda dedi
Bir peygamber geldi çeki¹⁷⁵ hakkında
Binde bir satıcı bunun farkında
Feleğe bu ses ne? Sordum çarkında
Ezelden bir ses var çarkımda dedi
Aynada ak saçlar başımda gördüm
İnanmadığımı karşımda gördüm
Yara dedim seni düşümde gördüm
Bende seni gördüm uykumda dedi
Dedesini dandı aslın çevirdi
Engele büdredi yolun çevirdi
Şahitlerin hepsi dilin çevirdi
Bir şahit korkmadı hakkımda dedi
Bildiğin var ise sen bana bildir
Bilmediğin sormak taslak değildir
"Rıza" ya sordular ömrün kaç yıldır
Gelen yıl olurum kırkımda dedi (MBYD., s.57)

¹⁷⁵ Çeki: Ölçü

(110) Hakiki Aşk

Hayata ümit tuttum seni sevdim seveli
Sen yeşerttin gönlümde kurumuş bir emeli
Sen periler gözeli gönlümde bir çıraksın
Sana çirkin söyleyen gelsin gözümde baksın
Seni görmediğim gün gönlümü sarar keder
Bilsem rüyada görmem yatmam sabaha kadar
Loş odamda yalnızlık sarsa da beni sarsın
Eğlenirim mademki, hayalimde sen varsın
Ben sana Leyla demem çünkü benzeri çoktur
Âlemde sana eşit bir güzel bile yoktur
Başım taç koymak için eğilen baş değildi
Gurur tacın başından soydu sana eğildi
Benzersin güne ufkun bağrın yarıp çıkarken
Siyah perde ardından pencereden bakarken
Bil ki, bir tek sen varsın bütün varım dünyada
Sen yok olsan ben de yok, varsan varım dünyada (MBYD., s.58)

(111) Ses

Bu ses nedir boşuktur sanki mezardan gelir
Medet feryat sesidir zindandan zardan gelir
Kolları kelepçeli tutuklular mı inler
Yoksa acı türküdür saz ve gitardan gelir
Kolu kesik gözü kör baş kulağı ezilmiş

Dert inciği dinmeyen hasta bimardan gelir
Hem kıtlık hem yoksulluk üstüne karabasan
Hali çetin perişan düşkün naçardan gelir
Yediğimiz ne buğday nede arpa unudur
Bilmem hangi değirmen hangi ambardan gelir
Ne su ne elektrik ne mazot ne zahire
Bu püsküllü belalar bize hisardan¹⁷⁶ gelir
Bütün eşyalar bize otuz kata satılır
Sanki bizde fabrika yoktur dışardan gelir
Yoksulun komşusuna kabından ne artacak
Var evi kerem evi cömertlik vardan gelir
Pinti dünya görmemiş namertten ne yol gelir
Yol usul dünya görmüş asıl kibardan gelir
Gübrelikten çöplükten gelir fişki kokusu
Gül ve reyhan kokusu bağ ve gül-zardan gelir
Yalancı ânülyekın bilir ki, yalancıdır
Ama ana yalancı desen inkârdan gelir
Ağamız yemek yapmış paşa hazretlerine
Şehrezat'tır bilir kan hangi damardan gelir
Puşt piz ...nk birisi zengin olmuş dediler
Allah kessin o rızkı haram kumardan gelir
Şayet çalsın kadının kocasından umduğu
Gelse eli armağan dolu pazardan gelir
Yara mektup gönderdim zacil güvercinlerle
Beklerim belki cevap o nazlı yardan gelir

¹⁷⁶ Hisar: Ambargo

Sözünden sohbetinden duyulmaz kimseler var
Kimi kimseler de var sanki davardan gelir
Korkagan akşamüstü tarlanır tavuk gibi
Mert olan yarı gece vakti havardan gelir
Hem dinini taladır hem de düşman kazanır
Parapereste gelen zarar dinardan gelir
Konum komşu, aşına, akrabadan sayak ol
Sanma taşın büyüğü sana ağyardan gelir
Fakir miskinın zarar ziyanından emin ol
Zulüm işkence sana gelse güç-bardan gelir
Muhannet fırsat arar dolaşır gafletine
Mert canına uyak ol diyer kanşardan gelir
Korkma dili inciden çöl çamuru saf dilden
Gadir, hıyanet ancak kalbi kindardan gelir
Uyarılmış birinin özü kabul olunmaz
Sonradan gelen acı peşin ihtardan gelir
Heves etme budala cahilin sohbetine
Akıl, marifet sana ((Rıza)) avşardan gelir (MBYD., s.59)

(112) Ortak Hedef

Dünya böyle gelmiş böyle gidecek
Ağlama üzölme gül insanoğlu
Ağlasan gözyaşın yele gidecek
Mutlu ol sev çağır çal insanoğlu

Bugünde el vermez hayat gafile
Teles seni koyar gider katile
Koyma kısa ömrün gitsin nafile
Hayattan payını al insanoğlu

Bu dünyada aymaz cana vay olur
Acı çeker bağı taya tay olur
Ağır yolcu kurda kuşa pay olur
Teles teles aşkın ol insanoğlu

Bakmalı yarına iyimser gözle
Müjdeli gelecek şad günü özle
Eğri yola sapma düz yolu gözle
Çünkü hayat çatal yol insanoğlu

O yana bu yana çıkmadan yürü
Engele yokuşu bakmadan yürü
Ejderhadan devden korkmadan yürü
Seni korkutmasın gül insanoğlu

" Mıklacıdan" korkma talandan korkma
Oyuna aldanma plandan korkma
Deliğine bas geç yılandan korkma
Ortalık dert çevre çöl insanoğlu

Bağlama gönlünü dilek dilesin

Kılavuzsuz tanır yolcu silesin
Salı ver bülbülü azat  ilesin
A ılsın tomurcuk g l insanoğlu

Derin derya gibi co arak yürü
Kükreyen sel gibi ta arak yürü
Koskoca dağları açarak yürü
Aldırm, dere, düz, yal insanoğlu

E len daldasında kava a de me
   soğuk suyunu bula a de me
Duyguyu incitme anla a de me
Gönlümün içine dol insanoğlu

Tanrı mahl kattan ayırmı  seni
Hayata bel ba la unutma dini
Baştan k t l   yüreklen kini
Gözlerden tamahı sil insanoğlu

 nsansın insan kal gözümden  ıkma
Kulak ardı edip sözümden  ıkma
Azatlık yoludur izimden  ıkma
Tut izim hedefi bul insanoğlu

Ya amayı ba ar canlı hevesle
Mutlu ol gönlünde mutluluk besle

Sen özün güzel ol hayatı süsle

Bu hayatta oyna rol insanoğlu

Mefkûre yolunda varımdan geçtim

Dünyanın güzeli yarımdan geçtim

Gelirli görevim kârımdan geçtim

Kaldım züğürt fakir hal insanoğlu

Tehlike güçlükler gören benim ben

Zorluklara göğüs geren benim ben

Fırtına karşında duran benim ben

Beni sarsmadı yel insanağlu

Değişip dönmedim derimde kaldım

Düşüncem, ilkemde fikrimde kaldım

Fırtınalar koptu yerimde kaldım

Ezildim bir avuç yıl insanoğlu

Hakka boyun eğdim zamana değil

Dostlarım sayısız bir dane değil

Benden fark etmeyen insana değil

Oldum mefkûreye kul insanoğlu

Geçen dalgaları saymadım bir gün

Yalçın kayalardan kaymadım bir gün

Her gelen kervana uymadım bir gün

Doldurmadı kalbim kül insanoğlu

Pencerem üstünde konar serçeler
Kabımda su den var sanır serçeler
Bizim tel sesine oynar serçeler
Kuşlar bize benzer bil insanoğlu

Geçici şöhrete şana güvenme
Yarın boş kalacak hana güvenme
Kısa ömür kukla cana güvenme
Ölsen de başı dik kal insanoğlu

Ağarmış sakalın ele verme hey !!!
Sağ bülbünçün para bula verme hey
Uzun emeğini yele verme hey !!!
Eski günü yâda sal insanoğlu

Serçe olma seni karga kapmasın
Saban olma kaçan boğa kapmasın
Küreksiz sal olma dalga kapmasın
Aparmasın seni sal insanoğlu

Rüzgârlar avucunda salıncak olsan
"Şıkşıka"¹⁷⁷ fırıldak oyuncak olsun
Her gelen elinde "kavurcak" olsan

¹⁷⁷ Şıkşıka : Çırınğa bebeklerin oynadığı ses çıkaran oyuncak

O- bu oynar, sen de töl insanoğlu

Gömülü şeylerden haberin yoktur

Seni seven varsa sevmeyen çoktur

Sana seslenirim sözlerim haktır

İster dilme ister dil insanoğlu

Nankör kimselere harcama emek

Nasıl sa aslına dönecek köpek

Çıkarıcı dostlardan umma bir kemik

Ayak verir vermez el insanoğlu (MBYD., s.61)

(113) Barış İçin

Öz insan kardeşini sevmeyen insan değil

İnsan ya aşınadır ya dosttur düşman değil

Kim zerrece kin taşır öz insan kardeşine

İmandan dem ursada imanı iman değil

Bugün sen bana yara yarın bana düşersin

Bana fayda yardımın bir borçtur ihsan değil

Bilmem nasıl kıyıyyor insan öz kardeşine

Bu vahşi huy canavar huyudur vicdan değil

Eğer asıl arasak hep bir adam nesliyiz

Amca, dayı, dost, kardeş hiç kimse yaban değil

Akıl şaşırıdır insanın yaptıkları

Yazık insana düşman insandır şeytan değil

Bu mudur ulu Tanrım erdemli yaratığın
Değişen varsa eğer insandır zaman değil
Aman acı zavallı suçsuz insancağıza
Bu insan kardeşindir koç değil kurban değil
Yırtıcı canavarlar pençesine güvenir
Mertliğin kardeşinde sınayan insan değı
İnsan neslini kesen bu zehirli silahlar
Bir yüz karası ancak bu asra nişan değil
İman ile vicdandır bu dünyanın kemali
Dünyada bunlar olsa hiç bir şey noksan değil
" Suya sal balık bilir, bilmesee Halik bilir"
Âlemde kıl kadarı yahşilik ziyan değil
Zarardan başı çıkan her dem parmak kemirir
Yahşilikten dem uran mutlaka pişman değil
Yahşilik bir Alpliktir başaran yürek ister
Kötülük kolay ise iyilik sana değil
Yerin dört bucağında kanlar boşa dökülür
Yalnız Filistin değil sadece Lübnan değil
Anlaşma masasında çözülür problemler
Suyu arkına salan cenk değil meydan değil
İnsanlar barışsalar bir birini sevseler
Yeryüzü bir cennettir zar değil zindan değil
Zavallı insanlıktır sakalımı ağardan
Dert değil, incik değil aşk değil hicran değil (MBYD., s.66)

(114) Andaç

Çeyrek yüz yıldan önce on yaşıdaydım
Ya ağaçlar altında ya ırmak başındaydım
Sözlüğümde yok idi gamın adı
Yazık tarihin tozu o günleri kapladı
"Melev" "çul - çul" oynardık damımızın ardında
Ne geçim sıkıntısı ne de evin derdinde
Yaşamağı oynamak gülmek sanırdık onda
İşte böyle geçerdi günlerin şad ve hande
Günler mutlu geçerdi ne yılar ne bı kardım
Yarına iyimserce kuşgözünde bakardım
Bakınırdım çevrene doğa süslü yaldırak
Yeşerirdi gönlümde umalar yaprak yaprak
Bayılırdım çevrene bayılırım engine
Göklerim mavisine yerin yeşil rengine
Gamsız idim keloğlan gibi tez tez büyüdüm
Başboş gezinirdim mışıl mışıl uyurdum
O geçen sade günler bıraktı anı gitti
Sürükledi gizemli günlere beni gitti
O günleri anarken bakınırım geriye
Geriye bakılmadan sürülmez ileriye (MBYD., s.68)

(115) Şişman Adam

Nerelerde besledin sen bu beyli karını

Hangi tarla başında döktün alın terini
Kabardı mı ellerin kazma belin elinden
Bir gün incik duydum mu kolun dizin belinden

Yoksa yere vermişsin tembel - tembel yanını
Sömürüsün dincine bunun onun kanını
Sanıyorsun gününü sanıyorsun ayını
Fabrikadan tarladan alıyorsun payını

Bu yaşa erişeli bir gün yavan yedin mi?
Taya tay¹⁷⁸ ayakkabı yamalı don giydin mi?
Ancak karın beslersin bir gün cana kıydın mı?
Bu sırça sarayına taş taş üste koydun mu?

Düzersin sebze meyve dolma pilav karşına
Ayda bir kemik geçmez yoksulların aşına
Öyle sürüp gidecek sanılmasın devrini
Dünü gördüm bugün ha hele bekle yarını (MBYD., s.69)

(116) Zamanoglu'na SESLENİŞ

Sana sesleniyorum nerededir yerin senin?
Gittin dönmedin uzun sürdü seferin senin
Toprağın altında mı, üstünde mi nerdesin?
Ölmüş müsün, sağ mısın, gelmez haberin senin

¹⁷⁸ Taya tay:Tek tekiş(tekleri birbirine uymayan, benzemeyen ayakkabı)

Seninle giden tutsak "itkinler" geri döndü
Ne mektup ne ses gelir, yitti eserin senin
Yaralı mı, esir mi, dosta konuk oldun mu?
Hangi yastığa koydu başın kaderin senin?
Uçak kolun kesti mi? Top kafanı söktü mü?
Süngü, kurşun deldi mi bağrım ciğerin senin !
Gözü yaşı durmuyor bağı yanık "anayın"
Hastalığı üstüne geldi kederin senin
Kapıda gözü yolda baba çağırır "Memet "
Bekler armağanını, bekler şekerin senin
Geleceğinden ümit kesti yaktı kendini
Seni delice seven hanım dilberin senin
Ne "Rehşan'dan" bir haber ne "Şükran'dan" bir haber
Ne de senden bir haber aldı pederin senin
Tanrı sabırlar versin baban "Felekoğluna"
Yaran içerisinde denizden derin senin (MBYD., s.70)

(117) Bizim Memleket

Omuz emeğini yiyen hepimiz
Herkes rençper yoktur dincimiz bizim
Ortaktır kabımız ortak küpümüz
Bir çanağa dolar rencimiz bizim

Ürünümüz bizim barımız bizim
Ortak payımızdır kârımız bizim

Sefer bir askerdir varımız bizim

Kör keçel ihtiyar gencimiz bizim

Dört verim mevsimi her bir yılımız

Başaran getiren çatlak elimiz

Madenler yatağı zengin elimiz

Petrol, köKürt, fosfat tuncumuz bizim

Öz veri arması şanımız bizim

Bayrağın bir rengi kanımız bizim

Yurdun sert duvarı canımız bizim

Çelikten beterdir hıncımız bizim (MBYD., s.71)

(118) Yine Gün Batarken

Gün çevrene yaslandı batıp batmak üsnedir

Çömeldi ağırlığın yere atmak üsnedir

Uzun seferden gelmiş yorgun benzi sap sarı

Dincin almak istiyor yatıp yatmak üsnedir

Sanki derin bir uyku baş sallıyor gözünde

Yer yer yıldız doğuyor mas mavi gökyüzünde

Tepelere döktüğü altın rengi saçları

İtıyor köye dönen sürülerin tozunda

El veda türküsünü okuyor ince ince

Alaca gölgeleri sürüklüyor ardınca

Fıskiyele düşen sarımsı ışınları

Elliyor yüz bin anı doğuyor bin düşünce
Alazlanmış serçeler başım üste dönüyor
Hanım eli gülleri dudak büküp sönüyor
Dük eğiren göreri az olan koca karı
Kaf dağının ardında bir od yanar sanıyor
Duvağın örten doğa güzelliğın gizliyor
Dağa tırmanan haydut keçi yolun izliyor
Kucağına bir çelen gül basan kız çocuğı
Gün batmadan varayım köye diye hızlıyor (MBYD., s.72)

(119) Dostluğa Evet Kine Hayır

Sevgi, dostluk, barış doldu gönlüme
Nefreti sığacak boş yer kalmadı
Kimsesizlik sezmem nerede olsam
Gurbeti sığacak boş yer kalmadı

Gündüze elveda diyer gün akşam
Hayatın kanunu budur ey paşam
Iyimser birine gayet dinç yaşam
Zahmeti sığacak boş yer kalmadı

Düşündüm her şeyin vardım farkına
Pervane çan verir mumun aşkına
Kölenin ağadan bilmem farkı ne !
Zilleti sığacak boş yer kalmadı

Bir sır var sürekli gönlümü okşar
Ömrüm tazelenir belki bin yaşar
İçimde mutluluk pınarı coşar
Mihneti sığacak boş yer kalmadı

Her çiçeğin ezgisi var îtri var
Her yürekte bir muhabbet sihri var
Kötünün de iyilikte fikri var
Lâneti sığacak boş yer kalmadı

Karanlık kaplasa çevreyi sarsa
Ortalığı siyah bir perde sarsa
Doğacak güneş var nerede varsa
Zulmeti sığacak boş yer kalmadı

Âlemde en büyük nimet özveri
Bulutun gözyaşı yeşerir yeri
Var mı iyiliği ödeyen biri
Minneti sığacak boş yer kalmadı (MBYD., s.73)

(120) Sevgi

Âlemde ilk âşık ulu tanrıdır
Varlık temelini kuran sevgidir
Doğa aşk var olan günden beridir
Hayata bereket veren sevgidir

Sevgi bu evrenin ekiz tayıdır
Gündüz güneşidir gece ayıdır
Gönülden çağlayan sevinç çayıdır
İnce hayalleri ören sevgidir

Seven yürek ruhsuz yürekten farklı
Sevenler haklıdır sevilen haklı
Koyun koltuğunda Alplikler saklı
Tansıklar ardında duran sevgidir

Beraber paylanmış yoksul zengine
Genç yaşlı bayılır güzelliğine
Her yerde her çağda kader cengine
Çıplak at boynunda süren sevgidir

Ardından has agu içenler vardır
Ucuna çarmıha geçenler vardır
Uğruna canından geçenler vardır
Dağdan su arkını yaran sevgidir

Ben gönül sen gönül sevgi arada
Nerede ben ve sen sevgi orada
Canına kıymayan yetmez murada
Meyveyi yetiren deren sevgidir

Dostluktur barıştır cem hanesinde
Aktör var yıldız var her sahnesinde
Saf dil âşıkların saf aynasında
Görünen sevgidir gören sevgidir

Kiminin saçında görünen ağdır
Kiminin bağrında çarpana dağdır
Kiminin gönlünde yeşeren bağdır
Bunu acı ona seyran sevgidir

Onun dar halkayı taktı başına
Bunun adın yazdı mezar taşına
Nice cıvan merdin kıydı yaşına
Golden gole topu vuran sevgidir

Bülbülün şakısı güle, mersine
Çocuğun duyduğu ilgi dersine
Sevgili konuktur kinin tersine
Gönüle izinsiz giren sevgidir

Bizi birbirine satmış gidiyor
Suçu boynumuza atmış gidiyor
Âlemi ününe katmış gidiyor
Sonsuzluğa doğru varan sevgidir (MBYD., s.75)

YAŞAMAK İÇİN

(121) Sosyalımıza Giden Yol

Vay size duşmanlar zafer kazandık
Petrol bizim gelir bizim pay bizim
Yurtsal cephe kurduk halka dayandık
Düğün bizim bayram bizim toy bizim

Bitirmeler yaptık bir yıl başında
Demir de dayanmaz halkın karşında
Top oynadık(hayınların) başında
Tüfek bizim kılıç bizim pay bizim

Bütün halka derin sevgi saçarız
Tarlaları biz ekip biz biçeriz
Tüm susuz kırlara ayırım açarız
Körfez bizim ırmak bizim çay bizim

Bizim oldu yurdun olanca barı
Bağwana mal olur bağının barı
Bizce ep açıktır yurdun çıkarı
Akıl bizim tedbir bizim ray bizim

Cennete dönecek yurdun her yanı
Bezetan çalışan halktır vatanı
Direbeg yok bulsun bizimle deni

Arpa bizim buğday bizim köy bizim

Bize tuzak kuran hayın duşmanlar

Birliğimiz bozmak istiyor onlar

Mucizeler yaptık biz koç insanlar

Azım bizim kuvvet bizim huy bizim (Yİ., s.5, ETHY.)

(122) Bu Günün Türküsü

Düşüne düşün hulyaya daldım

Hatırım kanatsız uşuyor şeyda

Derin düşünceler içinde kaldım

Dalğalar geliyor geçiyor şimdi

Sıçradım kökünden ucuna doldum

Hayalle hakikat perdesin daldım

Bu alem niçin yaranmış bildim

Tabiat esrarın açıyor şimdi

Bu dünya bir coşkun denize benzer

Dalğaya rastlayan candan el üzer

İnandım aydınlık hayatı bezer

Göz akıl ışığı seçiyor şimdi

İnsan yarandığı söyle niçindir

Bu dünya cennete dönmek içindir

Ömür bir fırsattır hayat biçindir

Ekip umidlenen biçiyor şimdi

Çağına yaradı kimi deneler

Kuvvete güvendi nice deneler

Vicdan asmanından iylik deneler

İnsanlık kokusun saçıyor şimdi

Ey vatandaş insanlığa bağlı ol

Geçen geçti sen bu günün oğlu ol

Konan kervanlar göçüyor şimdi(Yİ., s.7, ETHY.)

(123) Bahar

Bahar olur açar güller

Öter bahçede bülbüller

Güneş doğar ufuklardan

Saher eser serin yeller

Bahar olur sular akar

Benefşe nilüfer kokular

Yeşil don giyer yer yüzü

Güzeller seyrana çıkar

Bölük bölük olur kızlar

Sular akar bulağlardan

Kar erir yüce dağlardan

Akşam çıkarlar başlardan

Güz kış gider bahar gelir

Aşık maşukunu bulur

Saba eser başçelerde

Bülbül öter konca gülür

Baharda afak açılır

Güzel güzelden seçilir

Kurulur sohbet meclis

Saz çalınıy mey içilir

Baharda deryalar coşar

Irmakların solu taşar

Gündüzle gece bir olur

Ağaçların barı bişer

Çayır çimen biter çölde

Ördekler çığırır gölde

Hayat gelir başçe bağa

Andelibler öter dalda

Ekinlerin gülür yüzü

Başların kokar nergizi

Türlü çiçekler açılır

Yeşil mavi al kırmızı

Baharda bulut az olur
Olan bulut beyaz olur
Gök gürölder yağmur yağar
Sonra birde ayaz olur

Çok neşeli olur bahar
Her gönölde sevdası var
Sadetle grçer gönüller
Aşık ile gülür gülizer (Yİ., s.9, ETHY.)

(124) Gençlik Bahara Benzer

Gönöl bilmez sefa nedir
Candan ateş sönmeyince
Gönöl gönüle yar olmaz
Bir birine dönmeyince

Sohbet sazı daim çalmaz
Gençlik çağı gider kalmaz
Her bir yanan aşık olmaz
Aşk oduna yanmayınca

Bu sevda bu küp çok beller
Yar çağıra koyup diller
Açılmaz bağçada güller

Bülbül dala konmayınca

Hanin çalır sevda sazı

Muhabbetli olur sözü

Yigitin hiç gülmez yüzü

Ğam atından enmeyince

Rıza dosttan geçmeğ olmaz

Gülü salıp uçmağ olmaz

Ecel camından içmeğ olmaz

Aşk camından kanmayınca (Yİ., s.11, ETHY.)

(125) Değirmenden Çıkan Güzel

Değirmenden çıkan güzel

Mah yüzüne aşık oldum

Kıpa kıpa bahan güzel

Kaş gözüne aşık oldum

Ceylana benzer yerişin

Beni yaktı yan duruşun

Şirin dil ile soruşun

Bal sözüne aşık oldum

Pembe yanağ inci dişin

Ala gözün kara kaşın

Göksünde elvan nakışın

Ner gözüne aşık oldum

Çevir yüzün bak bu yana

Rıza'yı ettin divana

Ateş saldın sen bu cana

Ben yüzüne aşık oldum (Yİ., s.11, ETHY.)

(126) Fedakâr Ol

Tahın giret gömleğini

Yeri şeref meydanına

Gözüne al ölumenini

Yeri şeref meydanına

Kurşunun vur her bir yana

Boyat düşmanı al kana

Allah yardım eder sana

Yeri şeref meydanına

Sahyonun kanını tök

Vur külünün kafasın sök

—

Yeri şeref meydanına

Kanın ile kudsı suvar

Kudsal toprağı verir barı

Sana yazılıp intisar

Yeri şeref meydanına

Amrike' ile vuruş göğde

Korkun kalmasın yüregde

Kurşun koyma sen tüfekde

Yeri şeref meydanına

(Tel ebib) e çevir yüzün

Kır gözünü ingiliz'in

Sok barmağın çıkar gözün

Yeri şeref meydanına

İsrail'le savaşa gir

Sahyonist'lere nişan kur

Süngü tahın karnına vur

Yeri şeref meydanına

İsrail'le vuruş merd ol

Emrike'ye büyük derd ol

Yeri şeref meydanına

Savaşa yer topa dayan

Eğer sivar eğer yayan

Koyma kalsın moşe dayan

Yeri şeref meydanına

Rıza hama top yazar

Duşmanı et candan bezer

Fılistin sana intıdar

Yeri şeref meydanına (Yİ., s.12, ETHY.)

(127) Atılan Okun Nişanı Var

Öğrenmiş yalnız saynamak baykuş vıranını tanır

Sezmiş konca kokusunu bülbül gülşanını tanır

Şavkından can nakıl eyliyip şerare şestanın

Arzular nuri pervane nar suzanını tanır

Uymaz namerd eline tığ çünkü meydanda titreşir

Savaşa bel bağlayan merd gider meydanını tanır

Denize tuman tumucu lülü şehvar arayan

Eline atmaz çakıla bahrın gümenini tanır

Söyleme değdi gafletten filana bir kada taşı

Payından atılan piken maksud nişanını tanır

Tuç ile altın bir ise rengde pazerde bir değil

Her insanın başında tac durmaz sultanını tanır

Havayı deme avcı yem beli oymu tanımam

Yana yana gezen avcı elbet ceylanını tanır (Yİ., s.15, ETHY.)

(128) Sakın

Esme her ruzğar eyle dur durandan sakın

Girme duvarsız bağa bekçi bağundan sakın

Gezme candan bey haber öz özüne hadır ol

Sana tuzağın kuran yağı düşmandan sakın

Avcı olup av oğrunca girme hasar mişeye

Avcı iken av olursun vahşi hayvandan sakın

Arzanlıkda tahsil¹⁷⁹ için metain¹⁸⁰ arz¹⁸¹ eyleme

Kırılır av metain, siiri¹⁸² ziyandan sakın

Dalğalananda deniz ğavs¹⁸³ etme cevher için

Zer¹⁸⁴ oğruna can verersen mavc¹⁸⁵ umanından sakın

Ay cavayı vaii ol¹⁸⁶ ta ayağın getmesin

Alemdeñ gafil olma taan lisandan¹⁸⁷ sakın (Yİ., s.16, ETHY.)

¹⁷⁹ Tahsil: Kazanç

¹⁸⁰ Metain: Emek, Sermeya

¹⁸¹ Arz: Göstermek

¹⁸² Siiri: Fıyatı

¹⁸³ Ğavs etme: Deniz dibine dalma

¹⁸⁴ Zer: küçücük bir şey

¹⁸⁵ Mavc: Deniz dalğası

¹⁸⁶ Vaii ol: Uyanık ol

¹⁸⁷ Taan lisandan: Ağır söz söyleyen dilden

(129) Mahzun Bülbül

Bülbülüm ala bülbül

Konubsan dala bülbül

Bu saher vaktı niçin

Edersin nale bülbül

Bülbülüm uçma bülbül

Gülden vazgeçme bülbül

Ayrılığın arabı

Acıdı içme bülbül

Bülbülüm ten bülbül

Bu dağda yatan blb

Açma garib ellere

irindi vatan bülbül

Bülbülüm gamlı bülbül

Gnl elemli bülbül

Hasretle ağlıyorsun

Gözlerin nemli bülbül

Bülbülüm yaslı bülbül

Yüreği paslı bülbül

Garib garib tersin

Yanığlı sesli bülbül

Bülbülüm hasta bülbül

Gönlü şekeste bülbül

Öt serbest bağçelerde

Ötme kafesde bülbül

Bülbülüm kutlu bülbül

Yuvası mutlu bülbül

Kurumuş budak üste

Ötme yanıklı bülbül (Yİ., s.17, ETHY.)

(130) Şair Halkın Devrimi

Ver elin elime ey sevgili halk

El ele verende zafar bizimdir

Zulma karşı mlli mucadele hak

Dayanış birlikde zafar bizimdir

Bu küstah burzuva bak. Bak ! Ne diyer

Yoksullar üretir zenginler yiyer

Şaire düşkün halk uyar

Bu yol bu meslekde zafer bizimdir

Bilingleş sonra kaldır raşşaşı¹⁸⁸

¹⁸⁸ Raşaş: Kalaşnikof (silah türü)

Yıkmak burzuvayı eg büyük başı

Fabrika, Tarlada yapak savaşı

Çekiçde kürekde zafar bizimdir

Sanma boşa gider şehidler kanı

Su değil yıkayan kandır vatan

Bir olacak bütün yolların sonu

Elbet gelecekte zafer bizimdir

Koy kana karışsın alnımız teri

Kurban vermek elde eder zafezri

Sen yaftayı kaldır ben de feneri

Bilikde, bilekde zafer bizimdir

Arzumuzca olsun çarhın yorumu

İnsandır düzelden her tenk durumu

Başarı sağlarız patlat devrimi

Bu insancıl zafer bizimdir (Yİ., s.18, ETHY.)

(131) İnsanlık Yolunda

Kanım coşar sana ruhum okşarsın

Dikrin yanımda boldur ey insan
Gönlümde bir güneş gibi yaşarsın
Sevgimi gönlüne doldur ey insan
Sevmesende beni severim seni
En yüksek şereftir sevmek seni
Acun bir güde insanlık canı
İnsan en değerli maldır ey insan
Ben senin gönlünüm sen benim gönlüm
Ben bir dilim sen de öteki dilim
Elin kırılmasın kırılın kolum
Bildigim bu doğru yoldur ey insan
Her insana içden sevgi taşarım
İnsanlık göksüne çiçek döşerim
Boşluklara dolup aydın yaşarım
Bütün acun bana iyilder ey insan
Yokdur bu alemde insandan şirin
İnsanlık sevgisi bende çok derin
Tek dileğim alem sevsin bir birin
Yüzümden gül beni güldür ey insan (Yİ., s.20, ETHY.)

(132) Yurdsal Bayramı Karşılarken

Bizim elde baharlıyan saherler
Serin serin eser yel nazlı nazlı
Yeşil budağlarda sarı kuş öter
Açılır tumurcuk gül nazlı nazlı

Kanadlanıp al güvercin uçanda
Dalğa dalğa su köprüden geçende
Mini mini çocuk ilk dil açanda
Konuşur ne şirin dil nazlı nazlı

Kızıl güneş gök ufukdan doğanda
Damla damla su nergizden yağanda
Köylü kadın sağmal inek sağanda
Memelerin okşar el nazlı nazlı

Bölük bölük ördek göle enende
Gök şişede al yeşil mum yananda
Yavır bülbül gül dalına konanda
Yırgalanır titrer dal nazlı nazlı

Şadruvan çay bağ uzunlu akanda
Kenarında kırmızı gül kokanda
Güzel dilber serangaha çıkanda
Ayagını öper yol nazlı nazlı

Gün sarıda sürü çölden gelende
Koyun kuzu mele şobun gölünde
Garib aşık sadasın çalanda

Nağmeler yaratır tel nazlı nazlı (Yİ., s.22, ETHY.)

(133) İnsanlık Sesi

Kötü dostun sana zararı çatar
Her geldi dost dostun olmasa yegdir
Saticı, alıcı olana satar
Dondan tanıımıyan almasa yegdir

Yüce dağ başında nemli kar olur
Gül olan bakçede elbet har¹⁸⁹ olur
Hayatdan bezene dünya dar olur
Talihsiz dünyaya gelmese yegdir

Mevhibe ayıdır zeka ayıdır
Tedbirle çalışan işin yarıdır
Aklı dünyanın gamı arıdır
İnsan varı yoğu bilmese yegdir

Yorulmaz kimse kazanmaz onu
Bir sünbül den tutar puç olur bigi
Madem ağlamakdır gülmenin sonu
İnsan korka korka gülme yegdir

Felek kararsızdır dünya fenadır
Hayat bir surattır dünya aynadır
Bu dünya ne bana ne de sanadır

¹⁸⁹ Har: Diken

Arada ben, ve sen olmasa yegdir

Harcama namerde zayii olur emek

Yetisiz kimselerden dileme kemik

Toplumsal afetdir bizde evlenmek

Bir birin sevmiyen almasa yegdir

Vatan nedir her hur torak yurdumdır

Her düşgün insanın derdi derdimdir

İnsancil çabalar ek sert adımdır

Bencilik dayanık bulmasa yegdir

Ciddi mesaiiler parlatır amaç

Çıplak balalar pervaler anaç

Derd yoktur ki ona olmasın ilac

Millet ağrı incik bilmesa yegdir (Yİ., s.24, ETHY.)

(134) Çantam

Düşünceler dünyası fikir kaynağım çantam

Kap kara gecelerde aydın çırağım çantam

Bilirmisiniz neler vardır çantamda benim

Taşıyor şiirlerim defter yaprağım çantam

Bütün alem iniyor konuyor bu çantama

Karşılar sevinçle gelin konağım çantam

Bir sermaye bir mülk maliiki değilim ben

Fakat vardır bal, sevgi yağdağım çantam

İşte çantam kafamdır dökülmüş kağıdlara

İlkem, ülküm, düşüncem, duygum, damağım çantam

Ey sevgili çocuklar gelecek umidleri

Armağanım sizlere tek vereceğim çantam

Onur varsa insanın çantasıdır onuru

Güneşi avucumda tutsam yüz ağım çantam

Olur ki yarın bir gün toprağı kucaklarım

Kalacak çağlar boyu şanlı sancağım çantam

İnsan bir mefkureye inanır bağlı kalır

Gözüm bebeğı gibi koruyacağım çantam

Kafası aydın insan mum, şemaadan istemez

Dar bodrum, gölgelerde güneş kavşağım çantam

Geniş göğünde canlı mefkureler yaşıyor

Kapağını açamam yazık tutsağım çantam

Çünkü iktidar sizin zorbalıkla hak sizin

Sizin penceniz varsa benim çomağım çantam

Zından, zincir, kelepçe, kanarlara karşı

Benim mefkurem vardır benim dayağım çantam

Yüreğim dağlar gibi fikrim denizden derin

Arzularım sendedir bütün umağım çantam (Yİ., s.26, ETHY.)

(135) Cebhe Doğumu

Hoşgeldin bu gün bize

Sevgilim milli cebhe

Oldu toy düğün bize

Sevgilim milli cebhe

Gerçek oldu dilekler

Serin oldu yürekler

İşte halk seni bekler

Sevgilim milli cebhe

Kardeşçe baas kominist

İki parti oldu dost

Çatlasın impiryalist
Sevgilim milli cebhe

Şanlı bir karar oldu
Sevgi sevinç var oldu

Yeni bir bahar oldu
Sevgilim milli cebhe

Güneş doğdu millete
Kavuştu hurriyete

Döndü Irak cennete
Sevgilim milli cebhe

Koynun armağan dolu
Sevgilim milli cebhe

Sevindi aç çıplaklar
Açıldı Kurur bağlar

Millet sana bel bağlar
Sevgilim milli cebhe

İşçiler aydın oldu
Fabrikalara doldu

Tarihte bir gün kaldı

Sevgilim milli cebhe

Ekinçiler köy size

Ekin biçin pay size

Gericiler vay size

Sevgilim milli cebhe

Birleşdi kardaş bacı

Kalkdı gönülden acı

Bütün halkın amacı

Sevgilim milli cebhe

Sardın derin yarımı

Kurudu gözüm nemi

Halkın büyük bayramı

Sevgilim milli cebhe

Tarla gibi verimli

Çocuk gibi sevimli

Halka güzel sevgili

Sevgilim milli cebhe

Birleşdi milletimiz

Göge uçtu sitımız

Ey kolda kuvatımız

Sevgilim milli cebhe

Ey gönlümün umağı

Ey hurriyet çırağı

Ey annemin kucağı

Sevgilim milli cebhe

Doğumun kutlu olsun

Hatıran tatlı olsun

Bütün halk mutlu olsun

Sevgilim milli cebhe (Yİ., s.28, ETHY.)

(136) Yaşamak İstiyorum

Uzun geceden küskün ufku yarın güneş

Açık penceremizden günümü uğurlıyor..

Karanlık gönlümden bir körpe umid parlıyor

Mutluluk canlanıyor ruhumda yavaş yavaş

İçim aydınlatıyor benden büyük arzular
Işıklı bir gelecek bana kucak açıyor
Özlediğim acuna gönlüm kuşu uçuyor
Anasına kavuşmak ister körpe kuzular

Hayat ne kadar güzel dünya ne kadar geniş
Yaşamak istiyorum güneşin kucığında
Cenneti arıyorum yerin bir bucağında
Göğdeki yıldızlarla isterim olmak tanış

Mutlu saher kokusu var bu saher yelinde
Güneş resmin çiziyor şafak renkli perdeme
Yalnızlık duymuyorum bom boş siz odamda
Düşüncem yerleşmiştir bütün halkın gönlünde

Yaşantı yazılıdır top tüfek tetiğinde
Zafer kazanırmıyız? Pereler karartmakla
Tiyatro sahnesinde oyuncu oynamakla
Çabalar meyvelenir kalsa çigin çiginde¹⁹⁰

Her sözüm gür ateşden birer alavlı közdür
Karşısında haksızlık kömür olur kül olur
Bir dağ ne kadar yüksek olsa ona yol olur
Azmi demir kimseye dere tepe düm düzdür

¹⁹⁰ Çigin çiginde: Omuz omuzda

Ey yaşantı bahşeden bana ay yer tanrısı
Fabrikalar holunda günü kocaklıyorum
Güneşin sofrasında toprağı kokluyorum
Yaldızlanır gün begün benzimin sap sarısı

Bu kırmızı saçımla kaynanırsam ne mutlu
Gün renginden akşamlar kırmızı bezeniyor
Güneşten bir kutsal el üstüme uzanıyor
Bugün doğum günüdür ver elin günün kutlu

Madem dünyaya geldim yaşamakta hakkım var
İnsan eğer korkmasa her nesne yapabilir
İsteğini yerde yok göklerde tapabilir
Arada gömmesini tepretemez rüzgar

Ölümden korkan kimse ölür öz yatağında
Arzular eteğine dökülmezsin yerinde
Binlerce olup iten olur yol seferinde
Ajdarhalar dik durur yolun sol ve sağında

Müjdeli bakışların gülümsüyor yüzümden
Aydınlık saçılıyor güneş gibi içimde
Dün susurtkan çehreleri bu gün başka biçimde
Bahtıyarlık yağıyor - hayat – reclı benzimden

Bağçemdeki yem yeşil serü budağı üste
Gelin töreni yapar çiriliyor serçeler
Umid var gönlümde tumurcuklar açılır
Arzusuna kavuşur kalan umağı üste (Yİ., s.31, ETHY.)

(137) Yaşamak İçin

Yarandım yaşarım ister istemez
Arzumca ögünür feleğim vardır

Karşımda güçlenir engel duramaz
Kaderlerden güçlü dileğim vardır

Doğmadan hayatı gördüm düşümde
Gere gerçek olsun hulyam yaşamda

Neden korkarım güneş karşımda
Bilinmez kuvatım, bileğim vardır

Arada bulakdır azmim kızğındır
Eğer şimşek çaksa gece aydındır

Dünyaya geldiğim insan içindir
Dünyalardan geniş yüreğim vardır

Çektiğim acılar bölük bölüktür

Bu alem üstümde bir ağır yükür

Uzağa bakarım arzum büyüktür

Göklere sığmıya isteğim vardır

İsterim özümdür özüm isterim

İstedığın gibi olmak isterim

Mesajım aleme sevgi gösterim

Her gönülde açan çiçeğim vardır

Alemler yaşıyor gönlüm içinde

Bence hayat vardır ölüm içinde

Kap kara geceler zulüm içinde

Açık çığır açan mesleğim vardır

İnsan yaşamaz insan olmasa

Yaşatmaz hayatı iman olmasa

Yakini yol olmaz gümen olmasa

Gerçek sandığını yüzüşkem vardır

Bu toplumda ben bir sen bir üyesin

İşleriz ben doyam sen de doyasın

Ne hakkın var benden artık yiyesin

Madem emeğince emeğim vardır (Yİ., s.34, ETHY.)

(138) Hedef

Kara basan kalın bulut bağrından

Gümüş şafak gibi ağarır hedef

Bütün güçlülere tehlikelere

Karşı koyar göğüs kabarır hedef

Umidi alkışlar korkuyu koğar

Karamsar gönüle mutluluk doğar

Sert mermer katı taşdan su sığar

Olmaz sandığını becerir hedef

Beyinde yaşayan zengin amaçtır

Yüreğe teselli derde ilaçır

Denize gök sürmüş salkım ağaçtır

Akibet bar verir gögerir hedef

Kayıyır çapayı korur emeği

Sağlar dincilmeyen sabrı yüreği

Dayanıklı çarhı rıhtım feleği
Silker temelden koparır hedef

Hedefle uyğarlık parlar gelişir
Hade fle en güzel hayat oluşur

Hedefsiz çalışan boşa çalışır
Hayalı gerçeğe çevirir hedef

Her bireyin vardır özel ereği
Aydın geleceğe besler dileği

Topal karıncayı çolak sineği
Zeyrek eyler diri gösterir hedef (Yİ., s.36, ETHY.)

(139) Hayat Şarkısı

Umidim yaldızlanır gün ufukdan doğunca
Parıl parıl işine koşar gölge erdince
Yaşantı türküsünü okurum ince ince
Hayat bir güzel şeydir güzel olmasa nice?

Çiçekli dileklerle hatırım süslüyorum
Bir çocuk arzusunu yarına besliyorum
Sonsuz bir mutlulukla içden gülümsüyorum
Saher yıldızı gibi şafakı siliyorum

İnsanlık parlaması için savaşıyorum
Kurtuluş ülkelerin diz boyu aşıyorum
Tüm aleml sevmekle bahtıyar yaşıyorum
Halkın ağır yükün sırtımda taşıyorum

İçim bir yanar dağdır alavlanır yanıyor
Yorğun yaralı kuşlar avucumda konuyor
Ne yaram biteşiyor ne incigim diniyor
Ne yavaş yavaş güneş bu dev dağdan iniyor

Ağlarım kuruyunca öksüzlerin yaşı
İmpiryalist, devrimci halklara durur karşı
Yesem arpa çüregi yağız bulamac aş
Ne mutlu bana ölsem aç çıplaklar yoldaşı

Güvercin yuva yapmış gönlümün sarayında
Yüreğim çiçeklenir saf geceler ayında
Düşünürüm kalmışım insanlığın vayında
Amacım aç kalmasın bu bireyin yüzeyinde

Tüm yoksunlar yarası yüreğimde çatlıyor
Her dertli gördükçe beni daha dertliyor
Zaferin hatmiyeti azmimi . . . Kuvatlıyor
Gelecek müjdeliyor şen hayatı kutluyor (Yİ., s.38, ETHY.)

(140) İradet Sadası

Varlığı yaradan yaşam annesi

Güneş midir? Yıldız mıdır? Ay mıdır?

Toplumlar kaynağı halkın mayası

Şehir midir? Tarla mıdır? Köy müdür?

Anneden öğrenir öğüt yavrusu

Büyük öküzdendir hattın eğrisi

Yeşillikler ruhu verim tanrısı

Deniz midir? Irmak mıdır? Çay mıdır?

En güzel sözcüktür kutsal hürriyet

Otür çurğalanır onunla hayat

Sosyoji mikrop nefsanî afet

Cahil midir? Korku mudur? Huy mudur?

Sanatla hoşlanır bütün bu oran

Hayatı bezetir sevinçli tören

Hatırı uyadan zavka can veren

Kıtar mıdır? Tanbur mudur? Ney midir?

Herkes Hakk'ı tanır hanı söyleyen

Polat¹⁹¹ iradedir olmazı eden

Bu çağda birinci bir rol oynayan

Akça mıdır? Bilgi midir? Soy mudur? (Yİ., s.40, ETHY.)

(141) Mefkûre Yolunda

Azminden kayrılan kimse tembeldir

Varlığın kaybeden arzudan geçer

Gölgeli umidler gün görecektir

Aynalar güneşi gösterecektir

Elbet ciddi emek bar verecektir

Sular akar akar köprüden geçer

Arzum tanrısına göğler tapıyor

Yıldızlar gözümden ışık kapıyor

Bakışım fırından yağmur tiper

Güneş sırmalıdı doludan geçer

Gözüm şimşek kırmızı azmim kos koca

Yorulmak tehlike güçlük yok bence

¹⁹¹ Polat: Güçlü

Kan pası silinir ölmez düşünce
İnanma dev insan ülküden geçer

Yaşamak bitmeyen yolculğamdır
Yaşım yiğirmisi çocukluğumdır

En boğnuk geceler ayınlığımdır
Gündüzü bekleyen uykudan geçer

Her çocuk doğumu gönlüm müjdesi
Her şafak sökmesi ruhum gıdası

Her gönül de vardır bir şey sevdası
İnsanlık sevdası duygudan geçer (Yİ., s.42, ETHY.)

(142) 24 OCAK

Yurd içinde minnetsiz hizmet erler şanıdır
Birlik, dostluk, kardaşlık bağdaşma nişanıdır

Vatandan başka nesi vardır vatandaşların
İnsanın yurd toprağı varlığıdır canıdır

Beraber çalışmaktır bütün halkın ereğı
Arap, Kürd, Türkmen bu gün yurdun pasvanıdır

Biz bu toprak oğluyuz Irak' dır vatanımız

Beslenib büyüdüğü yer insan vatanıdır

Temmuz devrimi Irak önceki Irak değil

Sosyalizm yolunda ak şafak kervanidir

Her vatandaş yurduna bir put gibi tapmalı

En şerefli kimseler yurdunun kurbanıdır

Kim yurda artık hizmet harcarsa o seçilir

Bu adalet kanunu beraberlik şanıdır

Varsın sumur geçiler toplansın bir araya

Petrol savaş içindir bu halk sloganıdır

Ölüm kalım cenginde petroldır silahımız

Bir damla petrol bu gün bütün halkın kanıdır

Arap körfezi bizim, suyu göz yaşımızdır

Varmı? Göğsün kabartıp diyen bu yabanıdır

Bu yigirmi dört ocak bize milli bayramdır

Bütün Irak halkının toy şenlik törenidir

Ne ilerici karar ne güzel müjdedir bu

Yüce devrim komutu konseyi fermanıdır

Bu karar dev adımdır devrim yürüyüşünde

Yıllar boyu tarihinde şanlı bir anıdır (Yİ., s.43, ETHY.)

(143) Boşa Gider

Bu asla emek eyleme sakın

Taab¹⁹² tüneydir¹⁹³ mal boşa gider

Her geldi kumaşa yaklaşma sakın

İçine saydığın pul boşa gider

Alçak muhannetle kalkıp oturma

Sunarsın cahille inada durma

Boyuna uymayan hırkayı girme

Terziye lom yeter tül boşa gider

Geyrinin¹⁹⁴ yaptığı payı yıkma

Yağmur suyu gibi bulanık akma

Arı kavanına sakına çöp sokma

Gider acığlanır¹⁹⁵ bal boşa gider

Korkak kimseleri yakalar korku

Hayat ölümdür yiğide uyku

¹⁹² Taab: Emek

¹⁹³ Tüneydir : Hiçedir

¹⁹⁴ Geyri: Başka. / Geyrinin: başkasının

¹⁹⁵ Acığlanır: Kızır

Bilene bir bilmiyene bin oku

Dil dudak yorulur kavl boşa gider

Kol büdek yormuyan bağvan bar deremez

Eskilmek altunun değerin kırmaz

Cevabı perdesiz ssz sada vermez

Bağlama çalıcı tel boşa gider (Yİ., s.45, ETHY.)

(144) Halk Şairi

Halk şairi olmak istersen eğer

Halkın yüreğinde patla şair ol

Halk gibi kimse yok sana can ciğer

Halka dayan belin bağla şair ol

Arzular sağlanır halk yoluyla

Her nesne yapılır halkın kavliyle

Halka konuş kendi kolay diliyle

Halkın dileğini ekle şair ol

Yönetici ister halk destek ister

Bilinçlenmek ister öğrenmek ister

Halk yaşamak ister halk ekmek ister

Halkın amacını sağla şair ol

Halkın çektiğini diyen dili yok

Halkın derd incigin¹⁹⁶ söyle şair ol

Halk yuvasız kuştur dal yuvası ol

Halka koyun kucak aç babası ol

Fabrika tarlada halkın sesi ol

Halkı uyat halka sesli şair ol

Halk seni tanımaz sen halkı tanı

Dol halkın kalbine olursun canı

Halkın damarı ol halkın ol kanı

Kalbinin itmesin yokla şair ol

Halkın arasına gir kaynaş halkla

Halkın seviyesine en ekleş halkla

Halktan umid kesme ol yoldaş halkla

Halk uğrunda yorul işle şair ol

¹⁹⁶ Incigin:Ağrın, acın. Incik: Ağrı, acı

Halkın huyunca git tevazi¹⁹⁷ göster

Hlkın arasında yaşamaz mister

Halk, aklına göre yürüyen ister

Halk nasıl isterse öyle şair ol

Halktan üzgün olma halın sor eyle

Halkın yüreğinde sana yer eyle

Cadde tarla köyde halka seyr eyle

Halkın çilesini dinle şair ol

Halk uğrunda çalış halk hakkın koru

Halk yolu hak yolu halk yolu doğru

Halk bayrağın kaldır önünde yürü

Halk mücadelesi başla şair ol

Halk sana muhtaçtır sen halka muhtaç

Seninle halk elde edecek amaç

Şairde bulur halk derdine ilaç

Halkın ağrısını sağla şair ol (Yİ., s.47, ETHY.)

¹⁹⁷ Tevazi: Alçak gönüllü

(145) Çiftçi

Düşünüp dalırsın dayanıp bele

Fikrinden ne geçer dalğınsın çiftçi

Elbet vardır darıldan böyle

Hulkun darıkıyor darğınsın çiftçi

Ekledim neyindir yüzün turş¹⁹⁸ böyle

Hangi din buyurdu kul olmak kula

Günden şikayetçi çekersin çile

Haktır halına mahzunsun çiftçi

Yıl on iki ay iş ve karında

Yazın sıcağında kışın karında

Ekersin biçersin kerezin yanında

Gene derebeğe medyünsün¹⁹⁹ çiftçi

Davarın samansız sapanın kırık

Yazık bu rezalet bu hala yazık

Eşya bahalıdır çöküptü kızlık

Yıllardır yokdur kızğınsın çiftçi

¹⁹⁸ Yüzün turş: Süratın asık

¹⁹⁹ Medyünsün: Borçlısın

Yurdun ağır işi düşer dalına²⁰⁰

Kuvat veriyorsun kürek beline

Başını kaşamak düşmez eline

Herdem tehlikeli yorgunsun çiftçi

Suvarırsın, ekersin, biçersin yeri

Dabanına iner alnın teri

Ancak payın düşer on beşte biri

Kanın sömürülür soyğunsın çiftçi

Eline ağır bir kiflet bakıyo

Ürünün yarısı tapo çıkıyor

Den dünün²⁰¹ açıkta kuhun²⁰² akıyor

Zorıyla Meskünsün çiftçi

İşlerin güçlersin derin soyarlar

Çigin taabini dinç dinç yiyerler

Hakkında günde bir kanun koyarlar

Tenfize gelince yoksun sen çiftçi (Yİ., s.49, ETHY.)

²⁰⁰ Dal: Sirt

²⁰¹ Dendün: Erzak

²⁰² Kuh : Çamurdan ve taştan yapılan oda

(146) NAZIM HİKMET

Dur Moskova şehrinde uzanan mezarı sor

Çağlar boyu ekilen ölmez yadigarı sor

O insan ki hayatı bildi bir mücadele

Şerefli ölkü için adak giden eri sor

İmpiryalist şofinist gerecilge karşı

Çelik iradesiyle yuğuran akdarı sor

Sordun mu Minver'den ayrılık acısını?

Pencerede şafakı bekleyen beydarı sor

Ey hazer denizinde dalgalar yaratıcı

Bulutlarla çarpışan devrimci rüzgarı sor

Nazım Hikmet ölmedin yüreklerde yaşarsın

Hatıranla kaynayan kan atan damarı sor

Sakınma kara yerde serilip yattığına

Ektiğin kafalarda meyvelenen barı sor

Hürriyet bir dev dağın ardında bir güneştir

O dev dağı atlayan güç, cüret, ısrarı sor

Doğa yaşamı beleş halklara bağışlamaz

Uğrunca dökülen kan pursulan dıvarı sor

Her çehresi gülümsek insanı sanma mutlu

Derininde mutluluk – aydın – bahtıyarı sor

Bilmediğin nesneler bildikten artıktır

Gerçeği lekeleyen düğümlü esrarı sor

Ey Busfor boğazında sandalı suyu yaratan

Zindarları parçala sür doğru kenarı sor

Nazım hikmet karşında eğilsem günah değil

Beğe bahş eylediğin cenneti baharı sor

Arasıra doğanın halklara armağanı

Halkın kalbinden kopan devrimci ısrarı sor (Yİ., s.51, ETHY.)

(147) Tarih Kimdir

Bana sorsan tarih kimindir hocam

Tarih uyğırılığı kuranlarındır

Bizler pişmiş aşı hazır gelmişiz

Ocak taşın koyan erenlerindir

Geçmişin bu güne armağanıdır

Ululardan kalma canlı anıdır

Pehlivan mertlerin adı sanıdır

Cenge alını açık girenlerindir

Tarihi kurunca kanlar dökülmüş

Dingeli şehirler surlar sökülmüş

Kafa taslarından köşkler dikilmiş

Tarih behasını verenlerindir

Tarihi sorarsan uludur tarih

Bütün kervanların yoludur tarih

Kahramanlıklarla doludur tarih

Yüzün dağa taşa sürenlerindir

İnsanlık uğruna çeken azabı

Aldığından artık verenlerindir

Tarih çalışmadır tarih al verdir

Tarih zafer sunğunu tarih vur kırdır

Tarihin sahnesi bütün bu yerdir

Tarih insanlıkta yaranlarındır

Çağlar boyu sönmez tarihin fardır

İmpiratorların şanlı eseri

İslam'ın camii gavur'un deyri

Atine' de heykel kuranlarıdır

Ne yalan ne plan ne efsanedir

Ölüp bitenleri açan aynadır (Yİ., s.53, ETHY.)

Ben Ölecek İnsan Değilim

(148) Işık

Bak çırağa nasıl ışıklı yanar

Karanlık köşeye ışığı yanar

Şavkına can verir pervane konar

Uçabilmez gülü dönenden sonra

Akla sınavdır geçen olaylar

Harabeye döner bütün saraylar

Bölük bölük iner tora tırğaylar

Pişmanlık el vermez konandan sonra

Feleğin gözleri her yana bakar

Kuru sayasına od yaşı yakar

İğit ol özün tut at seni yıkar

Daha binemezsin inenden sonra (BÖİ D., s.5, ETHY.)

(149) Yolcu

Göçtü kervanlar kaldık biz

Teles²⁰³ yolcu teles yolcu

Çabuk ol yola düşek tez

Teles yolcu teles yolu

Eglenme geç oldu kardeş

Çabuk tez batmadan güneş

Her iş bitmez yavaş yavaş

Teles yolcu teles yolcu

Teles karanlık karıştı

Yolumuz geceye düştü

Kervanlar köye erişti

Teles yolcu teles yolcu

Olmayınca kalavuzu

Kervan tanımaz yol izi

Teles eglendirme bizi

Teles yolcu teles yolcu

İşit cevayı ne diyer

²⁰³ Teles : çabuk, hızlı

Yolcu ayağına kıyar

Kesiciler bizi soyar

Teles yolcu teles yolcu (BÖİD., s.6, ETHY.)

(150) Duygu Sesi

Arka dökülünce sular

Akar bulanır durulur

Çağı gelince meyveler

Değer tatlanır derilir

Garip bülbül yad bağında

Çırpınır gül budağında

Haste olan yatağında

Yatar nazlanır sorulur

Karanlığa doğan güneş

Aydınlık dağıtır beleş

Dost dostundan yavaş yavaş

Ürker inlenir kırılır

Dertli bilir dert halından

Kuş anlar kuşun dilininden

Gayretsiz kendi elinden

Göçer talanır sürülür (BÖİD., s.8, ETHY.)

(151) Kervan

Yolcu gel gitmeyelim o yol eğri büğrüdür
Gel bu yola gidelim çünkü düz yoldır bu yol
Sen nece bir yolcusun yolun halktan ayırır
Gel bu yola gidelim çünkü düz yoldur bu yol

Değmesin burnuna sözüm gel pendimi goş eyle
Tanımadan yolun kervan nasıl düşer yola
Eğrilik görsen yolumda yüzüme dur söyle
Gel bu yola gidelim çünkü düz yoldur bu yol

Gitmeyelim o yola çoktur hayırsız mıklacı
Gitmeyelim gezdirir bize dağı kıracı
Tutalım bir düz yolu bir edelim amacı
Gel bu yola gidelim çünkü düz yoldur bu yol

Girek yolu tanıyan düşe kervan karşına
Yakışmaz kervana yol tanımadan taşına
Yol izdirir uğrar türlü felaket başına
Gel bu yola gidelim çünkü düz yoldur bu yol

Gitmeyelim o yola görünmez kervan izi
Doğru yola giderken azgın eyleme bizi
Gidilmez eğri yola tutulur yolun düzü
Gel bu yola gidelim çünkü düz yoldur bu yol

Gitmeyelim o yola zira yitirir bizi
Ya çeker dağa yahut deşte götürür bizi
Gel bu yola gidelim şehir yetirir bizi
Gel bu yola gidelim çünkü düz yoldur bu yol (BÖİD., s.9, ETHY.)

(152) Dünya

Dünya bir yüğrük ırmagdır
Dalğalanır akar gider
Çalkalanır kayaları
Oya oya yakar gider

Ne satındır ne beleştir
Pazarı yok bir kumaştır
Sönmez bir kızgın ateştir
Yaş kuruyu yakar gider

Cefası çok safası yok
Dert verici şıfası yok
Bir kimseye vefası yok
Gelen candan bıkar gider

Çala bilmez kimse nayın
Her yolcudan alır payın
Uğrun uğrun çıtır yayın
Nişana düz çakar gider (BÖİD., s.11, ETHY.)

(153) Ölüm Ve Dirilik Felsefesi

Yılın bahar ayları bağlar açılır

Yerışir son bahar kurur tökülü

Bu sular akarken kederli akar

Göllenir bulanık kalmaz durulur

Ufuktan gün doğar yüksek dağlara

Saçılır dembedem güneş dağılır

Bir gece ne kadar kap kara olsa

Akibet eridince şafak sökülür

Uzun yıllar gemde boğulan gönül

Şad olur sevinçli hayatı bulur

Temeli kuvatsız olan bir yapı

Dayanmaz rüzgara çöker yıkılır

Dünyanın birinci kuruşu değil

Birde harab olur yine kurulur

Bu hayat bir yüğrük ırmağa benzer

Kimini boğar kimi kaçır kutulur

Ölüm bir çağrıdır tutar dünyayı

Kaçmıyan ölecek kaçan tutulur

Bu acun aleme konaklıktır

Kimi göçer kimi konaklık gelir

Nece uşağları kocaltmış dünya

Hele nece uşak gelir kocalır

Bu hayat kömeli bir tutar maldır

Gün begün harcanır artmaz eksilir

Çalkalanmıyınca su dalğalanmaz

Yüksekten alçağa sular saçılır

Oğunur devranın çarhı her daim

Kimi kalkar kimi altında kalır

Bütün göklerde gün doğacaktır

Karanlık gecenin gündüzü olur

Kuru yere buğdayı serper ekinci

Umid ile ekin olur biçilir

Dünya sivaridir insan piyade

Binekli yorulmaz yaya yorulur

Herkesin kendine göre deredi var

Kimi gizler kimi açar duyulur

Çağa göre boru azğına sakın

Nasıl su arhına göre çevrilir

Gök yüzün kablarsa kara bulutlar

Bulutlar birbirin kovar çekilir

Uslu olan kimse bir sözden alır

Akılsıza yüz bin okusan ne olur

Akıl ağlar bilir dünyada ne var

Akılsız ne bilir neye sıkılır

Merde iyilik etsen diyer ihsandır

Namard diyer benden korkar çekilir (BÖİD., s.12, ETHY.)

(154) Hayatta Felsefem

Yahşıyı kötüyü candan severim

Duşman bence dosttur yar bence şirin

Herkesin aklına göre yürürüm

Huyunu bilirim mar bence şirin

Teselli uyudum sayağ yoklarım

Her atan damarı sezip yoklarım
Her gül her tikenı okşar koklarım
İçinde gül biter har bence şirin

İnsanı ihtirez öğredir kader
Karanlık yaranmış ışığa değer
İnsanın bir kere ayağı gider
Beni ardan koru ar bence şirin

Gözümü kırptmaz kara karanlık
Ademde varlık var yoktur fenalık
Kap kara gecenin sonu aydınlık
Şadlığa müjdedir zar bence şirin

(hak söyler) bu bana şereftir şandır
(doğruluk) anlamda belli nişandır
Koy desinler bana (Rıza) yamandır
Hamd olsun bir huyum var bence şirin (BÖİD., s.16, ETHY.)

(155) Bülbul

Şam ve saher bekçi bağda
Yoktur özge kerin bülbul
Mevsim bahar elin yağda
Açılmış gülizarın bülbul

Gül senin benüşe senin

Çiçekler hemişe senin

Toy senin tamaşa senin

Kutlu külazarın bülbül

Lale nisrin ruh dermanın

Yasemin can içere canın

Nestirin güzel cananın

Bunlar hepsi yarın bülbül

Reyhan ve süsen ve sünbül

Bunlar ile açarsın dil

Konca nergiz menekşe gül

Sevgili nigarın bülbül

Konanda nergiz dalına

Benzersin damat geline

Ne düşüyor hayalına

Dalğındır efkarın bülüll

Bu bu dağda ötüyorsun

Uyur dağda yatıyorsun

Gahda bir yar tutuyorsun

Yoktur kararın bülbül

Sabahlar saba esende

Oynarsın sünbül süsende

İşkenceli aşk var sende

Vardır gem azarın bülbül

Gönlün sunuk dargın mısın?

Ürkütmişler küskün misin?

Geyik misin mecnun mısın?

Diştiler gem dıyarın bülbül

Bağçe bağı yokluyorsun

Gahda bir gül kokluyorsun

Niçin benden saklıyorsun

Muhabbet esrarın bülbül

Kanda gül olsa sezersin

Olduğun bağı bezersin

Hatıra diye yazarsın

Geçen yadigarın bülbül

Ne beg halında ne ağa

Koşarsın bağçeden bağa

Konmuşsin taze budağa

Karşında nigarın bülbül (BÖİD., s.18, ETHY.)

(156) Vicdan Sesi

Olandan ölünce bu uzun ömür

Güneşten gölgeye göçmek gibidir

Altun terezide çekili ömür

Sırat köprüsünden geçmek gibidir

Düşkün balangazın yolun şavk etmek

Muhabbet yaradıp kini yok etmek

Açlıkta kıtlıkta bir aç tok eltek

Cennetin kapısını açmak gibidir

Ne kadar farz ise din ile iman

İkisin karşılar yanımda vicdan

Çigin taabiyle²⁰⁴ kazanmak insan

Ekinin elinde biçmek gibidir

Ölene ağlama kayır sen sağı

Meyve için bağvan suvarır sağı

Cevabı ayırmak karadan ağı

Cennetini tamudan seçmek gibidir (BÖİD., s.21, ETHY.)

(157) Doğruluk

İki yüzlü kimse büyük duşmanım

Yürekten su içen dili severim

Dostum o dur ayıbım yüzüme çalır

İçerisi yoktur gönlü severim

²⁰⁴ Taabiyle: Emeğile

Işıkla karanlık bir birin kovar
Dev arzulu insan ziyade çavar
Her yerde kötü her yerde pak var
Tikenden açılan gülü severim

Dilin kemalındır söz elindedir
Konuş haylı konuş az elindedir
Kadrin . Kıymatın öz elindedir
Akıldan güzel yok aklı severim

En besit insandan en çok öğrendim
İnsan kılık değil cevher efendim
Haklı mı – haksız mı ne ise kendim
Kim kendin hor görür ola severim

Sözüm öz be özdür gizlim açıktır
Bence onurluluk doğruluk haktır
Başı boş gençlerle hevesim yoktur
Yüzü üstü olan kulu severim (BÖİD., s.22, ETHY.)

(158) Öğüt

Gel gel kardaş sana nasihat edim
Sözümünden darılıp inlenme kardaş

Söylememe öğütün senin ben neydim

Dinle gör dinle gör odlanma kardaş

Büüklük eyleme yakışmaz bize

Kulak as öğüte nasihat söze

Marifet bilgi kab aklını bize

Üst baş bezeğine güvenme kardaş

Habite yüz verme karnına girse

Yaklatma içini sana gösterse

Başın üste eli kılıçlı dursa

Hakkı söyle korkup utanma kardaş

Her geldi kumaşa para pul sayma

Duyduğun sırları ört gizle yayma

Yüzünden güleni sana sağ sayma

Her yumuşak yastığa yaslanma kardaş

Özgür ol özünün ol merdane yaşa

Yorulma boşuna çavma beleşe

Her geldi türbeye her geldi taşa

Alnını kabartıp kapanma kardaş

Her geldi geçiye serme eteğin

İçme suyun yeme namerd çüregin

Habrada²⁰⁵ durulan durak su tekin
Bir ördek konmakla bunalma kardaş

Cevabı cömerd ol cömerdi ara
Cimri kimse seni satar dinara
Gücün yetmedigi taşa dıvara

Tehlikeye düşüp dırmanma kardaş (BÖİD., s.24, ETHY.)

(159) Anlamlı Sözler

Ölümden acı yoktur
Derttir ilacı yoktur
Kim mi? Var bu dünyada
Hiç bir amacı yoktur

Konca dikensiz olmaz
Vapur kaptansız olmaz
Sahipsiz ev haraptır
Devlet hakansız olmaz

Gün batar yıldız çıkar
Gelin girir kız çıkar
Her söze bir söz karşı
Yerin gafur tez çıkar

²⁰⁵ Habrada: Gölde toplanan yağmur suyu

Yel ese ese gelir
Dağ tepe kese gelir
İki kab bir birine
Degdiyse sesi gelir

Yel ne alır kayadan
Duygudur can uyadan
Bir elle alkış olmaz
Yoğurt uyar mayadan

Her kuşun yuvası var
Her derdin devası var
Dünyada her insanın
Bir şeyda hevesi var

Karaya ak demirem
Zulumdan kork demirem
Bilsem boynum vurulur
Batıla hak demirem

Egri otur düz konuş
Safsata yok söz konuş
Hak söyle Firaun olsa
Korkma öz be öz konuş

Meydanda cenk bulunur

Her ada denk bulunur

Gerçek kötü fazladır

Her yerde pak bulunur

Gözü kör yere bakar

Bakmazsa nere bakar? !

Kondakta sarılı bebek

Göz açar nura bakar

Değirmen taşın yorur

Tembel yoldaşın yorur

Zenginin malı maşı

Yoksulun başını yorur (BÖİD., s.26, ETHY.)

(160) Dayanış

Ruzgarlara dözmüşem yeller korkutmaz beni

Deryaları geçmişem göller korkutmaz beni

Aşılmayan yolların yolcusuyam geceler

Korkağanlar çığnağı yollar korkutmaz beni

Yırtıcı arslan olan dicelerde gezerim

Kalafatlı kaltaban filler korkutmaz beni

Bu diresemde engeller azmimden döndüremez

Yıldırım şimşek dolu seller korkutmaz beni

Işıldayan gözleri eşerem sert penceyle

Uçuntu odu geçmiş küller korkutmaz beni (BÖİD., s.29, ETHY.)

(161) Sevgi

Ezelden bir senettir bu kim can cananı sever

Yiğit dilber pervane nur bülbül reyhanı sever

Sevgilisiz kimse yoktur herkesin var sevgisi

Kimi devlet kimi cemal kimi da şanı sever

İnsanı değerlendiren iyi devranıdır

İşte bütün bu alem yahşı insanı seve

Kıvrandır beş altı çocuk belki kondak açılır

Kim mi var? Bu alemde esert zıندانı sever

Egri otur düz konuş batma çakır diken gibi

Çünkü alem yahşı insan dürüst demeni sever

Devrimci ulusların mucadel gülletiyi

Devrimci ulusların mucadel gürletedeği

Cevabı da sevgilisiz değil vardır sevdikleri

Güzel tabii güzel huyu güzel vicdanı sever (BÖİD., s.30, ETHY.)

(162) Gerçek Düş

Bir gün derin uykuda uyuyorken ben naçar
Gördüm rüyada beni katahlar bir canavar
Aveyle ! Bir şirinedir gözüm kesemem ondan
Doğanın güzelliği ondadır gören sanar

Yılan, akrep, ahtubut, kırık ayağa benzer
Yürüşü başka bir yürüş bir yana doğru koşar
Koşuyorum ardınca yüreklenmem tutmaya
Salmakta el vermiyor korkaram elden kaçır

Elim ataram tutam döner saldırır bana
Gah ben onu kovaram gahı o beni kovar
Bazen de hızlıyorum penceme almak için
Doğrusu yaklaşmam korkaram beni çalar

Bu durum uzun sürdü bir fırsat bulamadım
Sonrası sançtı beni elimden oldu firar
Onda tiksindim gördüm bir kan tere batmışam
Düşünceye kapıldım her düşe bir tefsir var

O canavar hayattır ben de bir insan oğlu
Doğru demiş olurlar bazı düş gerçek çıkar
İşte yaşantı benzer bir güzel canavara
Sevilir ama fırsat bulsa ağusun kusar

Bu hayat bir pınardır soyu soğuk ve acı
Nerde bulak hem soğuk hem de şirin bir pınar
Nolur o hayattan ki dinçlikle sürüp gider
Acıyla yoğrulmayan hayatın ne tadı var

Acı, sevinç hayatı süsen ve bezek veriyor
Güle güzellik veren çevre yanın alan har
Acun bir yürüşüdür halk gidiyor bir yolda
Kervana karışmayan yolcu yolundan sapar

Her saat her lahza da sınavda yaşıyoruz
Sonucu bilinmiyor bitmiyor bu ihtibar²⁰⁶
Her dem öz muradınca esmez bu çarhı felek
Vakit olur poyraz eser vakit olur acı rüzğar

Giz sandığın nesneler koku gibi saçılır
Alemde gizli yoktur her sır olur aşkar
İskenderin boynuzun kamış ile duyurdu
Sırını öz özüne deme olur şarmar

Gözüne siyah perde çekmesin felakteler
Sakınmaz gözde bülbül çünkü vardır ilk bahar
Bu geçen dakikalar ömrümüzden sayılır
Hayatın defterinden günde bir yaprak kalkar

²⁰⁶ İhtibar: İmtihan, sınav

Nemdir benim? Görürem gönüllerde değışmeler

Olaylar değışiyor yoksa dünya don soyar

Çıkar birliğe halkı toplar ilgilendirir

Milleti parçalansa harap oldu o diyar

Hayata güvenim var bende büyür arzular

Karamser yaşamaktan yegdir olmak umid var

Halktan saygı görmesem belki var kötülüğüm

Ben ise yahşı kötü insana kanım coşar

İçim kavruyor her onursuz görünür

Ve yüreğim sıkıyor onur örtünüz merdar

Comarda yüneldiysen uzaktan merhabalar

Gözü dokunsa sana cemri kapısın kapar

Öl kendi izzetinde muhannete yüzün salma

Namertten iyilik umma kafadan ne et çıkar

Yaşantı bir savaştır çevre semt çevre yana

Ordu ense çevirir yakalansa kumanda

Ve yaşantı bir gündür gecesı gündüzü var

Yurda karanlık çöker orda ak güneş doğar

Öz insan kardeşinin kanın sömürmek ister

Yalnız karnın kayırır kimini kimsesi dinar

Kötü ile doğrulukla yürü bekle sonunu

Kendi kusurun duyar yahşılığa yüz tutar

Usumu sığmıyorum uzağı düşünürüm

Günümü yaşıyorum fikrim yarına bakar

Dünya insan içindir toprak susuz ölüdür

İnsan oğludur veren bu dünyaya itibar

İstediğin gibi ol yok istediğin gibi

Sen kendine bir gözle halk diğer gözle bakar

Hayat bir tatlı hülya bir sevinç bir uykudur

Kara kış yeşil bahar sonra gelir son bahar

Kim biliyor ruhumuz bu kemikler ruhudur

Tamı uçmak yerde mi yoksa gögde mi düşer

Yaşadığı ortamın oğludur insan oğlu

Canlılarla yaşayan canlı adetin kapar

Müstehildir yürüyüp bu toplum göre bu alem

Madem ki başarıyet çalışmalarda yaşar

Bütün kökenler birdir mefküreler değişir

Ölüler besinini eyliyoruz ictirar

İnsanın karşısında hiç bir güçlük dayanmaz

Bir büyük suç eylemiş olur olan intihar

Bütün müşkillerimiz toplumsal müşkillerdir

Kani zuruf²⁰⁷ insanı her şeye eyler icbar
Alemi düşündükçe bağrım hırpalanıyor
İçim bir yanar dağdır parça parça lav saçar

Kolay değil hayatı duygulu bir insanın
Vidandan yüreğinde çapkın atar bir damar
Keskin kılıç yüzünde kanıyla yazılıdır
Hak demeği gerekir korkusuz pehlivan er

Hak söylerim korkmirem çünkü korkmam ölümden
Kınaraya asılsam hakkı eylemem inkar
Felaketler insanı yavuz dersler öğretir
Kuşaklar gürgülerin gebe olaylar doğar

Sürekli bir barışla uygarlık ilerlemez
Aka aka durulur su gölde kalsa kokar
Azim karşında engel güçlükler dayanmaz
İnsan eğer isterse karışınca dağı yırtar

Dağlarca arzularım meyvelenmeden ölsem
Gem değil zira şiirim kalır bana yadigar
Ey sevgili dostlarım ey muşfik bacılarım
Korkuyorum ölürüm size bir vasiyyetim var

Ben sizden çok razıyım elleriniz öperim

²⁰⁷ Zuruf: Durum, hal

Ne ardında saç yolun ne bana kazın mezar

Emanet ! Gömmeyiniz beni gölge sevmirem

Karğalar yese etim kemiklerim gün okşar (BÖİD., s.31, ETHY.)

(163) Kalkınma Yolunda

Ey derin uykuya dalan

Haydi uyan ! Haydi uyan !

Yeter uyku kalk havalan

Haydi uyan ! Haydi uyan !

Uyan artık ne yatarsın

Bu boş hulyaya batarsın

Bu uykudan ne istersin

Haydi uyan ! Haydi uyan !

Çalma artık eski nayı

Bozma bu günki alayı

Alem aya attı ayı

Haydi uyan ! Haydi uyan !

Gitti şahra sapan vakti

Eski gelenekler kalktı

Kimleri sakıta çıktı

Haydi uyan ! Haydi uyan !

Ne kılıç ne kalkan kaldı
Yerini top tüfek aldı
Alem göglere yükseldi
Haydi uyan ! Haydi uyan !

Uyan gör bu yeni çağı
Bu yaşantı bu kuşağı
Üfürme eski ocağı
Haydi uyan ! Haydi uyan !

Uyan bak acun değişmiş
Bilki nereye yerleşmiş
Gözüne ne uyku çökmüş
Haydi uyan ! Haydi uyan !

Uyan artık uyku yeter
Uyuyan ölüden beter
Uyan hayat borcun ister
Haydi uyan ! Haydi uyan ! (BÖİD., s.37, ETHY.)

(164) İnsan Kör Doğar Gözlü Ölür

Dünyaya göz açalı ben sırt görmedim
Dediler çoktur bed baht benden bed baht görmedim

Bu dünyaya geldi ke dert insanla ikizdir
Yalandır hayatta kim diyer mihnet görmedim

Ayırmaz yüz astarı kumaştan tanır nece
Alıcı olmayana satmak hacet görmedim

Bu sadelik gözünü u untular kapatır
Fele in aynasında lahza safvat görmedim

İnsan oğlu k r doğar ölende gözlü ölür
Çok değerli sözler var böyle hikmet görmedim

Akılsızın erinden kötü adam olursan
Alemde cehaletten yaman afet görmedim

Alemde el açıklık ya re vet yarı yarıdır
Tanrı rızası için veren zeket görmedim

Yalnız el mendede²⁰⁸ ohalayan²⁰⁹ merd değil
Zulma karşı hak demek gibi giret görmedim

Yah ılık pahalıdır batma yana batılır
Bu günde cilizlikten kötü bir dert görmedim

İktidarsız olmaktan yegdir bir az güçlülük

²⁰⁸ El mende: Elle birbirine girişin (kav a)

²⁰⁹ : Ohalayan: Hayınca vuran

Bir dikensiz kurğaza halkta heybet görmedim

Korkmayan korkmayandan utanıp kızarmıyor

Dünyada kuvat gibi ulu devlet görmedim

Buna mı lazımçılık kara basıptır bizi

Ben benden sorumluyum genel hizmet görmedim (BÖİD., s.38, ETHY.)

(165) Birliğe Davet

Yolcu hiç böyle olmaz gel bir yoluna koyak

Bu uzun yolculukta birlik gerektir gerek

Bir elle alkış olmaz el olur ele dayak

Bu uzun yolculukta birlik gerektir gerek

Gel otur bir yanıma kulak ver konuşalım

Bildiğin öğret bana aracı danışalım

Aradan ne geçiptir teziken barışalım

Bu uzun yolculukta birlik gerektir gerek

Yolumuz uzak yoldur gel yolcu birleşelim

Bu yol kader yoludur hayır şerri paylaşalım

Yolculuk kolay değil gel otur anlaşıalım

Bu uzun yolculukta birlik gerektir gerek

Bir ne yapabilir ki yitirir ayı güneşi

Yolcuya bir dayaktır olsa bir pak yoldaşı
Bu yolda çok üzgünler var verdiler canı başı
Bu uzun yolculukta birlik gerektir gerek

Yolun tederikin gör sonra kervanı taşı
Kervan salar gözüne alır cengi savaşı
Yolda soyğuncular var soyar malı, maşı
Bu uzun yolculukta birlik gerektir gerek

Bir, yanar ateş olsa ancak öz özün yakar
Bir yanı yapmadan öteki yanı yakar
Gel sözü bir edelim ikilikten ne çıkar
Bu özün yolculukta birlik gerektir gerek

Gidip kendi rayına nasıl kervan koşarsın
Bu korkulu yolları tederiksiz aşarsın
Sorup süel etmeden nece yola düşersin
Bu özün yolculukta birlik gerektir gerek

Cevabı gel koşalım kervanı her ikimiz
İster ben ister sen ol kervan ister kalavuzu
Yolu izi tanıyan kervan salmaz yolun
Bu özün yolculukta birlik gerektir gerek (BÖİD., s.40, ETHY.)

(166) Şairlere Sordum

İnsan oğlu üç nesneden sorulur

Biri iman biri dindir biri ne?

Bu dünyada üç şey vardır sevilir

Biri maldır biri ündür biri ne?

Adam'a şeytansız dar olmuş

Yalnızca yalvacılık igrenc ar olmuş

Üç harf için yaradılış var olmuş

Biri in dir biri şin dir biri ne?

Altına serilir dalın sayısı

Ölünce tükenmez hayat piyası

Üç ana ögedir varlık mayası

Biri yel dir biri gün dür biri ne?

Kimi tamaşacı kimi tamaşa

Bunun sayesiyle o olur paşa

Üç nesne var kalbi çevirir taşa

Biri kıskanç biri kin dir biri ne?

Görmediğin sence bir acayıptır

Diğerler başından geçen tabiptir?

Üç nesne var görür görmez gayiptir

Biri tanrı biri ten dir biri ne? (BÖİD., s.42, ETHY.)

(167) Utancak Güzel

Utana utana iner bayara

Mastur hanedendir soyun severim

Boylanmış havada benzer çınara

Dal gerdanın selbi boyun sevdim

Seversin sev asil evin kızını

Sakın çekme çılğın dilber nazını

Peçesi daldalar melek yüzünü

Utancak utancak huyun severim

Selamına durmuş bağ ile bağçe

Tühne gelirse olurum ağça

Beyaz gerdanına dögmüş gök dağça

Uyğun yakışlı beyin severim

Yudum yudum içtim serin yellerin

Adımadım gezdim tepe yalların

Hevesli hevesli bizim ellerin

Zırna (nakara) toyun severim

Nezik ellerinde kızıl hınnalar

Kızlar gelin gider ağlar anneler

Yücesindan aşar telli sunalar

Gölgeli dağların çayın severim (BÖİD., s.44, ETHY.)

(168) Savaş Marşı

Yürüyün cepheye harp gerek oldu
Duşman haksız almak ister yeriniz
Hak sesi şahlandı durum tenk oldu
Ölüm kalım savaşına giriniz

Pusata sarılsın her yigit asker
Yaralıdır kudus tez merhem ister
Adildir harbiniz sizindir zafer
Korkmayın cepheye doğru surunuz

Savaşa katılmak haktır gerektir
Hakkı elde eden toptur tüfektir
İzzetli yaşamak en ilk dilektir
Güçtür sömürgeci yiye barınız

Şehitler yatıyor kanıyla çölde
Çarpışma kızgındır her iki kolda
Analar ağlıyor gözleri yolda
Yardımcınız olsun ulu tanrınız

Şix dağından geldi bombalar sesi
Kırıldı binlerce duşman çetesi
Bitti siyönizmin harp efsanesi
Nasıl devriliyor devran görünüz

Colan'da yıkıldı vantom ocağı
Şix dağında astı Arap bayrağı
Duşmanın bu yurttan koptu ayağı
Sorunuz duşmanı haydi surunuz

Devrimciler akın verdi yaxaya
Duşmanı sıktılar bir dar kafaya
Sürgünler mutludur dönsün hayfa'ya
Zeytün bağları kanat serininiz

Barlif hattın aldı Mısır ordusu
Top tanklar dizildi kanal köprüsü
Gözünüz kırmazın duşman sürüsü
Mertçesine topa göğüs geriniz (BÖİD., s.46, ETHY.)

(169) Acı Gerçek

Başı boş dolaşır bağda bayğuşlar
Bülbül uçtu koydu gülşanı gitti
Bombaya rokete kaldı dögüşler
Merd yigitler saldı meydanı gitti

Gezmek ister kadın durmıyor evde
Çay kahve ardından içlerler soda

Mini etek çıktı değışti moda
Çuhanın şalvarın zamanı gitti

Çocuklara gülünç oldu yaşlılar

Ispahinin zulmu fermanı gitti

Yükseği alçağı dağın derenin

Birbirin kaldırsa cennet buranın

Çarhı döndü başına nice Kısra'nın

Bıraktı taç tahtı ayvanı gitti

Diyerler çokıydı malı Karun'un

Kazanlar sığmazdı gümüş altunun

Çarhı boyun egdi bekledi günün

Hem devleti gitti hem canı gitti

Hanı Firon hanı yalvaç Süleyman

Nerede Kustantin hanı noşurvan

Yıl iki mevsimdir ilk bahar hazan

Çok şahin sultanın devranı gitti

Tarihte binlerce alpler şahlanır

İskender Napılyon dilde söylenir

Bu gün olup biten yarın yadlanır

Geçen hadiseler bir anı gitti

Sokrat verdi ilkin insana değer
İnsanlığa hizmet etti peygamber

Roso'ca gûnahtan masumdur Başar
Çokları kayırdı insanı gitti

Saltanat uğruna döküldü kanlar
Halk döğüştü tahta bindi hakanlar

Halkın sayesiyle şan buldu hanlar
Şana layık halkın ad sanı gitti

Kimi aya kimi güneşe taptı
Kimi seyit kimi pir elin öptü

Kimi sevdiğine abide yaptı
Her insanın bir şeyin hayranı gitti

Bu eski dünyada çok şeyler oldu
Kimlerin mirası kime kaldı

Kaç kere boşaldı kaç kere doldu
Gelenin gidenin oranı gitti

Değişti mezhepler değişti dinler

Tapıldı sanamlar sevildi Cinler

Erkeğe beraber oldu kadınlar

Geçmişin yahşısı yamanı gitti

Hakiket dediğin çok zor müşkildir

Bunun hak bildiği önce batıldır

Giden hayın zalım gelen adildir

Kuvat nerde hakta o yanı gitti

Hayat tecrübedir sana ve ibrettir

Her zarar yigide bir nasihettir

Yaşamak zahmettir ölüm zahmettir

Kalan pişman giden bir canı gitti

Kalmadı o günler bu ağa okul

Camiin yanında yapıldı okul

Gerçek bilim arttı kalktı yol usul

Erenlerin dürüst dimeni gitti

Timürleng kılıcı elde gitmedi

Karıncaanın hakkı filde gitmedi

Niro'un günahı yelde gitmedi
Savuruldu Roma'nın dumanı gitti

Çiftçi tarlasına köyüne düştü
Alem arttı her şey tayına düştü

Alem maişetin vayınına düştü
Evvelin kılıcı kalkanı gitti

Cennette huri var namaz kılırlar
Hele Allah'a da minnet eylerler

Batıla hak hakka batıl söylerler
Sofunun kadının imanı gitti

Ben neydeyim beni zaman söyletir
Cahil olanlara akıl anlatır

Ezel günden beri dünya böyledir
Neceleri dilin kurbanı gitti

Haçlılar süpürüldü sahyonlar geldi
Kudus kiminiydi kime mal oldu

Filistin yahudu elinde kaldı

Sürgünler bıraktı vatanı gitti

Yiğirminci yüz yıl atom çağında

Fabrikalar işler insan yağında

Güneş daldasında mecnün dağında

Zalım avcı ceylanı vurdu gitti

Bilki her bir derde buldu ilacı

Taşı altun etti kömür ağacı

Kalmadı kesici hırsır mıklacı

Eşşek kervanları talanı gitti

Acı gerçek geçen günler bu günler

Alayalar zırnalar başlar düğünler

Kanlı tarla harman oldu ekinler

Savuruldu hem saman deni gitti

Tarihte binlerce kanlar döküldü

Hisar²¹⁰ kalelerin suru söküldü

Niçe ordu sunğun verdi çekildi

Link bir yanı asker bir yanı gitti

²¹⁰ Hisar: Ambargo

Mutlu yaşar bizden sonra gelenler

Gülecek ağlayan ağlar gülenler

Ölmezlik peşinde yorğun ölenler

Bulmadı ölüme dermanı gitti

Düğün oldu herkes sevdiğin gördü

Davul zırna çaldı küreken durdu

Gelinle küreken gerdeğe girdi

Tayun tamaşası şöleni gitti

Her dem ring üstedir çarhı dünyanın

Duru su akmadı arhı dünyanın

Kimse kalmadı barhı dünyanın

Han köle bıraktı bu hanı gitti

Dünya kervanlara konak yeridir

Mucadele yolu eğri büğerdür

Uygırlık çokların alın teridir

Her gelen çıktı bir marduvanı gitti

Sen ey delikanlı sen de ey bayan

Attan inen insan kalacal bayan

Milletin umidi ey gençlık uyan

Şafak söktü yadın kervanı gitti

Rıza yeter artık sözün yerişir

Sürü gelir koyun kuzu karışır

Dünya ayn dünya insan değişir

Halklar geldi gürdü cihanı gitti (BÖİD., s.48, ETHY.)

(170) Devrimci İnsan

Alem bir kervandır bu dünya bir yol

Gelen kervan doğru gider ey insan

Bu dünya kimsenin yer yurdu değil

Konan kervan elbet göçer ey insan

İnsan iradesin tembellik paslar

Yaşamak arzusu kalbi hevesler

Yigit baba azmi sert evlat besler

Ot kökün üstünde biter ey insan

Gönül bir aynadır tez leke tutar

Yiğidin öfkesi dursa taş dartar

Hayat çarpışmadır varlığın göster

Yaşamak kalender ister ey insan

Ak akça kara gün için demişler

Gülen ağlar için için demişler

Ek bekle gelecek biçin demişler

Buğdayı eken buğdayı biçer ey insan

Akıl duşman cahil yarandan yegdir

Atılğan kul korkak sultandan yegdir

Gezen tilki yatan arslandan yegdir

Çalışkan arzuya yeter ey insan

Batıla tanıklık küfrün özüdür

Ben yeyim sen aç kal baxil sözüdür

Halk razı olandan tanrı razıdır

Toplum verir sana değer ey insan

Bilki bir denizdir derindir derin

Dibine tummayan bulmaz güherin

Baxtıyar insanca yaşamak şirin

Kötümser hayata küser ey insan

Gök bulut ardından yıldırım çıkar

Güneşe öğrenen gölgeden bıkar

Hayata her insan bir gözle bakar

Her güneş bir alem doğar ey insan

Kalavuzsuz kervan yolun yitirir
Kaptansız gemiyi dalğa götürür
Her ağaç bir türlü meyve yetirir
Her çiçek bir koku saçar ey insan

Gül den tiken tikenden gül diyeller
Ne zalım ol ne mazlum ol diyeller
Ana verir uşağa dil diyeller
Çocuk ana dilin açar ey insan

Aka aka sular yolunu kazar
Yarensiz yoldaşsız garibe benzer
Rafından ayrılan kırıklık azar
Körün köre faydası var ey insan

Demir kafaslarda tutsak bayğuşlar
Hurriyet sadasın sunmaya başlar
Atalar söylemiş işleyen dişler
Erin aynasıdır iş kar ey insan

Değirmencide de var su kaygısı
Herkesi kandırır kendi çalgısı
Kocaman acunun olay olğusu
Ne tükenir ne de biter ey insan

Her sözün yalanı gerçeği olur
Her bağıın tikenı çiçeği olur
Bir insanın azmi yüreği olur
Ona tehlikeler neyler ey insan

İnsan yaşadıkça uzanır hayat
Güzel insanlarla yüzenir hayat
Güzel insanlarla bezenir hayat
Erler ölür erler yaşar ey insan

Vicdanlı kimsler hakkı kayırır
Halkın incigin şair duyurur
Merdi muhanneti meydan ayırır
Kara gün erleri seçer ey insan

En yücemen halkı yaratır şair
Bütün uykulardan uyatır şair
Ağır uykulardan uyatır şair
Şairdir halklara lider ey insan

Şairsiz uluslar derdini bilmez
Tarihi yazılmaz kağıda dolmaz
Şairsiz uluslar derdini bilmez
Şair halkın nabzın yoklar ey insan

Şairdir üfüren devrim gözünü

Halk uğruna adak eden özünü
Şairin yıldırım kırmaz gözünü
Od olur odaları körler ey insan

İstedğin gibi insan bulunmaz
Her insanda duygu vicdan bulunmaz
Bir dert yoktor ona derman bulunmaz
Her derde bir derman çıkar ey insan

Her insan başarır kendi karını
Geçen geri dönmez düşün yarını
Kimi eker kimi yiyer barını
Bu yorulur o dinç yutar ey insan

Vaktında yeniyidi o eski çağlar
Ölü sayılırlar bu gün çok sağlar
İnsanlık uğruna yanan چراغلار
Aydınlığa düz yol açar ey insan

Cömertlik yiğide yüce bir şandır
Göğsü kuvatına giden pişmandır
Cahil öz özüne halka düşmandır
Kotur dört dileyin bular ey insan

Canını cefaya salan canındır
Fırsatını alsan hayat senindir

Nere sence hoştur o senin vatanındır

Güzellik her yerde yaşar ey insan

Can ceset kocalır gönöl kocalmaz

Ardınca bir eser bırakan ölmez

Bir çocuk bir cahil bu dünya bilmez

Nerden gelir nere gider ey insan

Felaket yiğide dostun tanıtır

Bu günkü yaptığın yarın anıtır

İnsanlık imanın damar kanıdır

Kanlı gevde vicdan taşar ey insan

Her pazara giden alıcı değıl

Her parmak oynatan çalııcı değıl

Her insan bilgi baz olucu değıl

Tanrı vergisidir hüner ey insan

En güzel hayatı sevgi yaratır

Kanlık yüreğı o aydınlatır

Güzellik gönölde sevgi turatır

Gönöl her güzeli sever ey insan

Od odu söndürür odun gürletir

Özgürlük eleğın zulum anlatır

Fikir derinleşir fikir yaratır

Kazıldıkça kuyyu kaynar ey insan

Çalışmakla insan isteğin bulur

Çıkar bu alemini ikiye bölür

Sen kendini övme halk seni bilir

Parada tanınır cevher ey insan

Hayyif baazı kimse insan varıdır

Zira insanlığın hakkın eridir

Akıl her müşkilin anhtarıdır

Bağlı kapıları açar ey insan

Vatanına xayın vatandaş piçtir

Kötülük kolydır yaxşılık güçtür

Yaxşılık ölünce ödenmez borçtur

Ancak südü halal öder ey insan

Kanatlanmayınca yavru kuş uçmaz

En kuvatsız kimse hakkın vazgeçmez

Atalar sözüdür ekmiyen biçmez

Bağ barın bağvancı derir ey insan

İpinde un olan sezüklü²¹¹ gezer

Bir ağaç bir kemran²¹² sarayı bezer

Deliyi söyleden huyuna dözer²¹³

²¹¹ Sezüklü: Tedergin

²¹² Kemran: Dayalı döşeli hiç birşeyi eksik olmayan ev

Yılan öldüren gömer ey insan

Güvenme varlığa darlığı düşün

Akıldan aydınlık alsın görüşün

Hep dinler ilkeler diyor çalışın

Çalışmakla her iş biter ey insan

Komşu hırsızına pasvancı²¹⁴ neylesin

Xazan ermiş bağa bağvan neylesin

Diyer misin? Çarha insan neylesin

İnsan olmaz şeyi eder ey insan

Arıyı beslerler bal verir diye

Kılavuz tutarlar yol verir diye

Dem günde dostuna dal verir diye

Herkes dostun aziz tutar ey insan

Süs bezek²¹⁵ çirkini güzel göstermez

Yuvasız güvercin bala uçurmaz

Darlığa dözmiyen²¹⁶ varlığı görmez

Bu alem ümitle yaşar ey insan

Gök bulutun hızlı yağışı olur

Her bağın bir türlü yemişi olur

²¹³ Huyuna dözer: Huyuna dayanır (tehammul eder)

²¹⁴ Pasvancı: Bakçı

²¹⁵ Bezek: Bakım

²¹⁶ Dözmiyen: Katlanmak

Çok sözün elbet çok yanlış olur
Bir masal var az uz diyer ey insan

Topluma illettir kimi yiğitler
Çemlerde doludur yeşil söğütler
Öğütlenmeyi zaman öğütler
İnsanı tabiat besler ey insan

Acun bir acundur değişir alem
Işığla zulumattır cennet cehennem
Öz yararı için çalışan adam
İnsanlığa zarar eyler ey insan

Yiyer ağız utanır yüz diyeller
Her gecenin ardı gündüz diyeller
Yapar yıkar gönül bir söz diyeller
Yaxşı yapar kötü yıkar ey insan

Dünyada en güzel ceylan kuzusu
Hiç silinmez imiş tanrım yazısı
Herkesin hayatta var bir arzusu
Her gönül bir dilek diler ey insan

Bağçuvan ayırır arxlara suyu
Bağlar bir birinden içer arh boyu
Herkes sever şenlik bayramı toyu

Aydınlık ne güzel dilber ey insan

Sen benden sorumlu ben de özünden

Yansan benim sarı sıçrar közünden

İsanlar asılır insan yüzünden

Hayat insanları bağlar ey insan

Gönlündeki duygu gönlümde vardır

Dilindeki türkü dilimde vardır

Yolundaki güçlük yolumda vardır

Umid eren bizi toplar ey insan

Yiğide her genkte bir zafer paydır

Gündüzler güneştir geceler aydır

Yiğidin karşında her şey kolaydır

En düğümlü bağı açar ey insan

Dev insan en çetin durumda yaşar

Korkulu yolları dağları aşar

Yiğit koltuğunda yumurta pişer

Yiğit taştan hamur eyler ey insan

Dev insan tehlike güçlüce dözer

Devler ülkesinde şahane gezer

Kaderini kanlı avucunda yazar

Karantı yüzüne sürür ey insan

İnsan karşısında dağlar kıvrılır
Çok gürgüler gören çok şey öğrenir
İnsanın hakkını insan kazanır
Karanlıktan ışık doğar ey insan

Mavi gögde ak bulutlar ağırlar
Ufuk çatlar dağları duman sarır
Sular çağlar çayır çimen yaşarır
Tabiat al yeşil giyer ey insan

Bence duşman yoktur herkes tanışır
Bilmediğin kadar dünya genişir
Hayata göz açmak ilk uyanıştır
Günün başlangıcı saher ey insan (BÖİD., s.57, ETHY.)

(171) Yarının Türküsü

Sonsuz bir özleyişle bir günü bekliyorum
Ki o günde aydınlık acuna nişan olur
Dağlar gibi ümitler gönlümü yüklüyorum
Belki yarın belki de yakın bir zaman olur

Hurriyete kavuşur onda insan sayılır
İnsan insanlığı saptanır insan olur
Bekliyorum o günü hayır bereket çok olur

Zenginle yoksul kalmaz her aç karın tok olur

Bir değirmen davarla dönse elbet yorulur

Bu gün yeni sayılan yarın eski görülür

Yavaş yavaş ileri tek tek adım sürülür

Bir tek buğday denesi bir büyük harman olur

Bekliyorum o günü harplere son verilir

Zincirler parçanır kelepçeler kırılır

Ak güvercin kanadı tüm dünyaya serilir

Yorğun halklar avunur sesizlik aman olur

İmpiryalizmin adı silinir bu varlıktan

Ümitler gebeleşir aydın baxtıyarlıktan

Güçlükler kolaylaşır herkes çıkar darlıktan

Alemde müşkil kalmaz her derde derman olur

Bekliyorum o günü işçi çiftçi sevinir

Yıllar boyu dinmeyen kan yarası avunur

İnsanın özgürlüğü bir hak olur savunur

İnsanın doğum günü şanlı bir tören olur

İnsan hakkın kazanmak için insan gerekir

İnsanın insanlığı için kurban gerekir

Dev arzu elde etmek için dev can gerekir

Dinçlik emeksiz ölmez barış için kan olur

Bekliyorum o günü mutlu çocuk seslenir
Arslanın avucunda ak güvercin beslenir
Tarlalar yeşillenir dağ, tepeler süslenir
Renk renk güller açılır yer yüzü gülşen olur

İşte o gün yarındır güneş gibi görülür
İnsanlara özgürlük yaşam hakkı verilir
Sağ, sola çeken kalmaz bir tek yolda yorulur
Arzu eren birleşir bir köy bir kervan olur (BÖİD., s.69, ETHY.)

(172) Vinos

Ey cemal tanrıcası oldum mübtela sana
Gönlüme doldun beni eyledin şeyda sana
Doğa güzellikleri yaranmış insan için
Sevdayla güzelliştir bu dünya bana sana

Bendeki güzelliğin sana aşkım bildirir
Bana kıskanç duyuyor ve vurgundur dünya sana
Mehtabın gösterende geceler ay sevgilim
Gün ufukta saklanır eyler tamaşa sana

Ey ruhumun neşesi bendan ne umuyorsun
Al yüreğim kanını armağan hına sana
Bir yangın pervaneyim şavkınla yanıyorum

Ölsem canın sağ olsun bu canım feda sana

Zilfinin dalğaları denizi hatırlatır

Sesinle saherlenir taş verir sada sana

Acunun güzelliğin bakışında görürüm

Sonsuz kutsallığını vermiştir doğa sana

Göğsün bir gülistandır tumurcuk çift gül açmış

Ne şirin benzer sana ne benzer Leyla sana

Güneş misin – ay mısın – huri misin – ne misin??

Ne hoş ! Süt emizdirmiş o muşfik ana sana

Ben değilim yalnız aşkından kömür olan

Ben ve yüzbin ben gibi taşıyor sevda sana

Ey karanfil çiçeği iki gözüm ışığı

Bu aşk bizde peydadır derd bana bela sana

Senden cennet kokusu geliyor ey ferişte

Gönlü devranda vermiş bu husnü mevla sana

Geceler hayalimde gündüz bende yaşarsın

Bende ki hayal sana bende ki hulya sana

Zilfinin sırmaları sarmaşıptır gönlüme

Bana baygın diyerler gözleri durna sana

Baş koyum kolun üste alım saher uykusun

Göğsüm gölgesi düşsün olsun bir dalda sana

Niron gönlün ıkılıyor şehir alavlanırken
Ellerin açmış gemgin yalvarır (Roma) sana
Ey nazlı güvercinim ne deysen kailim ben
(Erbil 'in) kalesinde yaparım yuva sana

Bir suçsuz sevda ile tanınalım alemde
İki aşık desinler Rıza bana ne sana
Sana tapmak içindir yarandığım ey put'um
Senden kutsal olsaydı . . . Tapmazdı Rıza sana (BÖİD., s.72, ETHY.)

(173) Doğa . . İnsan . . Sevgi

Sen benim ben senin için yarandım
Ne sen bensiz ne ben sensiz olurum
Gönlün gönlüm canın öz canım sandım
Ne gönülsüz ne de cansız olur

Sen beni gönlünde gözünde gördün
Ben gönlüm gözümde şiirimde seni
Sen güzel yarandın kalbime girdin
Senin güzelliğin doğurdu beni

Ben doğa şairi sen eşsiz peri
Sevdim nar derirken bağında seni
Hatıralar bizi dönderdi geri

Sanıyorum körpe çağında seni

Sen güzel tabiat ben ayık varlık

Beni doğdun ben de var ettim seni

Bana sensiz sana bensiz – fenalık –

Hayat için bana yar ettim seni

Son baharda bağlar kurumuyunca

Yel fırlayıp birde ilk bahar olmaz

Gönül acı çekip gem görmeyince

Şadlığa kavuşup baxtıyar olmaz (BÖİD., s.75, ETHY.)

(174) Sevgilim

Gel gel ey başına döndüğüm güzel

Gönlüm gözüm seni ister sevgilim

Uğrunca mum gibi yandığım güzel

Uğrunca mum gibi yandığım güzel

Aşk için bu acı hayata kandım

Aşkı pervaneden mumdan öğrendim

Cennet hayattır gerçek inandım

Ancak koynun bana yeter sevgilim

Gönlüm gönlündedir gönlün gönlümde

Adım dilindedir adın dilimde

Her gün gün batınca gözün yolumda

Yolumda sana gün batar sevgilim

Ey kaşları avrak yürüşü hindi

Dünyanın güzeli bir sensin indi

Talsamla bağlanıp göğsünün bendi

Çözeyim bir talsam göster sevgilim

Ey sorağ geyigi taşkant meralı

Hangi eldir elin aslın nereli

Odur sana gönül verdim vereli

Günden güne derdim artar sevgilim

Bestelensin şiirim bir hoş heveste

Çağrılısın neğmeli bir şirin seste

Garip bülbül gibi bir dar kafeste

Gönlüm kuşu yangın öter sevgilim (BÖİD., s.76, ETHY.)

(175) Güzelle Esmer Arasında Bir Söyleşme

Bir gün cedelleşti güzelden esmer

Güzel diyer şirin dilim var benim

Nerde olsam düşer göz elden esmer

Selbi boyum ince belim var benim

Esmer diyer degmiş nara benzerim

Hatırı okşayan gönlüm var benim
El degmeden göğsüm bendin çözerim
Koynumda tumurcuk gülüm var benim

Güzel diyer zilfim değer dizime
Siyah sürme çekmem kömür gözüme
Sus ey esmer yerişmezsın tozuma
Yigitler gönlüne yolum var benim

Esmer diyer yurdum yuvam bağ olur
Yüz güzele degen halım var benim
Güzel diyer benim terim içilir
Ağ sinemde çift benişe açılır

Şerpuş olsam çerke giysem seçilir
Has bağçede konca gülüm var benim
Esmer diyer bakışından belliyim
Sever sevlirem başı yelliyim

Bezenirim düzenir telliyim
Al yanağda koca halım var benim
Güzel diyer tanrıçayam kıblam var
Elim öpen bana tapan kölem var

İki dağın arasında kulum var

Koç yigide yastık kolum var benim
Seyrederim bağçe benim bağ benim
Gölgeli çimenli elim var benim

Güzel diyer benim adım Beniş'e
Peçem açsam kimse bakmaz güneşe
Babam verse alan var bin kuruşa
Ağırlığım altun yolum var benim

Esmer diyer benim adım düşünce
Günde yüz bin elçi gelir ardımca
Güzel bir gecelik esmer olunca
Karıyp kocalmaz gönlüm var benim

Rıza diyer her ikiniz haklıdır
Esmer muhabbetli güzel zavklıdır
İkiniz koynunda cennet saklıdır
Her ikinize de meylim var benim (BÖİD., s.78, ETHY.)

(176) Sevdâ Çağrısı

Sevda birdir seven iki gönüldür
Biri sen biri ben durma durma gel
Her başı yelli genç aşık değildir
Her yiğide gönül verme verme gel

Sevdada kahr çok acı çok olur
Güzel kız eyini elçi çok olur
Meralın ardında avcı çok olur
Dağlara daşlara vurma vurma gel

İncili sadafli kemer belinde
Hışhışlı bilezik nezik elinde
Kırma kırma zilfin titrer dalında
Sırma saçın yele verme verme gel

Bekliyorum seni havuz başında
Adını çizerim renk renk taşında
Bu dağlar eğilmiş yola karşında
Tumurcuk gülleri derme derme gel

Gel de : bir az gönül açım nazında
Başım koyum uyku alım dizinde
Ceylan gözlüm sürme iter gözünde
Kara göze (sürme) sürme sürme gel (BÖİD., s.81, ETHY.)

(177) Suçsuzluk

Degme bana bırak beni başı boş
Nere gitsem gidim oraya masum
Sevmediği şeyi insan gelir tuş
Uğrar türlü kada, belaya masum

Tanrı bir aşıktır acun sevgili
Sevgiyle kurulmuş varlık temeli
Alemde her gönül bir şeye deli
Mecnün vurğun oldu Leyla'ya masum

Acıyla yuğruldu ben çocuk iken
Rüzgar degdi bana tumurcuk iken
Suç bana yazıldı henüz yok iken
Anam doğdu beni dünyaya masum

Güzellikle gönül göz sevdalanır
Her kalpte bir sevinç hayat beslenir
Her gün ufuk çatlar kuşlar uyanır
İnsan oğlu doğar doğaya masum (BÖİD., s.83, ETHY.)

(178) Şiirimin Özelliği

Ağıt şiirlerle yoktur hevesim
İnsanlık, milliyet içindir şiirim
Ağıt yazsam bütün ölenler kimsem
Her insan her millet içindir şiirim

Ağlasam sağlar ağlamak haktır
Sağlar arasında ölümler çoktur
Gözüm perdesizdir gönlüm açıktır

Bütün beşeriyet içindir şiirim

Ben kimseyi ögmem kimseyi sögmem

Duyguyu kınatmam hatıra degmem

Ölüp giden için göğsümü dögmem

Sağlar için hayat içindir şiirim

Şiirim kazanç için ticaret değil

Kirasın istemem bir minnet değil

İnsancıl ödevdir ibadet değil

Ne ahiret ne cennet içindir şiirim

Şiirim, sömürü, kulluk, zulma karşıdır

Devrimci halkların cephe taşıdır

Kurtuluşa çalan zafer marşıdır

Azatlık, hurriyet içindir şiirim

Şiirim taraftarlık değil insaftır

Çocuktan gülümsemek gönülden saftır

Ölüye ağıt yok : sağa ithaftır

En güzel memleket içindir şiirim

Kalbim açıyorum bey efendiye

Kınama yakışmaz hiç bir (bendime)

Şiirimde yarar yok asla kendime

İnsanlığa hizmet içindir şiirim (BÖİD., s.84, ETHY.)

(179) Hayal Lahzesı

Gün sarısı oturdum fekülte bağçesinde
Elimde bir beyaz gül sessizce kokluyorum
Hulksuzca²¹⁷ çirildeyen palaz serçe sesinde
Doydum bir boş sessizlik koynunda yokluyorum

Dirseğimi dizime şıktım elim çenemde
Taş duvar seslenirmi bir insan lal olmazsa !
Arzularım tasadır yaşamazsam rüyamda
Varlıkta adem gibi düşkün hayal olmazsa

Gözümle düşünürüm ortalık alğım salgım
Yelkensiz yüzüyorum yalğında imge gibi
Hayalda yalnızlıktır varlıkta fenalığım
Anılır sürüklenir alaca gölge gibi

Karşımdaki gök bağrın yaran igde ağcı
Barağına bürümüş darağın gönüller gibi
Bilmiyorum birer çift yoksa kardeşle bacı
Gezinir talbalar başı boş yeller gibi
Seyircilere hayat romantik bir filmidir
Onlarca çarpak gözlü aktör mıklacı hırsız
Salındı kavğa ise sessizlik bir ölümdür

²¹⁷ Hulksuzca : Halsiz, Halsizce

Yüreğin atmasından kabırgalar habersiz (BÖİD., s.86, ETHY.)

(180) Bir Çoban Türküsü

Ne güzeldir doğanın sessizliği karda
Mutlu hayat var ise yaşamaktır azada

Kumları oynatıyor sürü çingır akları
Eşitliği andırır bir renk dal boyakları

Ufuk göz boyu açık doğa ne kadar geniş
Başı boş turğaylarda sezilmez sert sesleniş

İşte kaygısız gönlüm ince sesi zırnamın
Özgür masum yaşarım kucağında anamın

Sularda çiçeklerde bulurum her isteğim
Yorulur kan ter töksem boşa gitmez emeğim

Arzularım avcıma dökülüyor doğadan
Kalbim dinç başım rahat gürültüden kavğadan

Sonsuz yolculuğuma engel durmaz dereler
Göğlerin maviliği derin gözüm sürmeler

Türkülerim karışır çayların neğmesine

Uyanırım kuşların mini mini sesine

Avcımda asıda yıldızlar yığın yığın

Suların saflığına gebe rüzgarlar baygın

Göklerden ufuklardan birer pencere açık

Güzgüler ucununda iç duygum bana tanık

Varlığın güzelliği çocuk gönül sevdası

Yağmurun serinliği enginler ifadesi

Dilleşen ormanlarda boncuk boncuk laleler

Kayalardan kükreyen çekici şelaleler

Al ayağı hınalı alay alay sunalar

Çerçevesiz göklerde vizesiz şahaneler

Güneşin sahnesinde tekrarlanır peyesim

Çevrenin güzelliği tazeliyor hevesim

Hulyalar tanrıcası erir yeşilliklerde

Türkülerin ahıngı canlanır küleklerde

Yalap yalap yıldızlar yıkanır denizlerde

Gecelerin uykusu olmuş sayak gözlerde

Ey ağaç gölgesinde dalmış minicik peri

Yıldızlardan sızılmış gözüne sevgi ferî

Sadeliğ dünyasında ikiz buldum kendini

Bu masum sevgimizle bezeyelim acunu

Anası kucağında insan mutlu beslenir

Tabiat gayet güzel aşkla daha süslenir (BÖİD., s.88, ETHY.)

(181) Ben . . . Biz

Ben dumanlı günlerde azgın bir kuş gimiyim

Bizim elimizdedir acunların kaderi

Ben girdaplar ağzında küreksiz bir gemiyim

Biz özgürlük cenginin bir alay merd askeri

Ben bu ucuz bucağısız dünyada zar içinde

Biz sonsuz ufukların başı boş yıldızları

Ben gözümü açarsam açaram har içinde

Bizim sesimiz kollar kükreyen denizleri

Benim bu memlekette ne şehrim ne köyüm var

Doğa, deniz, gül, güneş, bütün varlık bizimdir

Ben bir taliisiz kimse mutlulukta neyim var

Sevgi, umid, yaşamak, baxtıyarlık bizimdir

Ben üç vakıt yediğim ekmeği ödeyemem
Yapılar, perojeler hepsi alın terimiz
Bana kalsa korkumdan yerinde hak diyemem
Biz deyince oluruz birer dev her birimiz

Ben yükrük kasırğalar pecesinde bir sinek
Kasırğa, ruzgar, şimşek, fırtına neyler bize
Ben uyğarlık cenginde ne bir utku ne bir link
Tanrı harikaları armağan eyler bize

Ben hayat peyesinde ne aktör ne seyirci
Bizim sanımız ölmez anı gelen çağlara
Ben değilim hayatın ne acı, ne sevinci
Bizim kanımız değer karalara aglara

Benim kanım sömürü sivri sinek koğamam
Biz Ahrımın şehrine cimen devler ordusu
Ben bir kat bulut olsam etgime yağamam
Bize bağlıdır körpe çocukların arzusu

Benim gözümde çizgi, renk, dirilik oluyor
Biz baksak herşey olgun herşey genç herşey vardır
Benim bağımda yılda dört mevsim güz kalıyor
Bizim bağda yaz – kış – güz yoktur her dem bahardır

Ben yalnız bir tane bu kalabalık dünyada

Biz diğ er yıldızlırda yer tutmak istiyoruz

Bana kalsa sağıalmaz irin kurur yarada

Biz günde bir  zg r halk yaratmak istiyoruz

Ben – sen – bu – o (işte biz) en kahraman bir millet

Her şey yapabiliriz zafer bize pay olur

Bizimdir su, yel, toprak – bizimdir bu memleket

Bizde ne zulum türer ne bir emek zay olur (B   D., s.91, ETHY.)

(182) Yaşamın Sürekliliği

Ne yandan doğsa doğsun müjde taşıcı güneş

Ki : dolacak i ime ben dolarım içine

El vermem k şk m z n kopan loş kerpicine

   nk  yerin alacak katı beton sağılam taş

Günde bir kat değışen bizim incir bağına

Bu gün bir türlü yarın diğ er kuşlar konuyor

En güzel hatıralar efsaneye dönüyor

Büyüyen  ocuk daha girmiyor kondağına

Açık gönlüm sabahlar gibi tazeleniyor

Daha begenmiyorum eski sevgililerim

Geldikçe yaşarıyor tumurcuk arzularım

Gebe bulutlar kat kat dağılara d şeniyoruz

Babamın kitapları yalnız rafı beziyor
Bu günkü gezetede var mı bir yeni haber
Rüzgarlar ağaçlarla  p   r doğru gider
Bir ya lı kefenine son hatıra yazıyor

Pınar g jil g jil durmaksızın akıyor
Uy arlıklar kuşaklar  a lar doğar bir birin
Pencereden bakışı denize d  en gelin
Dal alarla yarı an gemilere bakıyor

D n n bir bu günün bir yarının bir sesi var
Gün do uyor ... Batıyor .. Yarın yeni do uyor
Her bahar bir tazelik bir yenilik  o uyor
Her ursanın yerini almaktadır bir acar (B  D., s.94, ETHY.)

(183) Karışık Sesler

  ekler yarina beel ba la g n l
Müjdeli ferdeler türlü türlüdür

 nsan oğlu ya ar uma la g n l
Baharda meyveler türlü türlüdür

Günler, aylar, yıllar alınır gider
Her dilde bir türkü söylenir gider

Kimler rıxtımdan boylanır gider

Denizler dalğalar türlü türlüdür

Sen seçtiğin yolu tutmak güzeldir

Işıklar aynalar türlü türlüdür

Dağ dağa dayağıdır insan insana

İnsalık gölgesi düşer her yana

Herkesin alın teri töker vatana

Emekler çabalar türlü türlüdür

İleri sürmeyen geri teslenir

Meydana girmeyen demir paslanır

Her kalpte bir hulya umid beslenir

Arzular umalar türlü türlüdür

Yalıdan seslenir şakrak martılar

Günün gözün örtmez saydam örtülür

Törenler ardından başlar törenler

Çalğılar koşmalar türlü türlüdür (BÖİD., s.96, ETHY.)

(184) Yaşamak Ne Güzel Sevmek Ne Güzel

İkinci serini çeşme başında

Sevda alemine dalmak ne güzel !

İnsan oğlu ondört onbeş yaşında

Sevişip çağırıp kalmak ne güzel !

Ömür bir gün bir ay bir yıl gibidir

Sevgi tükenmiyen bir yol gibidir

Nar gülü ardından su bal gibidir

Ağlamaktan sonra gülmek ne güzel !

Ferhat sesin aldım şirin dağında

Hoş günler geçirdim aslı bağında

Aşkın gür tavında gençlik çağında

Sevdiğin güzeli almak ne güzel !

Boylama²¹⁸ olaydım akçıl boynunda

Bir itik aradım buldum yanında

Bitmiyen geceler sıcak koynunda

Bir çocuk uykusu almak ne güzel !

Neler desem azdır aşkın hakkında

Güvercin olaydım mavi ufkunda

Rıza diyor insan oğlu aşkında

Yel gibi başı boş olmak ne güzel ! (BÖİD., s.98, ETHY.)

²¹⁸ Boylama: Kolye

(185) Sevgi – Umid – Hayat

Darğınma çünkü var gönlünde acı
Ağlamak gülmekten eveldir dostum
Bir dert kanser olsa olur ilacı
Bir şey yoktur, adı eceldir dostum

Dünkü sıkıntıdan gönlün temizle
Yürekli görülür görülmez güzele
Dumanda kapanan umidi güzele
Yaşamak insana emeldir dostum

Gönül acısına kapanıp kalma
Dudağını gemir yalvarma zulma
Hayat bir dögüştür yaralan ölme
Kadere yaltanan tembeldir dostum

Sevgi pınarından her gönül içér
Bu sevgi bir yoldur her gelen geçer
Her sevgi hayata bir perde açar
Her sevgi bir hayat özeldir dostum

Sevdada tehlike olağan şeydir
Kavğası bir şenlik yası bir toydur
Sevda yaşamaktır hayat hay hoydur
Hayat güzel sevda güzeldir dostum (BÖİD., s.100, ETHY.)

(186) -1- MAYAS

Bakışım boyu yeşil tarlalar yaşıyor
Çığ damlayan güllere kuşlar kanat seriyor
Kalın perde ardından gün yüzün gösteriyor
Pırıl pırıl aydınlık döşeniyor dağlara

İlgit ilgit çeşmeler dağ bağrından coşuyor
Serin rüzgar tumurcuk pembe gülü okşuyor
Alay alay turnalar dağ başından aşıyor
Sıra sıra karaylay seriliyor bağlara

Renk renk tül döşelidir kalp açıcı enginler
Sevinç müjde taşıyor gebe güller ekinler
Yoksullarla bir kaba oturuyor zenginler
Bütün ekmek farksızca doğranıyor çanağlara

Şafaka perde çeken dağı güneş yarıyor
Müjdeli bir gelecek pırıltı gösteriyor
Salkım xurma karzları geldikçe bar veriyor
Yaldızlı gülümseme doluyor umağlara

Koyun kuzu sesiyle çoban avazlanıyor
Kara kıcıklı sünbül orağa nazlanıyor
Solğun çatlak dudaklar kirazlanıyor
Yaşarıp can geliyor kup kuru dudaklara

Her gönülde bir sevinç her dilde bir tırane

Doğa puket benişe sunuyor her insana

Telli gelin mini kız nazlı nazlı sallana

Yağmur tanesi gibi çoğuyor bulağlara

Güvercinler konuyor kurumlu bacalara

Güneş mezar kazıyor göçen murs gecelere

Yeni hayat geliyor ölüşkün koncalara

Gebe yağmur tanesi damlıyor topraklara

Bakışım kar kaplayan dağlara uzanıyor

Güzelim ahinklerle hep doğa düzeniyor

Alkım ışınlarında gök renk renk bezeniyor

Çocuk gün döşeniyor coşkun saf buğlara

Pembe zambıkla²¹⁹ baygın kelebek sözleşiyor

Tören yapan turnalar göklere yüzleşiyor

Dağlar, tepeler, yeller, dereler düzleşiyor

Karışıyor sığırcın serçe kara zağlara

Doğa güzelliğinde eriyor hep kaygılar

Saydam derin sulara kanat gerir kuğular

Özgür yaşamaktadır güzellikler uyğular

Erte doğan çocuklar yeter mutlu çağlara (BÖİD., s.102, ETHY.)

²¹⁹ Zambak:zambak

(187) Vatan Türküsü

Bir bayarda durdum güneş avucunda
Esti serin serin yeli vatanın
Sayakladım oldum kale burcunda
Gileylendi sağı solu vatanın

Arzu benim kaldı (turmu) dağında
Kuyur dut yerdeyim tatar bağında
İnsan oğlu körpe yaşlı çağında
Yarı gibi sever gönlü vatanın

Bir gün ayrı düşsem bir yıl sanarım
Aranı turanı gezsem dönerim
Vatanda zındana girsem kanarım
Yıldız sarayıdır çalı vatanın

Düzüzenin açık bağları serin
Suları şardıvan kanası derin
Can gönülden sever halkı birbirin
Kara gün görmesin eli vatanın

Öğrendim çalışmak çavmak köyünde
Beslendim çüregi tuzu suyunda
Eğlendim sevindim sevdim toyunda

Sayısızdır bana fadlı vatanın

Vatan sipivgisidir sevgiler başı

Her ne yapsam azdır vatana karşı

Gözümün sürmesi toprağı taşı

Derdime dermandır külü vatanın

Tarihin arması şanlı kalesi

Kıratlar kışneyen hurma tavlasi

Nar incir bağları engin yaylası

Güzeldir tepesi yalı vatanın

Irak'tır Irak'tır benim vatanım

Toprağın suvarır kanım vatanım

Yolunda ucuzdur canım vatanım

Kurbandır insan oğlu vatanın

Hatıralar derin yaram açıyor

Güvercinler darma darğın uçuyor

Tanış arabalar yakın geçiyor

Kışlaya konşudur yolu vatanın (BÖİD., s.105, ETHY.)

(188) İnsan İçin

İnsanlığa tapıyor ferishteler melikler

İnsanlık türküsü ezberliyor gülekler

Güneş, aylar yıldızlar, gezegenler felekler
Yeşillikler topraklar insan için yaranmış

İnsandan suyu acun varlıkta adem gibi
Kimse mertlik etmedi tarihte adam gibi
Düşünürler, ozanlar kendin yaktı mum gibi
Aydın kafa damağlar insan için yaranmış

Bal arısı al yeşil ipek veren böcekler
Yeller, sular, baharlar, mini mini çiçekler
Geçmiş yumağlayan müjdeli gelecekler
Arzu umid umağlar insan için yaranmış

Dalğası dağ boyundan aşkın mavi denizler
Pırıl pırıl parlıyan çocuk gözlü yıldızlar
Gölgesi suya düşen uzun boylu cevizler
Ormanlar bağçe bağlar insan için yaranmış

Keşke gelecek gibi şen olaydı bu günler
Elbet kolaylaşacak müşkiller kör düğünler
Bayramlar eglenceler şenlikler toy, düğünler
Bekledigimiz çağlar insan için yaranmış

Her sabah açılıyor yep yeni pencereler
Tarihi film gibi geçiyor hatıralar
Mor sümbüllü yaylalar yarpız biten dereler

Turna gözlü bulağlar insan için yaranmış

Kayadan kucak kucak dökülen şelaleler

Çeşme boyu dizilen pembe yağız laleler

Bu engin çimenlikler bu verimli tarlalar

Bu bulutlar bu dağlar insan için yaranmış

Yaşamak sonsuz umid insan yaşar hulyada

Hem güzellik hem sevgi günden güne ziyade

Acı sevinç gölgemiz her ne ki : var dünyada

Hem karalar hem ağlar insan için yaranmış

Süt kaymak kere veren ağır huylu koyunlar

Alkım alkım yalpayan ıslıl ıslıl niyonlar

Şirin şive gül çehre ılık ılık koyunlar

Kuş yuvası kucak insan için yaranmış

Güzgü gibi şehirler turist çeken limanlar

Halk türküsü okuyan ince sesli kavanlar

Ucsuz bucaksız yerler ufku örten asmanlar

Tanrılar tapınağlar insan için yaranmış

Suların maviliği dağların yeşilliği

Göklerin sadeligi yerlerin güzelliği

Doğanın kutsallığı sevginin serinliği

Pembe kiraz yanaklar insan için yaranmış (BÖİD., s.108, ETHY.)

(189) Keşke

Keşke bir mavi saher başı boş uyanaydım
Gözün güşe açan başı yüksek dağ gibi
Göklere yükseleydim bayarlara konaydım
Suçsuzluk acununda özgür kara zağ gibi

Kartal yurdu dağları aşaydım yeller gibi
Kükreyeydim coşaydım şadırvan seller gibi
Semtım şenlik göreydim kokulu güller gibi
Pervaneler döneydi başıma چراغ gibi

Derin nefes alaydım içerimden duyunca
Dil açaydım yazaydım konuşaydım düşünce
Gözsiz sürüp gideydim ardım dağlar boyunca
Kayalarla öpüşen dalgalı ırmak gibi

Keşke bir kuş olaydım kanat açıp uçaydım
Bulutlar avucunda yağmur suyu içeydim
Çığ damlayan sabahlar yele kucak açaydım
Çamur damlarımızda yeşeren otlak gibi

Keşke çocuk olaydım mutlu mutlu güleydim
Keşke güneş olaydım boşluklara dolaydım
Keşke gölge olaydım öz başıma kalaydım

Gölgelere boy süreydim dalgalı bayrak gibi

Dedigim keşkelerin elbet vardır sonunda

Meyve yere dökülür derilmezse gününde

Ölüm yok . . . Ama korku vardır insan önünde

Yaşamak bir dağ gibi insan yanar dağ gibi (BÖİD., s.111, ETHY.)

(190) Doğanın Güzelliği

Yüce dağ başından soğuk kar suyu

İlgit ilgit akar çay güzelleşir

Serin saher yeli eser dağ boyu

Dal bu dağlar titrer kay güzelleşir

Yiğitin mertliği, güzelin soyu

Sevda ölmez yaşar yaşamak boyu

Düzün bir masaya mezeyi meyi

Bardaklar öpüşür mey güzelleşir

Saher bağda bülbül yuva yapanda

Yiğit sevgilini gizli öpende

Kız, oğlan bir elde halay tepende

Halay kızgın olur toy güzelleşir

Acı dil yamandır şirin hoştur

Ağulu eriden tatlı bal hoştur

Tiken arasında açan gül hoştur

Karanlık geceler ay güzelleşir (BÖİD., s.113, ETHY.)

(191) Yaşamaya Dayır

Hayat yaşanmalıdır emege değer gülüm

Doğa ve insan oğlu teri en pak sermaye

Gölge, kayğu, yeniligi geçici nesneler

Ağlamak için değil geldigimiz dünyaya

Avcumda baxtıyar yıldızların çizgisi

Gönlümde köylülerin acı tatlı sezgisi

Denkleri değişmekte yolcu kimi güzgülü

Sanki dağlar konuyor sessiz kuytu karaya

Su vermi paylaşıyor beni uyadan kuşlar

Onlar ki : güneş gibi bana tanış olmuşlar

Her sabah gün doğarken bende bir hayat başlar

Ölümden korkan kimse yakalanır kadayı

Hayat bana geliyor şenlik gibi toy gibi

Yaşamak öyle serin yağmur gibi kay gibi

Ömür akıp tükenmez turna gözlü çay gibi

Ne yazık ki : dalgalar yol vermiyor dalğaya (BÖİD., s.114, ETHY.)

(192) Kuşlar Gibi

Bulutların gölgesi düşmüş Sincar dağına
Yanmış bir filiz gibi kararır yamaçları
Sallanmış budak budak dağa konmak istiyor
Başını yel tarayan bir kız gibi saçları

Yamaçlarında oğlak kuzu yayar çocuklar
Onlara sorsan hayat nedir derler bahardır
Çamır ev yapıyorlar bir pınarın başında
Bizden mutlu var ise hangi ucunda vardır

Alkımlı bulutların seviyorlar kayını
Onlar ki bayılırlar kara toprak rengine
Avuçlarında soğuk yağmur suyu taşırlar
Şişeye koydukları karanfil çelengine

Kanatları bir kayık küreği gibi çarpan
Bulutlara öpüşen gözleri mavi kuşlar
Onlar ki bucak bucak tanırırlar yer yüzünü
Alaska'da yazlanır Orta doğu'da kışlar

Bir kurak yıl göz açtım bir fakir hanede ben
Çevre bana öğretti özgürlüğün adını
Dünya dönmüş altında ben kaldığım sanarım
En uzaklarda duysam bir cuğaz feryadını

Keşke gemsiz olaydım ben de bir çocuk gibi
Uyanayaydım seveydim kalaydım öz başıma
Yedi kıtalarda ki insanların türküsü
Okşayaydı sesimi karışaydı marşıma (BÖİD., s.115, ETHY.)

(193) Bilgi

Cehalet kap kara bir karanlıktır
Onu sürüp kavan çırağdır bilgi
Öğrenmek bir büyük kahramanlıktır
Zaferi sağlayan bayraktır bilgi

Cahil olan kimse hem kör hem laldır
Öğren bu kabusu sırtından kaldır
Altun yüzük gibi her zaman maldır
Elinde bir iti orağdır bilgi

Onu elde eden baxtıyar yaşar
Onunla pusatlan her şey başar
Kökü denizdedir durmayıp coşar
Tükenmez bir coşğun bulağdır bilgi

Seni azad eden yadın zarından
Yegdir sana cana yakın yarından
Ona emek eden yiyer barından
Türlü meyve veren bir bağdır bilgi

Cahil insan ölür bilmez derdinden
Duşman basar sürgün çıkar yurdundan
Bilgin canlı yapıt koyar ardından
Yaşar yüreklerde çünkü sağdır bilgi

Genç yaşlı her insan ona muhtaçtır
Koynunda senettir başında taçtır
Tumurcuk dilekler taze amaçtır
Gönüllerde körpe umağdır bilgi (BÖİD., s.117, ETHY.)

(194) Yaşamak Bağları

Ölü cansız yüreklere can veren
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir
Kuru kansız damarlara kan veren
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir

Gönüllerden gönüllere çağlayan
Kan yarası incikleri sağlayan
İnsınları bir birini bağlayan
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir

Yoksulların öksüzlerin ekmeği
İşçilerin çiftçilerin emeği
Her milletin her insanın dileği
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir

Mutluluğu çağdan çağa taşıyan
İnsanları müşfik müşfik okşayan
Yüreklerin derdinde yaşayan
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir

Çirkinliği karanlığı süsleyen
Her gönölde bin bir umid besliyen
Ayık ayık duyguları sesliyen
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir

İnsanların gül çehreli nigarı
Her milletin çağlar boyu köperi
Senelerin mevsimlerin baharı
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir

Gölgelerin kara günler çırağı
Güzelliğin sessizliğin kaynağı
Mini körpe çocukların umağı
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir

Milletlere destek veren dal veren
Yiğitlere güven veren dil veren
Hanımlara çiçek veren bel veren
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir

İlham verip dilleştiren özani
Söze uyum saza veren düzünü
Altun çağı uygarlığı düzenü
İnsanlıktır hurriyettir sevgidir (BÖİD., s.119, ETHY.)

(195) Güzellik Felsefesi

İşık şeyden mi? Saçar yoksa benim gözümden
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?
Xuyum güzel mi yoksa hoşlanırlar özümden
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?

Güzellik mi ezeli yoksa duygu ezeli?
Doğa eskiden güzel yoksa insan sezeli?
Sevsem güzeldir yoksa ben severem güzeli?
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?

Bezenen kız mi güzel yoksa aynası güzel?
Dalğalı gül mü güzel yoksa sunası güzel?
Güzel çoban mi yoksa kamış zurnası güzel?
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?

Güzel – dudağında – süt bir bala ceylan midir?
Şeftali budağında öten papağan midir?
Şeyler mi, varlıklar mı yoksa da insan midir?
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?

Ne güzeldir bir koku saydam suda çimerken !
Ne güzeldir bir mini çocuk meme emerken
Ne güeldir bir gülden çiğ damlası damlarken
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?

Nerde bir güzel görsem ardınca koşuyorum
Bu gün bu – yarın onun aşkına düşüyorum
Güzellikle hulyada imgede yaşıyorum
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?

Güzellik ulu sırdır ne tuhaf dünyası var
Güzelliğin soyunsa bu dünyanın nesi var?
Güzellik acununda her şeyin bir sesi var
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?

Güzel mi sabahların dalmak kiş güneşine?
Güzel mi öz yurdunda yaşamak öz başına?
Güzel mi gül çehreli yari almak karşı na?
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?

Güzel bilgi? Hüner mi? Yoksa altun paradır
Keşke bilseydim neden bu bayaz o karadır
Biz onu yaradınız yoksa bizi yaradır
Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel?

Güzel bizim acun mi yoksa hulya acunu?

O gün bizi bekler mi yoksa bizler o günü?

Ben bu sıra eremem aman kınama beni

Bilmem gönlüm mi güzel yoksa doğadır güzel? (BÖİD., s.122, ETHY.)

(196) Demecim

Hava böyle kış gitmez elbet bir gün yaz olur

Bulutlar al ayağın düşürür ayaz olur

Baharın gelişiyle yer ve gögler bezenir

Gögde dizi turnalar gölde hördeğ kaz olur

Acı çekmiyen aşık aşka vefadar olmaz

Aşka içtenlik veren kıcık olur naz olur

Hayat alın terini dökmeyene yar değıl

Deyezde çıkan kuyu kurur suyu az olur

Hayattan öğrendiğim şeyler yok kitaplarda

Gürgürlerle yoğrulan kimseler şehraz olur

Çarhın ters dolandığı bin bir hikmet doğurur

Gah beyaz siyah olur gah kara beyaz olur

Oğlun beter görenler dedi rahmet hito'ya

Baba başı boş olsa evladı tolez olur

Güneşin battığında yer ve gökler üzölür

Doğa zağa boyanır ufuklar alaz olur

Hayatın istekleri ne biter ne tükenir

Murad hasıl olunca yeni bir mızar olur

Marifet xaneleri yoksul evin andırır

Yığınak ordadır nerde dalaş olur saz olur

Umduğu ölmedigi kimseye ilfet hanı

Marifet sahipleri tapısız hamsez olur

Acun her telden bilen serdar sayağ istiyor

Ömrü hiçtir ziyandır her kim ki aymaz olur

Ve kaltaban kimsenin kemhe yağar başına

Vaylar onun canına her kim ki kurnaz olur

Pencesine güveni olmayan kuş uçamaz

Güçber olmayan kimse taptanır cuğaz olur

Gebe kalın bulutun yağmuru gergin olur

Başı yüce dağların keklüğü dilbaz olur

Kılık sever kafasın kırsan külden başka yok

Sözü çig huyu kaba yüzü utanmaz olur

Gül fidanı gül tutar tikende gül açılmaz

Soyun denen bir insan asılsız melez olur

Taşkalalıkla rızkın temin etmek isteyen

Yahaylaz kasap olur ya bellez canbaz olur

Aleme yol gösteren kendisi yol azgını

Ya kopya malla olur ya da yüz yobaz olur

Yalnız riyadan uzak doğru bir müslümanın

Orucu oruç olur namazı namaz olur

Vakitli vakitsiz bayınan titiz sözün yılmazın

Karı güzelliştir adı boş buğaz olur

Tabianda yaltak olan enenmiş boynuzlular

Kölelikten dem örür kol kolçak ayvaz olur

Kapı baca bekçisi ekmek kulu köpeğin

Kulakların keserler belki yaramaz olur

Gördüğü günden geri kalan bir kalenderin

Kafası gem paslar yüreği çarpaz olur

Hulyanın işlediği ümitler bir yalğındır

Büyük arzular için şirin can niyaz olur (BÖİD., s.125, ETHY.)

(197) Mucizeler Yaratıcı İnsan Oğlu

Ne yana sürse yolu açıktır

Dağı, denizleri yaran insandır

Karşında dik duran bir kuvat yoktur

Güçlülere göğüs geren insandır

Göklere kanatsız uçan kim midir?

Denizi denize açan kim midir?

Karanlığa ışık saçan kim midir?

Doğaya güzellik veren insandır

Olmazı müşkili başaran odur

Toprağı altuna çeviren odur

Körlere acunu gösteren odur

Derin yaraları saran insandır

Milyonlarca kulu azad eyledi

Binlerce viranı abad eyledi

Haksızlığa cihad eyledi

Haklı mücadele veren insandır

Sayesiyle varlık yetti murada
Neler yaratmadı insan dünyada?
Bütün istekleri kıldı amada
Meyveyi yetiren deren insandır

İnsana üstünlük vergi Allah'tan
İnanma düşecek bu kutsal cahdan
İnsanlar masumdur suçtan gûnahtan
Gögde Tanrı yerde eren insandır

İnsanın vatanı uçmağı yerdir
Yer yüzüne insan oğlu değerdir
Her çağda her yerde insanlar birdir
Duşman yok insana yaran insandır

Acunda yaratık yoktur denginde
Bir canlılık vardır her ahinginde
Xayırla şerin ölüm kalım cenginde
Ahrımın devlerin süren insandır

İnsanlar yenilmez insanlar yeyilmez
Ağrı, incik, korku, yorgunluk bilmez
İnsanlar kocalmaz, insanlar ölmez
Dünyalar durdukça duran insandır (BÖİD., s.129, ETHY.)

(198) Ben Ölecek İnsan Değilim

Mors karantı gibi sürme yanıma
Ben ölecek insan değilim ölüm
Ben insanım ölüm uymaz şanıma
Yokuştur toprağa gömülüm ölüm

Yokluğuna kandım acuna geldim
Doğan ölmez bunu bir gerçek bildim
Ben çiçek değilim el degse solum
Dev insanım yoktur ecelim ölüm

Işıkli gözlerim şimşekten korkmaz
Çelik yüreğime gör kurşun akmaz
Kırğınlık felaket sert azm sıkılmaz
Geldikçe yeşilir emlim ölüm

Güvercinler benden türkü öğrenir
Kalbimde günde bir alem yaranır
Her güneş doğanda gönlüm bezenir
Sabahlar açılır sünbülüm ölüm

Mutluyam hayatta dileğim vardır
Çocuklar dilinde ahingim vardır
Karıyıp kocalmaz yüreğim ölüm
Yaşamak en güzel sevgilim ölüm

Yaşadıkça canım geliyor cana

Ölüm efsanesin okuma bana

Put perestler gibi sığınıp sana

Küfürdür karşında eğilim ölüm (BÖİD., s.132, ETHY.)

(199) Güvercin

Bu alem titriyor uçurumdadır

Bu kızgın ateşi kürle güvercin

Halkların kaderi tenk durumdadır

Bu müşkile çözüm sağla güvercin

Anka Kaf dağından yere bakıyor

Zeytin bağlarında küKürt kokuyor

Yıldırım görülüyor şimşek çakıyor

Yakacak alemi (pala güvercin

Serçeler matılar bu utsal kuşlar

Anadan babadan özgür doğmuşlar

Neyimize gerek kanlar dögüşler

Bu mudur? ! Uyğarlık söyle güvercin

Dalğalar çoğuyor kimi sapıyor

Açlıktan her yerde kavğa kopuyor

Çelik penceli dev kana tapıyor

Zincir vur boynunu bağla güvercin

Karınca evinde filler ağnıyor²²⁰

Ölü leşlerine karga konuyor

Yacuc Macuc çılmış satranç oynuyor

Kanadın ser sağa sola güvercin

Milyonlar caddede ölüyor açtan

Bombalar yağıyor dağdan kıraçtan

İsa'nın donundan süzül miraçtan

Seslen bu alemin kolla güvercin

Kuruklu yıldızın gösterme yüzün

Açma yanar dağın kükreyen ağzın

Çoluk çocuk sana tikiptir gözün

Çıplak yavruları sakla güvercin

Atmaca kuşlardan oyun istiyor

Mıklacı bağvandan kavun istiyor

Hırsız sahibinden evin istiyor

Kanat ser xaneyi bekle güvercin

Seslen sana bütün halklar seslensin

Yüksel yerler gökler kalpler süslensin

Kucakla alemin kansız beslensin

Barış bayramı kutla güvercin (BÖİD., s.134, ETHY.)

²²⁰ Ağnıyor: Dolaşıyor, geziyor

(200) Müjde

Körpe bahar glmsiyor

ieklere can geliyor

Dağların başı esniyor

Gölgelere can geliyor

Herkes yiyer alın terin

Emeklere can geliyor

imenlere kar yağıyor

Yaldız alkımlar çoğuyor

Gebe mitler doğuyor

Dileklere can geliyor

Doğa renk renk bizeniyor

İnsan mr uzanıyor

Halklar hakkın kazanıyor

İsteklere can geliyor

Dağ insana yol veriyor

Ağa kula yalvarıyor

Arı tatlı bal veriyor

Peteklere can geliyor

Ufuklardan tan geliyor

Damarlara kan geliyor

Yüreklere can geliyor

Yorğun kuşlar dileniyor

Mis kokular inleniyor

Hep türküler anlanıyor

Ahenklere can geliyor (BÖİD., s.137, ETHY.), (KŞ., s.515)

(201) Vatan Pervelik Yolunda

Bu yurd vatandaşların candan aziz canıdır

Yüreğinin içidir damarının kanıdır

Taşına toprağına kapanmak günah değil

Namazı secde gahı kıblesi vatanıdır

Alemde iki kutsal varsa biri vatandır

Vatan insan oğlunun dinidir imanıdır

Vatan için çalışan vatandaş bin yaşasın

Vatan muhlis evladın şanlandırır tanır

Yurda hıyanet etmek sütün haram etmektir

Vatan borcun ödemek asıl zade şanıdır

Vatan da ana gibi emek etmiş bizlere

O da anamız gibi hurmetin şayanıdır

Yurd yolunda can veren asker şehid sayılır

Kan kurumuş partalı²²¹ kimliği nişanıdır

Yiğitler can vermezse vatan benlik bürünmez

Vatan uğruna ölmek merd yiğitler şanıdır

Yurd uğrunca yaralı düşen vatan perverin

²²¹ Partalı: Kıyafeti (kıyafet)

Vatanın bir avuç toprağı dermanıdır
Ne yokuştur çokları boş yere şanlanıyor
Şana layık kimseler yurdunun kurbanıdır

Çün vatan uğruna öl çün ar, namus uğruna
Kalbinde yurd sevgisi olan gayret kanıdır
Her vatan şehidine bir abide tikmeli
Adsız asker gümütü²²² onun ölmez sanıdır

İşçi, çiftçi, talebe, asker, yapıcı güçler
Hepsi emek harcıyor yurdunun hayranıdır
Bütün emekler seferberdir vatan uğrunda
Kimi yurdun pasvanı kimi de bağvanıdır

Kalkınma size bağlı ey yurda bağlı gençler
Her genç bu günde yurdun verimli fidanıdır
Vatan bağrından kopan saltanat kalıcıdır
Yurdunu korumayan iktidarlar fanidir

Millete dayanmayan bir saltanat dayanmaz
Halk onun kılıcıdır halk onun kalkanıdır
Vatan adına kalkan bayrağı havalansın
Yaşasın o milleti yurdu slogandır

Bir insan milli olsun kimliğinden işim ne

²²² Gümütü: Mezarı. Gümüt: Mezar

İlerici kimseler yurdunun pasvanıdır
Bataklıkta karada olsun vatan şirindir
Garipler hatırında en taze bir anıdır

Sürgünlerin gözünde mutluluk gözyaşıdır
Vatanda geçen çağlar ömrün genç zamanıdır
Bir viran bağda duysan bir kuşun feryadını
Bil ki başına vurmuş ayrılık fiğanıdır

Ana yurdundan sürgün düşen vatandaşların
Çektikleri hasret yurdun acısı dumanıdır
Ne güzeldir vatanda başı boş geçen çağlar
Vatan insan oğlunun baharı gülşenidir

Halkların hakkı hanı demokresi nerede?
Gazze batı yakada sürgünler kervanıdır
Dinlerin ilkelerin dışı bir mefkuredir
Siyonizm halkların en büyük düşmanıdır

Sanma hiç bir milletin hakkı gider alemde
Kamp Devid anlaşması tilkiler planıdır
Zinciler caddelerde aç ve çıplak ölüyor
Vilsin'in Kesincer'in Karter'in fermanıdır

Halkların kaderinde oynuyor kumarcılar
Yoksulların külütü yarışma alanıdır

Çeşitli ülkelerde kader cengi patlıyor

Milletler direniyor kurtuluş medanıdır

Vatan için yazılan şiir altun gibidir

Taşınır çağdan çağa halkın öz destanıdır

Yurd için yazılmayan şiirler yazılmasın

Şiir halkın dileği şair tercumanıdır

Vatandır ozanlara dil verip dilleştiren

Vatan sevgisi şiirin gözüdür çavlanıdır

Şair yanar yurdunu ışıklandırmak için

Gölge bodrumda tüten çigit şemadanıdır (BÖİD., s.139, ETHY.)

(202) Şair

Halk etim kemigimdir ona içten bağlıyım

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Halk canım cigerimdir onun aziz oğluyuyum

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Aşşuğ, tebel oynardık uttuzurdum utardım

Köyde harman başında gece nöbet tutardım

Fekülte talebesi iken size satardım

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Babam biçin biçerdi ben de taya eylerdim

Sesim sesine katıp pak haddadi söylerdim

Ve kuraklı yıllar ben de yolma yoldardım

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Kuru soğanla yavan ekmek yedim doyunca

Yırtık pırtık yamalı gömlek giydim doyunca

Hızanlığın kölesi olduk dedim doyunca

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Bir vefalı oğluyum halka yamak değilim

Yokluyorum kalbini halktan uzak değilim

Mars'tan gelmişim burda kaçak değilim

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Sevgilimi sedigim kadar severim yeri

Bana candan yakındır köylülerin her biri

Şeker tarlalarında dökdüm çok alın teri

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Ne bir serçe sarayım ne güzel bir arabam

Ne filips buz dolbım ne elektirik sopam

Sırsır Sıçan çığnağı kışın akan harabam

Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Çigin taabin²²³ yiyen kimseler yoldaşımdır

²²³ Taabin: Emeğin. Taab: Emek

İnsan bulunduğu yer toprağımdır taşım
Dostlarım Casim Cülhe süpürgeci Haşım'dır
Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Halk için çalışırım içli şiir yazarım
Benden geldiği kadar müşkilini çözerim
Halkın cahilliğine sertliğine dözerim
Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Çiftçilerin gönlünde en taze bir dileğim
İşçilerin dilinde en ince bir ahingim
En uzak yıldızlarla atıyor bu yüreğim
Halkın arzu özlemi incigi içimdedir

Biliyorum çimento yağurmak kolay değil
Zaten sendiviç satmak çekilen bir yay değil
Hangi acın çektiği hasret değil ay değil
Halkın arzu özlemi incigi içimdedir (BÖİD., s.144, ETHY.)

(203) Temmuz

Gözümde saçı ışık sonsuz güzelliğindir
Gözüm nere dokunsa görür orda seni
Körlükten salı veren beni şafak rengindir
Varlığım kayıp etmektedir sevmek fenada seni

Bakışlarım arıyor gözlerinin ağında
Keşke çocuk olaydım yataydım kucağında
Ben seni seviyordum henüz körpe çağında
Şimdi büyüdün artık bırakmam yada seni

Ben seni seviyordum sen habersiz özünden
Sevda dalğalanırdı pembe güller yüzünden
Yıllarca doyamadım tatlı şirin sözünden
Bana ikiz bulmuştum düşte hulyada seni

Aynalardan soruyor deniz güzelliğini
Sana gönül vermezdim bulsaydım bir dengini
Koncalar senden çalmış yağız kızıl rengini
Ahirete çalışırdım buldum dünyada seni

Sen küçüktün ben sana içten sevgi beslerdim
Göğsünü dizim dizim inci sedaf süslerdim
Subaşı'na giderken seni damdan seslerdim
Takardım sana uygun bence hoş adasını

Yüreğimde kafamda ülkü gibi yaşarsın
Hayatımı bezersin yolumu gül döşersin
Nerde bir güzel görsem sen yadıma düşersin
Gölgen benden ayrılmaz severim sade seni

Boyun irem direği göğsün hadar²²⁴ mermeri

Aydın gözlerindedir varlığın sönmez ferî

Dudağını emersem neylerim bal şekeri

Süt bademle beslemiş anan gölgede seni

Tarih bağrında sana tanrı diye tapardım

Aşkınla tapınaklar zakkuralar yapardım

Temmuz yere inerdin yeşil elin öperdim

Ölmedim sezdim su od toprak hava da seni

Sonsuz yolcuğumda bulmuşum rehber seni

Seni sevdiğimdendir seviyorum insanı

Çekici bakışların yerimde tiker beni

Ayık kallankuç gibi görsem yuvada seni

Göğsünden sızan teri içerim mey yerine

Gözlerine bakarım hayatsız ay yerine

En aziz şey adanır bir kutsal şey yerine

Ya bu kara toprağı sararım yada seni

Bir bilinmez var idim gevde verdin var ettin

İnsanlık mesajına yalvaç beni yarattın

Çünkü sen güzel idin güzelliğı yarattın

Güzelliğı aradım buldum doğada seni

²²⁴ Hadar: antik (şiiirde kentini kastetmektedir)

Abuzer yıkar seni civaranın kanında
Abulhol sorar seni yedi kapı yanında
Aşık sevgili için verebilir canında
Haykırsam gerek devler kılsın amada seni

Hallac'ın partasında kaşında kapanırım
Güzelliğin arttıkça daha sevdalanırım
Adınla şereflenir adınla şanlanırım
Çavdığım çalıştığım kible azada seni

Çokları başak eder ben biçtiğim birimde
Değil senden vazgeçem post etseler derdimde
Et kemiğin yoğrulmuş benim alın terimde
İştar armağan etti peri Bağdat'a seni (BÖİD., s.147, ETHY.)

(204) Biz Türkler

Turan ovalarıdır asıl ana yurdumuz
Altay doruklarında dikildi sancağımız
Hanlıklar tepeledi hanlık kurdu ordumuz
Tarih boyu her asır bizim altın çağımız

Sıcak kanlı ırkımız adam cinsi özeli
Dal budaklı dilimiz dillerin en güzeli
Her cenkte Zafer bizim mertliğimiz ezeli
Alplikler yadigari burc, kâle, kışlağımız

Kurt sütünde beslendik boz kurtların torunu
Savunduk göz bebeği gibi milli soyunu
Bu günkü eğemenlik o tansıklar ürünü
Ölüler sayasına Özgür yaşar sağımız

Toplara karşı koyduk oda göğüs gerdik biz
Kurt bilekli gençleli yurda adak verdik biz
Tehlikeler atladık kara günler gördük biz
Kısrak belinde sardı annemiz kondağımız

Zorla değil gönüllü kabul ettik dini biz
Din uğruna feth ettik kafkas, balkan için biz
Medeni bir milletiz kalpten sildik kini biz
Nede canavar gibi kan damlar çırnağımız

Alpliğimize tanık fürsler, Rumlar, naziler
Hakkımızı ödemez mankabeler yazılar
Haçlılar savaşında rehberimiz gaziler
Çağlarca üç kıtâda şahlandı bayrağımız

Çanakkale cenginden yaprak yaprak anı var
Vatanın her burcunda milletimin şanı var
Filizlenen her gülde bir şehidin kanı var
Öz veri simgesidir kan rengi toprağımız (KBÇ., s. 559)

(205) Azərbaycan ‘A Geldim

Vatanım özledim aslım aradım
Dedem yadigarı ile gelmişəm
Öz lehcede danışmaktır muradım
Ortak şive ortak dile gelmişəm

Yığışağın konakta bir sekiye
Dastluğumuz uğramasın çekiye
Telaferden bir köprü var bakiye
Kol kanada arha bile gelmişəm

Damlamaca kırağında oturdum
Karabağ’ın serçeğini bitirdim
Subaşından size selam getirdim
Deyaz çaydan derin göle gelmişəm

Men orada burada atar üretim
Dört heceli Azərbaycan ahenğim
O tay bu tay bütün olsun dileğim
Mektubum var sağa sola gelmişəm

Gelirkende yolum düştü Tebrize
Çoh sivindik dostlar geldi üz üze
Şehriyardan armağanım var size
Kervana karıştım yola gelmişəm

Sizi sevmeseydim gelen değildim
Garip kapıları çalan değildim
Zavallı men şair falan değildim
Milletin aşkına dile gelmişem

Sizi yada salmışam her adımda
Resul Rıza Vehapzade yadımda
Belki size garip değil adım da
Aşına bülbülüm güle gelmişem (KBÇ., s. 559)

(206) Hıdır İlyas Destani

Hıdır İlyas Destanının
Hıdır İlyas gölde dağa düşmesin
Gözü açık mert alçağa düşmesin
Ettim yayan kuş tuzağa düşmesin
Dilerim ki kimse aç görmesin
Aydın gözler darağacı görmesin

Bu dünyada pis kalmasın isterim
Gökyüzünde sis kalmasın isterim
Aynalarda his kalmasın isterim
Hep insanlar mutlu olsun dilerim
Bütün gönüller kutlu olsun dilerim

Umarım ki harplere son verilsin

Top tüfeğin makinesi kırılsın
Akımına salsın su durulsun
Hep insanlar kardeş gibi yaşasın
Herkes serbest güneş gibi yaşasın

Hıdır İlyas Düşmanları dost olaydı
Aç kayranlar duyaydı mest olaydı
Hakkın sesi her yerde üst olaydı
Gözü nemli kalmıyaydı dünyada
Gönü gamlı kalmıyaydı dünyada

Hepimize yaramış bir yardan
Senlik benlik nefret kalksın aradan
Kimse bir yak çekilmesin sıradan
Amacı bir ereği bir edelim
Emeği bir çöreği bir edelim

Barış için cenekte cephe taşı ol
Kurtuluşa çalan zafer marşı ol
Kıyıcılık sömürgeye karşı ol
Düşkünlere yardım eyle destek ol
Çocuklara süt şeker ol çiçek ol (TŞ., s.134), (KŞ., s.512)

(207) Dünyaya Bak

Dünya bir ince köprüdür, geçen ister geçmeyeydi

Suyu soğuk derin göldür, içen ister içmeyeydi
Bir miyolanın yapısıdır, o insanlar tapusudur
Keş pazarı kapısıdır, açan ister açmayaydı
Kimine bahar seyrandır, kimine kış burandır
Yükü günah bir kervandır, göçen ister göçmeyeydi
Gidenlerin başağıdır, gelenlerin yaşağıdır
Tanılan yer kaçağıdır, kaçan ister kaçmayaydı
Kimine toy düğündür, kimine yeli keskindür
Sümbülü huç bir ekindir, biçen ister biçmeyeydi
“Rıza”dünya kör ocaktır, şarabı acı bardaktır
Türlü çiçekli bağıdır, uçan ister uçmayaydı (TŞ., s.135), (KŞ., s.514)

(208) Düşünce

Sağlık kadrin bilmeyiz dert ve sükam olmasa
Gündüz gece bilinmez seher akşam olmasa
Gam ve kahir şadlığın değerini gösterir
Mihnet üzücü değil eğer devam olmasa
Çabasız başa konan tacın ne kıymeti var
Saltanat tahtına tûf merde mekam olmasa
Övünmesin hilafet hırkasını giyenler
Peygamberin yerini tutmaz imam olmasa
Şan ve şöret kazanmaz tarihe geçmez adı
Hür düşünce ucundan kişi idam olmasa
Hak şehidi hüseyini kimse salmaz yâdına
Her muharrem ayında deste matam olmasa

Din ahlaka aykırı lezzetlerden beri gel
Domuz eti tatlıdır eğer haram olmasa
Gerçeğe doğru giden adım başlar kuşkudan
Hakikat yok şüpheyeye karşı inam olmasa
Dostluğuna güvenme sana gönül verenin
Bahtı tamam olmasa dini tamam olmasa
Ustalıktr hünerdir meslek değildir şiir
Sokrat şair olamaz onda ilham olmasa
Kapı komşumuz her gün tavuk yağda kavurur
Bizim evimize et girmez bayram olmasa
Aile yapımını sökmüş para dünyası
Dayı yeğen tanınmaz kuru selam olmasa
"Rıza" der ki, bu felek sataşıptır yakama
Kellesini ezerim eğer adam olması (KD.269_270, s.11)

(209) Son dilek

Hepimiz bir soydan geldik cihana
Kimse öbürüne inkâr olmasın
Dilerim kıymasın insan insan
Kabilin günahı tekrar olmasın

Kusurum bağışla suçumu affet
Yap gönlüm Allah'ın evin tavaf et
Hasetten temadan kalbini saf et
Hedef insan olsun dolar olmasın

Birbirin sevelim Allah namına
Şamıma ortak ol bende şamına
Çocuklar damımdan geçsin damına
Aramızda çatı duvar olmasın

Gerekirse sana kanım vererim
Uğruna bu şirin canım vererim
Tokat atsan öbür yanım vererim
Ben incinim sana azar olmasın

Ne ırkın ne dinin ne fikrin kayır
Ne ak deriliyi zincirden ayır
Kin, nefret, silaha savaşa hayır
Fabrika yerinde mezar olmasın

Bütün eller yapsın bir el yıkmasın
Akından baskından kimse korkmasın
Kan katil olmasın barut kokmasın
Burda zurna orda havar²²⁵ olmasın

Hepimiz insanız Tanrı kulları
Değişir zamanla çevre dileri
Siyaset yokuşa çeker yolları
Yeter ki: gözdağı ihtar olmasın

²²⁵ Havar: Çılgılık, imdat çağırısı

Adalet olduğu yerde hak olur
Bu tay fazla dolsa o tay boş kalır
Çıldırır öldürür karnı aç kalır
Adam idamına kara olmasın

Mabede bereket budist niyazı
Çan sesi papazın huzuru hazı
Değme zahit kılsın beş vakit namazı
Sazdan sözden kimse bizar olmasın

Lamba şişesine is dokunmasın
Sade aynalara sis dokunmasın
Duru çeşmelere pis dokunmasın
Fikirler çürüğe duçar olmasın

Bereket tarlaya verim ovaya
İhtiyaç duymasın kimse devaya
Tavuk yumurtası pinden²²⁶ tavaya
Boş avurt varırken ambar olmasın

Her müşkili ayık akıl bitirir
Vapuru acemi kaptan batırır
Kılavuz kervanı köye yetirir
Kör eşek kervana salar²²⁷ olmasın

²²⁶ Pin: Kümes

Rahmeti paylansın bize oğanın
Boynuzu olmasın koçun boğanın
Güzelliği bize borçlu doğanın
Bensiz bahar sensiz gülzar olmasın

Budanmasın güller çelenk bizimdir
Kökresin çavlanlar ahenk bizimdir
Su, toprak Allah'ın emek bizimdir
Kanımız sümüren serkâr²²⁸ olmasın

Madem ki: barış var gelir yüz yüze
En uzak çehreler tanıdık bize
Gel kardeş gel, gel amca gel, gel teyze
Herkes dost aşına ağyar olmasın

Lacivert çevrenden her gün, gün doğar
Ovalara yağmur dağa kar yağar
Bu geniş memleket hepimiz sığar
Sıkıntı olmasın efkâr olmasın (KD. 315-316-317, s. 44)

(210) Acı Durum

Sahne kaldı puşt pezevenk elinde
Çark tersine döner devrana vay vay

²²⁷Salar: Ön başı, kervan başını çeken

²²⁸Serkâr: İş adamı, patron

Asıl zade çinğeneler dilinde

Dünya zırtisine zamana vay vay

Ben ne bilem bu fendi bu oyunu

Kim evlendi kim kaldırdı toyunu

Köpek sürse kurt inine koyunu

Varsın çulun büksün çobana vay vay

Yıldıza bakanlar yeri görmedi

Kökü deyez ağaç meyve vermedi

Bir zalim fakiri göze ((yırmadı))

Kalbi merhemetsiz insana vay vay

Bir meclise yoksul gelse bıkarlar

Zengin gelse ayağına kalkarlar

Keçel başa inek tersi yakarlar

Derman dad çağırır lukmana vay vay

Hacı leylek rakı içti geçirdi

Karı nenem sekide dük eğirdi

Ustasına dıl çıkarır şagirdi

Çakal muhtar oldu arslana vay vay

Cehenneme bir pencere çarşımız

Yol uzundur kara duman karşıımız

Kan kalesi fitne başı ârşımız

Memleket kan ağlar başkana vay vay

Alçağa basmayan yüksekir nasıl

Fırsatı elinden kaçırır gâfil

Öğernci neylesin öğretmen cahil

İlmin kül başına îrfana vay vay

Bilmem hangi mezhep hangi dindeyiz

Bukalemun gibi renk renk dondayız

Allah ! allah ! ne antika gündeiz

Erkek kaşın alır bayana vay vay

Kıfıl açık nice? dolsun kumbara

Hacce gitse tövbe etmez zampara

Dam komşumuz delik delmiş âmbara

Kapıda dikilmiş pasvana vay vay

Pervaneler daha konmaz çırağa

Söz nasihat geçmez sağır kulağa

Hacı abbas bıçak bilir konağa

Vicdan yaka yırtar imana vay vay

Akıl odur sözü söyler bilene

Gâyet taslak varlı biri dilene

Fakir miskin dâvet olmaz sölene

Nezir hayra geçmez kurbana vay vay

Ne papazın işi iştir diride
Ne molların îbadeti yerinde
Kitabına hürmet yoktur birinde
İncil beş rivâyet kurâne vay vay

Ne kadılar hakkı icra ederler
Ne zenginler hakkın borcun öderler
Hemen hepsi sapık yolda giderler
Şerîn eli kısa fermana vay vay

Has gönülden sevse talip pirini
ipe sermez tarikatın sırrını
Meyhaneler almış tekve yerini
Edeb can cekişir erkâne vay vay

Geyikle seğrişir kaba karınla
Gençlere bab olur çıplan alınla
Boz serçeler pehle vurur şahinle
Şiir tadı kaçmış ozana vay vay

Bu dünyanın kalmamış bir şirini
Kara günler koğar biri birini
Geçen yolcu nar doldursa tirini
Bağlar kok çağırır bağvana vay vay

Yavan yemez kimse çürek aşını
Saç sakalın boyar danar yaşını
Kimse yumaz hıtmıda üst başını
Şampuan modeli çoğana vay vay

Evelki adamlar hanı dünyada
Gitgide geçen gün düşüyor yada
Eğlence yerleri oldu ziyada
Ağa tek başına divana vay vay

Bir komşu uğramaz komşu toyuna
Bacılar helhele virir boyuna
Yez sırğalar battı altın suyuna
Gümüş kemer, altın gerdâne vay vay

Sahte cadı hasıl etmez merami
Bizim köye dadanmasın haramı
Çorru Sara begenmez kör Bayramı
Kız saçın ak örür oğlana vay vay

Belki o bu cömert koyar adımız
Emege degmeyen yiyer zadımız
Ne sağıyken nede ölü yadımız
Ölene geberdi kalana vay vay

Her şey yokuş anne kızın öğmede

Merdaneler namerde baş egmede

Yıldızlar savaşı başlar düğmede

Kılıçlar müzede kalkana vay vay

Bin derde devadır kurân ayeti

Ak güne çıkacak çeken zehmeti

Kara horuz kanı açar kısmeti

Kız nasibin alsın hayvana vay vay

Emen bebek kondağında dinç değil

Telli gelin duvağında dinç değil

Pir ihtiyar yatağında dinç değil

Âhil kara günde civana vay vay

Kimi saldı kaçtı kimi dövüştü

Yorğan gitti kavğa bitti savuştu

Eşek âyni eşek palan değişti

Yazık şehitlere ziyana vay vay

Temeli tuz olan eğri dünyanın

Her şeyi yokuştur desem inanın

Gezdim cişt eyledim o yan bu yanın

Oyandan el üzdüm bu yana vay vay

Düşüne gel deli gönül düşünce

Bed asıla emek etmek boşuna

Biyhüde göğsünü verme kurşuna
Dem yerde dikilen fidana vay vay

Sayama sayaya buldular cahı
Onuttular beni, seni allahı
Bir ârşî çalkalar bir mazlüm ahı
Kuyruğunu basan tuğyana vay vay

Bu bir uzun yoldur kısa ber değil
Evel bir haramı şimdi bir değil
Bunu herkes bilir gizli sır değil
Sır keçi götüdür âyana vay vay

Varlık paya paya gelmiş kemala
Bu yolda yardımcı âkıl efâle
Nihâyet yönelir az az zevale
Kerpiç kerpiç düşen umrana vay vay

Dediklerim hilaf değil lâf değil
Şayet âsı nuh oğlundan âf değil
İki gönül birbirine saf değil
Dost dostuna hayın düşmana vay vay (KD., 318-319-320, s.54)

(211)Bilmem

Hayat devinimdir her şey değişir
Hüzün neşe devam kalır mı bilmem

Fikirler gelişir düzen gelişir
Ahkâm aynı Ahkâm kalır mı bilmem

En yüce dağların ardını görsem
Kifilli kalplerin içine girsem
Hak nasip eylese murada ersem
Sevdada bir meram kalır mı bilmem

Güvendim gücüne bileklerime
Bereket eklendi emeklerime
Yorulduğum kavuştum dileklerime
Hayatta bir anlam kalır mı bilmem

Gönüller unuttur gözler ayrılrsa
Öbürleri küser biri kayırılrsa
Vicdandan sıyrılrsa dinden sıyrılrsa
Adam oğlu adam kalır mı bilmem

Hasret benim vayım kimse bıktımı
Göğsüme hiç biri çelenk taktımı
Aziz dostum bana hayın çıktımı
Arada bir selam kalır mı bilmem
Hep dinler kanunlar diyor öğrenin
İnsanda beş parmak izi çevrenin
Melez etkilere maruz törenin
Özü, yüzü sağlam kalır mı bilmem

Bunun ona benzer olsaydı huyu
Yaşamazdı evren bunca hay, hoyu
Beraber bölseler ekmeği suyu
Yine paşa gulâm kalır mı bilmem

Âlemde bir emek boşuna gitmez
Eğri ok hedefin tuşuna gitmez
Benim huyum senin hoşuna gitmez
Haram herdem haram kalır mı bilmem

İnsan kardeşine gönlün dariyken
Düşman kesilecek sana yariyken
İslam'da bu kelle kesmek varyiken
Bir gün gelir İslam kalırmı bilmem

Bu ona değmesin herkes yolunda
İstesen yaparsın gönlüm dilinde
Madem ki: iktidar yezit elinde
Bir veli bir imam kalır mı bilmem (KD., 333-334-335, s. 51)

(212) Kavgamız

Mefkure yolunda mücadelemiz
Emek özveriye değer kavgamız

Yüzülsün derimiz gitsin kellemiz

Ezinç işkenceye dözer kavgamız

İleriye sürmek geri dönmek

Mührünü tarihe basan bir emek

Sorğu odasında dövüşte ölmek

Teslim olmamakta zafar kavgamız

Gözümüze aldık karagün demi

Bölüştük azığı paylaştık gami

Belkide burğaçta sendeler gemi

Dalğaları aşar gider kavgamız

Ülküye ant içtik verdik el ele

Haykırdık meydanda koptu zelzele

Sağımız pusatlı solda maşale

Milyonların hakkın ister kavgamız

Çekinmeden irkilmeden bıkmadan

Anne bacı gözyaşına bakmadan

Yetim kalan dul kalan var korkmadan

Cepheden cepheye sürer kavgamız

Saklasın kırbaçlar aksın kanımız

Ağrıya sancıya dözer canımız

Karanlığı yarar söker tanımız

Sabaha müjdeli saher kavgamız

Haktan yana tavır kıyayı yermek

Eşitlik dalet en büyük dilek

Esire hürriyyet açlara ekmek

Mini çocuklara şeker kavgamız

Nasırlı elimiz verimli eller

Yaşasın tırpanlar yaşasın beller

Varırken kör sakat kötürüm şiller

Köyde kentte devam eder kavgamız

Köylü devşiriyor ağa yutuyor

Kont oğlu zampara çalım satıyor

Nerede fukara orda atıyor

Alın terin yiyen rençper kavgamız

Zinciyede normand gibi bakarız

Gözüyaşlılara sahip çıkarız

Putları kırırız duvar kalkarız

Okul yapar fidan diker kavgamız

Karşıda engebe pusu var kuyu var

Leşlerin üstünde kurt kuş toyu var

Tehlike zorluklar yolun boyu var

Püsküllü belalı sefer kavgamız

Öbür kimselerden çok farkımız
Ne karamal ne akça ne barkımız
İnsanlık katında ortak Irkımız
Bütün kervanlara lider kavgamız

Dövüşürüz baskı zulüm kalmasın
Uygurlara soykırımı olmasın
Rohincaya soykırımı olmasın
Bin mide boşiyken üç beş dolmasın
Haksızlıklar bitse biter kavgamız

İmza attık bütün halklar adına
Erkek gibi değer verdik kadına
Savaşımız her insanın şadına
Kutsal mücadele süper kavgamız

Erede bir çığlık kopsa duyarız
Yaraya em sarar merhem koyarız
İnsanları birer kardeş sayarız
Herkesin hakkını öder kavgamaz

Kolezyumda sarı ışık yanmasın
Zeytin ağacına karğa konmasın
Dost bilsin bu onu ağyâr sanmasın
Bunuda onuda sever kavgamız

Ortak emeğimiz ortak malımız
Arılar peteğe toplar balımız
Doğulu batılı anlar dilimiz
Geniş ülke mutlu beşer kavgamız

Kimimiz su içer kimimiz bade
Peygamberim taha onunki buda
Yeter ki: bu yolda hepimiz feda
Müsülman gavura rehper kavgamız

Silkindik haksızlık sümrüye karşı
Yaşa demokrasi yıkıl anarşi
Okusun talebe gençler bu marşı
Dilde ağızlarda ezber kavgamız

Akirin yanlısı varsa suçumuz
İşçiden çiftçiden aldık gücümüz
Üç tabura karşı koyar üçümüz
Alplikler örneği önder kavgamız

Düzdür mefkuremiz düz amacımız
Fildir demeyin söz amacımız
Yılanı öldürmek öz amacımız
Ergeç devin başın ezer kavgamız

Ne arma bekleriz nede ödüller
Yeter karğamasın bizi oğullar
Bu yolda gidecek gelen nesiller
Ebedi meşâle fener kavgamız (KD., 330-340-341, s. 56)

(213) Yaralı Kerkük

Eski günden beri Türkmen yatağı
Ölümsüz yadigar Kaleli Kerkük
Türkmen adı taşır köşe bucağı
Masmavi bayrağı dalgalı Kerkük

Çağlarca tehlike kara gün gördü
İrkilmedi diz çökmedi dik durdu
Akına uğradı savundu yurdu
Karğılı kılıçlı kamalı Kerkük

Bu toprağın suyun içti kan verdi
Yurt uğruna nice civan can verdi
Arma taktı şöhret verdi şan verdi
Alnı açık başı havalı Kerkük

Kerkük sende tarihin çok gizi var
Gündeme gelmemiş bir çok dizi var
Koca Fuzuli'nin ölmez izi var
Fuzuli Fayız da buralı Kerkük

Musalla'nın kurban bayramı güzel

Piryadi'nin bahar akşamı güzel

Küzeci'nin Bayat makamı güzel

Teplebaş, Kızılay, Habalı Kerkük

Şehirler içinde burası cennet

Dedeler mülküdür kime ne minnet

Mangal etrafında eğlence sohbet

Bir kadın söylesin masalı Kerkük

Kızın gül boy ağır uslu tellidir

Delikanlın levent başı yellidir

Masalın bellidir aşığın bellidir

Arzu Kamber yurdu sevdalı Kerkük

Katma Pazarı'nda kilim dokunur

Horyat sesi ince tele dokunur

Beş vakit namaza ezan okunur

Nakışlı minare, kubbeli Kerkük

Günler geldi yer yer evler basıldı

Koç yiğitler direklerde asıldı

Fikirler boğuldu sesler kısıldı

Dernekler ocaklar kapalı Kerkük

Kanlı mücadele bu çağ o çağın

Al kana boyalı taşın toprağın
Kanı kurumamış Necdet Koçak'ın
Bellidir bu dava pahalı Kerkük

Hapisten anılar yada düşüyor
Enver Neftçi hayalimde yaşıyor
Ülkücü tavırlar gönlüm okşuyor
İnsan haktan yana olmalı Kerkük

Bir içli inilti duydum derinden
Dünya düştü kalbim koptu yerinden
Fırtına, zemheri esmiş serinden
Bahtı kara başı belalı Kerkük

Ne güzel memleket ovalı dağlı
Dicle, Fırat tahıl bahçeli bağlı
Barın yediğimiz vatana bağlı
Vefakarlık vicdan kuralı Kerkük

İraklı Türkmeniz doğduk burada
Beraber yaşanır ak da kara da
Gövden buradadır kalbin orada
Bilmem bura yoksa oralı Kerkük?!

Sen bakımsız o bu yer malını
Kimsesizsin soran mı?! var halini

Kurt yemiş ağaca verdin dalını

Bağlama sakala sakalı Kerkük

Sanma kumarcıdan destek beklenir

Hürriyet pahalı kanla ödenir

Söz veren birinden fiil istenir

Çıkarcı olamaz vefalı Kerkük

Altın petrol gölü Hasa suyun var

Engin tarlaların zengin köyün var

Göz kulak ol alttan alttan oyun var

Başının çaresin bulmalı Kerkük

Bu da bakar o da bakar day sana

Tekme vurur kısrak sana tay sana

idamlarda zindanlarda pay sana

Kalbin dilim dilim yaralı Kerkük

Yer yerden engeller çıkar karşına

Nişan oldun haydut, çete taşına

Ne zaman bir ağyar olmuş aşına

Koyma dipten söküm çuvalı Kerkük

Soykırımı kimliğini silmedi

Havar ettin kimse dada gelmedi

Bir hükümet meşru hakkın bilmedi

Hak ölmez var zulmün zevali Kerkük (KD. kış 2020, s. 29)

(214) Kılavuz

Didinir direnir insan yorulmaz

Hayat mücadele müraza doğru

Sis buğu varırken çevren durulmaz

Bulutlar silkinir ayaza doğru

Biri sağa çeker öbürü sola

Bu tavır aykırı sistem, usula

Martıların billur gözü pusula

Gemiler yönelir boğaza doğru

Günler peşi sıra acılı gamli

Ne ekmek taptaze nede çay demli

Yürekler kifillo fikirler gemli

Yolculuk yokuşa çıkmaza doğru

Bir sürüye karşı herif yanılır

Haktan yana atık harap anılır

Mefkureci biri dinsiz sanılır

Saygılar kavuklu yobaza doğru

Örtüldü bir siyah devrin perdesi

Erişti gizemli âsrın vâdesi

Çatal kılıçtır utku müjdesi
Ümitler boylandı tıknaza doğru

Menzili ötede yol dağ aşan
Hem çirkin hem hahşı rolu maşanın
Olsa sözü olur hızır paşanın
İlmek gerilecek banaza doğru

Dağlar arka verer biri birine
Bir tane asılır binin yerine
Ferhat ölür çeşme çağlar şirine
Pervane can atar yalaza doğru

Kuytadaki suça yoksa bir tanık
Suçlu ölü yoksa?! Adsız bir sanık
Paldır küldür kara basan bir panik
Yelkovanı çeker yağaza doğru

Yılan ağusunu kusmuşsa bala
Yememek bir bela yemek bir bela
Ataya anaya kıyarken bala
Anaç kanat açar palaza doğru

Kafa taslarından kurulmuş kâle
İzinsiz mührünü basmış masala
Atına tay diyen beyin budala

Pıranga sürünür kurgaza doğru

Balık can çekişir avcı ağında

Baykuşlar ötüyor keşiş bağında

Kör oğlu yaralı Bolu dağında

Martin in namlusu ayvaza doğru

Zaman ağır geçer ömrümüz hızlı

Varlıkların sırrı kendinde gizli

Dikkat çekmez aptal yavan ağızlı

Kulak ağırbaşı dilbaza doğru

Erenler doğruya peki demişler

Utanmaz kızarmaz çeki demişler

Güzelin tanrısı iki demişler

Buram buram şavklar beyaza doğru

Önce anne eli öpmeye layık

Düşkün biri yardım yapmaya layık

Çünkü tek tanrıdır tapmaya layık

Ödünçtür eğilim namaza doğru

Gerçek usta taşı yerine kodu

Gönül yapmak yetmiş günahı yudu

Odakta sinirde doğaç içgüdü

Hem bilim hem şiir hem saza doğru

Sırtlan başı altın kazar yatanın

Yarası derinde kayıp vatanın

Kökün kesen sapı ağaç baltanın

Neden?! Sarkaç hicaz ahvaza doğru (face book . RÇ., 6 şubat)

(215) Ben

Hayat bence nafil taseli rüya gibi

Boş odadan sesime gelen bir sada gibi

Dünyaya göz açalı bir hoş gün görmemişim

Acı, keder üstüme çökmüş bir kada gibi

Bir yandan el darlığı beni katmış önüne

Bir yandan dert başımda püsküllü belâ gibi

Kara gün kara sevde benzimi saz eylemiş

Hazan vurmuş ağaçda sararmış eyva gibi

Ola gelen şeklini almış bende bu mühnet

Şadlık sezmem hoş günü sanarım cefa gibi

Uzun geceler uyku görmez yaşlı gözlerim

Kökrer afkâr içimde kudurmuş dalğa gibi

Şairliğin ardından hiç bir parmak yalamam

Ölüsünün yasında okuyan molla gibi

Âklım bana yamraz o bu yiyer barını

Dibi gölge çevresi aydın bir lamba gibi

Hüner ve îrfanımı sunarım her gelene

Sadafını kenara kıydıran derya gibi

Yanımda işi biten merhaba demez bana

Yedigi kaba sıçan nankör bivefa gibi

Babamı yok annemi sevenler arar beni

Beni soymaya yoldaş olan aşkıya gibi

Benden hüner kapanlar yazık beni

Dandılar çıktığı yomurtayı tekleyen bala gibi

Sayama göze gelen beni gözden çıkarır

Pir sultanı zem eden püşt hızır paşa gibi

Aşım çüregim²²⁹ yiyen beni vurdu arkadan

Elden zarar görmedim dost ve aşına gibi

İş işten geçti ancak dudak gemiririm ben

Emeği boşa giden ihtiyar baba gibi

²²⁹ Çüregi.: Ekmeğim

Bana layık gördüğüm makam düşmez elime

Umduğum saygı bana uzak bir hulya gibi

Kol kanatım kırıktır gönlüm göğü boyluyor

Meskenin kaf dağında isteyen ânka gibi

Kos koca arzularım bela açar başıma

Başına duman çöken dağ bibi yayla gibi

Bilseydim ittigim ne? bunca ceze çekerim

Suç günahsız çarmıha asılan îsa gibi

Ölsem ve ya baş alıp göçsem diyen olacak

Yaramdı millete bir kimse Rıza gibi(Şairle Görüş)

(216) Askerden Mektup

Fikriniz kalmasın benim taraftan

Olduğum yer uzak eldir gelemem

Araba bulunmaz vaktli vakıtsız

Yollar tehlikerli yoldur gelemem

Geceler sabaha kadar uyağım

Meni savuğ almış azdır yatağım

Dünen akrap sançtı kızlık barmağım

Yerim taşlık deşir çöldür gelemem

Karağan şahraban hurma bağıdır
Hanekın mendeli sulu bağıdır
Bayram yaklaşıyor izin bağıdır
Her saker bir esir koldur gelemem

Baş çavuş buyruğu ağır zulümdür
Tâlim dedikleri acı filimdir
Askerlik ağır yük kara ölümdür
Günüm aydır ayım yıldır gelemem

Toplanırsız saf saf geniş alanda
Biz uykuda çavuş düdüğü çalanda
Titriyoruz bölük başı gelende
İşte halim çetin haldır gelemem(Şairle Görüş)

(217) Ben Ve Başkaları

Değer bilmez yoluna koydum şirin canımı
Kör sevdaya tülüldam incittim vicdanımı
Her gelene kapımı açtım ardına kadar
Duydum ki :- it enikler almış çevre yanımı
Olur olmaza gönül verdim aşına diye
Yazık ayırt etmedim sağ dosttan düşmanımı
Çağımdan önce doğdum bu taslak çevrede ben
Gözüm yolda beklerim gelecek kervanımı
Üç ürrütler şehrinde dükkan açsam ne fayda

Hırsızlar dilenciler doldurur dükkanımı
Keşke şair olunca bir (pinacı) olsaydım
Hiç olmasa kaynaya görürdüm kazanım
Şiir ardında çürek olmayan bir gündeğim
Kim alır bir âneye şiirim destanımı
Kimsesiz bir derede seslenirim boşuna
Sağır, sersem, debenkler duymazlar afğanımı
Dostlardan yanan dilden başka bir şey görmedim
Kara güne tüş oldum sınıdım yaranımı
Yalan yere halime acıyıp dil tökerler
Benden iyi bilirler derdimi dermanımı
Hangi gözü kör anne kızın bana verecek
Görerken yarığına el geçen ayvanımı
Çift sürdüm ekin ektim göz yaşında suvardım
Ekinim dolu vurdu kuş yedi harmanımı
Alnımın yazısı bu karadır bahtım benim
Sögsem şansım sögerim karğamam zamanımı
Rıza derki :- bu cahil halk içinde yerim yok
Binde bir âkıl öger şiirim îrfanımı(Şairle Görüş)

(218) Şaşkınlık

Görerim azaldı saçım ağardı
Gönlüm evlen diyer âklım evlenme
Kula el açmasam allah vermiyor
Gönlüm dilen diyer âklım dilenme

Bir çılgın kız gel git iler yanıma
Canın katmak ister yarım canıma
Her kıza bab olmak uymaz şanıma
Gönlüm eğlen diyer aklım eğlenme

Yüreğim ezilir eve girende
Evde eksik gerek çoktur görende
Bir zengin babama zekât verende
Gönlüm iğlen diyer âklım iğlenm

Gölge gibi fikir ayrılmaz bizden
Anneden babadan oğlandan kızdand
İçerden kavrulup gülerken yüzden
Gönlüm mütlen diyer âklım mütlanma

Bahar bülbülüym gülde gözüm var
Dünyaya mayilim malda gözüm var
Hele gönlüm gençtir telde gözüm var
Gönlüm süslen diyer âklım süslenme

Bu bekârlık bende kılıç yarası
Hep maaşım ancak bir ev kırası
Hara gidim harda başım çarası
Gönlüm yüklen diyer âklım yüklenma(Şairle Görüş)

(219) Son Karar

Başımı alırım giderim burdan

Hasil olmaz burda muradım benim

Yardım umdum yardım gelmez bir yerden

Yaradana olsun imdadım benim

((yerimi)) kaldran yorğanım büken

Nazıma dayanan kahrımı çeken

Partalımı yuyun yırtığım tiken

Hanı? Annem bacım arvadım benim

Ne bana dert yanan halımı soran

Ne tasımda ölçen beni kayıran

Ne ardımca baba baba çağırın

Beşikte eşikte evladım benim

Kızlar pahalıdır (kesimim) hanı?

Yoksul olsun kimse aramaz seni

Seçe kaldın hiçe kınarlar seni

Doğrudur babımı buladım benim

Benim yaşdaşlarım güldü şad oldu

Benim günüm kara halim dad oldu

Âmce zade kanlı düşman yad oldu

En benim yakınım fesadım benim

Beni çalan dosttur görmeyin elden
Kitapsız molladır bilir her dilden
Göz koyduğum kızı gıdertti elden
Töktü tüyüm kırdı kanadım benim

Bir ipte oynayan küpte oturan
Bir gün gülüş bir gün cadı gösteren
Günde yüz bin kerre kanıma giren
Bir hayta oyunbaz celladım benim

Bu ömrüm çürüdü yaşıma kaldım
Bir odada bir tek başıma kaldım
Göz yaşı tükürüm yaşıma kaldım
Ağlasam kim duyar feryadım benim

Bir avuç yıl ezip avdular beni
Ögey sayıp baştan savdılar beni
Öz anne yurdumdan kavgılar beni
Vatanımda yaman bu adım benim

Rıza der ki :- burdan giderim
Elimden ne gelir nederim
Baba gurbet oğu olsa odarım
Baba kalmadı burada bir zadım benim(Şairle Görüş)

(220) Bizim Serüven

Senden bize mirasitr işbu nekbet ey baba
Yoksulluk hem sen hemde bize kısmet ey baba

Yoksulluk bir kat gibi biçilmiş boyumuza
Sen talîsîz avara bizde bedbaht ey baba

Çavsak çapsak ne fayda çürek atlı biz yayan
Kazancımızda yoktur bir bereket ey baba

Ne gül yüzlü yarımız ne köşk nede varımız
Şansımıza bin kerre olsun lânet ey baba

Dünyaya göz açalı bir hoş gün görmemişiz
Bizi kara basıptır gam ve sıklat ey baba

Yoksulluğun ardından diyar diyar dolandık
Mühacırlar etmedi bizce hicret ey baba

Ekin ektik gelmedi bostanı şat apardı
Bize düşmez ne gûrbet ne memleket ey baba

Her mesleği sınıdı bu rençper ağa beyim
Hammalığa kalmamış onda kudret ey baba

Bir sanât öğrenmedin bizide kör koydun sen
Elde altın yüzüktür herdem sanât ey baba

Gözümüzde nem yeri gönlümüzde gam yeri

Ömrümüz hepsi keder hepsi hasret ey baba

Açlık, bela gölgemiz gibi bizden ayrılmaz

Yakamıza yapışıp dert ve muhnet ey baba

Ömrümüz yele gitti hayatımız nafile

Dünyada ne tat gördük nede lezzet ey baba

Bizden daha yoksullar gün geldi güne çıktı

Bilmem bize ne zaman gelir nöbet ey baba

Ne ayağa duralım ne bir şeyler yapalım

Bir gün bile verilmez bize fırsat ey baba

Müşkiller felaktler koymaz bizi göz açak

Yüzü dünmüş çarh bize virmez muhlet ey baba

Tehlikeler atladık kimse bizi sormadı

Hiç bir gün yaramadı bize millet ey baba

Elimiz dar olduğu için yoktur kimsemiz

Âmce, dayı, dost eder bizden nefret ey baba

Neyimizi arasın ruhu büyük zenginler

Onlar dünya delisi biz ahiret ey baba

Ne tikeniz batarız ne kimseyi atarız

El bizi yerimizde koymaz rahet ey baba

Âşiretin içinde barış işin görersin

Hele seni bilirler harap niyyet ey baba

Şahıtlık, kefillige seni yanyan ararlar

Sölene kimse seni etmez dâvet ey baba

Senet lerin ardından yerden kalkmaz çulumuz

Hastasın kimse sormaz oldu müddet ey baba

Ömrümüzün detleri kırık hatlar doludur

İşte serüvenimiz acı sıyret ey baba

Curmumzu çekiyor bu zavallı çocuklar

Yarın bizi sögecek beşşar nâmet ey baba

Diysen ben yoksuluydım işte siz zengin olun

Diyeceğim suç senin değı evet ey baba

Akıl fikrimiz bize yaramasa ne fayda

Bu günde mala bağı şan ve şöhret ey baba

Koynun dolu olmasa kimse bakmaz yüzüne

Bu günde hep paradır kadir kıymet ey baba

Bu günde varı olan kerametli gibidir

Para insan oğluna güç ve cüret ey baba

Zengin gelse meclise ayağına kalkarlar

Yoksula sağdıç dostu etmez hurmet ey baba

Zengin ol çam domuzu olsanda kaydı yoktur

Para dil para âkıl, para hikmet ey baba

Din adamı menberde dil töker para için

Dairelerde işler gören reşvet ey baba

Nedir ahlak nedir din nedir şeref nedir soy

Para namus para âr para gayret ey baba

Hayır bence o kadar önemli değil para

Para el kiri ancak yeter îffet ey baba

Dünya malına değer bence vicdan saflığı

Ne mutlu bana kalsam azad serbest ey baba

Ölünce balat giysem yağsız bulamaç yesem

Hiç bir teresten kabul etmem minnet ey baba

Üstünüze bezensin mal söyle zenginlere
Dünya sizin payınız bizim cennet ey baba

Hep bunlara razıyım geçici nesnelerdir
Hur düşüncem millete yurda hizmet ey baba

Hamd olsun yaradana yer yerden kırğınım
Ne ev eşik nede mal nede sıhhet ey baba

Kırk yaşıma girmeden sakkalıma ak düştü
Nemaz kılmaya yoktur bende takat ey baba

Aile gecimini sağlamak zordur bu gün
Az gelirle yaşamak gayet zahmet ey baba

Bana diyorsun ayrıl ne yüzden ayrılalım
Evde ne bir çul çaput ne deremet ey baba

Ne sakkalım elimde nede yolum açıktır
Önümde kara şat var büyük afet ey baba

Var umudum Allah'a bizim sarı bakacak
Allahtan başka kimse etmez rahmet ey baba

Kap kara gecelerin ardı gündüz olacak

Darlıkta olan güne çıkar elbet ey baba

Rıza hasaphalımız dile getirdi işte

Hakka şikayet olsun kule îbret ey baba(Şairle Görüş)

(221) ÇOLAKLI

Biz bir orta oymağız bütün dünya değiliz

Ancak bin kişi varız ondan fazla değiliz

Sayımız azıysada heybetimiz var bizim

Gözümüz kurşun kırmaz biz havalla değiliz

En büyük oymakların vardır bizden hesabı

Biz kepeze değiliz biz bineva değiliz

Bize yaman bakana moturlus beş eteşiz

Ağaç kılıç değiliz kırık kama değiliz

Geceler öz başına uçan atma calarız

Şahinin pencesine düşen turna değiliz

Mertlikte cömertlikte bellidir söhretimiz

Gönüllü mert âskeriz avşak hayta değiliz

Garip çolağın adı dört köşede söylenir

Asıldan hata çıkmaz aslı hata değiliz

Dalkavukluk koltuğa girmek yakışmaz

Bize yakalarda sallanan yaltak coba değildir

Kafası kalın millet bize diyen varsada

İffet var bizde ama kuru kaba değildir

Nerde bir kavğa kopsa boynumuza yüklenir

Her gelen taptayamaz bizi başka değildir

Rayımız sayhatımız sözümüz birdir bizim

Onun bunun elinde eğik masa değildir

En uzak boylarımız beş arkada yaklasır

Biz yığıntı değildir biz yanaşma değildir

Eskı bir günden beri mallılı tarafıyız

Babalar kıkamızıdır seyyit baba değildir

Ağa yollu vakarlı mechislerin şanesi

Adlı yaplı kamiliz zigdir kaşka değildir

Dostumuz yoldaşımız bizden acı söz görmez

Adamlığı söyleriz biz bivefa değildir

Eksik salan işlerde âmellerde gezmeyiz

Serseri hipli sapık hızsız fena değiliz

Toyda lenğeri yasba mensefimiz söylenir

Çüreği aşı baha çayı baha değiliz

Bizde bu âlem gibi kamu melek değiliz

Yahşımız kötümüz var hep bir heva değiliz

Telaferdir elimiz soyumuz belli bizim(Şairle Görüş)

(222) BU METERYALİST ÇAĞDA BEN

Sakalıma ak düştü ne evim ne eşigim

Şikayetim Allah'a çetin halim var benim

Ne kalbimin ortağı ne belenen beşigim

Dünyada gözüm vardır yara meylim var benim

Yakasını kaptığım sevda benden kaçıyor

Ben yalğını içerim yalğın beni içiyor

Şansım çamıra batmış gönlüm gökte uçuyor

Gördüğü günden geri kalan gönlüm var benim

Güzel beni beğenmez çirkinede kanmam ben

Elimde tahta kılıç cenk atından inmam ben

Para pırest kızlardan yoksulluğum danmam

Ben ne köşküm ne arabam nede malım var benim

Fırsat buldu hırsızlar gündüz çaldılar beni
Değerimi bilmezden ucuz aldılar beni
Elçi dittim anneler yolu saldılar beni
Çünkü dedim param yok ancak âklım var benim

Ben altını seçerim tünç senindir diyerler
Elimdeki ağudur iç senindir diyerler
Öz eline dağ bastın suç senindir diyerler
Parmak ucum yok bunda nasıl elim var benim
Şairlik para etmez kendim öğsem ne fayda
Gün be âkıl, kemal bulsam degsem ne fayda
Yol dabasam ne fayda taban döğsem ne fayda
Önümde kara şat var kesik yolum var benim(Şairle Görüş)

(223) Yeşil Bahar

Yaşım ayak bastı altmış birine
Yuğurdum karıştı acı şirine
Mevsim değişmedim bahar yerine
Ne yaz ne kış ne de güzüm var benim

Dünyaya çilede açtım gözümü
Çileden çileye sürdüm yüzümü
Bende Eyyüp sabrı Musa dözümü
Başım kayım dönmez yüzüm var benim

Odur ki başladım uzun sefere

Büddredim aksadım düştüm bin kere
Göz nurum kafamı süzdüm deftere
Ölsem dinç ölürüm izim var benim

İnsanlık uğruna varım koymuşum
Herkesi canciğer dostum saymışım
Ağızı açılmamış sözler demişim
Hele kâğıdın da sözüm var benim

Yuva yapamadım yıllar katlandım
Hapisten çıktıktan sonra evlendim
Çoluğum çocuğum oldu mutlandım
Hamt olsun oğlum var kızım var benim

Doğrudur yaşımin vakarındayım
Erdemlik çağında yarındayım
Gönlüm gençtir ömrün baharındayım
Yaşı on dört kızda gözüm var benim

Gemide adadan adaya geçtim
Limandan limana kanatsız uçtum
Gezi yerlerinde gönlümü açtım
Daha çok ülkeye arzum var benim (BŞ.2 2018: 333)

(224) Özleyiş

Badem gözlüm yarı ömrüm bitirme

Bana kabir kazma ömür getir gel

Kanı ağır kara haber getirme

Armağansız gelme uğur getir gel

Yıllarca uğruna çektim zulümü

Ölmesemde gördüm kara ölümü

Unutma kırmışsın şişe gönlümü

Havanta yapılmaz özür getir gel

Ne kara gündeyim dem demi basmış

Göz yaşım kurumaz nem nemi basmış

Kara sedalıyım gam gami basmış

Bu gamgin gönlüme sürür getir gel

Bayram neme gelmiş şadlıkta neme

Hem sana hasretim hemde anneme

Bilmem nerden geldi bir ok sineme

Yaram kan fışkırır doktor getir gel

Pervaneyim nura yalaza geldim

Hakkın bin bir adın ağaza geldim

Pirin dergahına niyaza geldim

Ben mum yaktım sende buhur getir gel

Sen orada kaldın ben Ankara'da

Gönlümü avutan yoktur burada

Üç vakit acılı yemek sofrada

Tuzun az koy bir kap bulgur getir gel (BŞ3. 2019: 409)

(225) Yaralı Şehrim

Üç yıl oldu Telâfer'den ayrıalı

Sıla ağlar vatan ağlar el ağlar

Hangi semte yüz çevirsin haralı

Kader ağlar sefer ağlar yol ağlar

Sürgün çıktık sallayarak elimiz

Dilenciden beter oldu halimiz

Haramiler kapkaç etti malımız

Yorğan ağlar döşek ağlar çul ağlar

Yurdumuzdan yuvamızdan sürüldük

İki kardeş birbirinden ayrıldık

Ölüm yitim kök kesildi kırıldık

Köken ağlar nesil ağlar döl ağlar

Saldırdılar kuşadılar sıktılar

Patlattılar savurdılar yaktılar

Ortak simge kâlemizi yıktılar

Mermer ağlar tuğla ağlar kil ağlar

Hıdır-Elyas başın aldı yürüdü

İmam Saâd yaprak yaprak çürüdü

Hem subaşı hem Hali beg kurudu

Pınar ağlar kana ağlar göl ağlar

Akıncılar saldırırlar her taydan

Salkım salkım bomba yağar uzaydan

Çığlık kopar kanberdere saraydan

Sakat ağlar topal ağlar şil ağlar

Çöle vurdu sürü koyun danalar

Alt üst oldu abideler binalar

Yankılanmaz sırça saray hanelar

Bodrum ağlar ayvan ağlar hol ağlar

Yeşil bağlar buram buram tütüyor

Kara duman günün gözün örtüyor

Ğamgin bülbül yanık yanık ötüyor

Taflan ağlar konca ağlar gül ağlar

Ana bacı kara haber duydular

Ciğer tayın kara yere koydular

Nişanlı kız gelin kara giydiler

Mavi ağlar yişil ağlar al ağlar

Keremine kavuşmadı Aslı kız

Kalbi dağlı ciğerciği paslı kız

Bezenmek yok düzenmek yok yaslı kız

Sürme ağlar türme ağlar şal ağlar

Gel de dinle en hazin bir fasılı

Gelin yaslı çeyiz duvak basılı

Düğün yoktur saz kazıkta asılı

Tekne ağlar perde ağlar tel ağlar

Fatihinin okudulr ümidin

Saçına ak düştü her genç yığidin

Vay haline nesi kaldı şehidin

Eşik ağlar beşik ağlar dul ağlar

Süt kurumuş bebek ağlar dindirir

Suç celladın ne çarmıh ne kendirin

Zeynep abla ağarmadı tandırın

Künde ağlar kilve ağlar kül ağlar

Bir muamma tılsımını açan yok

Bir kesik yol gelen yoktur geçen yok

Sarı başak boyun bükmüş biçen yok

Tarla ağlar buğday ağlar dol ağlar

Ayı aya yılı yıla ekleriz

Kaderimiz kötü şansa yükleriz

Ne bir haber ne bir mujde bekleriz

Giden ağlar gelen ağlar yol ağlar

Baykuş öter her mezarın taşında
Eski günü görer herkes düşünde
Bu felaket hepimizin başında
Ağa ağlar paşa ağlar kul ağlar

Gelen canbaz ip uzattı atıldık
Yolu ayrı gruplara katıldık
İnci - iyken boncuk diye satıldık
Akça ağlar para ağlar pul ağlar

Hali yaman sünni şîî olanın
Elbet bize cezasıdır mevlanın
Hangi taraf ardında bu planın
Soru ağlar cevap ağlar fal ağlar

Damlamaca harna köyü ağlıyor
Zemi oba ufuk boyu ağlıyor
Balıklı su kızıl kuyu ağlıyor
Yayla ağlar ova ağlar çöl ağlar

Nerde kaldı sino turmu köylerim
Adlı sanlı oğuz soylu boylarım
İçim yanar kavrulurum söylerim
Duygu ağlar vicdan ağlar dil ağlar

A-subaşı A- terse arh bağlarım
Selma dere gibi coşar çağlarım
Karatepe bahacağ der ağlarım
Yaren ağlar yoldaş ağlar el ağlar

Biri necef biri dühök ilinde
Her ikisi esir ağyar elinde
Herif göçmen onun bunun dilinde
Dedi ağlar kodu ağlar kıl ağlar

Gelen sallar bu kuyuya kovasın
Söndüren yok gürleyen kan dâvasın
Dağıttılar güvercinin yuvasın
Anaç ağlar bala ağlar fol ağlar

Al ver etti kimi bozdu neslini
Endişe var danan olsun aslını
Mâsum çocuk unutacak dilini
Kimlik ağlar töre ağlar dil ağlar

Çatal kurşun filizlendi yarada
Daha beter plan bekler sırada
Bir türkmen kâlesi vardı burada
Masal ağlar gerçek ağlar hal ağlar

Bilmem Darfur yoksa Kudüs misalı

Yaşananlar bir dizinin finali

Oyun bitti kısrak kaptı kralı

Kale ağlar vezir ağlar fil ağlar (TTŞA. 2018: 170)

(226) Garip

Sürgün uzun sürdü hasret kudurdu

Dağ taşı eridir ayı garibin

Kızarmış sacını sineme kurdu

Kara gün felekten payı garibin

O zaman yastığa koyaram başım

Yastığım ibidir ılık göz yaşım

Hep garip çehreler yanıma yanaşım

Kimsesiz yalnızlık vayı garibin

Bayram günü gölge düşmez üstüme

Hasretim akruba âziz dostuma

Püsküllü belalar bir bir kasti

Eskik olmaz hoyu hayı garibin

Yapsa beyt-üllahı sürgündür adı

Meğer ev sahibi kavarmış yadı

Ne tandır çüreği ne aşın tadı

Ne de bir gün demli çayı garibin

Gözü kırık eli kısa avara

Bir iş bulmak için gerek yalvara

Namerde el açar fakir biçare

İçeri alınmaz bayı garibin

Gurbet kaf dağıdır ahile gence

Yavaş yavaş ölüm ağır işkence

Öz ruhu başına bela olunca

Gözden çıkar ciğer tatı garibin

Ölürüm ölürüm sılaya hasret

Nerede Telafer güzel memleket

Âkrabı kırılmış çalışmaz saât

Günü bir yıl yüz yıl ayı garibin (TTŞA. 2018:175)

(227) Büyük Arzu

Kırğınım dargınım burun bucakta

Umduğum ön sıra saftadır benim

Tırmandılar kaldım dipte alçakta

Boylanırım yerim kaftadır benim

Üstlendiğim görev işime bitmez

Sunulan makamlar düşüme yetmez

Şirin dil ballı söz hoşuma gitmez

Gönlüm yapmak kuru laftadır benim

Düşlediğim arzu boş hayal oldu

Bilmem bir antrika yoksa (al) oldu
Tılsımlandım dilbaz (Rıza) lal oldu
Bilmem falım hangi harftadır benim?!

Silkindim direndim Saddama karşı
Siyasi tutuklu şehit kardaşı
Yalaka budala oldu ön başı
Talebim dosyada raftadır benim

Güzgüden arıyım sudan sadayım
Her türlü hizmete ben amadeyim
Ehliyetli biri şairzadeyim
Altınım sarrafta sarftadır benim

Hakkın yutulursa hayat acıdır
Büyük kalbi saran büyük acıdır
Soluğum acıdır suyum acıdır
Yediğim ağudur haftadır benim

Emeği çiğnemen adsız çeriyim
Sağiyken ölüyüm ölsem diriyim
Kaydim düşmüş îdam bekler biriyim
Sanur mılar?! gözüm âftadır benim. (BŞ3. 2019: 407)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Irak Türkmen ilçesi Telafer ve Telafer halkının önemli ve etkili temsilcisi olan Rıza Çolakoğlu, Türkmençe yazdığı insani temaların ağırlıkta olduğu şiirleriyle ön plana çıkmış ve içinde bulunduğu toplumun temel sorunlarına uzak kalmayan bir şiir dünyası oluşturmuştur.

Bu çalışmada Rıza Çolakoğlu 'nun hayatı incelenmiş, devamında şiirlerin konusu ve bu şiirlerin değerler eğitimine olan katkısı dile getirilmeye çalışılmıştır. Rıza Çolakoğlu toplumun kültür ve değerlerini çok iyi bilmekte ve bu değerleri şiirlerinde bilinçli olarak yansıtmaktadır. Topluma, toplumun sorunlarına duyarsız kalmayan Çolakoğlu, toplum hayatına ilişkin her konuyu şiirlerinde gündeme getirmiştir. Şiirlerini kendi dünya görüşü çerçevesinde oluşturan şairin şiirleri Türkmen halkı etrafında cereyan etmektedir. Hem şahsi problemlerine hem de toplumsal problemlere değinen şairin Türkmen halkı ve geleceği için çırpınışları dikkat çekmektedir. Şair, halkın isteklerini sık sık dile getirerek vaziyetin önemini vurgulamaya çalışmaktadır. Şair, Türkmen halkını hatta tüm insanlığı ilgilendiren evrensel temaları kendi düşünce sistemiyle yoğurarak ifade etmiştir. İnsan, birlik ve beraberlik, dostluk, inanç- din- Tanrı, anne, ümit, hayat ve ölüm, çalışma ve tembellik gibi evrensel, bir o kadar da bireysel olan konular hakkında özgün düşüncelerini şiirlerinde yansıtmıştır. Hem evrensel hem de bireysel konular arasında yer alan “hayal- aşk-sevgi” teması da şiirlerinde dikkat çekmektedir. Şairin şiirlerinde işlediği aşk, kimi zaman sevgiliye kimi zaman vatana kimi zaman ise anadile karşıdır.

Çolakoğlu, şiirlerinde bu belli başlı temaları ele alırken olayların gerçekliğini yansıtabilmek için halkına hizmetkâr olduğunu belirtmiştir. Başta çok saygı duyduğu ve ona minnettar olduğu üstadı saydığı Felekoğlu'nu şiirlerinde ele almıştır. Daha sonra Göçen Seyit (Seyit Kado)'ın Hz. Muhammet'in neslinden olduğunu ve millete verdiği emekle onun yerini kimsenin dolduramayacağını ifade etmiştir. Bir de Ahmet Telaferi (Doktor Ahmet) şiirinde ele alarak onu özlem ve saygı duyarak ve milletin ona ihtiyacı olduğunu sadece doktorluk göreviyle değil milliyetçilik konusunda da Türkmen halkına tekrar destek olmasını ve Türkmenleri birleştirmesini dileyerek anmaktadır. Şairin eserlerinde, ilçesinde vatan uğruna şehit olan Abbas Kaplan'a da yer verilmiştir. Bir de ilçesinde olan Davut Boyacıyı anlatarak onun helal ekmek parası kazanma peşinde olduğunu, dürüst ve helal kazanç peşinde olduğunu ve şahsiyeti ile örnek göstererek kaleme almıştır. Çolakoğlu onlara duyduğu saygı

ve minnettarlığı bir görev olarak şiirlerine yansıtmıştır. Ünlü şahsiyetlerden büyük Türk şair ve yazar olan Nazım Hikmet'i ele alarak ona saygı ve özlemle şiirlerinde yer vermiştir.

Çolakoğlu'nun şiirlerinde bireysel ve toplumsal temalar da yer almaktadır. Şiir-edebiyat, çocukluk, evlilik, gönül, hayvan sevgisi, aşk acısı, öğüt, güzellik, iyilik-doğruluk, dünya, zaman, doğa, vatan, memleket, kahramanlık ve savaş, barış, özgürlük, tutsaklık, gurbet-ayrılık, yoksulluk, istek- dilek, ilim- bilgi, . şahsiyet, kararsızlık, hayal kırıklığı-pişmanlık ve sitem, acımak gibi birçok konuda şiirler kaleme almıştır. Bu konularla birlikte atasözlerini kapsayan maniler, başka ülkeler, nasihatleri dikkate alma gibi değerler Çolakoğlu'nun 228 şiirlerinde tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Akkoyunulu, Ziyat ve Saatçi Suphi (1991) Irak Muasır Türk Şairleri Antolojisi, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

Çağbayar, Y. (2006) Ötüken Online Sözlük: <http://www.otukensozluk.com/hosgeldin>

Çolakoglu, Rıza (1884) Ben Ölecek İnsan Değilim, Birinci baskı, Bağdat, Kültür Yayınları Dizisi.

Çolakoglu, Rıza (1977) Yaşamak İçin, Birinci baskı, Bağdat, Kültür Yayınları Dizisi.

Çolakoglu, Rıza (2008) ‘Kardaşlık, Kültür Edebiyat Ve Sanat dergisi’ Sayı: 229- 230 Eylül-Ekim.

Çolakoglu, Rıza (2010) ‘Kardaşlık, Kültür Edebiyat Ve Sanat dergisi’ Sayı: 249- 250 Temmuz- Ağustos.

Çolakoglu, Rıza (2010) ‘Kardaşlık, Kültür Edebiyat Ve Sanat dergisi’ Sayı: 245- 246 Mart-Nisan.

Çolakoglu, Rıza (2010) Mutlu Bir Yarına Doğru Şiirler, Birinci baskı, Bağdat, Türkmen Kardeşlik Ocağı Yayınları.

Çolakoglu, Rıza (2011) Herkes İçin Şiirler, Birinci baskı, İstanbul, Kerkük vakfı Yayınları.

Çolakoglu, Rıza (2012) ‘Kardaşlık, Kültür Edebiyat Ve Sanat dergisi’ Sayı: 269- 270 Mart-Nisan.

Çolakoglu, Rıza (2016) ‘Kardaşlık, Kültür Edebiyat Ve Sanat dergisi’ Sayı: 315- 316-317 Ocak- Şubat_ Mart.

Çolakoglu, Rıza (2016) ‘Kardaşlık, Kültür Edebiyat Ve Sanat dergisi’ Sayı: 318- 319- 320 Nisan- Mayıs- Haziran.

Çolakoglu, Rıza (2017) ‘Kardaşlık, Kültür Edebiyat Ve Sanat dergisi’ Sayı: 333- 334- 335 Temmuz- Ağustos- Eylül.

Çolakoglu, Rıza (2017) Telafer Folkloru, Birinci baskı, İstanbul, Kerkük vakfı Yayınları.

Çolakoglu, Rıza (2018) Kardaşlık, Kültür Edebiyat Ve Sanat dergisi’ Sayı: 339- 340- 341 Ocak- Şubat_ Mart.

Çolakoğlu, Rıza (2018) Memleketim Telafer İçin Şiirler, Birinci baskı, Ankara, Türkmeneli Kültür Merkezi yayınları.

Çolakoğlu, Rıza (2020) 'Kardaşlık, Kültür Edebiyat Ve Sanat dergisi' Sayı: 363 Kış.

Devlet, Aydın (2021) 'Kardaşlık Dergisi' Irak'ta Türkçe Eğitim ve Musul'da Türkmen Okulları, Sayı: 89, Ocak - Mart.

Güngör, Ferhat (2014) 'Ortadoğu Denkleminde Irak Türkmenleri Ve Geleceği' Uluslararası Sosyal Ve Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt1, Sayı 2, Aralık.

Haşimi, Taha (1933) Irak Coğrafyası, İkinci baskı, Bağdat, Maarif Yayınları. (Arapça Kitab).

Kayacan, İsa ve Küzeci, Şemsettin (2009) İçimizdeki Kerkük, Birinci Baskı, Vektor Yayınları.

Kazancı, Mehmet Ömer (2019) Irak- Bağdat El Yazmaları Millî Merkezinde Arap Harfli Türkçe Divanlar Kataloğu, TDK. Yayınları, sayı: 68(Aralık).

Koçsoy, Şevket (1991) Irak Türkleri, Birinci baskı, İstanbul, Boğaziçi Yayınları.

Küzeci, Şemsettin (2007) Kerkük Şairleri (Irak Türkmen Şairleri), Birinci baskı, ikinci cilt, Ankara, Kerkük vakfı yayın Numarası: 16.

Küzeci, Şemsettin (2010) Telafer Şairleri, Birinci baskı, Ankara, TVKM Yayınları.

Menşure, Füsün ve Tiryaki, Ahmet Turan (2018) Telaferli Türkmen Şairleri Antolojisi, Birinci baskı, İstanbul, post yayın dağıtım yayınları.

Saatçi, Önder (2020) Irak Türkmenleri İçin, Birinci baskı, İstanbul, Kerkük vakfı yayın Numarası: 87.

Saatçi, Suphi (1996) Tarihi Gelişim İçinde Irak'ta Türk Varlığı, birinci baskı, İstanbul, Araştırma Merkezi tarafından yayınlanmış.

Saatçi, Suphi (2009) Irak Türkmen Boyları Oymakları ve Yerleşme Bölgeleri, İstanbul, Kerkük vakfı Yayınları.

Togan, A. Zeki Validi (1981) Umumî Türk Tarihi Ne Giriş, 3. baskı, İstanbul, Enderun Yayınları.

Toparlı, Recep (2009) Türkçe Sözlük, 10.Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ünal, Savaş (2018) Karabağ'dan Kerkük'ten Çanakkale'ye, Birinci baskı, Ankara, Askef kültür Yayınları.

Yazar, Adem (2018) Biriz Şiir 2, Birinci baskı, Ankara, Kùltür Ajans Yayınları.

Yazar, Adem (2019) Biriz Şiir 3, Birinci baskı, Ankara, Kùltür Ajans Yayınları.

TELAFER AĞZI SÖZLÜĞÜ

A

abdal (Ar.) börkü: 1. Ekinlerde biten bir tür sarı çiçek. 2. yağmur damlalarının suda oluşturduğu yuvarlak nokta 3.Sağanak yağmurlarda yerde husule gelen büyük su kabarcıkları (TF. , s.183)

abdal çiçek: Nar olmadan dökülen çiçek (TF. , s.183)

abdal değirmen: Densiz değirmen (TF. , s.183)

abdal: Derviş, yolcu (TF. , s.183)

abuliler (Far.) : Zayıf iradeliler (HİŞ., s.35)

acı hamır: Maya (TF. , s.183)

acıca: Bir tür kır bitkisi, rokaya benzer (TF. , s.183)

acığ: Öfke, kızmak (TF. , s.183)

acığlanır: Kızar (TF. , s.183)

aç ürrüt: Gâyet yoksul, fakir (TF. , s.183)

açmaram : Açmam (HİŞ. , s.56)

adar Nisan Çiçeği: Lale (TF. , s.183)

adaşmağ: Malladad oyununda oyuncuların artbaşıla saklanacakları yeri bildirmek anlaşması (TF. , s.183)

ağ dibe: Sebze şitillerinin dibinde zararlı ak bitki (TF. , s.183)

ağ: Ak (TF. , s.183)

ağca Geyik: Telafer'de bir yer adı ki orada bir bakire kız geyik donunda kayıp olmuş (TF. , s.183)

ağırdım : Hastalandım (HİŞ., s.29)

ağız: Telafer'de "Ey Kız-Ak kız" erkeklerin sadece kızları veya hanımına karşı kullandığı bir seslenme sözü (TF. , s.183)

ağlağ: Çok ağlıyan (TF. , s.184)

ağnağ: Ayakaltı, gelen geçenin bastığı yer (TF. , s.184)

ağnamağ: Bellemez bir şekilde bir şeyin veya bir yerin üstüne basmak (TF. , s.184)

ağnıyor: Dolaşıyor, geziyor (BÖİD. , s.134)

ağrığ : Hastalık 1. Ağırdı hastalandı. 2. Ağırmağ hastalanmak (TF. , s.184)

ahek : Bez ağartmasında kullanılan bir tür pavder (TF. , s.184)

ahlan: Çukur, kuyuk, aklan "yüz derenin başın bir ahlan keser" atasözünde olduğu gibi(TF. , s.185)

ahmet qara: Bir çeşit incir (TF. , s.184)

ahtarmağ: Aramak(TF. , s.185)

ahur: Yemlik, Ahır(TF. , s.185)

ajdaha : Ejderhaya (HİŞ. , s.61)

aka: Kadınların dehşetlenme tabiri, ayol gibi (TF. , s.184)

akkar : Manav, sebze satıcı (TF. , s.184)

akkarlığ : Sebze satmağ sanatı (TF. , s.184)

akküz : Oтраğı üstünde oturmak (TF. , s.184)

al : 1. Kırmızı. 2aq”. Oyun, hile (TF. , s.184)

alalo : Hindi (TF. , s.184)

alaz : Yanmış, Kızarmış (TF. , s.184)

alazlanmağ : Ekmeğin tandırda kızarması, bir şeyin alevde yanması (TF. , s.184)

alğım salğım: Yalğın, serap (TF. , s.184)

alıram : Alırım (HİŞ., s.66)

allaka: Kamıştan yapılmış incir sebeti (TF. , s.184)

altuna : Altına (HİŞ., s.39)

altunahar : Telafer'de bir yer adı (TF. , s.184)

ambar : Depo, tahıl koyulan yer (TF. , s.184)

anaç: Kart tavuk (TF. , s.184)

anam : Annem (HİŞ., s.29)

anaştalığ: Kahvaltıdan önceki hafif yemek (TF. , s.184)

andelipten : Bülbülden (HİŞ. , s.58)

ar: çirkin(MTİŞ., s.79), (TF. , s.184)

ara deri : Hazır olduğu halde kedisine konuşulduğunu bilmemesini istenen şahıs (TF. , s.184)

araçlamağ : 1. İki çekişenin arasına geçip kavgayı bitirmek. 2. hayrı şerden ayırt etmek. 3. Birbirine yapışık iki nesneyi birbirinden ayırmak (TF. , s.184)

aralanmağ : Bir birinden uzaklaşmak (TF. , s.184)

arh : Ark (TF. , s.185)

arha : Sırt, soy (TF. , s.185)

arı: 1. Temiz, duru, saf. 2. Bal arısından büyük kırmızı arı (TF. , s.184)

arıtmağ : Temizlemek (TF. , s.185)

artuğ : Fazla, arta kalan (TF. , s.185)

arz (Ar.) : Göstermek (Yİ., s.16)

asant : Kolay (TF. , s.185)

aşnî: Çepel, üst başı yağlı, kirli (TF. , s.185)

aşsuğ: Âşık, mifsal kemiği (TF. , s.185)

aşto: Bir şeyi veya bir durumu önemsememek ifadesi, keşke olsa(TF. , s.185)

atlı yayan: Yarı baş çıkarmış yarıda yaprak arasındaki başaklar(TF. , s.185)

av giyik: Üveyik, kumru(TF. , s.185)

avarmamağ: Bir işi yapmaya ciddiyet göstermemek(TF. , s.185)

avcar: Saban(TF. , s.185)

avhalamağ: Ezercesine üstünden geçmek(TF. , s.185)

ayağlamağ: Birisini bellememek, zıddına bir şeyler yapmak(TF. , s.185)

ayağlı: Bebek fesine takılan bir tür gümüş süs(TF. , s.185)

ayınmağ: Bayıldıktan sonra kendine gelmek(TF. , s.185)

ayırmağ: 1. Seçmek. 2. İkiye bölmek(TF. , s.185)

aymağ: Anmak ya da getirmek(TF. , s.185)

ayna (Far.) : Güzgü(TF. , s.185)

ayran Çiçeği: Kırdan biten bir tür beyaz çiçek(TF. , s.185)

azdur buzdur: Saçmalamak(TF. , s.185)

B

bab : Denk(HİŞ. , s.57)

bafırramamağ: Bellememk, umursamamak(TF. , s.185)

bağçasından : Bahçesinden(HİŞ. , s.58)

Bağırdak: Beşikte yuyuyan bebeği başığı bağlayan dikilmiş kumaş parçası (beşiği sallarken bebek düşmesin diye yaparlar) (HİŞ., s.27)

bağlağ: Em, tımar(TF. , s.185)

bağlam: Buket, deste, demet(TF. , s.185)

bahın: Vakıf olan, haberdar(HİŞ., s.51)

balangaz: Saf(TF. , s.186)

baldır kayış: Hurafe bir yaratık, kul(TF. , s.186)

baldır: Bacak(but) (TF. , s.186)

ballaz: Hileci, alış verişte aldaticılık yapan birisi(TF. , s.186)

banığ: Su bendi(TF. , s.186)

Bar: Mahsul, güzel sonuç(HİŞ., s.28)

barh batmağ: Gayet zengin olmak(TF. , s.186)

barh: Mal, bark(TF. , s.186)

barhın : Barkın,evin, mülkün

baş baş: Kalbur üstü(TF. , s.186)

başag: Oraktan sıçrayan başakları devşirmek, başak toplamak(TF. , s.186)

başmağ: Ayakkabı, başmak(TF. , s.186)

batıyya: Küçük yoğurt kabı, küçük tas(TF. , s.186)

batman: Yağ ve tahıl ölçmek için kullanılan bir ölçü(TF. , s.186)

bay : zengin(HİŞ., s.49)

bayağ: Bir az önce, demin(TF. , s.186)

bayar: Ekilmemiş yer, herk(TF. , s.186)

bayramlı dermanı: Yanık tedavisinde kullanılan bir tür yerel tip ilacı ki Gülîzar bayram adlı bir kadın tarafından hazırlandığı için halk arasında (bayramlı dermanı) denir(TF. , s.186)

bed (Far.) asıl: Soysuz, nankör(TF. , s.186)

beden(Ar.): Beden, Canlı varlıkların maddi bölümü, vücut, kale duvarı(TF. , s.186)

bekküş: Uğursuz yüzlü, çehresiz(TF. , s.186)

beleden: Ezelden, Eskiden(MTİŞ., s.50)

belle belle: Açık gözle bakmak(TF. , s.186)

bend(Far.) : 1. Set 2. Bir bit şiir(TF. , s.186)

benek: Leke(TF. , s.186)

ber: Biçilmek için ayrılan akin parçası(TF. , s.186)

berber : Geçmişte berberler sünnetçi görevini de yapardı(MBYD., s.30)

bermil : Fıçı(MTİŞ., s.17)

berşeviktir : Haydut(HİŞ., s.88)

beş barmağ: Demir yaba, beşparmak (TF. , s.186)

beşso: Somurtkan çehreli birisi (TF. , s.186)

betrek: Göz kapağında çıkan küçük yumru (TF. , s.186)

bey: Ben (TF. , s.186)

beyhudan (Far.) : Kimsesiz(TF. , s.186), (MTİŞ., s.9)

beytü'l – mamur (Ar.) : Yedinci kat gökte bir köşk olup, Adem peygamberler yeryüzüne kabe' nin bulunduğu mevkiye indirilmiş, tufandan sonra tekrar yerine alınmıştır(HİŞ., s.81)

bez bent (Ar.) : Pazubent, kol muskası(HİŞ., s.30)

bezek: Bakım, süslenmek(BÖİD. , s.65)

bığaz: Gebe, iki canlı(TF. , s.186)

bılamaç: Un, yağ ve bulgurdan hazırlanan bir yerli yemek

bırğa: ince yeşil sopa(TF. , s.186)

bıta (Ar.) : Bitki(TF. , s.186)

bildir: Geçen yıl

bilekçeli : Kelepçeli(HİŞ. , s.63)

bilemizce: Bizimle(TF. , s.186)

birçe: Biraz(TF. , s.187)

bişbişe: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.187)

biteşmeğ: Yaranın sağılması(TF. , s.187)

bitişmeğ: 1. Anlaşmak, ittifak etmek. 2. Dövüştükten sonra barışmak(TF. , s.187)

biykar: İşsiz, aylak(TF. , s.187)

biyteşe: iğrenç, tuhaf(TF. , s.187)

boğnuğ: Koyu, bulanık(TF. , s.187)

bosa: Halka ağaç ki boyunduruğa takılırdı, çiftçilik eletlerinden(TF. , s.187)

boyağa : Boyaya(HİŞ. , s.54), (HİŞ., s.71)

boylama: Kolya(BÖİD. , s.98), (TF. , s.187)

boyunduruğ: Çift öküz veya katırın boyunlarını birbirşne bağlayan iki eğri ağaç(TF. , s.187)

boz : Bozayı, en tehlikeli ayı cinsi(HİŞ. , s.61)

böğen: Yeşil ot yiyen kara hayvan pisliği (TF. , s.187)

buğ (Far.) : Bıyık, buğu, buhar(TF. , s.187)

buğazlamağ: Keskemek - davar için(TF. , s.187)

buğda: Buğday(TF. , s.187)

buğuldar: Buğ- buğ güvercinin çıkardığı ses, güvercin ötmesi, güversin sesi(HİŞ., s.26), (TF. , s.187)

buğuldu: Güvercin sesi

buhçu: Testere(TF. , s.187)

burhulmağ: Yürürken duymaksızın ayığı bükülmek, burkulma(TF. , s.187)

burma aş: Ağzı sıvanmış burmada (çömlekte pişirilen pilav) (TF. , s.187)

burma: Güveç, çömlek, küçük küze, bir tür testi(TF. , s.187)

burun buğaz: Araları bozuk olma durumu(TF. , s.187)

burun qanadan: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.187)

büddredim : Ayağım takıldı, tokuştum(TF. , s.187)

büdremeğ: Sendelemek, ayak kaymak(TF. , s.187)

büdrerim : Tokuşurum(HİŞ., s.31), (HİŞ., s.83)

C

cadı (Far.): Sihir, büyü(TF. , s.187)

cağ: Tekerlek mili, kıl tarağı(TF. , s.187)

calğatın: Kurşun eritmek kabı(TF. , s.188)

calhamağ: Yinelemek, tekrarlamak, eklemek, çalkamak(TF. , s.187)

camam: İncir ağacı yaprağından yapılmış dut kabı(TF. , s.188)

carca (Ar.) r: Harman sürmek yani başakları dövmek için kullanılan ilkel bir elet, döven (TF. , s.188)

carra: Teste (TF. , s.188)

cavcı: Yanak (TF. , s.188)

ceht (Ar.) : Şiddet ve ısrarla istemek, başarmak için kendini zorlama (TF. , s.188)

cevayı : Şairin şiire ill başlarken kullandığı mahlas (HİŞ., s.73)

cııldamağ: hafif dövüşmek, kavğa aramak (TF. , s.188)

cılav: Dudak cılavın gemirdi derler, yani dudağın kemirdi (TF. , s.188)

cılık: Bozuk, beyat (TF. , s.188)

cındar (Ar.): Oyunbaz, büyücü(TF. , s.188)

cınkmağ: Hoplamak(TF. , s.188)

cırıl: Çepel, kirli(TF. , s.188)

cırıldamağ: Ses çıkararak yırtılmak(TF. , s.188)

cırramağ: dayanmak, sabretmek(TF. , s.188)

cillerde : Nesillerde, kuşaklarda(HİŞ. , s.64)

cişt ilemeü: Enine boyuna aramak(TF. , s.188)

civde: Küçük tulum(TF. , s.188)

civildemeğ: Ötmek, serçe için(TF. , s.188)

ciz: Buğday kömesi, çeç(TF. , s.188)

cugaz : Zayıf,mazlum(MTİŞ., s.37)

cüce (Far.) : Tavuk yavrusu, civciv(TF. , s.188)

cügaz: Zayıf, mazlum(TF. , s.188)

cüt (Far.) : çift(TF. , s.188)

cütçi: Çiftçi (TF. , s.188)

Ç

çaçamağ: Yiyerken öksürmek(TF. , s.188)

çadarraşmağ: İki ayağın birbirine ilişmesi(TF. , s.188)

çağıl: Çakıl (TF. , s.188)

çal qırna: Çar kırna gerektir, bir tür giyisi, kumaş(TF. , s.188)

çal: Vaktiyle vergiden arpa, buğday saklamak için içerideki evlerde kazılan kapaklı kuyu(TF. , s.188)

çalırsın : Çalarsın(HİŞ. , s.57)

çalmağ: 1. oğrulamak, kap kaç. 2. ısırmak. 3. bir müzik aletine dövmek. 4. bir durumu defalarca yâda getirmek. 5. Yağlı bir yemekten usanmak durumu. (TF. , s.188)

çanun: Mangal, ocak(TF. , s.189)

çarığ: Işık(TF. , s.189)

çarşı (Far.) : Alışveriş yeri, pazar(TF. , s.189)

çati: Çalı, böğürtlen(TF. , s.189)

çavmağ: 1. Çabalamak, çalışmak. 2. Toppur gitmek, mizrah için kullanılır, titremek(TF. , s.189)

çay: 1. Pınar. 2. Küçük çakıl çakıl, çakıl, çakıl taşı. (TF. , s.189)

çedene: Nar tanesi(TF. , s.189)

çeki: Ölçü(MBYD., s.57)

çekkür: Kuru tulum, sıska(TF. , s.189)

çelenk: Çelenk, çabuk(TF. , s.189)

çemçelemeğ: Taptamağ(TF. , s.189)

çend: 1. Yalvarmak 2. Birkaç, bazı(TF. , s.189)

çendir: Çandır 1. Melez, karışık 2. Aşılanmamış, yaban

çengem: Bir avuç dolusu(TF. , s.189)

çentuh: Soğanın evini, cücük(TF. , s.189)

çeper (Far.): 1. Çatı 2. duvar 3. usturada tıraş olmuş başın iki kulak ustu(TF. , s.189)

çepersiz : Çatısız (MTİŞ., s.17)

çeppe: Çepel(TF. , s.189)

çeppek (Far.): Alkış(TF. , s.189)

çeppeş: Bir yaşını doldurmuş oğlak(TF. , s.189)

çerelmeğ: Zayıflıktan gözü gerilmek, gözü çereldi derler(TF. , s.189)

çerke: Abaya benzeyen bir tür örtü(TF. , s.189)

çeştlık : Kahvaltı

çeşştenmeğ: Kahvaltı yapmak

çevel: Şil(TF. , s.189)

çevik (Far.) : Çabuk

çevrim: Dam duvarı (TF. , s.189)

çıdam : Sabır (HİŞ., s.37)

çığ: Çadırın kamış duvarı(TF. , s.189)

çık: Parça(TF. , s.189)

çımağ: Pençe

çımçımağ: Küçük kızlar tarafından 5 küçük taşla oynalınan bir oyun (TF. , s.189)

çımmeğ: Yıkanmak(TF. , s.189)

çır çırı: Çılğın, titizce davranan (TF. , s.190)

çırağ (Far.) : Çerak, lamba(TF. , s.190)

çırpılmış: 1. Harap olmuş. 2. Didilmiş(TF. , s.190)

çırpi: Dikenli budak(TF. , s.190)

çırtav: Çılğın, yüngül(TF. , s.190)

çıyriğ: Çıkırık(TF. , s.190)

çızıldamak: Kavrulurken ses çıkarmak(TF. , s.190)

çibin qavalıyan: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.190)

çibin qıran: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.190)

çibin: Sinek, karasinek(TF. , s.190)

çig: Daha pişmemiş(TF. , s.190)

çigin çiginde: Omuz omuzda(Yİ. , s.31)

çigin: Omuz(TF. , s.190)

çiginde: Omuzda(TF. , s.190)

çik: Saf, durum(TF. , s.190)

çil: 1. Kırmızıya çalan beyaz. 2. Dazlak(TF. , s.190)

çillik: burnu İnce yapraklı bir tür yabancı bitki(TF. , s.190)

çim: Kuru çayır(TF. , s.190)

çimçeşmeğ: Soğuktan veya işkence ve eziyetten titremek(TF. , s.190)

çimdik: Az, ısırttı, dürtmek(TF. , s.190)

çimdiklemek: Elle ısırmak, dürtmek(TF. , s.190)

çinko: Cini (TF. , s.190)

çirtik: Fıska(TF. , s.190)

çisse: Şebnen, jale(TF. , s.190)

çiv: Kaba çivi(TF. , s.190)

çiy: Sert, pişmemiş(TF. , s.190)

çiynemeğ: Çiğnemek(TF. , s.190)

çizrik: Doğranıp eriyen yağında kavrulduktan sonra yağından ayrılmış koyun, kuzu kuyruğu veya piy kızartması(TF. , s.190)

çoban Çüregi: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.191)

çoğan: Elbise yıkamakta kullanılan bir tür kırsal bitki(TF. , s.191)

çoğanın : Hıtmı ve çoğan :Çamaşır yıkarken kullanılan birer kırsal bitki(MTİŞ., s.34)

çoğru: Sel (TF. , s.191)

çohça: O kadar, gayet, çokça(TF. , s.191)

çorru: Bebzi sararmış, zayıf TF. , s.191)

çögen (Far.): Baston(TF. , s.191)

çöl biberi: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.191)

çöl havuncu: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.191)

çömlek hesabı: Ölçüsüz, göz ayar(TF. , s.191)ı

çöp: Çil, iri saman, başak çubuğu, kürdan(TF. , s.191)

çuğullamağ: Bir paçavraya sarmak, Kaçak eşyayı ya da asker kaçağını ihbar etmek(TF. , s.191)

çuğullanmış: 1. Gebermiş 2. İhbar edilmiş(TF. , s.191)

çukku: Çene(TF. , s.191)

çul (Ar.) : Hafif döşek yada kilim, genelde yapılmış kaba kumaş(TF. , s.191)

çulçaput: Eski püskü yer döşemesi(TF. , s.191)

çüçüt: Bir tür küçük kuş(TF. , s.191)

çüregini : Ekmeğini(MTİŞ., s.15)

çürek: Ekmek(HİŞ., s.73)

çürütme: Lor peynir (TF. , s.191)

çüt (Far.): 1. çift. 2. İki tane 3. Yağlık, püşü 4. Eşarp(HİŞ., s.31)

D

daban dögmeg: İlerlemeden öz yerinde devinmek(TF. , s.191)

dadanmağ: Tadını ve lezzetini aldığı bir şeyin aşırı düşkünü olmak, alışmak(TF. , s.191)

dağ (Far.): 1. Dağ. 2. Kızgın bir şeyle vücudu yakmak(TF. , s.191)

dağarcuğ: Dağarcık, deriden yapılmış torba(TF. , s.191)

dağça (Far.): Döğme./ dağçada: döğmede(HİŞ., s.30)

dağlandın: İçten üzüldün(HİŞ., s.30)

dak: Ana misket(TF. , s.191)

dal: 1. Ağacın dalın, 2. Sırt(Yİ., s.49)

dalanmağ: 1. Bir şeyi aramak maksadıyla devinmek. 2.sivrisinek ve ya pireden incinerek kaşanmak(TF. , s.191)

daldanır : Daldalanır, sığınır, saklanır(HİŞ., s.34)

daldasızdır : Gölgesiz, barınaksız(HİŞ., s.88)

dalır : Dalar(HİŞ., s.71)

dama: Altışar haneden yapılmış her haneye taş dizmekle iki taraflı bir tür eğlence oyunu(TF. , s.191)

damazlıg: Maya(TF. , s.192)

damlamaca: Telafer'de bir bılak adı(TF. , s.192)

danışmağ: Görüşünü anlamak, istişare etmek, akıl sormak, öğüt almak (TF. , s.192)

dar (Ar.) : Sığınak, ev(TF. , s.192)

darağlı: İbibik, çavuş kuşu(TF. , s.192)

darbinmağ: Bir şeyler yapmak için uğraşmak(TF. , s.192)

darıhmağ: üzölmek, gemlenmek(TF. , s.192)

darımda: Zor zamanımda, darda kaldığımda(HİŞ., s.31)

darında durmak: Hizmet etmek(TF. , s.192)

daş: taş(TF. , s.192)

dav dilemeğ: Arzu etmek(TF. , s.192)

davvay: Geveze(TF. , s.192)

day bakmak: Şüpheyle bakmak(TF. , s.192)

day: Aykırı(TF. , s.192)

dayağ: Yaslanacak yer(TF. , s.192)

daz: Deyaz, sığ(TF. , s.192)

debenk: Sersem(TF. , s.192)

değenek: Değnek, sopa (TF. , s.192)

değirmencik: Avgenni (Telafer ilçesine bağı bir köy) bucağının eski adı, Miççe de derler(TF. , s.192)

dehle: Çam, sazlık, kapuz(TF. , s.192)

deleme (Far.): Maya ile kesilmiş süt, sütü ısıtınca çüröyen süt (TF. , s.192)

delöce: Yarı deli yarı akıl(TF. , s.192)

dem gün: Darlık, kara gün(TF. , s.192)

dem: Kuru, susuz(TF. , s.192)

demeğın burmağ: Kandırmak, ikna etmek(TF. , s.192)

demir kıran: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.192)

dendün: Tahıl, erzak(Yİ., s.50)

denlemez : Den, buğday ve arpa gibi hububat (tahıl) ürünlerinden hazırlanan yem taneleri ki kuşlara ve diğer kümes hayvanlarına(HİŞ., s.26)

der deremet: Ufak tefek ev eşyası(TF. , s.192)

dere (Far.) : Yıkanmak, banyo yapmak, vaktiyle Telaferliler aile ailesine sulu dereler kenarında banyo yaptıkları için dere denir(TF. , s.192)

deresini kurmak: Kökünü kesmek, soykırımı(TF. , s.192)

dermanı (Far.) : İlacı(HİŞ. , s.55)

dernekleşmeğ: Sıkı bitişmek(TF. , s.192)

dertmek: Beşikteki bebeklerin göğsüne takılan bir tür açık mavi delik boncuk(HİŞ., s.30), (TF. , s.193)

deste (Far.) : Tutam, öbek, buket(TF. , s.193)

deve Dabanı: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.193)

deve dili: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.193)

devrem: gövdede görünen çıban, yumru(TF. , s.193)

deyin: Kadar, kimin(TF. , s.193)

deyme: Şiir(TF. , s.193)

dırğıl dırğıl: Damla damla(TF. , s.193)

dibac (Ar.) : Bir tür ipek (HİŞ., s.73)

dibbe tuluğ: Bir yandan kesilmiş tuluma denir, tiknaz birisine de söylenir(TF. , s.193)

dibbe: Kısa, bıdık(TF. , s.193)

dibek: Taştan yapılmış havan(TF. , s.193)

dide (Far.) : Baba(TF. , s.193)

dilbir: Türbin(TF. , s.193)

dilden : Dil ile, dilinde(HİŞ. , s.64)

dilleşiyor : Dilleniyor(HİŞ., s.27)

dilmeççe: Konuşmaz ama konuştuğunda dil töken birisi(TF. , s.193)

dimdik: Gaga(TF. , s.193)

dimdimlenmeğ: Fısıldayarak kendine bir şeyler konuşmak(TF. , s.193)

dincelmeğ: Dincin almak, dinlenmek, istirahat etmek(TF. , s.193)

dingilder: Oynar(TF. , s.193)

dingiş: Oynak, çılgın(TF. , s.193)

dink: Bulgur ve dövme öğütmek için kullanılan davarla dönen değirmen(TF. , s.193)

dirbas tepesi: Bir tepe adı(TF. , s.193)

diri : Bir çeşit incir, deri inciri(TF. , s.193)

dirsek: 1.Kol kemiğinin alt ucu ile döner kemik ve dirsek kemğnin üst uçlarından oluşan eklem, 2.arpacık denlen göz hastalığı (TF. , s.193)

dişeri: Telafer'de bir köprü adı, iki dişiri var büyük dişiri, küçük dişiri (dişiri= dışarı) (TF. , s.193)

dişlemeğ: Isırmak(TF. , s.193)

dişlik : Diş çıkaran çocuklar için buğday, nohut ve bakladan yapılan aş(HİŞ., s.30)

dişlik: Yeni diş çıkan çocuk için buğday, pakla, nohut ve kuruttan yapıp komşulara bölüşürülen bir tür yemek(TF. , s.193)

diyer : Söyler(HİŞ., s.44)

diyerler : derler(HİŞ., s.53)

dokkaç: Dögeç, tokaç(TF. , s.193)

dolazlamağ: Uzağa fırlatmak(TF. , s.193)

dombalan otı: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.194)

dombalan: Dombalan mantarı(TF. , s.194)

don: Entari, giysi(TF. , s.194)

doy: Donuk (TF. , s.194)

doyuz burnu: Beytune, merdiven tavanı(TF. , s.194)

doyuz: Domuz(TF. , s.194)

dögmeç: Üzerine şeker dökülerek yenilen yağda kızartılmış ekmek doğraması (TF. , s.194)

döğər : Döver, vurur(TF. , s.194)
döş: Göğüs, sine(TF. , s.194)
dözdün : Dayandın, tahammül ettin(HİŞ., s.29)
dözmiyen: Katlanan(BÖİD. , s.65)
dubbo : Efsanevi bir şahıs(HİŞ., s.88), (TF. , s.194)
dudağ: Bir tür büyük su kuşu(TF. , s.194)
dumba: Hakaret, zarar(TF. , s.194)
dumbe: Tembel, kilolu veya şişman(TF. , s.194)
dumbul: Gebe, şişman(TF. , s.194)
durağ: Sakin, sessiz(TF. , s.194)
durar: Henüz biçilmemiş ekin(TF. , s.194)
duvağ: Duvak, gelinin yüz örtüsü(TF. , s.194)
dükçe: Çıkrık kelefi(TF. , s.194)
dünen: Dün(TF. , s.194)
dürten: Şüphe, kuşku(TF. , s.194)
dürtenli: Her şeye konuşan(TF. , s.194)
dürüz: Düz, nişanı isabet etmek(TF. , s.194)
dürüzlemeğ: Hedef almak, nişan tutmak(TF. , s.194)

E

ebri (Far.) : 1. Renkli başörtüsü(TF. , s.194)
eglenmağ: Geç kalmak(TF. , s.194)
ehil : Yaşlı(TF. , s.194)
elcek: Havaneli, dibek eli(TF. , s.194)
elç: Aşığın yası tarafı yere gelerek durması(TF. , s.194)
elçi: Görücü(TF. , s.194)

elifbadır : Alfabadır(HİŞ., s.38)

elin tehn: Sövmeye, çekiştirme(HİŞ., s.48)

ellik: Eldiven(TF. , s.194)

elmende: Eliyle çekişmek, elleriyle birbirini dövmek(BÖİD. , s.38)

emcek: Meme(TF. , s.194)

emzik: Çubuk, sigaraya takılan emzik(TF. , s.194)

emzükli: Çocuk emziren kadın(TF. , s.194)

engir mingir: Yuvarlanarak(TF. , s.194)

enmak: İnme(TF. , s.194)

ense: Geri, sırt, ense(TF. , s.194)

enük: Enik(TF. , s.195)

ercim : Kudretim(HİŞ., s.87)

erç: Güç, takat(TF. , s.195)

eski: 1. Paçavra. 2. Bayrı, kadim(TF. , s.195)

eskük ayal: (Bayan tarifi) kız ve kadın(TF. , s.195)

evelden: Ezelden, önceden(TF. , s.195)

evellemeğ: Yenmek, galip olmak(TF. , s.195)

evine : Kemik veremi. Bu hastalığın bilimsel adı osteomyelit'tir(HİŞ., s.82)

F

farfıtlanmış: Bir balaya uğrayarak yerinden kalkamaz duruma gelmiş(TF. , s.195)

farımaz : Yorulmaz(HİŞ., s.40)

fasfusa: Lamba, چراغ, fanus(TF. , s.195)

felhen: Tarlayı kazıp bir yıl sonra ekmek için(TF. , s.195)

fendikar: Oyunbaz(TF. , s.195)

ferli: Şarjlı fener (el feneri) (HİŞ., s.27)

feyme Hayyo: Telafer'de tanınmış bir ebe ve sadıcı (sazlayan) kadın(TF. , s.195)

fırsadır (Ar.) : Fırsattır(MTİŞ., s.34)

fışşe: Altına işiyen çocuk(TF. , s.195)

fışkı: At, eşek cinsi hayvanların taze gübresi (TF. , s.195)

fızıl (Ar.): Düzenbaz, zarar edercesine davranan(TF. , s.195)

fillay – fillaya: Hafifçe oynamak durumu(TF. , s.195)

fingir finger: Parmak ucunda oynatmak(TF. , s.195)

firik (Ar.): 1. Daha değmemiş nar. 2. Sararmamış başak, 3. Cüce ile tavuk arasındaki tavuk yavrusu(TF. , s.195)

firincek: Fırıldak(TF. , s.195)

firiz: Biçilmiş ekinin yeri, anız(TF. , s.195)

fissi: Tembel(TF. , s.195)

fışek (Far.) : Kursun(TF. , s.195)

fitle (Ar.) : 1. Fitol. 2. Yanık sarmak için kullanılan sarılmış kumaş. 3. Çulu tutan boyunduruk kayışı(TF. , s.195)

G

gadük: Yarık, boşluk(TF. , s.195)

gagavın: Arıların bir sınıfı, at sineği(TF. , s.195)

gagavın'a : Efsanelere göre yılan arıların bir sınıfı olan gagavından kanların hangisinin tatlı ve şirin olduğunu bilmek ister. O da yürüyündeki bütün canlıların kanlarını tadarak insanoğlunun kanını beğenir ve yılana anlatmak için gelirken yoluna kallankuç (kırlangıç) çıkar ve kendisinden dilinin nasıl olduğunu öğrenmek bahanesi ile onun dilini gagasıyla koparır. İşte o günden bu güne kadar yılan kallankuçun düşmanıdır. Bu nedenle kallankuç yuvasını adam oğluna daldalanmak arzusu ile şenlik odaların tavanlarından yapar. (HİŞ., s.51)

gar eylemek: Birinin ardına koşmak(TF. , s.195)

garran (Far.) : Sığırtmaç, sığır sürüsü, sürü çobanı(TF. , s.196)

gavır olmak: Birden bire çökmek(TF. , s.196)

gavs etme (Ar.) : Deniz dibine dalma, dağıklık yapma (Yİ. , s.16)

gayri (Ar.) : Başka/ gayrinin: başkasının(Yİ. , s.45)

gaz yağı: Akar yakıt(TF. , s.196)

geçinmeğ: 1. Bağdaşmak. 2. Vefat etmek. 3. Barınmak(TF. , s.196)

geçmerem : Geçmem(HİŞ. , s.56)

gelin Barmağı: Bir tür bitki adı(TF. , s.196)

gemedo: Budala, enayi(TF. , s.196)

gemho: Kalın kafalı birisi(TF. , s.196)

gene: 1.Yine. 2. Kene(TF. , s.196)

gerneşmeğ: Gerinmek(TF. , s.196)

gevrem: Çöl soğanı, yabani sarımsak(TF. , s.196)

gey: Geniş(TF. , s.196)

geyik: Ceylan, karaca, geyik(TF. , s.196)

geyim: Elbise, giysi(TF. , s.196)

gezegen: Hercani, serseri(TF. , s.196)

gıcık: Kaşıntı(TF. , s.196)

giçi emceği: Bir tür bitki, keçi emceği(TF. , s.196)

giçirken: Bir çeşit dikenli bitki(TF. , s.196)

gide gele: Gelir bir gün, korkuyorum ki(TF. , s.196)

gil: Kıl(TF. , s.196)

girgi: Tasa, endişe(TF. , s.196)

gişi: Kişi(TF. , s.196)

gizaf: Yalan dolan, körü körüne bir şeyi fırlatmak(TF. , s.196)

gor (Far.) : Kabir, mezar, gömüt, sin(TF. , s.196)

göçek: Mevlevi tarikatına yeni mensup olan genç(TF. , s.196)

gög: mişten Bir tür bez, kumaş(TF. , s.196)

göglük: Sebze(TF. , s.196)

gömme: Gömmek işi,(TF. , s.196)

gömmece: Kapalı, gizli, saklı bir plan(TF. , s.196)

gömüt: Mezar. / **gömütü:** Mezarı. (BÖİD. , s.139)

görükmeğ: Görünmek(TF. , s.196)

götürmeğ: Tahammül etmek, kaldırmak(TF. , s.196)

göyün: Gönül(TF. , s.196)

göz: Pınar, çay(TF. , s.196)

göze yırmamağ: Bellememek, küçümsemek(TF. , s.196)

gözemeğ: Bir çuval ve ya bir torbanın ağzını iğne iplikle örmek(TF. , s.196)

gufuldatmak (Ar.): Açıkça yalan söylemek(TF. , s.197)

güçber: Kıyıcı, zalim(TF. , s.197)

gülheler : Dokumacılar(HİŞ., s.76)

gülü kündür: Efsanevi bir zengin(TF. , s.197)

gümenkar: Kuşku getiren birisi, şüpheci(TF. , s.197)

gümürdenmeğ: Beğenilmeyen bir durumu açıkça değil arkadan bir şeyler saçmalamak, birisinin ardından sess izce konuşmak(TF. , s.197)

günorta: Öğle(TF. , s.197)

günü: Kuma(TF. , s.197)

gür: 1.Gayet sıcak 2.Bol(TF. , s.197)

gürüldemeğ: 1.Gürlemek. 2.Yaygara koparmak(TF. , s.197)

Ğ

ğar ilemeğ: Acele koşmak(TF. , s.197)

ğer: Ayrı(TF. , s.197)

ğijıl gijıl: Kükreyerek akmak(TF. , s.197)

H

habrada: Gölde toplanan yağmur suyu(BÖİD. , s.25)

hadar (Ar.): Antik(BÖİD. , s.148)

hafta (Far.) : Ağu, kusak hastalığı(TF. , s.198)

hakkı: Kırmızıya çalan, akik(TF. , s.197)

halat (Yun.): 1.çift davarlarını birbirine bağlayan eşyalar. 2. Aş pişirirken kullanılan maddeler(TF. , s.197)

halay malay: Küçümseme tabiri, hiç bir şey(TF. , s.198)

halazlı: İnce, zayıf(TF. , s.199)

halim aşı: Hızır İlyas sabahı süt, nohut ve yarmadan yapılan bir tür yerel yemek(TF. , s.197)

hallaşmağ: Uğraşmak(TF. , s.197)

halt eylemeğ: Kusur ve yanlışlığına pişmanlık ifadesi(TF. , s.199)

hamzüklü: Güçlü(TF. , s.197)

hansı: Hangisi(TF. , s.197)

har (Far.) : Diken(Yİ. , s.24)

haral: Kıl katma veya yün katmadan yapılmış çuvaldan büyük den dün kabi

harbi: Çuvaldız (büyük iğne yülü yatak diken inçe) torbası(TF. , s.197)

harhura: Uzun boyunlu bir tür su kuşu

harra: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.197)

haşhaş: Gümüş halhal(TF. , s.199)

hava: Kil(TF. , s.199)

havada: Kil(bir çeşit toprak) (MTİŞ, s.72)

havar : Feryat, bağırsı(MTİŞ, s.72), (KD.315-316*317, s. 44)

havava: Ürkek, korkak(TF. , s.197)

havayı: Aklı hafif(TF. , s.197)

hay hay: Alaycılık anlamına gelen bir tabir(TF. , s.197)

hay: Teessüf etmek(TF. , s.197)

haydatta: Gâh da bir, bazen(TF. , s.198)

hayta (Eem.): Telafer ağızda hayasız kadın(TF. , s.198)

hayyasa: Kemer, kurşak(TF. , s.198)

he verer : Hep verir(HİŞ., s.64)

heble: Her dem(TF. , s.198)

heddadi: Bir tür biçin türküsü(TF. , s.198)

hegbe: İki taraflı at çuvalı(TF. , s.198)

helden : Güçten, kuvvetten(HİŞ., s.31)

helitôk: Aşık torbası(TF. , s.199)

hem: Çocuk dilinde yemek anlamına gelir (HİŞ., s.31)

hemayul: Büyük bez bent(TF. , s.198)

henek (Ar.) : Şaka(TF. , s.198)

hentüş: Köçek, deve balası(TF. , s.198)

heşel: Karınlı buzağı(TF. , s.199)

hicillot: Göz ağrısı(TF. , s.198)

hılbık: Bulanık, sıvı çamur(TF. , s.198)

hıllori: Gürültü yaparcasına dinmemek(TF. , s.198)

hılt: Kışın el ve ayak soğuktan kızararak şişmiş durumu (TF. , s.199)

hınna: Kına(TF. , s.199)

hınnık ipi: Boyunduruğa bağlanan kısa ip(TF. , s.198)

hırandaş: Kerem evi, cömert(TF. , s.199)

hırhışır: Altın ve gümüşten yapılmış kadın takıları(TF. , s.199)

hışfir: 1.Ufak adam 2.Soğan kabağı(TF. , s.199)

hışım: İçerdeki odalar arasındaki boşluk, dehliz(TF. , s.199)

hışlamağ: Bir şeyi bulur gibi mal etmek(TF. , s.199)

hıştek (Far.): Elbisede koltuk altına konulan üç köşel parça, terzilik dilinde kuş denir(TF. , s.199)

hıtmı: Eskiden deterjan yerine kullanılan bir tür kır bitkisi, hatmi(TF. , s.199)

hıttı: Ancur(TF. , s.199)

hıttik: Nefsi düşük(TF. , s.199)

hızan: Yoksul(TF. , s.199)

hiddi hididan: Gövdeli olmakla birlikte dövüşte ve ya güreşte çabuk yere düşen adam(TF. , s.198)

hiderrez: Hıdır-İlyas kısaltması(TF. , s.199)

hidice: Hörgüç(TF. , s.198)

hılki: Tazı, zağar(TF. , s.198)

hinni : Çocuklar için yapılan küçük ekmek, küçük pide(HİŞ., s.31), (TF. , s.198)

hinni qızı: Bir tür turgay(TF. , s.198)

hipli: İpli, oyunbaz(TF. , s.198)

hirşan: Kuru badana parçaları(TF. , s.199)

hisar (Ar.) : Ambargo(MBYD., s.59), (BÖİD. , s.55)

hito: Efsanevi eşkıya birisi(TF. , s.198)

hoflanmağ: Korkmak(TF. , s.199)

hola: Bir kaç katır ya da eşeğin harman başında çark dönerek başakları dövmesi(TF. , s.198)

holum: Geçit, olum nehirde sığ olan yerden yürüyerek geçmek(TF. , s.198)

horuz Gözü: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.199)

horuzlanmah: Erkeklik göstermek, çocuğun mini mini davranması(TF. , s.199)

hök: Güçlü(TF. , s.198)

höllük: Bizay, buzağı(TF. , s.198)

höllük: Eskide bebek bezi yerine kullanılan kuru toprak

hördeç : Ördek(HİŞ. , s.64)

hulksuzca (Ar.) : Halsiz, halsizca(BÖİD. , s.68)

hum : tüm(TF. , s.199)

humsı: Hepsi(TF. , s.199)

hunni: Konuşurken sesi burnundan çıkan, ham hum(TF. , s.199)

hurma sıçanı: Sincap(TF. , s.199)

huruldamağ: Horlamak(TF. , s.199)

hûvarda : Cömert(MTİŞ., s.77)

huyuna dözer: Huyuna dayanır (tehammul eder) (BÖİD. , s.65)

hüççü: Uçlu sert çakıl taşı, granit taş(TF. , s.198)

I

Işıldamağ: Parlamak(TF. , s.200)

İ

ibanmağ: Geç kalmak(TF. , s.200)

ibinmeğ: Islanmak(TF. , s.200)

içindekin : İçindekini(HİŞ., s.51)

içmerem : İçmem(HİŞ. , s.56)

ifrik: Noel baba, şişirdan(TF. , s.200)

igeşmeğ: Elle şaka yapmak(TF. , s.200)

iglenmeğ: İğernmek, usanmak(TF. , s.200)

ihtibar (Ar.): İmtihan, sınav(BÖİD. , s.31)

ilan ot: Bir kır bitkisi bittigi yerde yılan bulunur(TF. , s.200)

ilan Yastuğu: Bir tür kırsal bitki(TF. , s.200)

ilançağ : İlancık(HİŞ., s.30)

incecük: İnce, siska, zayıf(TF. , s.200)

incigin: Ağrın(Yİ., s.47)

incik: Ağrı(HİŞ., s.30)

inek: Aşığ uyunuuda kullanılan baş aşığ(TF. , s.200)

inkıldamağ: İkinmak(TF. , s.200)

innemeğ: Koklamak(TF. , s.200)

iphan: Yakından izlemek, vakıf, haberdar(TF. , s.200)

irif: Kusak (tavuklar için) (TF. , s.200)

iryatı Tembel, ağır davranan birisi(TF. , s.200)

iskirrih: Pot, alçak düşüren bir iş yapmak(TF. , s.200)

işini saldın : İşini bıraktın(HİŞ., s.29)

işmeğ: Yalımları karıştırmak, kazmak, eşmek(TF. , s.200)

işt: Sürpriz bir şekilde pahalı bir şey bulan tarafından kullanılan bir söz(TF. , s.200)

iti : Keskin(HİŞ., s.33)

izzik: Mizraha sarılmak için kullanılan iplik ki mizrahi fırlatır, izik topaç ipi(TF. , s.200)

K

kaçkınları : Asker kaçağı(MTİŞ., s.20)

kad beleden : Ezelden, eskiden

kahurt: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.200)

kalak: eski ağaç kapılarda, kapıyı kilitlemek ve açmak için bulunan el geçek büyüklükte bir delik(TF. , s.200)

kallankuça : Kırlangıca(HİŞ., s.51)

kamran (Far.) : Mâmur, Dayalı döşeli hiç birşeyi eksik olmayan ev (BÖİD. , s.64),(TF. , s.200)

kapılar Döğer: Kapıları çalar, kapıların zilini çalar(HİŞ., s.39)

kardi: Yaprakları kalın gâyet acı bir tür bitki(TF. , s.200)

kavar : Kovar(HiŞ., s.72)

kej (Far.) : Kırmızı güzel(TF. , s.200)

kejje: Meşhur bir tür kumaş(TF. , s.200)

keklük ot: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.201)

kekre: Acı le eşki arası, buruk (TF. , s.201)

kel: Henüz değmemiş meyve ve sebze, tatsız(TF. , s.201)

kelefçe: 1.Tekerlek. 2. Kelef(TF. , s.201)

keleme: Çift koşarken kullanılan çatal ağaç(TF. , s.201)

kemge: İri kemik(TF. , s.201)

kemme: Kulağı kesik, özellikle eşeğe kullanılır(TF. , s.201)

kemre (Far.) : Katmer fışkı, göbre(TF. , s.201)

kendal (Far.) : Kaya, yal(TF. , s.201)

kendirri: İpli, hileci(TF. , s.201)

kenzi (Ar.) : Hazineyi, defineyiç. Arapça kökenli olan “kenz” ve “define” sözcükleri yerine Türkmenli Türkçesinde “gömme” kelimesi kullanılır. (HiŞ., s.23)

kepenek: Kelebek(TF. , s.201)

kepeze (Far.) : korkak, başkaları tarafından hep hazarlanan ve dövülen bir şahıs(TF. , s.201)

keplemek: Abur cubur yemek, özellikle davar için kullanılır(TF. , s.201)

keppir: Kepir(TF. , s.201)

keprem: 1.Çiçek hastalığına yakalanan birisinin yüzü. 2.Yırtık pırtık çul, post 3. Eski yorgan, yıpranmış(TF. , s.201)

kere (Far.) : Tereyağı(TF. , s.201)

kerme keşşür: Havuç, keleme keşşur(TF. , s.201)

kesev: Tandır közlerini eşmek için kullanılan ağaç(TF. , s.201)

kesici: Eşkıya(TF. , s.201)

kesim: Başlık parası(TF. , s.201)

kesme: Tahıl depolamak için ayrılan odanın bir köşesi(TF. , s.201)

kestek: Sabanın ardında görünen toprak topu(TF. , s.201)

kevend: Palan, eğer, semer(TF. , s.201)

kezzaha: Kolsuz çocuk âbası, yelek(TF. , s.201)

kırna: köşe(MTİŞ., s.34)

kız âyalı : Ergen kız(MTİŞ., s.45)

kız kesimi : başlık parası(MTİŞ., s.45)

kiflet: Aile(TF. , s.201)

kilit: Anahtar(TF. , s.201)

kilve: Tandırın gözü ki keseyle eşerek tandırın boğulmamasını sağlar(TF. , s.201)

kobık: Ağızlık, huni(TF. , s.201)

koppa: Baş kurşun ve ya kır topuz(TF. , s.201)

korkağan : korkak(HİŞ. , s.61)

kort : Çukur(MTİŞ., s.23)

köken: Kuzuyu kazığa bağlayan ip, asıl, soy(TF. , s.201)

köksüme : Göğsüme(HİŞ., s.41)

köpek soğanı: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.201)

köpek şarkıldakı: Bir tür bitki(TF. , s.202)

köpelen çulu: Boyunduruk çulu(TF. , s.202)

kör körüne: Görmez bir şekilde, körü körüne(TF. , s.202)

kör şafak: Erken(TF. , s.202)

kösere: Melbent kapı altı (TF. , s.202)

köşek: Deve yavrusu(TF. , s.202)

köynek: Boydan elnise(TF. , s.202)

köz: Odanın oğlak kuzu için ayrılan köşesi(TF. , s.202)

közer: Dövülmemiş buğday tanesi, buğday başağı(TF. , s.202)

kuh: Çamurdan, kamyştan ve taştan yapılan oda(Yi., s.47)

kurut: Kuru yoğut, yoğurttan yapılan çökelek, Yoğurttan yapılır(yoğurtu sözüp sonra da kuruturlar özellik dişlik yemeğinde kullanırlar, Dişlik: Çocuğun dişi çıktığı için yapılan yemek (dişlik yemeği: buğday, kurut, nohut, kuru fasulya, yeşil mercmek ve lobiyeden yapılmaktadır) (HİŞ., s.26)

kücü: Gücü, bez tarağı(HİŞ., s.)

küçük bacı: Kısa parmak(TF. , s.202)

küçükne: Gayet küçük(TF. , s.202)

külbaş: Başına kül savrulmuş yâni bir felakete uğramış(TF. , s.202)

külçe (Far.) çiçeği: Papatya(TF. , s.202)

künde (Far.) : Ekmek yapmak için hazırlanan hamur topağı, beze (TF. , s.202)

küp uçurdu: Cindar, sihirbaz(TF. , s.202)

küreken: Damat(TF. , s.202)

kürkenti: Durur (değer, değmez), dengesis(TF. , s.202)

kürrümüt: Beceriksiz, elinden bir şey gelmeyen(TF. , s.202)

kürte: Yünden yapılmış eski püskü cakete denir(TF. , s.202)

küsenmeğ: Kıskanmak(TF. , s.202)

küspe (Far.) : Bulgur ve pilav gibi yemeklerin topu(TF. , s.202)

küspebelek: Göbelek, mantar(TF. , s.202)

küşşe: Saçın bariz ön kısmı, kehkül(TF. , s.202)

küt : kızarmadan tandıra düşen hamur topu(MTİŞ., s.57), (TF. , s.202)

küvere (Ar.) : Çamurdan yapılmış tahıl ambarı (TF. , s.202)

küzürremeğ: (küzürlemeğ) yünü ve ya Tavuğun tüğünü kopardıktan sonra ateşe vermek(TF. , s.202)

L

laban salmağ: Vasiyet etmek(TF. , s.207)

laban: Vasiyet, emanet, aht(HİŞ. , s.59), (TF. , s.207)

lalkuka: Gevşek, kararsız(TF. , s.207)

lapha: Halep sabunuyla yumurta sarısından yapılan bir tür geleneksel merhem(TF. , s.207)

laq: Bozuk, çürük, beyat(TF. , s.207)

laqma: Koşarak(TF. , s.207)

legleg (Far.) : Leylek(TF. , s.207)

legleg Canağı: Bir tür bitki(TF. , s.207)

lehpe: Alev(TF. , s.207)

lekküş: 1. Lamba, fanus. 2. Hizmetçi ve özellikle dede(TF. , s.207)

lellüş: Akıllı hafif(TF. , s.207)

lengeri (Far.) : Hediye, ermagan özellikle yeni geline götürülen hediyeye denir(TF. , s.207)

levçe: Geveze(TF. , s.207)

loş ilan: Miskin görüldüğü halde zeki ve gaddar(TF. , s.207)

loş: gevşek(TF. , s.208)

luppik: Götü ağır, ağır davranan(TF. , s.208)

lüllüklü: Altına işeyen (TF. , s.208)

M

madar: Un öğütmek için kullanılan davarla dönen bir tür eski değirmen(TF. , s.208)

mahmer: Yoğurt uyutmak için kullanılan tahta kap(TF. , s.208)

mahrama (Ar.) : Mendil(TF. , s.208)

mahsap: Büyük hacimli kadın başörtüsü(TF. , s.208)

mahtar: Kireç ocağı(TF. , s.208)

makuf: Ağaçta ve ya güneşte kurumuş bütün incir(TF. , s.208)

Mallaya : mollaya(HİŞ., s.29)

mallayam : Mollayım(HİŞ., s.66)

malleke: Bir tür turğay(TF. , s.208)

mammani: Çocuk oynatırken söylenen bir türkü ki şu şekilde mammani mammani/arpa buğda samani/filan yesin şekeri/filan yesin halvani(TF. , s.208)

manend (Far.) : Eş olan, denk, gibi (TF. , s.208)

mankur: Para(TF. , s.208)

marya (Yun) : Dişi koyun, dişi hayvan(TF. , s.208)

mavc (Ar.) : Deniz dalgası(Yİ. , s.16)

mavıllı: Bektaşî tarikatına mensup olan(TF. , s.208)

mecmere (Ar.) : Çamurdan yapılmış tuz kabı(TF. , s.208)

med (Ar.) : Uzun ve yoğun direk(TF. , s.208)

medyünsün (Ar.) : Borçlusu(Yİ., s.49)

megzun: Çayır orağı(TF. , s.208)

mektep (Ar.) : Okul(TF. , s.208)

melev: Bir tür âşık oyunu(TF. , s.208)

mene öllük : Höllük(HİŞ., s.29)

merdven: Merdiven(TF. , s.208)

merş: İplikten dokulmuş bir tür iri cecim(TF. , s.208)

merzipler : Sarınc(MTİŞ., s.17)

meserretim (Ar.) : Keyfim, sevincim(HİŞ., s.25)

messas: Küçük beleken, bel(TF. , s.208)

meşk (Far.) : Ayran çalkarken kullanılan büyük tulum

metain (Ar.) : Emek, Sermeya(Yİ. , s.16)

meybarı : Ağır hareker etme(HİŞ., s.83)

mığmığı: Dudak arasında sesizce konuşmak(TF. , s.208)

mıh (Far.) : Çivi(TF. , s.209)

mihel: Vakit, vade(TF. , s.208)

mıklacı : Yol kesici(TF. , s.208)

mıklacı: Eşkıya, yol kesici(MTİŞ., s.36)

mıqlaban: Hırçın, kayak(TF. , s.208)

mırge çimen: Bir tür bitki(TF. , s.209)

mırıldanmağ: Bir durumu beğenmeyerek alttan alttan anlaşılmaz bir şeyler konuşmak(TF. , s.209)

mırtlar: Yumurtalar, doğar(TF. , s.209)

mışara: Telafer'de nar incir ocağına denir(TF. , s.209)

mız mızı: Fazla gümrüdenen(TF. , s.209)

mızgaf: Ağaçla lastıktan yapılmış bir tür bülbül tuzağı(TF. , s.209)

mızıldamağ: Burnunda konuşmak(TF. , s.209)

mibari çalmağ: Ağır davranmak(TF. , s.209)

miçek (Erme) : Sivri sinek(TF. , s.209)

mihozik: Züğürt, kimsesiz(TF. , s.209)

mikrif : iğrenç(TF. , s.209)

mimmi: sümüklü(TF. , s.209)

miskâr: Set, suyu arktan ocağa açan toprak ve çamur(TF. , s.209)

misreh: Deleme(TF. , s.209)

miştah: Kırmıt yaparken yakılan ters ateşi(TF. , s.209)

miye: Bana(TF. , s.209)

miz: 1.Şirinle eksi arasındaki tat özellikle mayhoş nar için kullanılır. 2. Bakır(TF. , s.209)

muğal (Ar.) : Bar, ürün(TF. , s.209)

mukur: Kalabalık(TF. , s.209)

muncuk : Boncuk(HİŞ., s.30)

müdellel (Ar.): Şımarık(HİŞ., s.29)

münteha' dır (Ar.) : Yedinci kat gökte bulunan bir makam(HİŞ., s.81)

N

nağada: Ne kadar(TF. , s.209)

nahr (Eem.) : Sığır sürüsü, inek sürüsü, sığırın yayılmaya götürülmek üzere toplandığı yer (TF. , s.209)

nahrçı: Çoban (TF. , s.209)

nal (Ar.) : Hayvanın ayağına takılan demir(TF. , s.209)

nalça (Ar.) : Ortası delik yuvarlak nal(TF. , s.209)l

naqqara: Toy(düğün), davul(TF. , s.209)

nardan (Far.) : Kurutulmuş nar taneleri(TF. , s.209)

naür (Ar.) : Su dolabı(MTİŞ., s.79)

ne muttu: Fiyatı çok azdır(TF. , s.209)

neçber: Alçak gönüllü, mütevazi(TF. , s.209)

nenniler : Ninni ile(HİŞ., s.80)

nepçimeğ: Sızmak(TF. , s.210)

neyneva : Ninova(HİŞ. , s.58)

nihtsız: Tembel, hiç bir işi becermeyen birisi(TF. , s.210)

niçe: Kaç tane(TF. , s.210)

nine: Büyük anne, babanne, anneanne(TF. , s.210)

niste :Nesne(TF. , s.210)

niyaz (Far.) : Ziyaret şekeri, dua okunmuş şeker (yiyecek içecek) (TF. , s.210)

nuhta: Dizgin, yular(TF. , s.210)

nürük: Peynir suyundan yapılmış bir tür yemek(TF. , s.210)

O

o birsi gün: Öteki gün(TF. , s.210)

o tayı: o yanı(TF. , s.210)

ocağı kör: Çocuğu olmayan, evlatsız(TF. , s.210)

oğırriyın: Gizlice, kapalı(TF. , s.210)

oğunmağ: Dönmek, dolaşmak(TF. , s.210)

oğurçı: hırsız(TF. , s.210)

oğurramağ: çalınmak(TF. , s.210)

ohalayan: Hayınca vuran(BÖİD. , s.38)

olarsın : Olursun(HİŞ. , s.57)

opmağ: Suyu kendisine çekmek, içilmek(TF. , s.210)

orraşmağ: Sarmaşmak(TF. , s.210)**orta qoruğ:** Telafer bağlarında dört etrafı ağaçlık olmakla birlikte oranın ağaçsız olduğu yer

otlatmağ: Yaymak, hayvanları açık alanda dolaştırmak(TF. , s.210)

otlğ: Ot, çimen(TF. , s.210)

otrağ: ortak(TF. , s.210)

oturduın : Bu dizede, yoksulluktan ve kendisini doktorlara götürmediğinden rahmetli anamın şikâyeti olarak söylenmiştir(HİŞ., s.31)

oynaş: Zampara(TF. , s.210)

Ö

öf: Bıktırıcı bir kokuyu sezme duygusu(TF. , s.210)

ög: Ön(TF. , s.210)

ögersin : Översin(HİŞ. , s.57)

ögey: övmek(TF. , s.210)

ögün : Önün(MTİŞ., s.34)

ögir: Fazla eğilim gösteren(TF. , s.210)

öllük dirrik: Kadınların her ne olursa olsun hiç satmayacak olan altını ve ya sakladıkları malı(TF. , s.210)

örküşmüş: Yıpranmış(TF. , s.210)

örtlemeg: Tavuğu ve ya her bir kuşu sıcak suda tüyünü temizledikten sonra ateşe vermek(TF. , s.210)

örtüksüz : Örtü: Yorgan, battaniye gibi insanların üzerine örtülen örtü. (HİŞ., s.31)

öslemeğ: Üfürerek veya yelde bulğurun kepeğini ayırmak(TF. , s.211)

ötrü: Ötürü, için, dolayı, nedeniyle(TF. , s.210)

özü: Kendisi(TF. , s.210)

P

Pahvası : Deni ve samanı birbirne karışık tahıl(MTİŞ., s.28)

pakırlanmış : Bakırlaşmış, okside olmuş bakır(HİŞ. , s.54)

palağ: 1.Kuru çayır 2. kuru ot(TF. , s.211)

palan (Far.): Eyer, semer(TF. , s.211)

Paqquz: Kel incir, ham incir(TF. , s.211)

Parcalığ: Havuca benzeyen bir tür kır bitkisi(TF. , s.211)

Parpara: Pölek(TF. , s.211)

Partal : Elbise, giyim(MTİŞ., s.77)

Partal: Elbise, aslında paltardır ancak dilden dile değişerek şimdiki kalıbı almıştır(TF. , s.211)

Partalı: kıyefeti, elbisesi(BÖİD. , s.139)

Pasar: Yokuş, yamaç(TF. , s.211)

Pasvancı (Far.): Bakçi(BÖİD. , s.65)

Paşa Yemeği: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.211)

pehle vurmğ: Boy ölçmek(TF. , s.211)

Pele (Far.) : Yıldırım(MTİŞ., s.29), (TF. , s.211)

pele başı: Anne babanın en küçük çocuğu(TF. , s.211)

pelensek: Herkesin payı olduğu, bedava, mubah(TF. , s.211)

pempez: Pencere tohumu, ebe gümece tohumu(TF. , s.211)

Penilop : Yunan mitolojisine göre penilop adlı bir kadının kocası olan olis Tarvada savaşına katılmış, karısından ayrılığı uzun sürmüştür. Dolayısıyla birçok adlı sanlı erkekler penilobe evlenmek talebinde bulunmuşlar kadında elinde örmekte olduğu yeleği bitirdikten sonra Bonlardan seçtiği birisiyle evleneceğine söz vermiş, ancak gündüz ördüğü iplikleri gece söktüğü için yelek bir türlü bitmemiş ve en sonunda kocası uzun seferinden dönmüş(MTİŞ., s.9)

Peppe : Çocuk dilinde ekmek demektir(HİŞ., s.30)

Perresinde : yaprağında(HİŞ. , s.58)

pıffış: Tıknaş kadın(TF. , s.211)

pıfni: Tıknaş(TF. , s.211)

pınçığ: Bir şeyi ezip birbirine karıştırmak, pincik(TF. , s.211)

pinné: Osurgan(TF. , s.211)

pinnik: Gözden akan irinli su(TF. , s.211)

pırkıldamağ: Ansızın gülmek(TF. , s.211)

Pirt : Maskara edercesine kabul etmemek(MTİŞ., s.24)

pırtağ: 1.Geride kalan. 2. Dili keskin(TF. , s.211)

pırtlamağ: Dolu bir şeyin ansızın patlaması(TF. , s.211)

pızza: Kısa boylu(TF. , s.211)

piç (Far.): Soysuz, babası belli olmayan çocuk (TF. , s.211)

piççik:1. İki kendinin arası. 2. Az az, piçik piçik az az(TF. , s.211)

piçildemeğ: İki şahsın arasındaki fısıltı(TF. , s.211)

pilandır : Plandır. İmla kuralına göre yazılmadı(HİŞ., s.48)

pin(Eem.): Kümes(KD.315-316-317, s. 44), (TF. , s.212)

pinaççi: Konduraci(TF. , s.212)

pingir: Oynak, çılğın(TF. , s.212)

pinhandır : Gizlidir(HİŞ., s.32)

pinté: Cimri(TF. , s.212)

pippik: Düdük(TF. , s.212)

pir (Far.) : Yaşı(TF. , s.212)

pisko: İğrenç, seilmeyen birisi(TF. , s.212)

pissik (Far.) : Kedi(TF. , s.212)

pissik daşıağı: Bir tr bitki(TF. , s.212)

pişt: Kediye koğmak(TF. , s.212)

pişte: Bir bağlam odun yk(TF. , s.212)

pizrik: Kısa boylu(TF. , s.212)

polat (Far.) : Gçl(Yİ. , s.42)

post: Deriden çul(TF. , s.212)

puç: İçi boş(TF. , s.212)

pursulmağ: Dağılmak(TF. , s.212)

pust: Tekeği ölmüş karpız, salatalık ve kavun(TF. , s.212)

Pk : Kof(HİŞ. , s.59)

pk: Aşığın iri tarafı üste gelerek durması(TF. , s.212)

pörçük: Pskl(TF. , s.212)

prre: Çöl paklası(TF. , s.212)

prş: Kabuk, çay tilifi(TF. , s.212)

pskrmeğ: 1.Fıskırmak. 2. Keskin dille koğmak, aykırmak(TF. , s.212)

pş: Başırts, türban(TF. , s.212)

Q

qaba çeşt: ğle ncesi, kuşluk(TF. , s.202)

qaba vezne: Tfeklerin eski türü olan şışhan için barut kabı(TF. , s.202)

qaban kelleli: Keleş, kafalısı büyük (TF. , s.202)

qaban: Meles, tiş, duzlak(TF. , s.203)

qaçaqaç: 1920'de Telaferlilerin İngiliz işgalcilere karşı ayaklanması(TF. , s.203)

qaçle: Kaçıda tıraş olmuş baş(TF. , s.203)

qaçuhun: Kaçkın, kaçak(TF. , s.203)

qadana: İri, kaba(TF. , s.203)

qadbele: Eski, kadim, bayrı(TF. , s.203)

qafıl: Şirret, kıcıkçı(TF. , s.203)

qağanağ: Yağda kavrulmuş hurmayla yumurta(TF. , s.203)

qalağ (Ar.): kapı veya kilit deliği(TF. , s.203)

qalanmağ: Biçin biçilirken taya olmamış öbeklerin yer yer dağınık kalması(TF. , s.203)

qalça: Kalın bacak(TF. , s.203)

qalın: Tıknaz, gürbüz(TF. , s.203)

qama: Uzun hançer(TF. , s.203)

qana: Bent, birikilmiş sudan meydana gelen göl(TF. , s.203)

qancaşmağ: Köpeklerin çiftleşmesi(TF. , s.203)

qancığ ot: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.203)

qancığ: Kahpe(TF. , s.203)

qandarramağ: Evirerek devirerek aramak(TF. , s.203)

qandil: Çerağ, lamba, çıra(TF. , s.203)

qannı: (kanlı) düşman, âdu(TF. , s.203)

qanqavur: Çıngırak(TF. , s.203)

qanşar: Ön, karşı(TF. , s.203)

qantarma: Damı dama bağayan köprü(TF. , s.203)

qapatmaca: Gizli, kapalı(TF. , s.203)

qapış qapana: Kapkaç(TF. , s.203)

qapmağ: 1.Gizlice çalmak. 2. Kaçırmak(TF. , s.203)

qappan reppan: İşsiz, zügürt(TF. , s.203)

qara batlağ: Karabatak, bir tür su kuşu(TF. , s.203)

qara çürek ot: Bir tür bitki(TF. , s.203)

qaraca qappo: Bir tür kuş(TF. , s.203)

qaraca: Zey vurmuş buğday tanesi(TF. , s.203)

qarantı: Fantasma, karaltı(TF. , s.203)

qaranuğ: Karanlık(TF. , s.203)

qaraylay: Bir tür renkli bağ kuşu(TF. , s.203)

qarğesani: Bir tür nar(TF. , s.204)

qarrı saçı: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.204)

qarrımağ: Yaşlanmak kadınlar için(TF. , s.204)

qartmağ: Nasır(TF. , s.204)

qarz: Şitil, fidan(TF. , s.204)

qastana: Nispet, zıddına(TF. , s.204)

qaşha: Güzel (TF. , s.204)

qatahlamağ: 1.Ardınca koşmak. 2. Önüne katmak(TF. , s.204)

qatarlama: Mesnevi şiir(TF. , s.204)

qatır başı: Bir tür iri nar(TF. , s.204)

qatlanmağ: Beklemek, tahammül etmek(TF. , s.204)

qatratma: Eşkin, yügrük(TF. , s.204)

qavmağ: 1.Koğmak. 2. Kendi karnını kayırmak(TF. , s.204)

qavurğa: Kavrulmuş buğday(TF. , s.204)

qavut: Kavrulmuş buğday unu ki Hızır İlyas bayramında torbalara koyulup çocukların boynundan asılırdı ve bir kamyş lüle vartasıyla yavaş yavaş yutulurdu(TF. , s.204)

qaya: Saydam, beyaz taş(TF. , s.204)

qayar: Tam dolmayan çay bardağına eklenen azıcık çay(TF. , s.204)

qaydım: On dönümlük yer(TF. , s.204)

qayıрмаğ: 1.Savunmak, hakkında konuşmak. 2. Çatal ağacı ikiye bölmek(TF. , s.204)

qaynağ: Biçinçilerin kullandığı demir parmak ki parmağı orak kesmekten korurdu(TF. , s.204)

qazan: Tencere(TF. , s.204)

qesp: Hurma(TF. , s.204)

qeyğaç: Yan, eğri, verev(TF. , s.204)

qezzuh: Tarlalarda biten bir tür bitki(TF. , s.204)

qıcı: ayranla Harra denilen yabani bir bitkiden yapılmış yemek, cacık(TF. , s.204)

qıcılınmağ: Sinirlenmek, öfkelenmek(TF. , s.204)

qıç: Ayak, bazen but ve ense anlamına gelir(TF. , s.204)

qıddah: Dal, budak(TF. , s.204)

qıderi: Ezilmiş narla doğranmış ekmekten hazırlanan bir tür yerli Telafer yemeği, Sıkılmış ekşi nardan yapılan bir tür yerel yemek(TF. , s.204)

qıfa: Köşe, bucak(TF. , s.205)

qıl başı: Parmak ucunda çıkan bir yara(TF. , s.205)

qılav: şişman(TF. , s.205)

qılavuz: Biçinin ardından kalan tek tük başak(TF. , s.205)

qılçığ: Başağın saçakları(TF. , s.205)

qılıhlıh: Her şeye parmak sokmak, titizlik(TF. , s.205)

qılle: Kirli, çepel(TF. , s.205)

qınnibre: Bir tür yenilen bitki(TF. , s.205)

qıpçıtmağ: Gizlice çalmak(TF. , s.205)

qıraç: susuz bitki olmayan toprak(TF. , s.205)

qırağ: Kenar, yan taraf(TF. , s.205)

qırav: Tipi, çığ(TF. , s.205)

qırhlı: Henüz kırık çıkmamış doğmuş kadın(TF. , s.205)

qırıç: İri samam, çöp, buğday sapı(TF. , s.205)

qırığlığ: Bildirçin(TF. , s.205)

qırıntı: Cimri(TF. , s.205)

qırkırtı: Kıkırdak(TF. , s.205)

qırmıt: Kilden yapılmış bir çeşit kireç(TF. , s.205)

qırna: Köşe(TF. , s.205)

qırna: köşe, bucak(TF. , s.205)

qırrı: Kara veya siyah(TF. , s.205)

qırte: Kırtı, cimri, hasis(TF. , s.205)

qısım: Yumulmuş avuç dolusu(TF. , s.205)

qıtık: Uzun değnek(TF. , s.205)

qıtrıp: Davarla ağacı birbirine bağlayan ağaç(TF. , s.205)

qıyba qıyba: Yan gözle, qıyba qıyba bakıyor derler(TF. , s.205)

qıyım: Kıyıcılık, acımamak(TF. , s.205)

qıymığ: 1.Dilim, paça. 2. Göz ucu(TF. , s.205)

qız allüş: Kız bağlışı(TF. , s.205)

qız âyalı: On sekiz yaşını doldurmuş kız(TF. , s.205)

qızambuğ: Kızamık(TF. , s.205)

qızıl boyun: Boyun ince kırmızı nar(TF. , s.205)

qızılciğ: Bir tür kır birkisi(TF. , s.205)

qızınmağ: 1.Isınmak. 2. Yalanına inanmak(TF. , s.206)

qızışmağ: Bozulmak, kokmak, çürümek(TF. , s.206)

qızze: Kız karakterini taşıyan birisi, kadın gibi davranan birisi(TF. , s.206)

qızzik barmağ: Kısa parmak, küçük parmak(TF. , s.206)

qinnah: Keleş, çıplak kelleli(TF. , s.206)

qırpe: Gözün kırpan, gözü kırık(TF. , s.206)

qocalmağ: Kocamak, ihtiyar olmak erkekler için(TF. , s.206)

qodığ: Sipa, eşek yavrusu(TF. , s.206)

qoğa: Kova(TF. , s.206)

qoğı: Gen, dalkavuk(TF. , s.206)

qoğu: Martı(TF. , s.206)

qolçu: Tahsildar(TF. , s.206)

qonağ: Konuk(TF. , s.206)

qopça (Yun.): Sedef(TF. , s.206)

qopmağ: 1.Dikili bir şeyin yerinden çıkması, kopmak 2.Acele koşmak(TF. , s.206)

qoqqız: İçi boş, kof(TF. , s.206)

qoray: Koruyan, dalda olan, koray zülüflü derler, yani zülfü yüzünü korayan güzel(TF. , s.206)

qorhıcan: Korkağan, korkak(TF. , s.206)

qoşaca: Telafer'de bir yer adı(TF. , s.206)

qotır: Uyuz(TF. , s.206)

qoyır: Koyu kırmızı dut(TF. , s.206)

qozane: Alçak, gidi(TF. , s.206)

qozumlanmağ: Böbürlenmek(TF. , s.206)

qubbalanmağ: Övünmek, gücenmek(TF. , s.206)

qubbalı: Öрте basa, tam dolu(TF. , s.206)

quç: Nişan(TF. , s.206)

quççük: Küçük(TF. , s.206)

quçlamağ: Tepebaşında yahut yüksek bir yerde konmak(TF. , s.206)

qudde: Minicik, sevimli(TF. , s.206)

qultük: Kesik ağacın kabarık kökü(TF. , s.206)

qumbara (Far.) : Horuz ibiği(TF. , s.206)

qumlağ: Kumsallık(TF. , s.206)

qunnüt: Küçükne(TF. , s.206)

qurğuşun: Kurşun, gülle(TF. , s.207)

qursağ: Kurşak, kemer(TF. , s.207)

qurşağçağ: Kuşaksız(TF. , s.207)

qurşamağ: Koşamak, bağlamak(TF. , s.207)

qurtum: Tembel(TF. , s.207)

qurut: Güneşte kurutulmuş kalın ayran(TF. , s.207)

quş üzümü: Kişmişten küçük bir tatlı catı üzümü(TF. , s.207)

qutte: 1.Kısa. 2. Renkli iplik, motiflerle dokunmuş kadın ceket(TF. , s.207)

qutte: Kuyruğu kesik(TF. , s.207)

quyruğ yaran ot: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.207)

quzu qulağı: İnce yapraklı bir tür yenilen bitki(TF. , s.207)

R

rabus: yeni hazırlanmış ocakları sulamak, ekereğin ilk suyu(TF. , s.212)

raçet : Reçete(HİŞ. , s.56)

raddına: Kızarmış tandırda ikinci defa ekmeğin yapılması(TF. , s.212)

raf: Alay, bölük, takça, sergen(TF. , s.212)

raşş (Ar.): Kalaşnikof(silah türü) (Yİ. , s.18)

rehnümadır (Far.) : Rehberdir(HİŞ., s.38)

rıhtım (Far.) : 1.Sıkı, yapışık 2. İskele(TF. , s.212)

rüber: Nehir, küçük nehir, ark(TF. , s.212)

S

sabarat: Ötörü(TF. , s.213)

sacuç: Boncuk dizili iplik ki örgüye bağlanır, saç ucu(TF. , s.213)

saçma: Av tüfeği(TF. , s.213)

sahtacı (Far.) : Hileci, oyunbaz(TF. , s.213)

salaca Tabut, cenaze(TF. , s.213)

salar (Far.) : Ön başı, kervan başını çeken(KD.315-316-317, s. 44)

salğın: Başiboş(TF. , s.213)

salım: Burun akmak hastalığı(TF. , s.213)

salırsın : Salarsın(HİŞ. , s.57)

salışmağ: 1.İki dostun araları açılarak birbirinden ayrılmak 2. Bir birini tutan iki maddenin sökülmesi(TF. , s.213)

sallahana: Kenara(TF. , s.213)

sallanmağ: 1.Sallanmak. 2. Salınmak(TF. , s.213)

sanar : Sanır(HİŞ., s.80)

sancağ: Kurdile, saç çengeli(TF. , s.213)

sañçmağ: Arı, akrep sokmak(TF. , s.213)

saqqızını: çiğnemek Gevşemek(TF. , s.213)

sara gillor: Telafer'de bir bulak adı(TF. , s.213)

sarı yel : Eskinden gözlerin kör olmasına neden olan bir tür hastalık(MBYD., s.30)

savha: Soyka, ölüden kalan miras(TF. , s.213)

savuk : soğuk(HİŞ., s.29)

saylamağ: Sekmek, keklik için kullanılır(TF. , s.213)

saynağ: Dem tekeği, şitil vurulmak için hazırlanan gügermiş tohumlar(TF. , s.213)

saynar : Öter(HİŞ., s.80)

sayyihlamağ: Sayıklamak(TF. , s.213)

saz: Sarı, yüzünün suyu kaçmış(TF. , s.213)

sebbah (Ar.): Yarın(TF. , s.213)

sebel: Yandan açık büyük çuval(TF. , s.213)

sedef: Düğme(TF. , s.213)

segirmeğ: Koşmak(TF. , s.213)

seğişmeğ: Yarışmak(TF. , s.213)

seh (Ar.): İyi, yahşi(TF. , s.213)

seke: Öyle sanıyorum, hiç inanmaki(TF. , s.213)

sekkü: Seki(TF. , s.213)

seklem: Kısa süre yağın dolu(TF. , s.214)

semma'a : Doktorun hastayı muayene ederken vücudun belirli yerlerine koyarak kulaklığı dinlediği alet, stetoskop(HİŞ. , s.55)

semt (Ar.): Taraf(TF. , s.214)

sendirremeğ: Yıkılacak şekilde büdremek, sendelemek, tökezlemek(TF. , s.214)

sensel: Ağır bir şey(TF. , s.214)

sepilim: Hızlı ve kesintili yağmur(TF. , s.214)

sepkül: Yüzdeki siyah benekler(TF. , s.214)

serçek: Hikâye, öykü, masal(TF. , s.214)

serdin : Gerdin(HİŞ., s.30)

sergil: Tersten yapılmış bir tür yuvarlak yakacak(TF. , s.214)

serğa: Küpe(TF. , s.214)

serkar: İş adamı, patron(KD.315-316-317, s. 44)

seva: Geç ekilen ekerek(TF. , s.214)

sevgiliden : Sevgili ile(HİŞ. , s.54)

sezüklü: Tedergin(BÖİD. , s.64)

sıçan évi: Kanser hastalığı(TF. , s.214)

sıçan: Fare(TF. , s.214)

sıdağa: Sadaka(TF. , s.214)

sıfır un : Kabuğu soyulmuş buğday unu(MTİŞ., s.36)

sıfır: Mis, bakır(TF. , s.214)

sıkıntı: Üzüntü(TF. , s.214)

sıklat (Ar.) : Sıkıntı, üzüntü(HİŞ., s.45)

sılıh: Sıcakta gövdede görünen küçücük yumrular, küçük sivilce(TF. , s.214)

sıllı zokum: Sıska, ince(TF. , s.214)

sıncav: Köpeğe benzeyen evcil hayvan(TF. , s.214)

sıphırmağ: Kumarda karşı tarafın bütün paralarına el koymak(TF. , s.214)

sıst: Bir şeyden üzülerək ağır davranan, halsiz(TF. , s.214)

sıvığ: Sıvı(TF. , s.214)

sıyrığ: Eski kahpe(TF. , s.214)

sıyrılmağ: Kaymak, ayağı gitmek(TF. , s.214)

sıyrıncak: Kayak(TF. , s.214)

sifi: Erken ekilen ekerek(TF. , s.214)

sigil: En fazla elde görünen kabarcık, ur(TF. , s.214)

siiri (Ar.) : Fıyatı(Yİ. , s.16)

siiri: Fıyatı(Yİ., s.16)

sile: Dolu(TF. , s.214)

silengey: Çenebaz, geveze(TF. , s.214)

silik: Bir tür eski bez(TF. , s.214)

silinti: Selev(TF. , s.214)

silli: Bir tür boncuk(TF. , s.214)

silmez: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.214)

silpek: Küçük dallar yapraklar(TF. , s.214)

silsileli ot: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.214)

simseklemeğ: Birisini sessizce elle tembih etmek, dikkatini çekmek(TF. , s.214)

simsinmeğ: Başkalarının arta kalanına yeltenmek(TF. , s.215)

sırım: Deriden yapılmış iplik, sıırım(TF. , s.215)

sirke: Bit yavrusu(TF. , s.215)

sitme: 1.Isitma 2. Malarya(TF. , s.215)

siye: Sana(TF. , s.215)

sormaz: Önemli değil, önemsemeyen(TF. , s.215)

su yolu: Sarnıç(TF. , s.215)

subba: Buğday ve arpa kömesi, çeç(TF. , s.215)

suluh: Saz, sınık(TF. , s.215)

sunug: Dargın, üzgünlü(MTİŞ., s.76)

surak : Sürülmüş, anlamında kullanılmıştır(HİŞ. , s.63)

süccek: Süzgeç(TF. , s.215)

süksün: Kambur(TF. , s.215)

sümük: Kemik(TF. , s.215)

sürece: Kapı sürgüsü(TF. , s.215)

sürek: Kanun, düzen(TF. , s.215)

süzme: Ayranın suyu süzöldükten sonra kabın dibindeki kalın ayran(TF. , s.215)

süzölgen: Bir tür sütlü bitki(TF. , s.215)

Ş

şaballut: Kestana(TF. , s.215)

şabbaş: Eferin, toylara da zurnacıya verilen para karşılığı değeriendirme, övme(TF. , s.215)

şadravan : Şadırvan(HİŞ., s.80)

şağban: Kucak dolusu, bohça dolusu çamaşır(TF. , s.215)

şahraza: Zeki, akıllı(TF. , s.215)

şakak: Kurumak için güneşe verilen ezik incir(TF. , s.215)

şakandahi: Güldürücü, şakacı(TF. , s.215)

şakkal: Eski ayak kabı(TF. , s.215)

şakkam: Tokat(TF. , s.215)

şaklak: Fes bağı(TF. , s.215)

şaklam: Sıcaklığın şiddeti(TF. , s.215)

şal: Kadın önlüğü(TF. , s.215)

şalıg: Çeyrek okka(TF. , s.215)

şallata: Çılğın(TF. , s.215)

şaltağ: Ayıp, kusur, şaltak(TF. , s.215)

şama (Ar.): Lamba(TF. , s.216)

şamtaka: Bir tür bez adı(TF. , s.216)

şangah: Sancak(TF. , s.216)

şapla: Koku, özellikle bıktılıcı koku(TF. , s.216)

şarkıldak: Koyun kuzunun yününe ilişen yumru ters(TF. , s.216)

şefelleh: Dikenli ve çizgi acı bir tür kır bitkisi, çırıl çıplak(TF. , s.216)

şelîk: Yünden yapılmış bir tür kollu azun erkek ceket(TF. , s.216)

şemiş-qamer: Çolak mahallesinde bir kız mezarın ki perşembe ve cuma günleri kadınlar tarafından ziyaret olunur. (TF. , s.216)

şerğil: Peyda(TF. , s.216)

şıdırğı: Şadrevan, güçlü yağmur yağmak(TF. , s.216)

şıkşık: Çıngırak(HİŞ., s.64)

şılık (Erme) : Orta parmakta, kadın için hoppa (TF. , s.216)

şımşat qaşşuğ : Bir tür tahta kaşık, şımşır kaşık(TF. , s.216)

şımşat: Şımşek(TF. , s.216)

şırdan (Far.) : Çiçek hastalığına yakalanan birisinin yüzü(TF. , s.216)

şırıl şırıl: Revan, dalga dalga(TF. , s.216)

şırpoş: Kendisine özen göstermeyen(TF. , s.216)

şifte: 1.Kebap. 2. Bennaların köşe ayarını getiren yası tahta, şakul(TF. , s.216)

şil : Felç(HİŞ. , s.54)

şilléti: Bir işi umursamaz bir şekilde yapmak(TF. , s.216)

şillik : Sıvı hamur(TF. , s.216)

şirim: Dudağı kabarık, dudağı yarık(TF. , s.216)

şirin leyle : Ninni karşılığında kullanılan kelime(HİŞ., s.29)

şışhana: Şişhan, bir tür eski tüfek(TF. , s.216)

şışirden: Noel baba(TF. , s.216)

şışko: Şişmen, böbürlenen birisi(TF. , s.216)

şor (Far.): tuzlu (TF. , s.216)

şor qara: Bir tür kara incir(TF. , s.216)

şorhan: Şor tadı olan bir tür bitki, kireçlenme(TF. , s.216)

şorhanlıg: Tuzluk, şor toprak(TF. , s.216)

şumallanmak: Tümürçükleşmek(TF. , s.216)

şurbuh: Çapak(TF. , s.216)

şülellemeg: Kab kacağı umursamaz bir şekilde yıkamak(TF. , s.216)

şülen aşı : Muharrem ayının 10. Günden sonra yapılan yemek(TF. , s.216)

şürret: Şirret(TF. , s.216)

T

taabin (Ar.) : Emeğin. / **taab:** Emek(Yİ. , s.45), (BÖİD. , s.147)

taan lisandan (Ar.): Ağır şgöz söyleyen dilden(Yİ. , s.16)

tabara: Bir büyük yerin küçük parçalara bölünmesi(TF. , s.217)

tahça (Ar.): Duvar da kazılan raf(TF. , s.217)

tahsil (Ar.): Kazanç(Yİ., s.16)

taka: B rk, tersine(TF. , s.217)

talh (Ar.) : Acı, kel(TF. , s.217)

talhı: G t  ağır, ağır davranan(TF. , s.217)

tana: Sırğa, küpe(TF. , s.217)

taphur: defa, kere(TF. , s.217)

tapmaktır: Bulmaktır(HİŞ., s.23)

taptıysa : Bulduysa(HİŞ., s.44)

tark: Söz edinmek, bahs(TF. , s.217)

tarma: Balkon,  ıkartma(TF. , s.217)

tarranmağ: Tavukların akşamlayın kümese sığınması(TF. , s.217)

tas (Ar.): Tahıl ölçmek için kullanılan bir tür tahta kap,  l ek(TF. , s.217)

tas bulağ: Telafer'de bir bulak adı ki değirmi olduğu için tas Bulağ derler(TF. , s.217)

taslağ: Yakışmayan, münasip olmayan(TF. , s.217)

taşkala: Hile, oyun(TF. , s.217)

tatırre: Efsanevi bir deli(TF. , s.217)

tatran: Bir t r kır bitkisi(TF. , s.217)

tav (Far.) : 1.Müddet, süre. 2. pliğin tavllanması(TF. , s.217)

tavdır : Süre(MTİŞ., s.37)

tavvır: Gayet  ok(TF. , s.217)

tay: 1.Bir yaşını doldurmamış at. 2. Eşit, pay. 3. Taraf, semt, yaka. 4. Parça, dilim(TF. , s.217)

taya tay: Tek tekiş (tekleri birbirine uymayan, benzemeyen ayakkabı) (HİŞ., s.69)

taya: Başak öbeklerinden meydana gelen küme, araba lastiği(TF. , s.217)

taya çı: Tayacı, kirayla  ocuk besleyen kadın(TF. , s.217)

tayın: Kıt, azrak(TF. , s.217)

tazı (Far.) : Zağar, Tazı (TF. , s.217)

tebel: Misket(TF. , s.217)

tebene: Çuvaldız, ayrıca telafer hasanköy semtinde aba iğnesine yine tebene denilir(TF. , s.217)

tehek: Yufka, az(TF. , s.217)

tehne (Far.) : Sövme, zemmetme, çekiştirme, yerme . " Ta'n " dan ve "ta'ne" den muharreftir, Acı, dikenli (TF. , s.217), (TF. , s.217)

tehpül: Kir, çöp, sıvının dibe çökene(TF. , s.217)

tekküz: Birden bire hazır, işi düzgün yapan(TF. , s.217)

teles : Telaşlan, acele et, çabuk davran(HİŞ., s.69), (BÖİD. , s.6)

telesmek: Acele etmek(TF. , s.218)

telesük: Acele, çabuk(TF. , s.218)

tensemeğ: Önem vermemek, umursamamak(TF. , s.218)

tepişmeğ: Bir yırtık eni çengelli iğne ile dokumak(TF. , s.218)

tepmeğ: 1.Halay tepmek. 2.Sürülmüş toprağı bel ile devirmek(TF. , s.218)

terece (Far.) : Küçük raf(TF. , s.218)

terh: Taze yemiş, taze bar(TF. , s.218)

teslenme : Geri dönme(HİŞ., s.83)

teslenmeğ: Yavaş yavaş geri dönmek(TF. , s.218)

teşi (Erm.) : Yün eğirmekte kullanılan bir araç, iğ (TF. , s.218)

tevazi: Alçak gönüllü(Yİ., s.48)

tevde: çok kötü(TF. , s.218)

teveddür: Zorunlu, mecbur(TF. , s.218)

tey: Aynı boyda, aynı biçimde(TF. , s.218)

teziye : Tez, kısa bir zamanda, uzun sürmeden, çabucak (HİŞ., s.27)

tımav: Salım, burun akma hastalığı, grip, nezle(TF. , s.218)

tıntın effendi: Kendine özen gösteren, süs bezek seven birisi(TF. , s.218)

tırre: Aklı hafif(TF. , s.218)

tış: Çocuk dilinde işemek(TF. , s.218)

tifel : Bezden yapılmış ekmek kabı(MBYD., s.24)

tiftik (Far.) : tüylenmiş kumaş(TF. , s.218)

tiken : Diken(HİŞ., s.75)

tikilen : Dikilen(HİŞ., s.75)

tilli: Telli, kendisine özen veren, süslü(TF. , s.218)

tingirrenmeğ: Yuvarlak şeylerin hareket etmesi(TF. , s.218)

tipimeğ: Yağmurun yavaş yavaş yağması(TF. , s.218)

tir: Eyer üstüne konulan çuval, ter(TF. , s.218)

tiş: Meles, kayak, özellikle bir tarafı meles aşığa denir(TF. , s.218)

tivir: Renk, biçim, tür(TF. , s.218)

tivni: Çıkrık şişi(TF. , s.218)

tohlı (Far.) : Bir yaşını doldurmuş erkek kuzu(TF. , s.219)

tohmağ dene: Buğdayla karışık bir tür yabani bitki(TF. , s.219)

tomtat: Tıknaz(TF. , s.218)

toppan: Saban ardında kalan büyük toprak toprarını keserek düzleyen uzun yassı demir(TF. , s.218)

toppuğ: Topuk(TF. , s.218)

toppur: Mizrahin çavmusi, yanlışlık yapmak(TF. , s.218)

toprak(TF. , s.198)

toptepe: Telafer'de bir tepenin adı(TF. , s.218)

toptepe'den : Telafer ' de tarihi bir tepe(HİŞ., s.29)

torrama: Gerdane sarılan püşü, türme, eşarpa benzeyen bir tür kumaş(TF. , s.218)

tosnuğ: Kenar, yamaç, küçük tepe(TF. , s.218)

toz : Deterjan(MTİŞ., s.34)

tozanağ: Topraklı rüzgâr(TF. , s.219)

tökülen : Dökülen(HİŞ., s.75)

töl: Baskın(TF. , s.219)

töllaz: Serseri, sapık(TF. , s.219)

tölley: becereksız, sakar(TF. , s.219)

tölley: Sersem hayvan özellikle kuzu(TF. , s.219)

tömsek: Tepecik, tabya(TF. , s.219)

töreçtir : Bid'attir(HİŞ., s.25)

töşkün: Biçimsiz, çirkin(TF. , s.219)

tuc: Tung(TF. , s.219)

tuccu: Ceviz atma oyununda kuyu(TF. , s.219)

tuluğ: Tulum(TF. , s.219)

tuluğluğ: Tulum bırakılan yer(TF. , s.219)

tuluğun : Tulumun(u). Tuluk: tulum (HİŞ., s.31)

tumman: Don, pijama(TF. , s.219)

turpan: Toplu bir şekilde(TF. , s.219)

turpanın vurumağ: Sonuna kadar bitirmek(TF. , s.219)

turş (Far.) : Ekşi(HİŞ., s.41), (HİŞ., s.76)

turşamağ: 1.Ekşimek. 2. Bir işte devamlı kalmak(TF. , s.219)

turşök: Ekşi tat veren bir tür kır bitkisi(TF. , s.219)

tuvaşı: Ayvaz(TF. , s.219)

tüfenk (Far.) : Tüfek(TF. , s.219)

tük: Tüy(TF. , s.219)

tüley: Fırsat, şans(TF. , s.219)

tüleyli: Yakışık, uygun(TF. , s.219)

tüleysiz: Uygunsuz, tersine(TF. , s.219)

tlk: Tilki(TF. , s.219)

tüneydir: Hiçtir(TF. , s.219)

tnne: Boşa(TF. , s.219)

ttz: Titiz(TF. , s.219)

U

ucut: Sabir, tahammül, düzenek(TF. , s.219)

uunmağ: Duymaksızın gizli bir sıra açmak(TF. , s.219)

uuntu: Kıvılcım(TF. , s.219)

udum: Yudum(TF. , s.220)

uğrun : Gizli(Hİş., s.26)

ulduz: Yılmaz(TF. , s.220)

umadır : Arzudur, dilektir, temennidir(Hİş., s.39)

umağı : Arzusu, dileğı, ümidi(Hİş., s.29)

umağlı : mitli(Hİş., s.76)

umma : ocuk dilinde su demektir(Hİş., s.30)

ummac: İbinmiş undan İbaret olan cüce tavuk yavrusu yemeğı(TF. , s.220)

ummağ: Arzu, dilek(TF. , s.220)

umsanır : Ümit eder, bekler(Hİş., s.39)

uqqa: Yağ tulumu(TF. , s.220)

urğul: Bir tr kır bitkisi(TF. , s.220)

uşağ: ocuk(TF. , s.220)

utsuz: Korkak, rkek(TF. , s.220)

uz: Arı, temiz(TF. , s.220)

uzun oğlan: İki taraftan, şahranın cpn (ubuğunu) tutan uzun ağaç(TF. , s.220)

Ü

ülley : Çocuk uyutulurken Türkmen kadınlarının "ninni yavrum ninni " karşılığında söyledikleri tekerleme(HİŞ., s.27)

üskek: Yüksek(TF. , s.220)

üşkü: Delecek(TF. , s.220)

üz : yüz be yüz(HİŞ., s.75)

üz almag: Yüzdeki fazla kılları veya tüyleri almak (koparmak). (TF. , s.220)

üzgün: Uzak(TF. , s.220)

V

vaii (Ar.) ol: Uyanık ol(Yİ. , s.16)

vakıldadım : Vaklamak, vak diye ağlama sesi çıkarmak(HİŞ., s.30)

varraz: Bostancı(TF. , s.220)

varvar: Tabanca(TF. , s.220)

vay bap: Pursuk(TF. , s.220)

vayı: Tavuk kümesi(TF. , s.220)

vilad - elbaş : Yiğitlikleri yüzünden Telafer Türkmenlerine komşu Araplar tarafından verilen baş üstü veya yüksek makamlı kişiler anlamına gelen terimdir(MTİŞ., s.77)

Y

yaban: Yad, gârip(TF. , s.220)

yad (Far.) : Ağyar(TF. , s.220)

yafki : Becereksiz(TF. , s.220)

yağına basılmak: Yarasına değmek(TF. , s.220)

yağır: Yara(TF. , s.220)

yağırır: Cepel, kirli(TF. , s.220)

yağış: Yağmur(TF. , s.221)

yağlı qum: Bir tür kur bitkisi(TF. , s.221)

yahşılığa : Yahşiliğe(TF. , s.221)

yahşılık : Yahşilik(HİŞ., s.47)

yahun: Yakın(TF. , s.221)

yal: Yamaç, küçük tepe(TF. , s.221)

yalağ: Yalak, evcil hayvanlar için kullanılan su kabı(TF. , s.221)

yalamağ: Emmek, sürürmek(TF. , s.221)

yalap, yalap: Par par, parlayan(TF. , s.221)

yalguz: Yalnız(TF. , s.221)

yamalığ: Yama(TF. , s.221)

yan: 1.Taraf. 2.Eğri(TF. , s.221)

yanaş: Eğri(TF. , s.221)

yançağ: Şahrânın merdivenine bağlı bir elet(TF. , s.221)

yanuğ: Yanık(TF. , s.221)

yapışhan: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.221)

yapma: İneğin piliği (boku) kurutup kaldıdıp odun olarak tendirde kullanılır(TF. , s.221)

yar köse: Gelin götürülürken oynayarak söylenen bir tür halk türküsü(TF. , s.221)

yarmaça: Çırpı, dikenli ağaç(TF. , s.221)

yarpız: Dere kenarında, arklarda gügeren bir tür tırlı bitki(TF. , s.221)

yatuğ: Yatık(TF. , s.221)

yavan: 1.Katıksız. 2.Dilsiz(TF. , s.221)

yavkî: Bir şey becermeyen, becereksiz(MTİŞ., s22)

yay: Kuş vuran, çatal(TF. , s.221)

yayan: Yaya(TF. , s.221)

yayılamğ: 1.Yanılmak. 2.Otlamak(TF. , s.221)

yaylış: Yanlış(TF. , s.221)

yayvan: Geniş(TF. , s.221)

yaz Elması: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.221)

yel atı : Bisiklet(TF. , s.221)

yeliklemeğ: Beslemesini, barındıracağını üstlenmek(TF. , s.221)

yem : Yem(TF. , s.221)

yeyilir : Yenilir(TF. , s.222)

yez: Sahte altun(TF. , s.221)

yır : türkü(TF. , s.222)

yırçı : Şarkıcı, Sanatçı(TF. , s.222)

yırığ : Gömlek ve zubun gibi giyimlerin etek kesiği(TF. , s.222)

yiddi yaban: Yabancı, mutlaka tanınmayan(TF. , s.222)

yilim qere : Bir tür kır bitkisi(TF. , s.222)

yingi : Yeni(TF. , s.222)

yink: Yenik(TF. , s.222)

yir yırtan: Şefel(TF. , s.222)

yirişmiş : Eren(TF. , s.222)

yitik : Haberdar(TF. , s.222)

yolağ : Yolak, geçit, ırmaktaki sığ çığır(TF. , s.222)

yollamağ : Göndermek(TF. , s.222)

yollanmağ: 1.Yola düşmek. 2.Gönderilmek(TF. , s.222)

yolma: Kısa başakları elde biçmek(TF. , s.222)

yoluhmağ: Gâh de bir uğrayıp durumu öğrenmek, hal hatır sormak(TF. , s.222)

yonka: Tahta parçası(TF. , s.222)

yummağ: Yıkamak(TF. , s.222)

yüklü: Gebe, iki canlı(TF. , s.222)

yüngül: Hafif(TF. , s.222)

yüvel: Erkek tarafından eşine hitaben bir acı söz(TF. , s.222)

yüzün turş: Suratın asık(Yİ., s.49)

Z

zabun (Far.) : Zayıf, cılız(TF. , s.222)

zahma: Gömlek üstünden giyilen kolsuz ceket, sütyen(TF. , s.222)

zal: Saz, ince kamış(TF. , s.222)

zanbak: Zambak(BÖİD. , s.103)

zar: 1.Yufka 2. Zindan. 3. Nerd zari(TF. , s.222)

zarıncı: Annesinin sütü kurduğundan süte doymayan çocuğa denir(TF. , s.222)

zecef: Boşa(TF. , s.222)

zenene: Şirince, güzel(TF. , s.222)

zer: Zerre(Yİ. , s.16)

zıhtalamağ: Şişlemek(TF. , s.222)

zıkna: Bir zerrece, çok az(TF. , s.222)

zımzığ: Yumruk(TF. , s.222)

zındar: Sert taş, deniz taşı(TF. , s.222)

zırdeli: Çıldırılmış(TF. , s.222)

zırgan: Bir tür hastalık(TF. , s.222)

zırté: Osurğan(TF. , s.222)

zıvan: Yabanı arpa(TF. , s.222)

zigdir: Rahatsız(TF. , s.222)

zigré : hiç yerinde durmayan kişi(TF. , s.222)

zil: Gayet kara bir bitki olduğu tahmin edilir, siyah olan eşyalar onu benzetilir, renklerde pekiştirme anlamını verir örneğin zil kara: kapkara(TF. , s.222)

zille: Tokat(TF. , s.223)

zillit: Bir tür aşığı oyunu(TF. , s.223)

zingil: Yağda kızartılmış hamur(TF. , s.223)

zinnebe: Akrebin iğnesi, sarkaç(TF. , s.223)

zirric: Bir tür kır bitkisi(TF. , s.223)

zivremeğ: Çocuğun mazlumca ağlaması(TF. , s.223)

zokuldamağ: Bir yananın inciğinin dinmemesine ifade eder(TF. , s.223)

zopır: Süper, centilmen(TF. , s.223)

zöl: Soy, nesil, zürriyet(TF. , s.223)

zubun: Feraca. / **zubunu:** feracası(HİŞ., s.29)

zugurt: Kimsesiz, berduş(TF. , s.223)

zukka: Bir tür aşığı oyunu(TF. , s.223)

zumbul ânqa: Hurafe Anka kuşuna denir(TF. , s.223)

zuruf (Ar.) : Durum, hal(BÖİD. , s.36)

zümre (Ar.): Zürriyet(TF. , s.223)

zümürütâkta: Hurafe Anka kuşuna denir(TF. , s.223)

EKLER:

EK-1: Çolakoğlu'nun kendi kaleminden şiir serüveni

Şiir yazmaya nasıl başladım?

Bilim ve düşünce alanında evrensel denemelerin üstelediğine göre devlik ve yaratıcılığın ilk belirtileri ta çocukluk çağlarında başlar, insan oğlu ömür boyu yaptıklarında çocukluğuna borçludur. Yani bir bilim adamının, bir düşünürün veya bir şairin ömrünün ileride ki dönemlerinde gösterdiği üstünlük ve yaratıcılık çocukluk çağında öğrendiği sanât ve bilgiler, topladığı değişik veriler, yaşadığı ve uğradığı görgülerin barıdır .

çocuğun bütün duyu organlarının sağlam ve etken olduğu için çevreyi bütün

yanlarıyla duyarak yaşar, bu yüzden en duyar yaratık çocuktur, hele devligi küçük yaşlarında görünen mozart gibi tınsık çocuklarda bulunmaktadır, genel olarak ergenlik çağlarında devlik gösteren adamlar çoğunlukla çocukken dikkatı çeken kimselerdir âklımca bu gerçek, çağ ve evre çemberleri arasına sıkılmayarak âyni ölçüde bütün fikir adamlarına yaraşır ve dünya çapında düşünce tarihinde ilerlemiş yaşlarında yaratıcılık gösteren kıt kişilere rastlanmaktadır bilindiği gibi yaratıcılık ve fikir verilerinde bir çok etmenler rol oynar ve bunların en önemliside sosyal ve toplumsal yapı sayılır, bu koşullar altında yaşayan çocuğun gelecekte ne olup olamadığı bilinir ve bunların ışığında edebi hayatıma başladım .

altmışların birinci yarısıydı, kara koyunlu köyündeydik ilk okul öğrencisiydim, yaz günleri babam biçin biçerdi bende ardınca öbekleri toplayıp balya yapardım, babam biçin biçerken hevese gelerek Telafer'in meşhur (haddadi) biçin bestelerini orak kaynak hareketlerine uygun bir şekilde söylerdi, hemde dinlenirken bayla samana yaslanarak (mevlevi) tarikatına mensup olduğu sıralarda ezberlediği pir Sultan Abdal, Virani, Kaygusuz Abdal, kul yusuf, Şehvati, Gamsız ve Müneccim gibi şairlerin (hakikat) dedigimiz kimi şiirlerini (çöllü) usulunda okurdu, ben şiir falan nedir bilmezdim sadece dinlerdim, ayrıca annemin dilinden duyduğum (Karaca Oğlan) türküleri hala aklımda yaşamaktadır, hele beşik başında küçük kardeşimi nenilerken ince, dokunaklı sesiyle dile getirdiği güzelim leylalar şimdiye kadar tazeliğini taşımaktadır .

Buna üstelik sonradan şair olan ağa begim Bakır Çolakoğlu güzel beste söylerdi, Âziz arkadaşısı olan Behzad Karakoyulu ile birlikte kış günleri çamur evlerimizde yaz günlerise (Dicle) ırmağı kenarında ettikleri çay hıyarı çardaklarında tatlı hatıralar taşıyan eğlenceler

canlandırırıldılar, o günlerde bilmem nereden ağa begim Bakır'ın eline bir (Âşık Kerem) kitabı geldi, kırık kopuk okursada bile köy mollası gibi adı çıktı, gecenin son saatlerine kadar evimizin ikinci katındaki duvarları renkli kil ile boyalı ayvanımızda arkadaşları delikanlılara kerem kitabını okuyup onları eğlendirirdi, bende ağa begim evde olmadığı sıralarda kitabı yatak arasından çıkarıp yarım yamalak okurdum git gide şâgirdin ustasını bastırıldığı gibi kitabı ağa begimden iyi okumayı başardım, ve o kitabı bezip usanmak bilmeden titizce okuyarak bütün şiirlerini satır satır ezberledim ve aradan yarım âsır geçmesine râğmen şimdiye kadar kimi şiirleri ezberimdedir böylece edebiyat âlemine âşık kerem kapısından girdim .

bir gün akşam üstüydü köyün muhtarı olan sello pironun oğlu îzrail efendinin günlükçü olarak pamuk ocaklarını suvarırken (sularken) arkalarında su testileri (dicle) ırmağından su doldurmaya giden kızlar arasında güzel olduğu için herkesin onu sevdiği anack biz gençlerin hiç birimizden haberide bile olmadığı (nâime) adında – babnitli bir kıza gözüm dokunur dokunmaz hemen aşağıda ki dürtlüğü mirildendim

nâmemin kaşı kimi

bülbül ötmez kuşu kimi

leblerinden bal tükülür

gözlerimin yaşı kimi

şimdiye kadar kara koyunlu köyündeyiz işte o sıralada (âşık ahı) başlıklı ilk şiirimi yazdım, oda aşağıdaki bitlerle başlıyordu :-

feleğin elinden coştı yüreğim

rakipler belini büken ahımdı

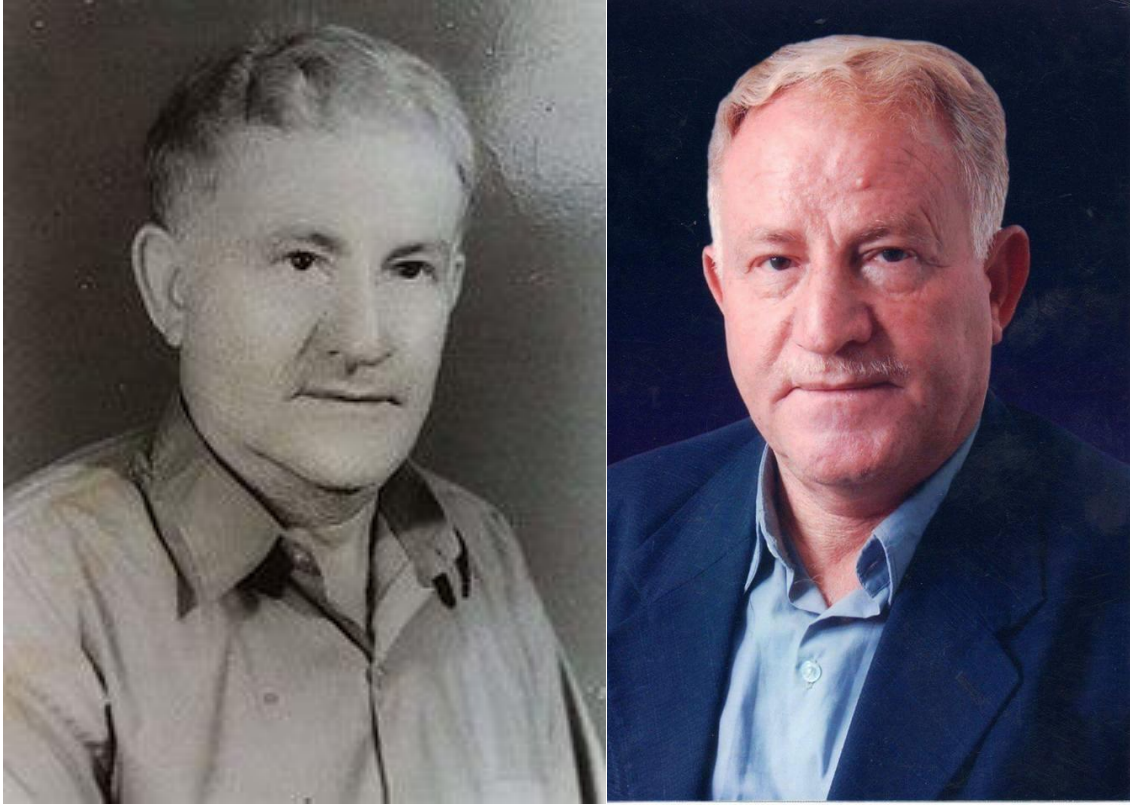
bülbülün nâresi kurudur bağı

bağların gâzelin tüken ahımdı

sonradan doğma elim telaferde döndük o günlerde sadece sevda ve dini şiirler yazardım ve son bitte türk edebiyatında (mahlas) dedikleri (cevayi) kullanırdım, daha sonra (cevayi) yerine öz adım (rıza) ile şiirlerimi bağlamaya başladım, altmışların sonu olan bu tarihe kadar felek oğlunun adını duymuştum ancak daha tanışmadık .

EK-2: Rıza Çolakoğlu'nun fotoğrafları

Fotoğraf-1: Rıza Çolakoğlu'nun Değişik yıllarda fotoğrafları

Fotoğraf-2: Rıza Çolakoğlu'nun Ankara'da Telafer Şairler Buluşması 13 Mayıs 2017

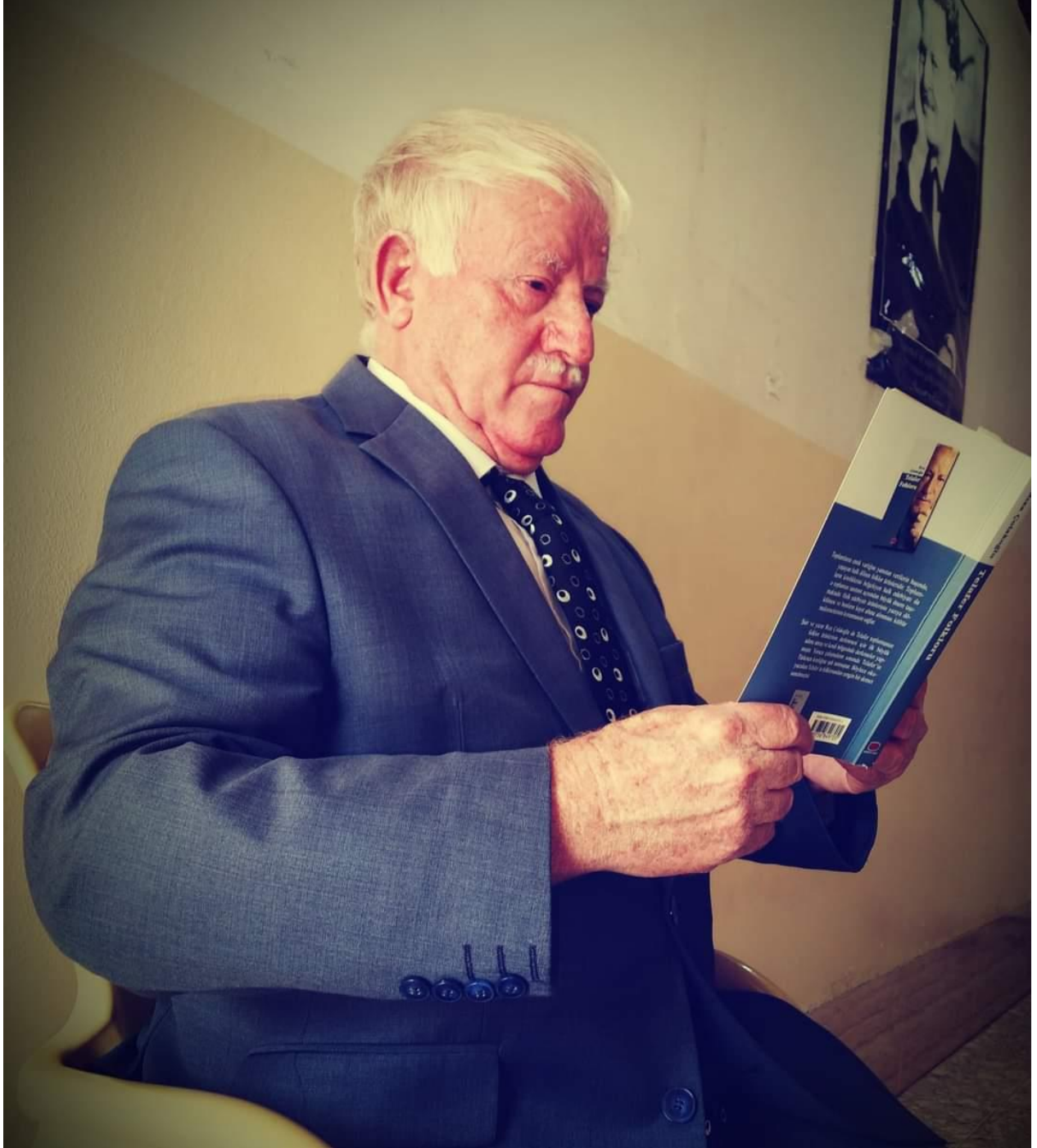

Fotoğraf-3: Rıza Çolakoğlu'nun büyük Türk yazar ve şair Nazım Hikmet'e duyduğu saygı ve sevgiden dolayı Nazım Hikmet'in fotoğrafını kendi evinde bulundurmaktadır.

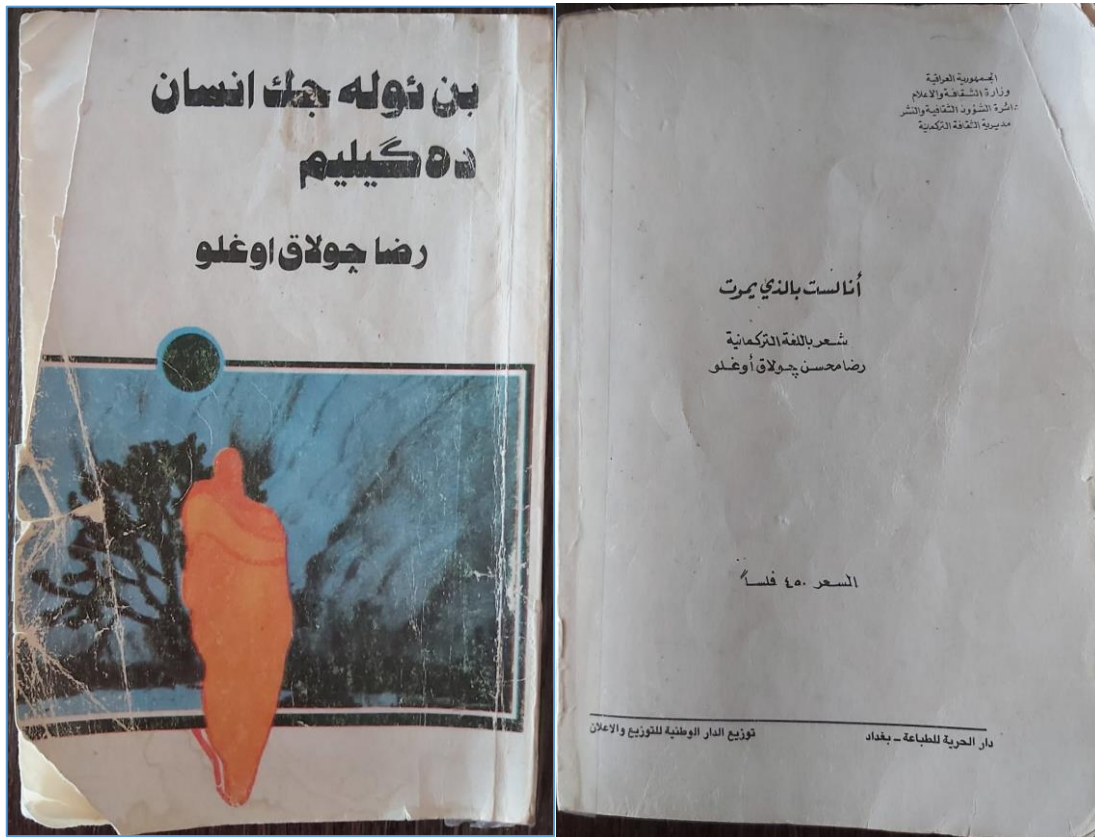

Fotoğraf-4: Rıza Çolakoğlu'nun son hali fotoğrafı.

EK-3: Rıza Çolakoğlu'nun kitaplarının kapak resimleri

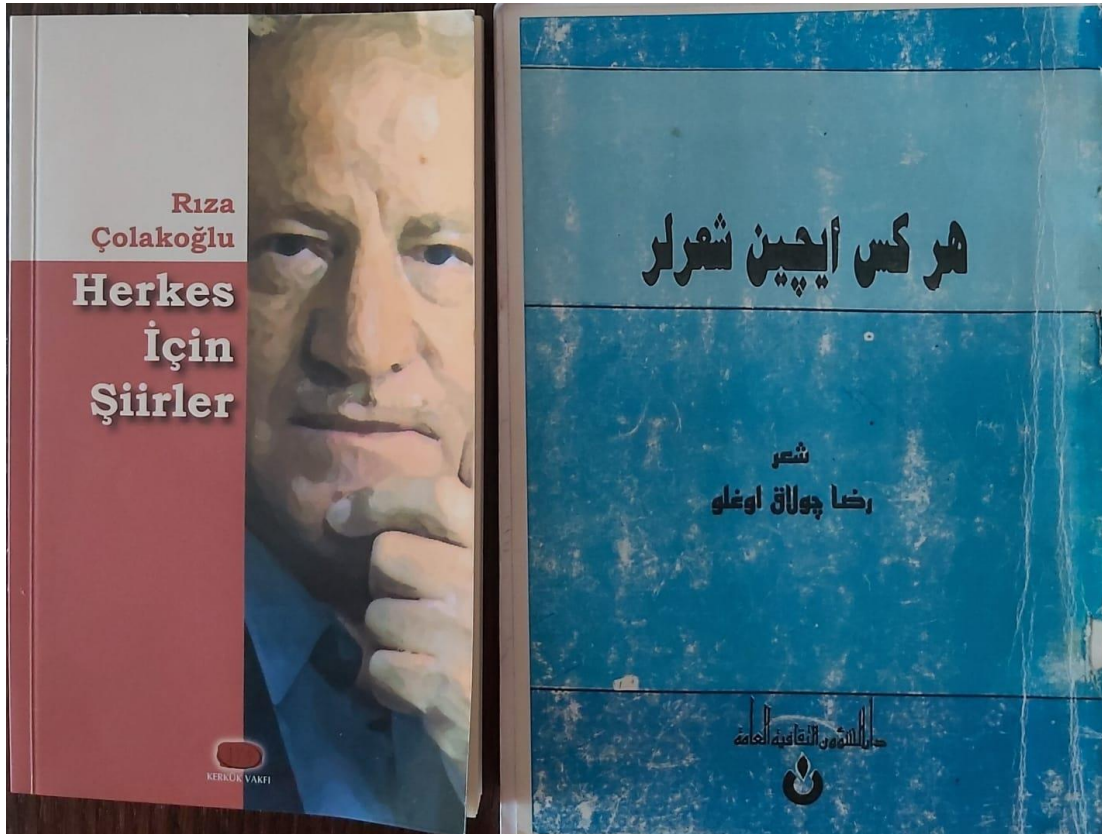
Fotoğraf-1: Rıza Çolakoğlu'nun Ben Ölecek İnsan Değilim Şiir Kitabı

Fotoğraf-2: Rıza Çolakoğlu'nun Yaşamak İçin Şiir Kitabı

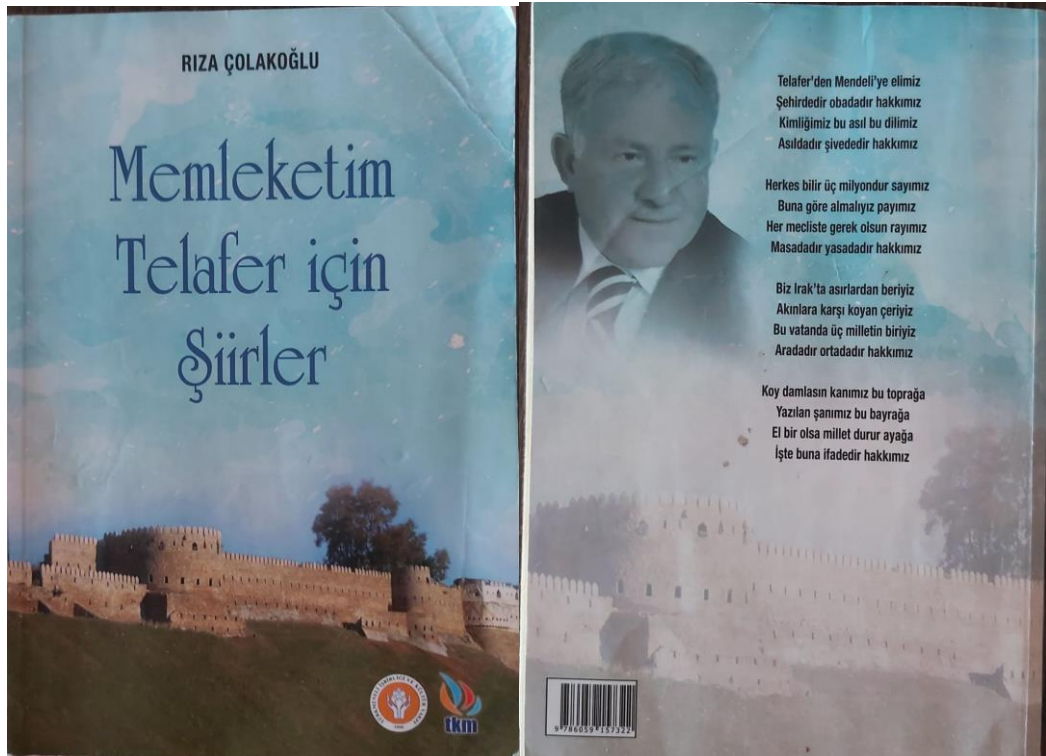

Fotoğraf-3: Rıza Çolakoğlu'nun Herkes İçin Şiirler Şiir Kitabı.

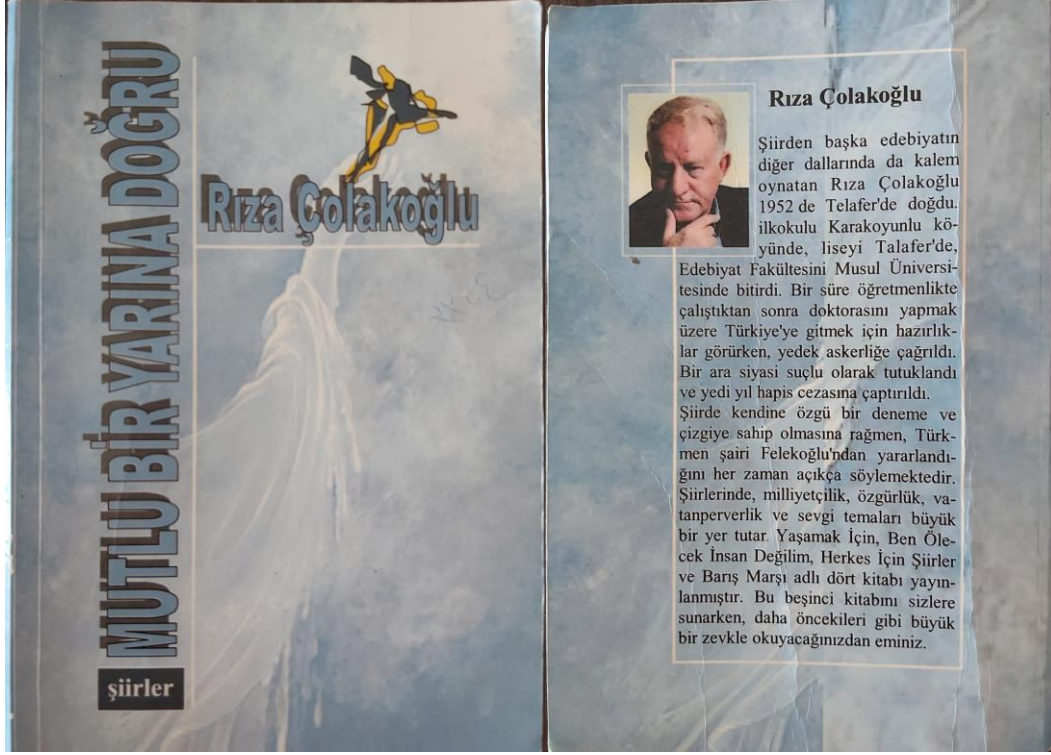

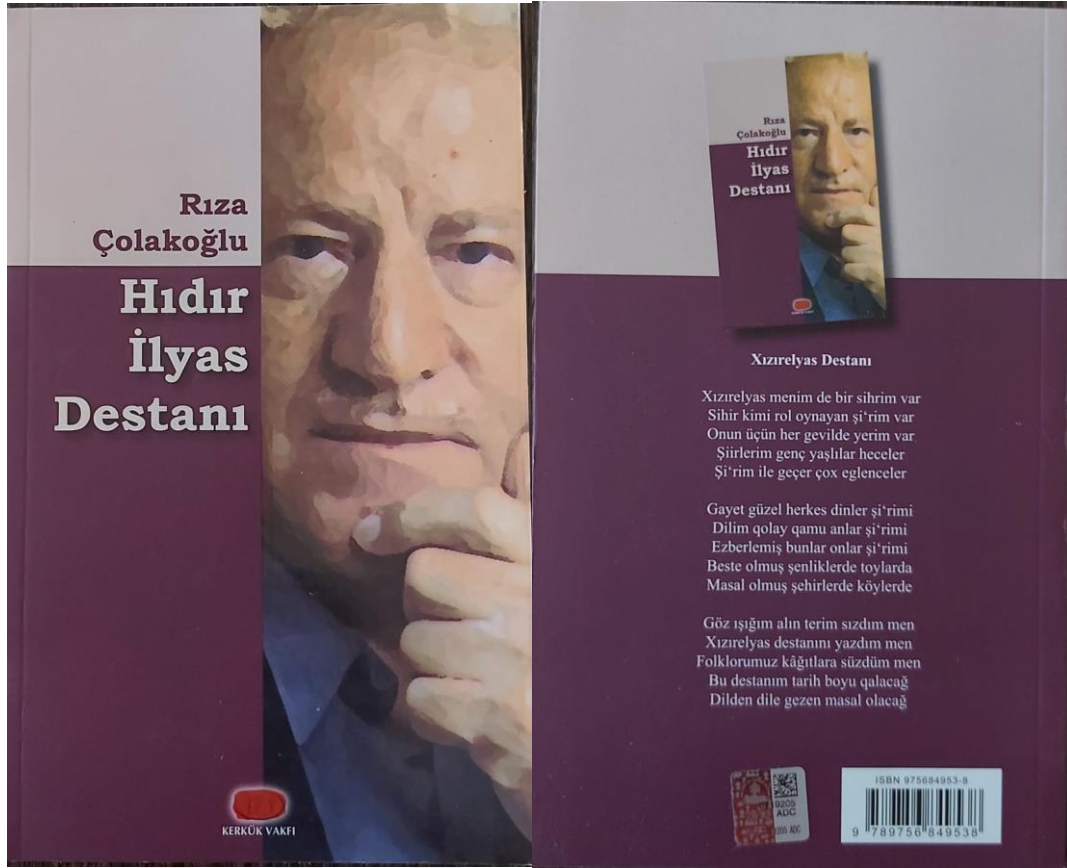
Fotoğraf-4: Rıza Çolakoglu'nun Memleketim Telafer İçin Şiirler Kitabı

Fotoğraf--5: Rıza Çolakoğlu'nun Mutlu Bir Yarına Doğru Şiir Kitabı

Fotoğraf-6: Rıza Çolakoğlu'nun Hıdır İlyas Destanı Kitabı

Fotoğraf-7: Rıza Çolakoğlu'nun Telafer Folkloru Kitabı

